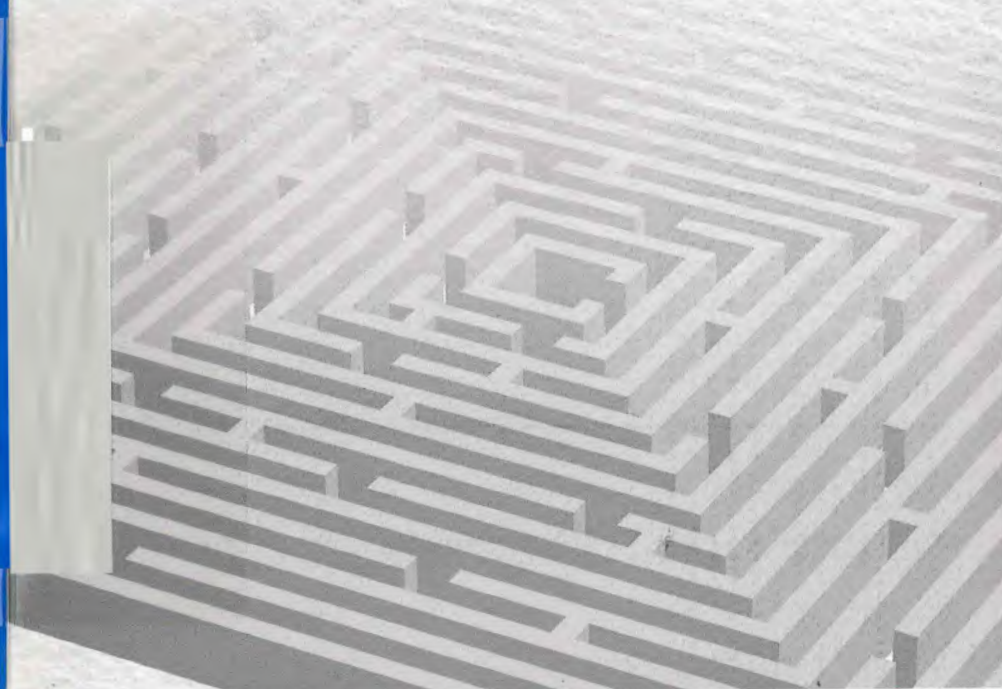
Prof. Dr.
Soner
Duman

Kurtarıcı Kurallar Kitabı

Kurtarıcı Kurallar Kitabı
Prof. Dr. Soı

TÜRKİYE DİYANET VAKFI YAYINLARI

Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları
Yayın No: 1181

Kurtarıcı Kurallar Kitabı
Prof. Dr. Soner Duman

Yayın Koordinatörü: Murat Aydemir
Editör: Sıddık Yurtsever
Tashih: Dilek Doğan
Kapak ve İç Tasarımı: Tuncay Avşar

1. Baskı, Haziran 2023, Ankara, 3.000 adet
ISBN 978-625-4282-93-5
Sertifika No: 48058

© Bütün yayın hakları Türkiye Diyanet Vakfı'na aittir.
Bu eser, Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık
Ticaret İşletmesi Yönetim Kurulu'nun 29.12.2022 tarih ve
174 sayılı kararı ile basılmıştır.

TDV
TDV MATBAACILIK TİC. İŞLETMESİ
BASIMEVİ | PRINTING HOUSE
Ostim OSB Mh. 1256 Cd. No:11
Yenimahalle / ANKARA
0312 354 91 31 (pbx)
0312 354 91 32
bilgi@tdv.com.tr

Kurtarıcı

Kurallar Kitabı

Prof. Dr. Soner Duman

Soner Duman

Aslen Kastamonu-Taşköprülü olup 1975'te İstanbul'da doğdu. 1993'te Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesine girdi. 1998'de buradan mezun olduktan sonra aynı yıl Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Hukuku Bilim Dalı'nda yüksek lisansa başladı. 2000 yılında yüksek lisansını, 2007 yılında doktorasını tamamladı.

2000-2011 yılları arasında Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olarak çeşitli liselerde din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeni olarak görev yaptı.

2011 yılında Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam Hukuku Bölümü'nde öğretim üyesi olarak göreve başladı. 2014 yılında aynı üniversitede doçent, 2019 yılında profesör oldu. Hâlen aynı üniversitede İslam Hukuku Ana Bilim Dalı başkanı ve öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Yine aynı üniversitenin İslam Ekonomisi ve Finansı Ana Bilim Dalı'nda dersler vermektedir.

İleri derecede Arapça ve iyi derecede İngilizce bilmekte olup alanı ile ilgili telif ve tercüme şeklinde pek çok kitap ve makalesi yayınlanmıştır.

Evli ve üç çocuk babasıdır.

Eserlerinden bazıları şunlardır:

A. Telif

1. *Fıkıh Usulünün Aklî Temelleri*, Beka Yayınları, İstanbul, 2019,
2. *İmam Şâfiî'nin Kıyas Anlayışı*, İSAM Yayınları, 2. Baskı, 2017.
3. *İlk Dönem Hanefî Usûlünde İllet Tartışmaları*, Beka Yayınları, İstanbul, 2018.
4. *İbn Teymiyye'nin Fıkıh Düşüncesi,* Beka Yayınları, İstanbul, 2018.
5. *Günümüz Fıkıh Problemleri,* Beka Yayınları, İstanbul, 2018.
6. *Usul Yazıları,* Beka Yayınları, İstanbul, 2017.
7. *Âyet ve Hadislerle Şâfiî İbadetler İlmihali,* Mirac Yayınları, İstanbul, 2013.
8. *Hayata Bir de Böyle Bak,* Beka Yayınları, İstanbul, 2017.
9. *Hayat Onunla Güzel,* Beka Yayınları, İstanbul, 2017.
10. *İman İklimi,* Beka Yayınları, İstanbul, 2022.
11. *Allah'ım Sorularım Var,* Erkam Yayınları, İstanbul, 2022.
12. *Allah'ım Sorularım Bitmedi,* Erkam Yayınları, İstanbul, 2023.
13. *Bana Konum Atar mısın?*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2023.
14. *Hele Şükür*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2023.

B. Tercüme

1. *Muğni'l-Muhtac,* Hatib eş-Şirbinî (20 cilt), Mirac Yayınları, İstanbul, 2017.
2. *el-Menar,* Ebu'l-Berekât en-Nesefî, Beka Yayınları, İstanbul, 2014.
3. *İslam Hukuk Felsefesi,* Allal el-Fâsî, Mana Yayınları, İstanbul, 2014. (O. Güman ile birlikte)
4. *Muhtasaru'l-Kudurî,* İmam Kudurî, Beka Yayınları, İstanbul, 2015. (O. Güman ile birlikte)
5. *el-Mebsut,* İmam Serahsî (Heyetle birlikte), Gümüşev Yayıncılık, 2009.
6. *Muhtasar Fethu'l-bâri,* 5. Cilt, 323-640; 6. Cilt, 7-143, Polen Yayıncılık, İstanbul, 2007.
7. *Delilleriyle Hanefî Fıkhı*, Esad Muhammed Sâid es-Sağırcî, (sayfa 845-1175), Polen Yayınları, İstanbul, 2009.
8. *İslâmî Hükümlerin Esas ve Hikmetleri* (Kavâidü'l-kübrâ adlı eserinin II. Cildi), İzzeddin bin Abdüsselam, İz Yayıncılık, İstanbul, 2006.

İÇİNDEKİLER

birinci bölüm

ÖLÜMSÜZ TAVSİYELER **1**

1. Allah'a Pazarlıksız Teslim Ol! 3
2. Hedefin Dini Yüceltmek Olsun! 6
3. Arkadaşına Dikkat Et! 9
4. Nefsine Hâkim Ol! 12
5. Hem Tedbir Al Hem Dua Et 14
6. Hiçbir İyilik ya da Kötülüğü Küçümseme! 17
7. Senden Daha Düşük İmkânları Olanlara Bak! 19
8. Allah Yolunda Harcadığını Kâr Say! 21
9. Yapmaya İmkânın Yoksa Niyet Et! 23
10. Her Hak Sahibine Hakkını Ver! 26
11. Dikene Değil Güle Odaklan! 30
12. Dünya Senin Cennetin Değil! 33
13. Ölümü Hiç Unutma! 35
14. Bazı Şeyler Hata Kaldırmaz 38
15. Dört Öğüt 41
16. Takvâya, İyilik ve Güzel Ahlâka Riayet Et! 44
17. Yolun Hakkını Ver! 47
18. Kaş Yapayım Derken Göz Çıkartma! 50
19. Hele Bir Başla, Devamı Gelir 54
20. Zaferden Değil, Seferden Sorumlusun! 59
21. Açı Doyur, İnsanlara Selâm Ver! 61
22. İşlerini Önemine Göre Sırala 65
23. Sabret! 66
24. İlk Hamleyi Sen Yap! 68
25. Kendin İçin İstediğini Mümin Kardeşin İçin de İste! 69

26. Allah Adına Karar Verme! 73
27. Zamana ve Zemine Uygun Hareket Et! 74
28. Yürüdüğün Yola Dikkat Et! 77
29. Onunla (s.a.s.) Bir Hayalin Olsun! 78
30. Kimseyi Günahkâr Diye Silme! 80

ikinci bölüm
KISSADAN HİSSELER **83**

1. Büyük İmtihan 83
2. "Cennette Komşun Olmak İsterim." 88
3. An Olur Bütün Yorgunluğuna Değer! 92
4. Onlar Böyleydi 95
5. Bir Kardeş Tavsiyesi 99
6. "Bir Daha Hiç Kimseye İyilik Yapmayacağım!" 101
7. Dost, Acı Söyler 106
8. Dine Davetin Yöntemi 111
9. Allah Resûlü'ne Kardeş Olmak 112
10. Hiçbir Şeyin Garantisi Yok! 115
11. Davaya Adanmış Bir Genç 117
12. Cennetlik Bir Adamın Öyküsü 119
13. Cennetlik Bir Kadının Hikâyesi 124
14. Cennet ve Cehennem 127
15. Öğretmenlik İşte Böyle Olur! 131
16. "O Gelmezse Ben de Gelmem!" 136

üçüncü bölüm
MÜHİM SORULAR **140**

1. Stres, Kaygı, Panikatak Gibi Durumlardan Nasıl Kurtulurum? 140
2. Psikolojik Sorunlarımı Nasıl Aşabilirim? 145
3. Neye, Nasıl Odaklanmalıyız? 149
4. Bereketi Nerede Kaybettik? 151
5. Mutluluğun Formülü Ne? 153
6. "Akıllı" Diye Kime Denir? 155
7. Ruh Sağlığımız Neye Bağlı? 158

8. Dünya Kötüye mi Gidiyor? 159
9. Niçin İşlerimiz Yolunda Gitmiyor? 161

dördüncü bölüm
AİLEMİZ **164**

1. Eşler Arası Anlaşmazlıkları Krize Dönüştürmemek 164
2. Çocuğunuza Verebileceğiniz En Güzel Hediye Nedir? 171
3. Çocuklarımıza Neden Söz Geçiremiyoruz? 175
4. Çocukları Cinsiyetlerine Uygun Yetiştirmek 177
5. Çocuklarımızın İmanı 179
6. Büyüyünce Ne Olacaksın? 182
7. Çocuklarınıza Manevi Aşılarını Yaptırıyor musunuz? 185

beşinci bölüm
HAZİNE GİBİ DUALAR **187**

1. Allah'tan Hayırlısını Talep Etmek 187
2. Sakın Dua Ederken Bunu Yapmayın! 189
3. Maddi ve Manevi Sıkıntıların Dermanı 191
4. Namaz Sonunda Okunacak Bir Dua 197
5. Her Türlü Sıkıntılı Durum İçin Birebir! 201
6. Sabaha Erince Edilecek Dua 205
7. Uyanınca Dilinden Ne Dökülüyor? 206
8. Sübhâneke Duasının Anlamı 207
9. Cennete Ağaç Dikmek 211
10. Sosyal Medya Kullanırken 212
11. Çarşı Pazarda Dua 215
12. İnsanın Başına Gelebilecek En Kötü Dört Şey 217

ÖLÜMSÜZ TAVSİYELER

Dini Doğru Anla!

Gömleğinizin ilk düğmesini yanlış iliklerseniz ne olur? Ondan sonraki bütün düğmeler de zorunlu olarak yanlış iliklenecek, gömleğiniz biçimsiz duracaktır.

Çoğu defa bizim "din" konusundaki yaklaşım tarzımız, gömleğinin ilk düğmesini yanlış ilikleyen kişiden farksız. Öyle olunca da din elbisesi üzerimizde biçimsiz duruyor.

Dine ilişkin o ilk düğme şudur: "Din, insanlığın hem dünya hem de âhiret mutluluğunu temin için Allah tarafından gönderilmiş ilâhî kurallar bütünüdür."

Birçoğumuz ise "din" deyince şunu anlıyor: "Din, faydası âhirette görülecek olan, belirli zaman dilimlerinde icra edilen birtakım ibadet ve merasimlerden ibarettir."

Böyle olunca da namazını kılan, orucunu tutan, ölüsünün arkasından mevlid okutan, perşembeyi cumaya bağlayan gece ölülerinin ardından Yâsîn okuyan kimse toplumda "dindar" olarak görülür. Buna karşılık bir kimsenin dindarlığını ölçmede o kimsenin aile hayatı, ticari hayatı, iş yerindeki davranışları, arkadaşlık ilişkileri dikkate alınmaz. Niçin? Çünkü gömleğin ilk düğmesi yanlış iliklenmiş de onun için. Çünkü bunların dinle bir alakasının olmadığı zannedildiği için.

Din, ailemizden başlayarak tüm insanlığa ulaşıncaya kadar hayatımızın her anı için birtakım ölçüler koymuş. Bizler, dünya ve âhiret mutluluğunu bu ölçülere bağlanırsak elde ederiz. "Namaz kılın." emrini veren nasıl Allah ise "Eşinizle iyi geçinin.", "İçki içmeyin.", "Anne babanıza öf bile demeyin.", "Hırsızlık yapmayın.", "Faiz yemeyin." şeklinde buyruklar gönderen de Allah'tır. Ve bu buyrukların tümü insanların dünya mutluluğunu temin etmek içindir.

İçki içmenin Allah'a bir zararı var mı? Faiz yemenin Peygambere olumsuz bir etkisi var mı? Alışverişte hile yapmanın dezavantajı kime?

Öyleyse gömleğin üzerimize oturması, sırıtmaması için yapmamız gereken şey ilk düğmeyi doğru iliklemektir. Bunu yaptığımız an "dindar insan" denildiğinde artık sadece ibadetlerini düzenli yapan insan değil "kul hakkına riayet eden", "insanlarla iyi geçinen", "adalet ve hakkaniyete riayet eden", "büyüklerine saygı, küçüklerine merhamet gösteren" kimse de anlaşılacaktır. Değilse *"Din güzel ahlâktır."*[1] buyuran Peygamberimizin bu sözünü nasıl anlamalı?

[1] Irâkî, *Tahrîcü'l-Ehâdîsi'l-İhyâ'*, 1/930.

Rabbimiz gömleğimizin ilk düğmesini doğru iliklemeyi bizlere nasip eylesin.

1. Allah'a Pazarlıksız Teslim Ol!

Rabbimiz şöyle buyuruyor:

"Yine insanlar içinde kimileri vardır ki, Allah'a şartlı olarak kulluk eder; öyle ki kendisine bir iyilik denk gelirse bundan pek memnun olur, ama başına bir imtihan sıkıntısı gelse hemen yüz çevirir. Böyleleri dünyasını da âhiretini de yitirmiştir ve apaçık hüsran işte budur. Allah'ı bırakıp kendisine ne zarar ne de yarar sağlayabilen şeylere yalvarıp yakarır. Sapkınlığın en uç noktası da işte budur. (Bir de) o, zararı yararından daha yakın olan varlıklara yalvarıp yakarır. O ne kötü bir dost ve ne kötü bir arkadaştır."[2]

Bu insan tipini iyi tanıyın!

Tefsirlerin neredeyse tamamı, bu âyetlerde bahsi geçen insan tipinin çıkarcı, fırsatçı, ortamı kokla yan münafık bir tip olduğunu belirtmektedir. Ancak bu demek değildir ki bu âyetten müminlerin de nasibi yoktur! Eğer öyle olsaydı Rabbimiz bu âyetle müminlere hitapta bulunmazdı. Demek müminlerin de kendi hayatları için bu âyetten alacakları dersler ve ibretler var.

Allah Resûlü (s.a.s.) zamanında İslâm'ın yayılmaya başladığını gören birtakım Araplar bu dinin önünde duramayacaklarını anlayınca dilleriyle bu dini kabul ettiklerini söylüyorlardı. Samimi bir imana sahip olmayan bu insanlar bundan sonra kendi hayatlarını dikkatle gözlüyordu. Yeni dine girdikten sonra eğer dünyevi

[2] Hac 22/11-13.

imkân ve nimetlerinde çoğalma görürlerse yani ekin, meyve, hayvan, çoluk çocuk, mal mülkte bir artış, bedenlerinde bir sıhhat görürlerse "Demek ki bu din iyi bir dinmiş, baksana bu dine girdikten sonra zenginleştim, sağlığım iyiye gitti." diyerek tatmin oluyorlardı. Ama işler ters gider de ekin ve hayvanlarda azalma, çoluk çocuklarda ölüm, bedende hastalık söz konusu olursa "Girdiğim bu din, hiç de iyi bir din değilmiş. Ben, atalarımın dinini terk etmekle kötü yaptım." diye düşünerek yeniden şirk ve küfre dönüyor, putlara tapıp onlardan medet ummaya devam ediyorlardı.

Bu kimselerin durumu "dinin ortasına gelmeyip ucunda duran" kimselere benzetilmiş. Bunlar tıpkı savaşta ordunun en gerisinde duran, eğer ordu galip gelirse ganimet almaya koşan ama mağlubiyet olacağını anladığında hemen ortadan sıvışan korkaklara benzerler.

Müslümanlar olarak bizim bu âyetten çıkaracağımız en temel ders şudur:

"İslâm'ın hak din oluşu konusunda bu dine bağlananların dünyevi durum ve konumları ölçü olamaz."

Gerek Müslüman fert gerekse toplumlar bu dine bağlanıp dinin emir ve yasaklarını uyguladıklarında dünyevi açıdan iyi bir konumda bulunabilecekleri gibi Allah'ın bir imtihanı olmak üzere birtakım musibetlerle de karşılaşabilirler. Nitekim tarih boyunca başta peygamberler olmak üzere samimi müminler, sâlih insanlar en büyük bela, sıkıntı ve musibetler ile imtihan edilmişlerdir.

Bir kimsenin dine bağlanması sebebiyle dünyevi şartlarında bir kötüleşme meydana geliyorsa bu, dinin bir kusuru değil insanın Allah tarafından imtihan edilmesidir.

Bu âyetlerden çıkarılacak ikinci önemli sonuç da şudur:

İmanı kemâle ermemiş kimi Müslümanlar da tıpkı bu âyetlerde anlatılan münafık tipinin bazı hastalıklarını taşımaktadırlar. Dünyevi şartları iyi iken Rabbine kulluk eden, beş vakit namaz kılan, orucunu tutan nice kimse dünyevi açıdan işleri kötüye gitmeye başlayınca, iflas edince, yuvası dağılınca, insanlarla arası açılınca sanki bunun suçlusu ve sorumlusu -hâşâ- Yüce Mevlâ imiş gibi Allah'a karşı içten içe bir küskünlük, kırgınlık -ve hatta kızgınlık- duymaya, O'nun emir ve yasaklarına karşı bir vurdumduymazlık içine girmeye başlar.

Sıkıntılı hâlindeyken Allah'a dua edip yalvarır yakarır, ancak dualarına karşılık bulamadığını görünce kızgınlığı daha da artmaya başlar. Sanki Allah onun her istediğini anında vermek zorundaymış da -hâşâ- sırf kuluna eziyet olsun diye vermiyormuş gibi görmeye başlar.

Zengin ve lüks bir hayat süren bazı kimselere baktığında onların dinle, imanla, İslâm'la alakası olmayan kişiler olduğunu görür. Zanneder ki onların zenginliği ve lüksü, dini terk etmelerinden kaynaklanıyor! Böyle böyle Rabbinden yüz çevirmeye, teselliyi O'na sığınmakta değil de başka kapıları çalarak onlardan medet aramakta bulur. Zavallı! Böyle yaparak ne dünyevi sıkıntılarına çare bulabilir ne de âhirette kurtuluşu elde edebilir. Böyle yaparak hem dünyasını hem de âhiretini berbat etmektedir.

Peki ya samimi mümin ne yapar?

O, dinin kenarında, kıyısında, ucunda durmaz. İslâm'ın tam orta yerine, kalbine, göbeğine demir atar. Allah'ın dininin hak oluşunu dünyanın üç kuruşluk nimeti ile

ölçmez. "Varlıkta da darlıkta da Rabbim Allah, dinim İslâm, önderim ve örneğim Muhammed Mustafâ'dır." der.

Bir hayırla karşılaşırsa şımarmaz "İmtihanımdır." der, şükreder. Allah ona nasıl iyilik ve ihsanda bulunduysa o da bu hayrı insanlarla paylaşır, cimrilik etmez.

Bir musibetle karşılaştığında ise "İmtihanımdır." der ve "Biz Allah'a aidiz ve sonunda yine O'na döneceğiz." der. O "iyi gün Müslümanı" değildir. İyi günde de kötü günde de Rabbine teslim olmuştur. Zorluklar ve sıkıntılar onu Allah'tan uzaklaştırmak şöyle dursun daha da Rabbine yaklaştırır. Çünkü O'ndan başka gerçek sığınak olmadığını bilir. Rabbinin rızasını üç kuruşluk dünya malına değişmez. Rabbine el açmayı bırakıp namerde el avuç uzatmaz.

Rabbimiz varlıkta da darlıkta da hak olan İslâm'a bağlı kalmayı cümlemize nasip eylesin. Sözümüz her daim, Allah Resûlü'nün öğrettiği şu dua olsun:

"Ey kalpleri evirip çeviren Allah'ım! Kalbimi dinin üzerinde sabit kıl!"[3]

2. Hedefin Dini Yüceltmek Olsun!

Bir gün bir bedevî, Peygamberimizin yanına gelerek ona şöyle bir soru sordu:

"Ey Allah'ın Resûlü! Diyelim ki bir kimse ganimet elde etmek için savaşıyor. Bir başkası insanlar tarafından kendisinden bahsedilsin diye savaşıyor. Bir diğeri de ne kadar cesur olduğu görülsün diye savaşıyor. Bunların hangisi Allah yolunda sayılır?"

[3] Tirmizî, "Da'avât", 124.

(Bir başka rivayette şöyle yer almıştır: Bir kimse cesaretini göstermek için, bir diğeri kabilesine olan taassubundan dolayı, bir başkası da desinler diye savaşıyor. Bunların hangisi Allah yolunda sayılır?)

Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle cevap verdi:

"(Bunların hiçbiri Allah yolunda değildir.) Her kim ki Allah'ın sözü (ve davası yeryüzündeki) en üstün söz (ve dava) olsun diye savaşıyorsa işte o kimse Allah yolundadır."[4]

Bu hadis, dünya imtihanımız için öyle önemli hususları anlatıyor ki… Bir kimse bu hadisin mesajını doğru anlasa, o kimse imtihanda başarılı olmak adına en önemli adımı atmış sayılır.

Ne anlamalıyız?

- Şuurlu bir Müslümanın bu hayatta bir davası ve ideali vardır. Müslüman onun için yaşar, bütün hayatını ona göre ayarlar, varlıkları ve olayları hep ona göre değerlendirir. Müslümanın bu hayattaki en büyük ideali, hayali, rüyası, gayesi "Allah'ın sözünün yani davasının (yani İslâm'ın) en üstün olması"dır. Şuurlu bir mümin bunun rüyasını görür, adımlarını buna göre atar, planını ona göre yapar. Bu dava ve ideale alternatif olabilecek hiçbir şey olmaz. Mümin için şahsi ikbal ve istikbalin bir önemi yoktur. Mümin için servet, şöhret, kasa, kese, mal, mülk hiçbir zaman bir ideal değildir.
- Eğer bir mümin "Allah'ın sözünün en üstün olması" davasını kendi hayatının en büyük ideali olarak bilmiyorsa o müminin imanı kemâle ermemiştir.

---

4 Buhârî, "İlim", 45; Müslim, "İmâre", 149.

Eğer bir mümin adımını atarken "Bu adımın Rabbimin sözünün en üstün olmasına etkisi ne olur?" diye düşünmüyorsa o eylem eksiktir. Bir kimse neyi başarmış olursa olsun eğer yaptığı fiil ve eylemin ardında "Allah'ın sözünü en üstün kılmak" yoksa o fiil boşa çekilmiş bir emek ve yorgunluktur.

- Günümüzde bizleri bekleyen en büyük tehlike dünyevileşme tehlikesidir (maalesef bu bir tehlike olmaktan çıkıp hakikate dönüştü). Bir mümin için en büyük tehlike bu hayattaki dava ve idealini kaybetmesi, Rabbi için değil, nefsi için yaşamaya başlamasıdır. Oysa Rabbimiz, kendi elçisine şöyle demesini emretmişti:

  "De ki: Şüphesiz benim namazım, kurbanım, hayatım ve ölümüm hepsi âlemlerin Rabbi Allah içindir."[5]

- Günümüzde pek çok kimse ilk bakışta dine hizmet mahiyetinde birtakım faaliyetler yapıyor. Kitap yazıyor, ders veriyor, sosyal medya ortamında yazılar kaleme alıyor, vaaz ve irşatta bulunuyor, Kur'an eğitim ve öğretimi yapıyor. Eğer bu faaliyetlerin gerisindeki amaç dünyevi kazanç elde etme, şöhret olma, öne çıkma, insanların kalbini kendisine meylettirme olursa bu faaliyetlerin hiçbirisi "Allah rızası için" yapılmış olmaz. Bunların tümü şahsi ve nefsani arzuları tatmin için yapılmış olur. Böyle faaliyetlerin ilk bakışta alkışlayanı, yandaşı çok olsa bile etkisi saman alevi gibi kısa sürelidir. Bereket ve hayırdan yoksundur. Allah için yapılan bir faaliyet ise yandaşı, destekçisi, arka çıkanı ne kadar az olursa olsun kalıcıdır, bereketlidir.

[5] En'âm 6/162.

- Bu hadisten eğitim adına çıkaracağımız çok önemli bir sonuç da var:

Müslüman ve müminler olarak yeni nesillerimizi eğitirken onları hak olan dava şuuru ve bilinci ile eğitmemiz gerekir. Onların önüne "Allah'ın sözünü en üstün kılma" idealini en büyük hedef olarak koymalıyız. Gençlerimizi bireysel kariyer, zenginlik, şöhret gibi amaçlara değil milleti, ümmeti ve insanlık için hayırlı işler yapma bilinci ile donatmalıyız. "Falanca liseye/üniversiteye giderse kolay iş bulur, çok para kazanır, ünlü olur." gibi beklentiler yerine "Acaba hangi okulda okursa Allah'a iyi bir kul, Resûlüne iyi bir ümmet olur; Allah'ın sözünün en üstün olması için gayret gösterir?" diye düşünmemiz gerekir.

Çocuklarımıza böyle bir ideal ve dava şuuru kazandırmadığımız takdirde bütün eğitim ve öğretim faaliyetleri sonucunda elde edeceğimiz şey "kifayetsiz muhterisler ordusu" olur. Tek amacı dünya olan, kariyer peşinde koşan, servet ve şöhreti amaç edinmiş olan, mazlum ve mağdur durumda olan din kardeşlerinin acısı ve sızısını yüreğinde hissetmeyen his yoksulu muhterisler ordusu…

Rabbimiz, atacağımız bütün adımları kendisinin rızasına uygun eylesin. Bizleri kendisinin sözünün en üstün olması için gayret gösteren sâlih kullarından eylesin.

3. Arkadaşına Dikkat Et!

Peygamberimizin aşağıdaki benzetmesine bir bakalım:

"İyi arkadaş misk taşıyıcısına, kötü arkadaş da körük üfleyene benzer. Misk taşıyan kişi ya sana elindeki miskten hediye eder ya satın alırsın ya da en azından güzel

kokusunu hissedersin. Körük üfleyen kişi ise ya senin elbiseni yakar veya onun kötü kokusunu hissedersin."[6]

İyi ve kötü kimselerle birlikte olmanın doğuracağı sonuçları bu kadar veciz, akılda kalıcı bir şekilde anlatmak mümkün mü?

Hadiste "arkadaş" kelimesi geçiyor ya, siz onu bugün kıyas yoluyla biraz daha genişletebilirsiniz. Çünkü günümüzde arkadaşlık artık fiziki olarak bir arada bulunmayı gerektirmiyor. Kıtalar arasında bile arkadaşlık mümkün. Günümüzde seyrettiğimiz televizyon kanalları, izlediğimiz programlar, sosyal medyada arkadaşlık kurduğumuz kişiler, takip ettiğimiz şahıslar, kitaplarını okuduğumuz, sohbetlerini dinlediğimiz kimseler hep bizim arkadaşlarımız…

İşte bütün bu arkadaşlar iki gruba ayrılıyor: Sâlih olanlar ve kötü olanlar. İyi bir arkadaşınız varsa, iyi bir kitap okuyorsanız, iyi bir şahsı takip ediyorsanız bir "misk taşıyıcısı" ile birliktesiniz demektir. Böyle bir kimse ile bir arada olduğunuzda ya bizzat kendisindeki miskten siz de edinirsiniz yahut da hiç olmazsa onun kokusundan yarar görürsünüz. Peygamberimiz bu veciz ifadesiyle şunu belirtiyor: İyi, sâlih, güzel ahlâklı bir kimse ile bir arada bulunduğunuzda bu kimsenin huylarından edinirsiniz. Tıpkı atalarımızın dediği gibi "Üzüm üzüme baka baka kararır." veya "Kır atın yanında duran ya huyundan ya suyundan…" İyi bir kitap okuyorsanız o kitapta söylenenleri kendi hayatınıza uyguladığınızda siz de "misk" edinmişsinizdir. Uygulamasanız bile o kitaptaki güzelliklerin bir şekilde faydasını görürsünüz. Sonuç her hâlükârda faydalıdır.

[6] Buhârî, "ez-Zebâih ve's-Sayd", 31; Müslim, "el-Birr ve's-Sıla", 146.

Kötü arkadaş, kötü yoldaş, kötü kitap, kötü video, kötü film, kötü program ise "körük üfleyicisi" gibidir. Körüğe üfledikçe ateş çıkarır. Bu kişiyle çok içli dışlı olur, çok samimi olursanız onun üfleyeceği ateş sizi yakar. Biraz ötede dursanız bile bu defa dumanı, kötü kokusu sizi rahatsız eder. Kötülükleri aşılayan bir kitap okuduğunuzda, ahlâka uygun olmayan bir film izlediğinizde o ahlâksızlıkları siz yapmasanız bile onun sizin ruhunuzda, zihninizde mutlaka kötü etkileri olur. Tıpkı dumanın sizi rahatsız etmesi gibi.

Öyleyse "misk gibi" bir hayat yaşamak istiyorsanız "misk taşıyan" kimselerle bir arada bulunacaksınız. Yüce Rabbimiz bunu ne güzel ifade etmiş:

"*Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakının ve sadıklarla (özü sözü doğru olanlarla) birlikte olun!*"[7]

Allah Resûlü (s.a.s.) de bir başka hadislerinde bunu şöyle ifade etmiş:

"Kişi arkadaşının dini üzeredir. Öyleyse sizden biri kiminle arkadaşlık ettiğine iyi baksın."[8]

Sadece kendimiz değil çocuklarımızı da "misk taşıyan" kimselerle bir araya getirmeli, onları "körük üfleyicisi" tiplerden uzak tutmaya gayret etmeliyiz.

Rabbimiz bizlere misk taşımayı ve misk taşıyanlarla bir arada bulunmayı nasip eylesin. Bizleri körük üfleyenlerden ve bunların yanında bulunanlardan eylemesin.

---

7 Tevbe 9/119.

8 Ebû Dâvûd, "Edeb", 19; Tirmizî, "Zühd", 45.

4. Nefsine Hâkim Ol!

Bal yemeyi çok seven bir kimseyi düşünün. Bu şahıs tam istediği, sevdiği gibi bir bal buluyor ve yemek istiyor. Ama çok güvendiği birisi ona balda zehir bulunduğunu söylüyor. Bu kimse balı yer mi? Eğer aklı varsa, eğer yaşamayı seviyorsa, eğer haber veren kimseye güveniyorsa balı yemez değil mi?

İlaç içmeyi hiç sevmeyen bir kimseyi düşünün. Bu şahıs hasta oluyor. İşinin ehli ve güvenilir bir doktor ona hastalığının iyileşmesi için bu ilacı içmesi gerektiğini söylüyor. Bu kimse bu ilacı içmez mi? Eğer aklı varsa, eğer yaşamayı seviyorsa, eğer doktorun ehliyet ve liyakatine güveniyorsa ilacı içer değil mi?

Şimdi bu iki örnekten hareketle Peygamberimizin şu sözüne bakalım:

"Ateş (cehennem), nefsin hoşuna giden şeylerle örtülmüştür. Cennet ise nefsin hoşuna gitmeyen şeylerle örtülmüştür."[9]

Buradan ne anlıyoruz?

Gerek cennetin gerekse cehennemin önünde bir perde var. Cennet de cehennem de bu perdenin arkasına gizlenmiş. Cennetin önündeki perdede insanın hoşuna gitmeyen şeyler var, cehennemin önündeki perdede ise insanın hoşuna gidecek şeyler var. Mesela cennetin önündeki perdede ibadetler var. İbadetler nefsin hoşuna gitmez; çünkü ibadetlerde nefse ağır gelen zorluklar vardır. Günde beş vakit namaz kılmak, sıcak ve uzun günlerde oruç tutmak, soğuk kış günlerinde abdest almak nefsin hoşuna gitmez. Canın yongası

9 Buhârî, "Rikâk", 28; Müslim, "Cennet", 1.

olarak nitelenen malı zekât ve sadaka olarak başkalarına vermek nefsin hoşuna gitmez. Allah yolunda cihad etmek nefsin hoşuna gitmez. Buna karşılık günahlar nefsin hoşuna gider.

Şimdi bize sözün en doğrusunu söyleyen Allah ve Resûlü cennetin ve cehennemin önündeki perdelerde görünenlere kanmamamız gerektiğini, bu perdelerin ardında başka şeylerin olduğunu söylüyor. Tıpkı tatlı balın içinde acı zehrin, acı ilacın içinde tatlı şifanın bulunduğunu söyleyen güvenilir kimse gibi.

İşte burada insanlar ikiye ayrılıyor. Bir grup perdenin gerisini görmüyor, düşünmüyor. Perdede görünenlere kanıyorlar. Tıpkı balın içindeki zehri, ilacın içindeki şifayı dikkate almayan, sadece görüntüyü dikkate alan sefil kimsenin kanması gibi… Başka bir grup ise haber verene güvendikleri için perdenin gerisini düşünüyorlar. Balı çok sevse de zehri düşünüp baldan uzak duruyorlar. İlacı sevmeseler de şifayı düşünüp ilacı içiyorlar.

Günümüzde insanların çoğunluğunun günah sellerine kapılmasına, günahların bireysel davranışlar olmaktan çıkıp kitlesel hatta sektörel bir yapıya bürünmesine bakılırsa insanların çoğunluğu sadece perdeye dikkat ediyor; perde gerisini gören, düşünen yok. Bunun iki sebebi var: Bir kısmı "haber veren"in haberini kabul etmediklerinden böyle davranıyor. Bir kısmı ise haber vereni tasdik etse de nefsine hâkim olamadığından böyle davranıyor. Birini şüphe, birini ise şehvet batırıyor.

Öyleyse kurtuluş perdenin gerisini düşünmekten geçiyor. Ne mutlu perdede gördüklerine kanmayıp perde gerisini görüp düşünenlere.

Rabbimiz perde gerisini görüp düşünmeyi, buna uygun bir yaşam sürmeyi bizlere nasip eylesin.

5. Hem Tedbir Al Hem Dua Et

Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyuruyor:

"(Evlerinizdeki) kapların ağzını örtün. Su kırbalarınızı bağlayın. Kapılarınızı kapatın. (Gece yatarken) kandillerinizi söndürün. Çünkü şeytan kapalı bir kaba giremez, kapalı kapıdan geçemez, üzeri örtülmüş bir kabı açamaz. Sizden biri kabının üzerini kapatacak hiçbir şey bulamaz da bir ağaç parçası bulursa onu koyup besmele çeksin. Çünkü (evlerde bulunan) fare (gibi hayvanlar) evdeki insanlar (geceleyin uyurken evde yangın çıkarıp) evi yakabilir."[10]

Sıradan ve basit bir durum… Allah Resûlü, bu hadisinde bir Müslümanın geceleyin yatmadan önce evinde hangi hazırlıkları yapması gerektiğini anlatıyor. Geceleyin yatmadan önce yemek kaplarının ağzını kapatmak, su kırbasını iple bağlamak, yanan ateşi söndürmekten söz ediyor.

Sonra bunun gerekçesini açıklıyor: *"Bunu yaptığınız takdirde kaplarınızın, kırbalarınızın içine şeytan giremez!"* Demek ki bunu yapmayınca kapların, su kırbalarının içine şeytan girebiliyor.

Şimdi burada "şeytan" sözcüğü üzerinde biraz duralım.

Âlimlerin belirttiğine göre şeytan kelimesi cin, insan ve hayvanlardan söz dinlemez, laf anlamaz bütün varlıklar için kullanılan genel bir kelimedir.[11]

---

[10] Müslim, "Eşribe", 96.

[11] Râgıb el-İsfahânî, *el-Müfredât*, 454; Ali el-Kârî, *Mirkâtü'l-Mefâtîh*, VII, 2670.

"Şeytan" sözcüğünün kapsamına ilk ve baş şeytan "İblîs" girdiği gibi insanlardan ve cinlerden, görünür ve görünmez varlıklardan bütün şeytanlar girer. Nitekim Kur'an bize "insanlardan ve cinlerden şeytanlar" bulunduğunu haber vermiyor mu?[12]

Şeytan sözcüğünün kapsamına insanlara zararı olan, serkeşlik eden, söz dinlemeyen hayvanlar da girer. Nitekim insanlara saldıran köpeklere de "şeytan" denilir.[13] İnsanların hasta olmasına, ölmesine sebebiyet veren ve gözle görülmeyen mikrop, virüs, bakteri gibi canlıları da "şeytan" kelimesi kapsamında değerlendirebiliriz.

Allah Resûlü'nün su ve yemek kaplarının ağzının kapatılmasını emredip sonra da "Böyle yaparsanız içine şeytan giremez." demesi, "şeytan" kelimesinin ilk ve doğrudan anlamını ifade etmiş olabileceği gibi, insana zarar verebilecek her türlü canlıyı da kapsayabilir. En doğrusunu Allah bilir.

Yine Allah Resûlü'nün gece yatarken evdeki yanan kandili ve ateşi söndürmeyi emrettikten sonra fare gibi şeylerin evde yangın çıkarabileceğini haber vermesi de bu kapsamda değerlendirilebilir. Nitekim hadisin aslında, fare kelimesi yerine "fuveysika/söz dinlemez fâsık hayvan" ifadesi geçmektedir.

Hadisin başka rivayetlerinde kapların ağzı kapatılırken, su kırbalarının ağzı bağlanırken, yanan kandil söndürülürken ısrarla besmele çekilmesi emredilmektedir.

Bu hadisten ne anlamak gerekir?

---

12 En'âm 6/112.

13 Ali el-Kârî, *Mirkâtü'l-Mefâtîh*, VII, 2670.

Bir Müslüman gündelik işlerini yaparken iki şeyi mutlaka bir arada bulundurmalıdır:

1. Maddi olarak gereken bütün tedbirleri almak.
2. Manevi olarak Allah ile irtibatını devam ettirmek, O'na dua edip, O'ndan yardım dilemek.

Bizler, günlük hayatımızı yaşarken bu iki tedbiri ya hepten terk ediyoruz yahut da sadece birini yapıyoruz. Oysa bize düşen şey maddi ve manevi olarak her türlü tedbiri almak, sonra da Rabbimize tevekkül etmektir.

Sınava gireceksiniz dersinizi iyi çalışacaksınız. Sonra da Rabbinizden sınavda başarılı olmak için yardım talep edeceksiniz. Sınava çalışmaksızın sadece dua okuyarak başarılı olamazsınız. Sadece çalışıp Rabbinizden yardım dilemeyi bir kenara bıraktığınızda da ya başarının manevi şartını yerine getirmediğinizden başarıdan mahrum kalırsınız yahut da başarılı olduğunuzda bunu kendinize mal ederek Rabbinizi bir kenara bırakmış, O'nun dostluğundan mahrum kalmış olursunuz.

Yola çıkıp araç kullanacaksanız arabanızın bakımını yaptıracak, uykunuzu alacak, yolda giderken trafik kurallarına uyacaksınız. Bir yandan da yolculuğunuza başlarken ve yolculuk esnasında Rabbinizden yardım dileyeceksiniz.

Rabbimiz, işlerimizde her türlü tedbiri aldıktan sonra Rabbimize sığınıp O'ndan yardım dileyen, muvaffak olmak için maddi ve manevi tedbirlerin tümünü bir arada yapanlardan eylesin.

6. Hiçbir İyilik ya da Kötülüğü Küçümseme!

Sakın hiçbir iyiliği küçümsemeyin; o iyilik sizin cennet biletiniz olabilir! Aynı şekilde hiçbir kötülüğü küçümsemeyin; o kötülük sizin cehennem biletiniz olabilir!

Şimdi Allah Resûlü'nün (s.a.s.) anlattığı şu olaya bakın:

"Sizden önceki ümmetler içinde (mümin ama günahkâr) bir adam vardı. Adamın eceli geldiğinde ölüm meleği ruhunu almak için geldi. Bu şahsa şu soru soruldu:

– *Sen dünyada herhangi bir iyilik yapmış mıydın?*

Adam "Bilmiyorum." diye cevap verdi.

Kendisine "Bir düşün bakalım." denildi.

Adam (biraz düşündükten sonra) şöyle dedi:

– *Tek bildiğim şu: Ben (ticaretle uğraşan zengin bir kimseydim) insanlara mal satardım. Bu konuda kendilerine iyi davranırdım. Bir zenginin bana borcu olduğunda ona süre tanır, bir fakirin borcu olduğunda (şayet ödeyemeyecek durumdaysa) borcunu silerdim.*

Bunun üzerine Allah onu (bu davranışı sebebiyle) cennete koydu (cennetliklerden olmasına hükmetti)."[14]

Bu konuyla ilgili diğer rivayette şöyle denilmektedir:

"Bu zengin adam, işçilerine şöyle derdi: "Bize borcu olan zengin birisi söz konusu olursa ona süre tanıyın. Fakir biri bize borcunu ödeyemiyorsa borcunu silin!" Bunun üzerine Allah şöyle buyurdu: "(Bu, nasıl ki fakirin borcunu siliyor) biz bunu yapmaya (kendisinin günahlarını

[14] Buhârî, "Enbiyâ'", 51.

silmeye) daha layığız. (Ey melekler) Onun günahlarını bırakın (affettim, cennete koyun)!"[15]

Bu hadisten çıkardığım önemli sonuçlar şunlar:

- Her bir amel, insanın cennet ya da cehennem bileti olabilir. Mümin, hiçbir ameli önemsiz saymamalı, küçük görmemelidir. Nitekim başka birtakım sahih hadislerde çölün ortasında susuz kalmış bir köpeğe ayakkabısının içine su doldurarak su içiren bir günahkârın cennetlik olduğu, bir kediyi aç ve susuz bırakarak ölümüne sebep olan bir kişinin bu hareketi sebebiyle cehennemlik olduğu belirtilmiştir. Yine Peygamberimiz bir hadisinde *"Yarım hurma ile bile olsa kendinizi ateşten kurtarın."*[16] buyurarak yarım hurmanın bile kişiyi cehennemden kurtarabileceğini belirtmiştir.
- Rabbimizin genel kuralı şudur: "Bir kimse insanlara karşı nasıl davranıyorsa Allah da ona karşı öyle davranır."

Nitekim Allah Resûlü bir hadisinde bunu şöyle açıklamıştır:

"Kim bir Müslümanın dünya sıkıntılarından birini giderirse Allah da onun kıyamet günü sıkıntılarından birini giderir.

Kim darda olan birine kolaylık gösterirse Allah da ona dünyada ve âhirette kolaylık gösterir.

Kim bir Müslümanın kusurunu örterse Allah da onun dünya ve âhirette kusurunu örter.

[15] Müslim, "Müsâkât", 30.

[16] Buhârî, "Zekât", 8.

Kişi, mümin kardeşine yardım ettikçe Allah da ona yardım eder."[17]

- Rabbimiz kullarına karşı çok merhametlidir. Kullarının bunca kusurlarına rağmen âdeta onlarda görülecek en ufak bir iyiliği bile kulun günahları için af sebebi sayabilmektedir.

Rabbimiz, kendisinin af ve merhametine nail olarak cennete giren kullarından eylesin.

7. Senden Daha Düşük İmkânları Olanlara Bak!

Hocanın canı şöyle bir tarhana çorbası çekmiş. Başlamış ağzı sulana sulana hayal kurmaya. O sırada kapı çalınmış ve komşunun oğlu:

– Hocam, annem hasta, bir tas çorba istiyor, demiş.

Hoca söylenmiş kendi kendine:

– Hey Allah'ım, bizim komşular hayalin bile kokusunu alıyor, demiş.

Fıkra -hele de Nasreddin Hoca ile ilgili olursa- sadece gülmek için değil aynı zamanda gülerken düşünmek içindir. Biz de düşünelim...

Hayatta hayalini kurduğumuz, elde etmek istediğimiz çok şey vardır. Bunların bir kısmı aslında bizim o an ihtiyacımız olmayan, sadece "Olsa iyi olur." diyebileceğimiz cinsten şeylerdir. Tıpkı Nasreddin Hoca'nın çorba hayali

[17] Ebû Dâvûd, "Edeb", 65.

gibi. Ama bizim hayal ettiğimiz bu şeylere birileri o an fiilen ihtiyaç duyuyor olabilir.

Allah Resûlü (s.a.s.) bir hadisinde şöyle buyuruyor:

"Sizden daha düşük imkânlara sahip insanlara bakın, sizden daha üstün konumda olanlara bakmayın. Böyle yapmanız, sahip olduğunuz Allah'ın nimetlerini küçümsememenize daha uygun bir davranıştır."[18]

Mesela sizin arabanız vardır ama "Şöyle bir bisikletim olsa da zaman zaman hem kilo vermek hem de eğlenmek amacıyla binip gezsem." diye düşünürsünüz. Bir başkası ise o bisiklete işine gitmek için ihtiyaç duyar.

Sizin çeşit çeşit ayakkabınız vardır. Şöyle rahat bir terlik ya da sandalet alsam diye düşünürsünüz. Bir başkasının ise ayağına giyecek şeyi yoktur "Hiç olmazsa bir terliğim olsun." diye düşünür.

Sizin eviniz vardır. Bir köy yerinde güzel bir arazide küçük de olsa bir köy evim olsa diye düşünürsünüz. O köyde yaşayıp da evi olmayan bir kimse için ise o ev asli ihtiyaçtır.

Hasılı şu hayatta birilerinin hayal ettiği şeyler başkalarının ihtiyaç duyduğu şeylerdir. Birilerinin elinde olan şeyler, bir başkasının hayal ettiği şeylerdir. İnsan, elindeki nimetin kıymetini bilmeli, elindekini olmayanlarla paylaşmayı bilmelidir.

Rabbimiz elimizdekinin kıymetini bilen, elimizdekini olmayanlarla paylaşanlardan eylesin.

[18] Müslim, "ez-Zühd ve'r-Rekâ'ik", 9.

8. Allah Yolunda Harcadığını Kâr Say!

Bazen küçük ve basit gibi görünen bir olayda öyle büyük bir hikmet gizlidir ki, bir hazineye değişilmez! İşte ben de bu yazımda basit ve sıradan gibi görünen bir olayda kendimce elde ettiğim hazineyi paylaşacağım...

Önemini çoğu zaman göz ardı ettiğimiz bir hadis var. Ya da önemini anlasak bile çok sınırlı bir şekilde yorumladığımız bir hadis… Bir Kurban Bayramı'nda Allah Resûlü (s.a.s.) kurban olarak bir koyun kesmişti. Sonra da bu koyunun etinin dağıtılmasını istemişti. Eve geldiğinde Hz. Âişe'ye (r.a.) *"Koyundan geriye ne kaldı?"* diye sordu. Hz. Âişe "Omuz kısmından başka bir şey kalmadı." dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s.) şu tarihî cevabı verdi: *"Desene omuz kısmı dışında hepsi (bize) kalmış!"*[19]

Bu hadis sadece Kurban Bayramı zamanlarında milleti kurban etini dağıtmaya teşvik için söylenilir, hepsi o kadar! Oysa bu hadiste Müslümanın hayata bakışı, olayları değerlendirişi, duruşu ile ilgili son derece önemli bir kural, bir ilke var.

Olup biten her şeye iki türlü bakmak mümkün: Birincisi dünya hayatı penceresinden, yeryüzü seviyesinden, yatay boyutta… İkincisi vahiy ufkundan, ilâhî boyuttan, üst perdeden… İman, olaylara ve eşyaya bakarken bizleri süfli yeryüzü seviyesinden ulvi bir seviyeye çekmeye çalışır. Mümin olan biteni, varlıkları, kâinatı kendi nefsi hesabına değil âlemlerin Rabbi hesabına okur. Kâfir, müşrik ve gafil ise olayları nefsi hesabına okur.

Allah Resûlü koyunun fakir fukaraya dağıtılan kısımlarının tümünün "baki" kaldığını, kendileri tarafından

---

[19] Tirmizî, "Sıfâtü'l-Kıyâme", 33.

yenilerek tüketilecek olan omuz kısmının ise "fâni" olduğunu belirtti. İşte Müslümanın olaylara bakışı böyledir. Allah uğrunda harcanan her şey bakidir. Zaman, servet, mal... İnsanın kendi nefsi hesabına harcadığı şeyler ise bu dünyada kalıp tükenecektir. Öyle ise Müslüman, sahip olduğu her şeyi baki bir servete çevirmenin yolunu aramalı. Müslümanın bir davası olmalı. Ömrünü, gençliğini, sayılı nefeslerini, malını, mülkünü bu dava için tüketmeli. Bu dava uğrunda tükettiği her şey kendisine katbekat geri verilecek! Allah yolunda olmayan her şey fânidir, önemsizdir. Her ne ki Allah yolunda harcanmıyorsa, Allah uğrunda tüketilmiyorsa o hem kıymetsizdir hem de bir vebaldir.

Sağlığın yerinde mi? Elin kolun tutuyor mu? Peki sen bu sağlığını ne uğrunda harcıyorsun? Ömrünü neyin peşinde tüketiyorsun? Eğer davan Hakk'ın davası değilse, nefeslerini Allah uğrunda tüketmiyorsan ömrünün hiçbir kıymeti yoktur. Bin sene gafletle geçen bir ömür yerine bir nefes ülfetle geçen bir ömür daha kıymetlidir.

Malın mülkün var mı? Şuna bak: Bu malı mülkü kimin hesabına harcıyorsun? Kendi nefsinin arzularını tatmin etmek, bedeninin hazlarını doyurmak, modayı takip etmek, başkalarına şirin görünmek, üstünlük taslamak için harcıyorsan bunların hiçbir kıymeti yoktur. Elbette ihtiyaçlarını gidereceksin ama bu fâni malı baki bir servete dönüştürmek istiyorsan Allah yolunda harcayacaksın! Nefsin hesabına bir servet tüketmektense Allah yolunda vereceğin bir kuruş daha hayırlıdır.

Zamanını, enerjini ne uğrunda tüketiyorsun? Konumunu ve konforunu üst seviyeye çıkarmak için mi? Gelip

geçici gündelik işlerin için mi? Peki Allah'ın dininin yayılması, insanların Rabbini tanıması, iyiliklerin yaygınlaşıp kötülüklerin önlenmesi için zaman harcıyor musun? Allah yolunda yaşanmayan bir ömür, boşa geçmiş bir ömür demektir.

Bizlere bir koyunun kürek kemiğinden hayata nasıl bakacağımızı öğreten Allah Resûlü'ne (s.a.s.) binlerce salâtüselâm olsun!

Rabbimiz sayılı nefeslerimizi O'nun uğrunda tüketmeyi, fâni olan ömrümüzü baki bir hayata, üç kuruşluk malımızı sonsuz bir servete dönüştürmeyi nasip eylesin.

9. Yapmaya İmkânın Yoksa Niyet Et!

Bir iyiliği yapmadığın hâlde yapmış gibi sevap alman mümkündür. Buna karşılık bir iyiliği yaptığın hâlde sevap alamaman da mümkündür.

Peki bu nasıl olacak?

Bu, tamamen bir amele kalben kesin niyet etmen ile olacak. Eğer bir iyiliği yapmayı canıgönülden istersen, bunun için niyetlenirsen sonra da önüne çıkan engeller sebebiyle onu yapamazsan yapmış gibi sevap alabilirsin.

İşte bunun örneği:

Allah Resûlü (s.a.s.) bir savaşta ashabı ile uzun bir yol katettikten sonra bir mola yerinde şöyle buyurdu:

"Sizler (Medine'den çıktığınız andan itibaren) ne kadar yol yürüdüyseniz ve ne kadar vadi katettiyseniz şu an Medine'de bulunan birtakım kimseler de sizinle birlikte idiler (yani onlar da sizin aldığınız sevaba ortak oldular)."

Bunun üzerine sahâbe sordu:

"Medine'de oldukları hâlde mi?"

Allah Resûlü (s.a.s.) cevapladı:

"Evet. Onları birtakım özürleri geri bıraktı."[20]

Bir başka örnek:

"Bir kimse canıgönülden şehit olmayı arzu ederse döşeğinde bile ölmüş olsa Allah onu şehitlerin makamına ulaştırır."[21]

Demek ki bir amelden dolayı sevap almak için ille de o ameli işlemek gerekmiyor. Bunu bütün gönlünle istemen, ona kilitlenmen yeterli.

Öyleyse "Elimde keşke imkânım olsaydı, şöyle şöyle yapardım." diye içinizden geçiriyorsunuz ya... Üzülmeyin! Eğer gerçekten samimi iseniz Rabbimiz onu yapmış gibi size sevap verecek.

Buna karşılık bir ameli yapmış olsanız bile eğer niyetiniz samimi değilse, Allah rızası dışında başka şeylere odaklanmışsanız Rabbimiz o ameli kabul etmiyor. Bunun onlarca örneği var.

Allah Resûlü şöyle buyurdu:

"Ameller ancak niyetlere göredir ve herkes ancak niyetinin karşılığını alır. Kim Allah ve Resûlü için hicret etmişse onun hicreti Allah ve Resûlü içindir. Kim de dünyalık elde etmek veya bir kadınla evlenebilmek için hicret etmişse onun da hicreti neye niyetle hicret ettiyse ona göredir."[22]

---

[20] Buhârî, "Megâzî", 76; Müslim, "İmâre", 159.

[21] Müslim, "İmâre", 157.

[22] Buhârî, "Bed'ü'l-Vahy", 1.

İşte bir diğeri:

Bir adam Allah Resûlü'ne sordu: "Ey Allah'ın Elçisi! Allah yolunda savaşmak ne demek? Bazen oluyor biz karşı tarafa öfkemizden savaşıyoruz. Bazen de kendi kavim ve kabilemizin şanı yüce olsun diye savaşıyoruz." Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.) o kişiye bakarak dedi ki: *"Kim, Allah'ın sözü en üstün olsun diye savaşırsa işte o kişi Allah yolundadır."*[23]

Evet... Cihad etmeniz önemli değil. Ne niyetle cihad ettiğiniz önemli.

Hem Yüce Rabbimiz de Kur'an'da buyurmuyor mu?

"Ey iman edenler! Allah'a ve âhiret gününe inanmadığı hâlde malını gösteriş için harcayan kimse gibi, başa kakmak ve incitmek suretiyle, yaptığınız hayırlarınızı boşa çıkarmayın."[24]

Âlimlerimiz, "İhlâs ile yapılan az amel, ihlâssız yapılan çok amelden daha faziletlidir." demişler. İhlâs ile yapılan az amel küçük bir bardağa su doldurmaya benzer. İhlâssız yapılan çok amel ise dibi delik kovaya çok miktarda su doldurmaya benzer. Kovadaki su ne kadar çok olursa olsun dibindeki delik sebebiyle kovada su kalmayacaktır. Bardaktaki su ne kadar az olursa olsun, bardak sağlam olduğundan o suyu tutacaktır.

Rabbimiz ihlâs ile amel işlemeyi, işleyemediğimiz amellerde de samimi niyetlerimiz sebebiyle sevap almayı bizlere nasip eylesin.

---

[23] Buhârî, "'İlim", 45.

[24] Bakara 2/264.

10. Her Hak Sahibine Hakkını Ver!

İyi Müslüman olmak, çok hassas bir dengeyi tutturmaya bağlı. Çoğu zaman bu dengeyi tutturamıyoruz. Birçoğumuz, belirli bir konuda oldukça iyi olsak da başka konularda aynı iyi davranışı gösteremiyoruz, hatta kötü denilecek bir performans sergiliyoruz. Öyle olunca da hem fert hem toplum hem de ümmet olarak İslâm'ı tam anlamıyla temsil edemiyoruz.

Şimdi aşağıdaki olaya birlikte bir bakalım:

Allah Resûlü (s.a.s.) sahâbeden Selmân-ı Fârisî ile Ebü'd-Derdâ'yı birbirine kardeş kılmıştı. Bir gün Selmân, Ebü'd-Derdâ'yı ziyarete gitti. Ebü'd-Derdâ evde yoktu. Karısı Ümmü'd-Derdâ, Selmân'ı karşıladı. Üzerinde eski elbiseler vardı. Selmân ona sordu: "Niçin elbiselerin böyle eski püskü?" Ümmü'd-Derdâ biraz imalı cevap verdi: "Senin şu kardeşin Ebü'd-Derdâ'nın dünya ile pek işi yok da ondan." Derken Ebü'd-Derdâ geldi. Selmân'ın ziyarete geldiğini görünce onun önüne yemek koydu ve "Buyur sen ye, ben oruçluyum." dedi. Selmân "Sen yemedikçe ben de yemem." dedi. Bunun üzerine Ebü'd-Derdâ yedi. Selmân geceyi Ebü'd-Derdâ'nın evinde geçirdi. Gece yarısı Ebü'd-Derdâ namaz kılmak için kalkmak istedi. Selmân ona "Uyu." dedi. Bunun üzerine Ebü'd-Derdâ uyudu. Aradan biraz zaman geçince Ebü'd-Derdâ tekrar kalkmak istedi, Selmân yine ona "Uyu." dedi ve o da uyudu. Sabah yaklaşınca Selmân "Şimdi kalkabilirsin." dedi. İkisi birlikte namaz kıldılar. Sonra Selmân, Ebü'd-Derdâ'ya nasihatte bulunarak şöyle dedi: "Senin nefsinin senin üzerinde hakkı var. Rabbinin senin üzerinde hakkı var. Misafirinin senin üzerinde hakkı var. Ailenin de senin üzerinde hakkı

var. Her hak sahibine hakkını ver." Daha sonra her ikisi de Hz. Peygamber'in (s.a.s.) yanına gidince başlarından geçen bu olayı anlattılar, Hz. Peygamber (s.a.s.) Ebü'd-Derdâ'ya *"Selmân doğru söylemiş."* dedi.[25]

Bu hadisten çıkarılacak pek çok fıkhi, ahlâkî sonuç var. Ben, bu yazıyı yazma sebebim olan "denge" meselesi ile ilgili olanını önceleyerek bazı şeyler söyleyeceğim.

Selmân (r.a.), İslâm'ın insana yönelik talimatlarını öyle iyi kavramış ki... İslâm'ın dünya görüşünü öyle özümsemiş ki... Onun, din kardeşi Ebü'd-Derdâ'ya söylediği kısa cümle din açısından son derece önemli bir noktaya işaret ediyor. Üstelik bu cümlenin içeriği Peygamberimiz tarafından da tasdik edilmiş.

Ne diyordu Selmân?

"Nefsinin senin üzerinde hakkı vardır."

Mademki bu can ve ten sana emanet, öyle ise bu canı iyi koruyacaksın. Onu zayıf, hasta, bitkin düşürecek şeylerden uzak tutacaksın. Canını tehlikeye atmayacaksın. Çünkü sen bu canı sokakta bulmadın. Bu canı sana emanet olarak Rabbin verdi. O Rab ki sana, *"Ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın."*[26] ve *"Kendinizi öldürmeyin."*[27] buyurmadı mı? O zaman insan, bedenini zayıf düşürecek işlerden uzak duracak. Hatta bu iş ibadet olsa bile! İbadet edeceğim diye kendine eziyet ve işkence etmeyecek. Yeterince dinlenecek. Kendini Rabbimizin yarattığı nimetlerden tamamen mahrum ederek dünyadan el etek çekmeyecek. Hint fakiri gibi bir hayat sürmeyecek. Çünkü Peygamberimizin de belirttiği üzere

---

25 Tirmizî, "Zühd", 63; Buhârî, "Savm", 50.

26 Bakara 2/195.

27 Nisâ 4/29.

"Allah bir kula nimet verdiğinde o nimetin izini kulunun üzerinde görmekten hoşlanır."[28]

"Rabbinin senin üzerinde hakkı vardır."

Seni yaratan O, yaşatan O, sahip olduğun her şeyi veren O... Öyleyse senin üzerinde en büyük hak sahibi O... O'nun dışında sana hakiki anlamda bir yarar ve zarar sağlayabilecek hiç kimse yoktur. Sana faydası dokunduğunu zannettiklerin aslında sadece birer aracıdır. Senin O'na karşı ilk görevin her türlü şirkten uzak kalarak O'na iman etmek, sonra da O'nun emir ve yasaklarına uygun bir hayat sürmektir. O'nun hakkı hiçbir şey ile kıyas kabul etmez. O'nun hakkı her haktan önce gelir.

"Misafirinin senin üzerinde hakkı vardır."

Evine gelen misafire ikramda bulunmak, onu iyi ağırlamak gerekir. Ne diyordu Peygamberimiz? *"Allah'a ve âhiret gününe inanan bir kimse, misafirine ikramda bulunsun."*[29]

"Ailenin de senin üzerinde hakkı vardır."

Annenin, babanın, eşinin, çocuklarının, kardeşlerinin vb. senin üzerinde hakkı vardır. En başta anne babana karşı sorumlusun. Onlara karşı hayırlı evlat olmak zorundasın. Onların dine uygun, meşrû isteklerini yerine getirmeye gayret etmelisin. Evli isen eşine karşı yapman gerekenleri aksatamazsın. Erkek isen karının nafakasını, mehrini temin edeceksin, çoluk çocuğunun bakımını üstleneceksin. Ailenin dünyada kimseye muhtaç olmaması, kendi ayakları üzerinde durabilmesi, ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için gayret edeceksin. Onlara helâl lokma

[28] Tirmizî, "Edeb", 54.

[29] Buhârî, "Edeb", 31; Müslim, "Îmân", 74.

yedireceksin, haramdan uzak duracaksın. Onların iyi bir eğitim, güzel bir terbiye almaları için gayret edeceksin. Ne buyuruyordu Allah Resûlü? *"Hepiniz çobansınız ve hepiniz güttüğünüzden sorumlusunuz."*[30]

Evet… İyi Müslüman olmak demek her hak sahibine hakkını tastamam vermekle olur. Hak sahiplerinden bazılarına hakkını verip diğerlerinden hakkını esirgemek iyi Müslümanlık değildir.

Günümüzde Müslümanların bir kısmı Allah'a karşı olan görev ve sorumlulukları konusunda titizlik gösteriyorlar. Abdest, namaz, oruç, zekât, kurban, hac gibi ibadetleri aksatmamak için kılı kırk yarıyorlar. Ama aynı hassasiyeti diğer hak sahiplerine karşı göstermiyorlar.

Bir başka kısım ise ailesine karşı iyi, onlarla ilgileniyor, haklarını fazlasıyla yerine getiriyor. Ama kendisi üzerinde en büyük hak sahibi olan Rabbinin hakkını ödemeyi unutuyor!

Bir başkası ailesi ve Rabbine karşı hakları ödemek için kendisini paralayıp sağlığını hiçe sayıyor, kendini yiyip bitiriyor. Böylece kendi nefsine karşı hakkını ihmal ediyor.

Bir başkası ise insanlarla ilişkisinde iyi değil, başkalarına karşı hak ihlalinde bulunuyor, kul hakkı yiyor.

Yemeğin güzel olabilmesi için yemeğe konulan malzemelerin hepsinin hakkının verilmesi, bu malzemeler ile yapılması gereken şeylerin tastamam yapılması gerekir. Yemeğin yağı, tuzu, salçası, diğer malzemelerinden biri bol biri az olursa o yemek iyi olmaz. Mesela bir salatayı düşünün: Limonunu çok koyup tuzunu az koyarsanız

---

30 Buhârî, "Nikâh", 81; Müslim, "İmâre", 5.

olur mu? Ya da yağını çok koyup tuz ve limonunu koymamak olur mu?

İşte aynen böyle de iyi Müslüman olmak demek, her hak sahibine hakkını tastamam ödemekle olur.

Rabbimiz üzerimizde hakkı bulunan her hak sahibine hakkını tastamam ödeyip iyi Müslüman olmayı bizlere nasip eylesin.

11. Dikene Değil Güle Odaklan!

Hemen hepimizin hayatında günlük işlerimizi yaparken karşılaştığımız iki durum söz konusudur: İşimizin yolunda gitmesi yahut da öngörülebilen ya da öngörülemeyen bazı aksaklıkların olması, işimizin yolunda gitmemesi. Hemen her şeyle imtihan olan bizler, nedense hayatımızdaki bu gibi sıradan, rutin şeylerin birer imtihan vesilesi olabileceğini düşünmeyiz.

Şimdi düşünün:

- Yolda arabanızla giderken bir anda arabanızın lastiği patladı.
- Evde misafirlere ikramda bulunurken tepsiyi elinizden düşürdünüz ve bardaklar kırıldı.
- Yeni pantolon ya da eteğiniz bir çiviye takılarak yırtıldı.
- İşe gitmek üzere arabaya bindiğinizde cep telefonunuzu evde unuttuğunuzu fark ettiniz.
- Alışveriş yapmak üzere markete gittiğinizde cebinizdeki parayı düşürmüş olduğunuzu fark ettiniz.

Bu durumları içimizde kim yaşamamıştır ki?

Böyle bir durumda tepkimiz ne olur, ağzımızdan hangi sözcükler dökülür? Genelde böyle bir durumda çoğumuzun ağzından bir küfür, lânet, beddua çıkar. Böyle yaparak kendimizi rahatlatacağımızı düşünürüz. Ne kadar söylenirsek o kadar kendimizi rahatlatacağımız duygusu bize baskın gelir. Bununla da yetinmez, gün boyu karşılaştığımız herkese başımızdan geçeni anlatarak nasıl bir belaya bulaştığımızı (!) onlara da tasdik ettirir, bilinçaltımızdan onların da bizim bu kızgınlığımızı körüklemelerini talep ederiz. Dahası bu olayları bahane ederek agresif bir tutum takınır, hırsımızı başkalarından çıkarmaya çalışır, bunu bahane ederek çoktandır diş bilediğimiz kimselere sataşabilmenin yollarına bakarız. "Bak git başımdan, zaten canım sıkkın!", "Hırsımı bir de senden çıkarmayayım!"

Şimdi şu olaya bir bakın:

Allah Resûlü (s.a.s.) bir defasında sefere çıkmıştı. Grupta ensardan bir kadın da vardı. Kadın deve üstünde giderken devenin hareketleri onu rahatsız edince deveye lânet okudu. Resûlullah (s.a.s.) bunu işitince derhâl *"Devenin üzerindeki eşyaları alıp deveyi salın! Çünkü bu deveye lânet okundu."* buyurdu. Ondan sonra da bu deveye hiç kimse ilişmedi.[31]

Allah Resûlü'nün böyle bir şeyi emretmesinde çok büyük hikmetler bulunmaktadır. Âlimlerin belirttiğine göre bunun sebebi, insanların ulu orta lânet okumalarını, işler aksi gitti diye kendi etraflarındaki canlı ya da cansız varlıklara zarar vermelerini önlemek üzere Allah Resûlü bunu yapmıştı.

---

[31] Müslim, "el-Birr ve's-Sıla", 80.

Bir lânet okundu diye uzun bir yolculuk esnasında bir devenin salınmasını ve bir daha ona binilmemesini emretmesi ne kadar manidar değil mi?

Hayatı, kendi söylediğimiz ve yaptığımız şeylerle kendimize zehir ediyoruz. Dünyayı kendi fiillerimizle çekilmez bir mekâna dönüştürüyoruz.

Kullandığımız her sözün psikolojimiz üzerinde olumlu ya da olumsuz bir etkisi var. "Selâmünaleyküm.", "Kolay gelsin.", "Bereketli olsun.", "Allah işinizi rast getirsin." ifadelerindeki güzellik, ferahlıkla; "Allah senin belanı versin!", "Kahrolası!", "Lânet olası!" ifadelerindeki çirkinlik, darlık arasındaki farka bir bakın!

Bir babanın çocuğuna "Haydi aslanım, sen bu işi yaparsın!" demesiyle; "Senden bir cacık olmaz, tam bir kabiliyet düşmanısın!" demesi arasındaki farkı bir düşünsenize!

Bir öğretmenin sınavdan zayıf not alan öğrencisine "Moralini bozma, inşallah bir dahaki sınavdan iyi not alırsın, biraz daha gayret et!" demesiyle; "Beni hiç şaşırtmadın, sen kim iyi not almak kim?" demesi arasındaki farkı bir düşünün!

İyi sözler söylediğinizde ya da duyduğunuzda iç dünyanız ferahlıyor, yaşama sevinciniz artıyor, moral ve motivasyonunuz yükseliyor, yaptığınız işe daha iyi odaklanıyorsunuz. Buna karşılık kötü sözler söylediğinizde ya da duyduğunuzda içiniz daralıyor, yaşama sevinciniz gidiyor, moral dünyanız çöküyor, yaptığınız işe odaklanamıyorsunuz.

Sonuç şuraya geliyor:

İmtihan icabı karşılaştığımız bazı olumsuzlukları büyüterek hayatı kendimize zehir etmek yerine, "Bu gülün altında bu dikenin ne işi var?" diye sormayı bırakmalı, "Bu dikenin üstünde bu gülü yaratan Allah'a hamdolsun!" diyerek bardağın dolu tarafına bakmalıyız. Hem kendimizi olumlu bir şekilde motive etmeli hem de etrafımıza pozitif enerji yaymalıyız.

Ne buyuruyordu Allah Resûlü?

"Müslüman, elinden ve dilinden başkalarının selâmette kaldığı kişidir."[32]

Rabbimiz karşılaştığımız her olayın bir imtihan olduğunu anlayıp olumsuz durumlarda da kendimizi olumlu bir şekilde motive etmeyi, başkalarına da olumlu duygular aşılamayı cümlemize nasip eylesin.

12. Dünya Senin Cennetin Değil!

Allah Resûlü (s.a.s.) bir hadisinde şöyle buyuruyor: *"Dünya müminin zindanı, kâfirin ise cennetidir."*[33]

Bu dünyanın mümin için zindan diye nitelenmesinin çok çeşitli sebepleri var. Bu yazıda yalnızca bir husus üzerinde duracağım.

Eğer bu dünyada her şey insanın tam istediği gibi dört dörtlük, kusursuz olsaydı o zaman insanın "cennete gitmek için gayret gösterme" gibi bir arzu ve şevki kalmazdı. İşte bu sebeple olsa gerek Rabbimiz bu dünyayı bir imtihan meydanı olarak yarattığından bize

---

[32] Buhârî, "Îmân", 3; Müslim, "Îmân", 64.

[33] Müslim, "ez-Zühd ve'r-Rekâ'ik", 1; Tirmizî, "Ebvâbü'z-Zühd", 16; İbn Mâce, "Ebvâbü'z-Zühd", 3.

verdiği nimetleri cennetteki nimetlerden farklı olarak kusursuz kılmamış.

Pikniğe gidiyorsunuz, "cennet gibi" bir manzara... Her şey mükemmel. Şöyle oturup piknik yapıyorsunuz, bir anda yemeklerinize sinekler konuyor. Üzerinize arılar, karıncalar geliyor...

Mis gibi taptaze meyveler alıyorsunuz, birkaç gün sonra çürüyor, kurtlanıyor, kokusu ve görüntüsüyle sizi rahatsız etmeye başlıyor.

Genç ve yakışıklısınız yahut güzelsiniz. Birden yüzünüzde sivilceler çıkıyor, yaşınız ilerledikçe deriniz buruşmaya başlıyor.

Dün zevkle, iştahla yediğiniz bir yemek arttığında ertesi gün yemek istemiyorsunuz.

Anne babanız, karı kocanız, çoluk çocuğunuz, malınız mülkünüz var. Her şey ne güzel derken birden tanıdıkların sayısı eksilmeye, yakınlarınızın ölüm haberlerini almaya başlıyorsunuz. Mallar azalıyor, artsa da derdi tasası, hesabı, kitabı bir türlü bitmiyor.

Hasılı Rabbimiz bizleri hep "içinde hiçbir kusur bulunmayan sonsuz mutluluk diyarına" yönlendirip teşvik etmek için bir yandan gönderdiği Kitap ve Resûlü (s.a.s.) aracılığıyla çağrıda bulunurken diğer yandan da bize cenneti hatırlatacak derecede güzel olan görüntülere bunların cennet olmadığını hissettirecek hususlar ekliyor.

Bu ifadelerimle, Rabbimizin yarattıklarının -hâşâ- kusurlu olduğunu söylemek istemiyorum. Rabbimiz, şu kâinatta yarattığı hiçbir şeyi kusurlu yaratmamıştır. Bununla birlikte bizlere cenneti unutturmamak, imtihanda

olduğumuzu hatırlatmak üzere önümüze bazı durumlar çıkarıyor.

Rabbimiz cümlemizi, sonsuz ve kusursuz mutluluk diyarında cemâline Resûlü ile birlikte bakma şerefine nail olanlardan eylesin.

13. Ölümü Hiç Unutma!

Medine'de çocuk yaşlarında, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) on yıl boyunca hizmetinde bulunmuş sahâbî Enes b. Mâlik'in (r.a.) şöyle söylediği rivayet edilir:

"Ölümü çokça hatırlayın. Çünkü bu;

1. Günahlarınızdan tövbe etmeye yönlendirir.
2. Dünyaya hırsla bağlanmanızı önler.
3. Zenginken ölümü aklınıza getirirseniz mal ve servetinizi gözünüzde önemsizleştirir.
4. Fakirken akla getirirseniz hâlinizden razı olmanızı sağlar."[34]

Meseleyi ne kadar güzel izah etmiş...

Kimileri için "ölüm düşüncesi" insanı psikolojik bunalıma sokan, stres ve depresyona iten "kötücül bir düşünce"dir. Oysa hayata iman penceresinden bakmayı becerebilen bir kimse için ölüm düşüncesi bir tür "rehabilitasyon aracı" gibidir.

Enes'in (r.a.) söylediklerini şöyle bir tahlil edelim:

1. Ölüm düşüncesi insanı tövbeye yönlendirir.

---

[34] Süyûtî, *el-Câmi'u's-Sagîr* (No. 3055).

Öyle değil mi? Ömrünü günahlarla geçiren bir kimse kendisinin yaşadığı bir ölüm tehlikesi yahut bir yakınının, eşinin, dostunun ölümüyle yaşadığı şok sonucunda hayatın ne kadar boş olduğunu, ölümün her an kendisine de gelebileceğini düşünmüyor mu?

İçinizden "Daha önümde uzun yıllar var." diye geçiriyorsanız kendinize çekidüzen verme, "Acaba ben iyi bir kul muyum? Bugün ölsem hesabını verebilir miyim?" diye düşünme derdiniz olmaz. Birtakım kusur ve günahlarınız olduğunu bilseniz bile (peygamberler dışında kimin yok ki) bu günahlar için tövbe etmeyi hep ertelersiniz.

Ani ölüm aklınıza pek gelmez. Oysa ölen kimselerle röportaj yapma imkânımız olsaydı belki de büyük çoğunluğunun beş dakika öncesinde ölmeyi hiç düşünmediklerini, bir anda öldüklerini işitecektik.

2. Bütün hataların başında insanın gelip geçici dünya hayatını tek hedef hâline getirmesi yatar. Çünkü bu insana nereden gelip nereye gittiğini, dünyada var oluş amacını, hesap gününü unutturur. Öyleyse insana sürekli bir biçimde dünyanın kalınacak bir yurt değil geçilecek bir köprü olduğunu, dünyanın keyif çatma mekânı değil imtihan salonu olduğunu hatırlatacak bir hatırlatıcıya ihtiyaç vardır. İşte ölüm düşüncesi tam da bu işi görür. Günün ortasında işlerinize daldığınız bir anda işittiğiniz bir salâ sesi sizi derinden sarsar. İç dünyanızda "Gitti yine birisi." diye düşünürsünüz. Bir kişinin imtihanının daha sona erdiğini, artık geri dönüşü imkânsız olan bir yola girdiğini aklınıza getirirsiniz. Sonra bir anda kendi hayatınızı düşünüp bir gün o salânın sizin için de verileceğini hatıra getirirsiniz ve bu düşünce sizi bir anlığına da olsa dünyanın hırsından

ve telaşından çekip çıkarır. İşte marifet, o bir anlığına hissettiğiniz duyguyu kalıcı hâle getirmektir ve ölüm düşüncesi tam da bunu yapar.

3. Zengin olan kimse açısından ölüm düşüncesi zenginliğin asıl amaç olmadığını, mal ve servetin âhirette bir sorumluluk ve vebal olmaması için çalışması gerektiğini düşündürür. Ölüm düşüncesini silen insanlar açısından mal ve servet bir güç, böbürlenme aracıdır. Tıpkı şu âyette buyurulduğu gibi;

"Bilin ki dünya hayatı ancak bir oyun, eğlence, bir süs, aranızda bir övünme ve daha çok mal ve evlat sahibi olma isteğinden ibarettir. Tıpkı bir yağmur gibidir ki, bitirdiği ziraatçilerin hoşuna gider. Sonra kurur da sen onun sapsarı olduğunu görürsün; sonra da çer çöp olur. Âhirette ise çetin bir azap vardır. Yine orada Allah'ın mağfireti ve rızası vardır. Dünya hayatı aldatıcı bir geçimlikten başka bir şey değildir."[35]

Servet sahibi iseniz ölümü düşündüğünüz anda aklınıza "Bu geçici serveti kalıcı hâle nasıl dönüştürebilirim?" diye gelir. Ama ölüm düşüncesini aklınızdan sildiğiniz anda servetinize servet katmakla meşgul olur, helâl-haram duyarlılığını kaybedersiniz.

4. Fakir kimse açısından ölüm düşüncesi tam bir psikolojik terapi gibidir. Çünkü fakir, ölüm düşüncesini kafasından silerek içinde bulunduğu duruma baktığında maddi sıkıntı ve muhtaçlık durumunun sonsuza kadar devam edeceği hissine kapılır. Oysa hayat dediğimiz şey hepi topu birkaç yıldan ibarettir. Kaldı ki helâlinden kazanılmış da olsa mal ve servetin bir de

[35] Hadîd 57/20.

hesabı vardır. Fakir açısından servet konusunda hesap verme endişesi yoktur. Onun imtihanı sabır imtihanıdır. Ölümü düşündüğünde içinde bulunduğu hâle razı olur. Üç günlük dünya için hesabını veremeyeceği bir servet ve zenginlik sahibi olma özlemi duymaz.

Enes'in (r.a.) söylediği bu sözü siz "sağlam-hasta", "engelsiz-engelli", "güçlü-güçsüz", "güzel-çirkin", "itibarlı-sıradan" her insana uygulayabilirsiniz.

Evet, sıkıldığınız anlarda hayatın boş olduğunu, her gün bir kişinin, bir gün her kişinin ölüp de hesap meydanına dikileceğini düşünün. Bakalım şu an dert ettiğiniz şeylerden eser kalıyor mu?

Rabbimiz ömrümüzü ve ölümümüzü kendisinin razı olacağı şekilde eylesin.

14. Bazı Şeyler Hata Kaldırmaz

Bazı şeyler vardır en ufak bir başarısızlığa tahammülü yoktur. Yüzlerce defa başarılı olsanız bile tek bir defa başarısız olmanız öbür başarıları siler süpürür. Bazı şeyler de vardır yüzlerce defa başarısız olsanız bile bir defa başarılı olmanız önceki başarısızlıklarınızı siler süpürür.

Futbol oyunundan bunu örneklendirelim.

Kaleciyi düşünün. Maç boyunca onlarca defa kurtarış yapsa bile maçın son dakikasında yaptığı bir hata sonucunda yediği gol bütün takımın mağlubiyetine sebep olur.

Bir de golcüyü düşünün. Onlarca defa gol kaçırır ama maçın son dakikasında öyle bir gol atar ki takımı maçı galip bitirir ve önceki bütün başarısızlıklarını unutturur.

Hayat da böyledir.

Mesela çok tehlikeli bir işte çalışan bir işçi yüzlerce defa dikkatli olsa, fakat günlerden bir gün bir an dalgınlık gösterse büyük bir iş kazasında hayatını kaybedebilir veya sakat kalabilir.

Buna mukabil bir mucit, icat yaparken onlarca, yüzlerce defa başarısız olsa sonunda bir defa başarılı olsa, bütün insanlığın hayatını değiştirecek bir icada imza atabilir. Hiç kimse de eski başarısızlıkları dikkate almaz.

Dinimizde öyle konular vardır ki orada yapılacak bir hata geçmişteki bütün iyilikleri siler süpürür. Öyle bazı konular vardır ki orada yapılacak bir doğru hareket geçmişteki bütün kötülükleri siler süpürür.

Mesela iman böyledir. Bir kere iman ettikten sonra imana aykırı en ufak bir fiil yapmamanız gerekir. Bir ömür boyu iman etmiş olup son anda imana aykırı bir söz veya fiil yapsanız önceki bütün imanınızı silip süpürür.

Amelden de bir örnek verelim. Mesela bir kimse Allah yolunda bir iyilik yapmış olsun. Zor zamanında birine yardım etsin. Eğer bu kişi yaptığı iyiliği başa kakarsa, karşı taraftan minnet beklerse bu hareketiyle yaptığı hayrı boşa çıkarmış olur.

Bunu Kur'an'dan örneklendirelim. Rabbimiz şöyle buyurur:

"Ey iman edenler! Allah'a ve âhiret gününe inanmadığı hâlde malını gösteriş için harcayan kimse gibi, başa kakmak ve incitmek suretiyle, yaptığınız hayırlarınızı boşa çıkarmayın. Böylesinin durumu, üzerinde biraz toprak bulunan düz kayaya benzer ki, sağanak bir yağmur isabet etmiş de onu çıplak pürüzsüz kaya hâline

getirivermiştir. Bunlar kazandıklarından hiçbir şeye sahip olamazlar. Allah, kâfirleri doğru yola iletmez."[36]

Bir örnek de Peygamberimizin (s.a.s.) sünnetinden verelim:

Allah Resûlü'nün (s.a.s.) belirttiğine göre bir kadın bir kedi sebebiyle cehennemlik olmuştu. Çünkü kediyi evde hapsedip yemek vermemiş ve ölümüne neden olmuştu.[37]

İşte bunlar, son dakikada olmadık bir gol yiyerek takımının mağlup olmasına sebep olan kaleci gibi olup geçmişteki kurtarışlarını boşa çıkarmışlardır.

Yine bir kimse bazen öyle bir iş yapar ki geçmişte yaptığı bütün hataları sıfırlar. Allah Resûlü'nün (s.a.s.) anlattığı şu olay buna örnektir:

Bir kimse yolculuğa çıkmıştı. Derken susadı. Karşısına bir kuyu çıktı. Kuyunun kovası olmadığından adam kuyuya inip su içti ve sonra tekrar çıktı. Bir de baktı ki kuyunun yanında susuzluktan toprak yalayan bir köpek var. "Bu köpek de benim gibi susamış." diye düşündü ve tekrar kuyuya indi. Ayakkabısına su doldurup ağzıyla çıkardı ve köpeğe su verdi. Allah onun bu hareketine bolca sevap verip kendisinin günahını bağışladı.[38]

Aynı olay, yine Peygamberimiz tarafından İsrâiloğullarından zinakâr bir kadın hakkında da aktarılmış ve kadın, bu fiili sonucunda bağışlanmıştır.[39]

---

36 Bakara 2/264.

37 Buhârî, "Müsâkât", 10; Müslim, "Küsûf", 9.

38 Buhârî, "Müsâkât", 10; Müslim, "Selâm", 153.

39 Buhârî, "Enbiyâ'", 52; Müslim, "Selâm", 155.

İşte bu şahıs, son dakikada attığı gol ile takımının maçı galip bitirmesini sağlayan ve önceden kaçırdığı golleri affettirmiş olan bir futbolcu gibidir.

Rabbimiz yaptığımız hayırları korumayı, şu hayat imtihanını başarı ile tamamlayacak fiiller yapmayı cümlemize nasip eylesin.

15. Dört Öğüt

Allah Resûlü'nün (s.a.s.) mübârek arkadaşlarından olan Ebü'd-Derdâ bir gün etrafındaki topluluğa öğüt verdi. Verdiği öğütler içinde kullandığı dört cümle vardı ki bunlar, tüm zamanlardaki insanlara yol gösteren son derece önemli hususları içeriyordu. O şöyle demişti:

1. Allah'ı görüyormuş gibi O'na kulluk edin.
2. Kendinizi ölmüş kimselerden sayın.
3. Bilin ki sizin için yeterli olacak az dünyalık, sizi oyalayacak çok dünyalıktan hayırlıdır.
4. Bilin ki iyilik eskimez, kötülük unutulmaz."[40]

Mübârek sahâbî öyle güzel dört öğüt vermiş ki... Bunların dördü de Allah ve Resûlünün sözlerinden süzülmüştü.

Birinci öğüdün güzelliğine bakın: "Allah'ı görüyormuş gibi O'na kulluk edin!" Aslında aynı şeyi Allah Resûlü de Cebrâil'in "İhsan nedir?" şeklinde sorduğu soruya verdiği cevapta açıklamıştı. *"İhsan, Allah'ı görüyormuş*

---

[40] Abdürrezzâk, *Musannef*, VII, 110 (No. 34580); Beyhakî, *Şu'abü'l-Îmân*, XIII, 199 (No. 10182).

gibi O'na kulluk etmendir. Sen O'nu göremesen de O seni görüyor!"[41]

Bizler Allah'tan söz ederken sanki çok uzak bir varlıktan söz ediyormuş gibi yapıyoruz. Oysa Rabbimiz bize şah damarımızdan daha yakın. Biz nerede isek O da bizimle beraber. Şimdi siz bunları okurken sizin içinizden geçen düşünceleri O biliyor. Öyleyse O'na kulluğumuzu arz ederken sanki bizleri görmeyen, duymayan, şu an yanımızda olmayan bir varlığa kulluk yapıyormuş gibi değil de içimizden geçeni bilen, bizimle olan, sanki gözümüzün önünde olan bir varlığa yönelik yapmalıyız kulluğumuzu. Eskiler buna "maiyet şuuru" derlermiş. Yani her an Allah ile birlikte olduğunun bilincinde olmak.

Ebü'd-Derdâ'nın ikinci öğüdü, pek çok sahâbînin ortak öğüdü aslında: "Kendini ölmüşlerden say!" İnsan bir kere bu gerçeği unuttuğunda dünyaya hırsla bağlanır. Artık ölüm düşüncesi onun gözünden, kulağından, kalbinden silinir. Her gün ölenleri görür, duyar ama nafile. Arkadaşının cenaze namazına gider, tabutuna omuz verir, kabrine toprak atar ama bir kere gaflet çöktü mü çöker... Oysa insan, hayatının pamuk ipliğine bağlı olduğunu bilir. Ölümün yaşlı-genç, sağlam-hasta, büyük-küçük, erkek-kadın ayırmadığını bilir. Dünyaya dalmamak için bu öğüde ne kadar da çok ihtiyacımız var!

Üçüncü öğüt, ayakların en çok kaymasına sebep olan "mal hırsı" ile ilgili... Çünkü insandaki mal ve servete

[41] Buhârî, "Îmân", 36; Müslim, "Îmân", 1; Ebû Dâvûd, "Sünne", 17; Tirmizî, "Ebvâbü'l-Îmân", 4; Nesâî, "Kitâbü'l-Îmân ve Şerâihî", 5; İbn Mâce, "Ebvâbü's-Sünne", 9.

olan tutku gelip geçici değil. Allah Resûlü'nün belirttiğine göre *"Âdemoğlunun iki vadi dolusu altını olsa, üçüncüsünü de ister. Onun gözünü ancak toprak doyurur."*[42]

Niceleri mal sevdasının peşine düştüler de Allah'a karşı görevlerini ihmal ettiler. Bu hayatın asıl anlam ve amacını göz ardı ettiler. Malı topladılar ama yiyecek zamanları olmadı. Çünkü kefenin cebi yoktu ve buradan toplanan malı öte tarafa götürmenin imkânı yoktu. Çok az kişi topladığı malı yerli yerince kullandı, fakir fukaraya dağıttı. İnsan, çok malı olunca mutlu olacağını zannediyordu ama malı çoğaldıkça mutluluğunun azaldığını fark etmiyordu. Bizim mal ile ilişkimiz sineğin bal ile olan ilişkisi gibiydi oysa… Tadını alınca biraz daha tatmak için balın içine girdi ama bir daha çıkamadı. Bal onun sonu oldu. İşte sinekte bal ne yaptıysa bizde de mal onu yapıyor.

Dördüncü öğüt ise "iyilik ve kötülük" hakkında. Bizim yeryüzündeki imtihanımız "hangimizin iyi, güzel işler yapacağı" üzerine kurulu değil miydi? Eğer âhiret gibi bir kaygımız varsa yaptığımız iyilikten bir karşılık veya teşekkür beklemek ne kadar da anlamsız! Çünkü biz onu insanlar için yapmıyoruz ki, Rabbimiz için yapıyoruz! Yeri gelir yaptığınız iyiliğin üzerinden yıllar geçer. Ama o iyilik çürümez, toprağa karışmaz, unutulmaz. Bir yerde kayıtlıdır o. Bir gün çıkar karşınıza ya burada ya da orada!

Kötülük de böyledir. Sanmayın ki yapılan kötülük unutulur. Sanmayın ki yapılan kötülük yapanın yanına kâr kalır. Allah imhal eder (mühlet verir) ama ihmal etmez!

---

[42] Buhârî, "Rikâk", 10; Müslim, "Zekât", 116.

Yapılan kötülükler göğe ağan su buharı gibidir, birikir, birikir ve bir gün yağmur olarak yağar. O selin altında kötülüğü yapan da kalır! Kötülük yapan kişi balon şişiren kişiye benzer. Şiştikçe keyiflenir, daha çok şişiresi gelir ama birden "Bom!" diye patlayıverir.

Rabbimiz yapılan bu ve bunun gibi hayırlı öğütlerden yararlanmayı cümlemize nasip eylesin.

16. Takvâya, İyilik ve Güzel Ahlâka Riayet Et!

Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu:

"Her nerede olursan ol, Allah'tan sakın. Bir kötülüğün ardından hemen iyilik yap ki o kötülüğü silsin. İnsanlara güzel ahlâklı bir şekilde muamele et."[43]

Şu kısacık söz, insanın dünya ve âhirette selâmete ulaşmasının yollarını gösteriyor.

Şu öğütlere sırayla bir bakalım:

1. *"Her nerede olursan ol Allah'tan sakın!"*

Takvâ, Allah'a karşı gelmekten sakınmak, kaçınmak demektir. Bu da Allah'ın emrettiklerini yapmak, yasaklarından uzak durmakla olur. Yani Allah'ın hayatımıza koyduğu ölçülere riayet etmeye, O'nun çizdiği kırmızı çizgilere dikkat etmeye takvâ denir.

Allah Resûlü'nün *"Her nerede olursan ol."* ifadesine dikkat edin! Çoğumuz "Allah'a karşı gelmekten sakınmak" dediğimizde ibadetleri hatırlarız. Camide Allah'a karşı gelmekten sakınan, cuma günü, ramazan günü Allah'a karşı gelmekten sakınan bizler, cami dışına çıktığımızda, cumayı ve ramazanı atlattığımızda -sanki işini bitirip

[43] Tirmizî, "Ebvâbu Birr ve's-Sıla", 55.

paydos eden işçi gibi- takvâ zırhımızı kuşanmayı bir kenara bırakırız.

Camide Allah'tan korktuğumuz kadar çarşı pazarda korkmayız.

Namaz kılarken Allah'tan korktuğumuz kadar düğün yaparken Allah'tan korkmayız.

Hacda tavaf yaparken Allah'tan korktuğumuz kadar okulun mezuniyet töreninde Allah'tan korkmayız.

Yolumuz kabristana uğradığında Allah'tan korktuğumuz kadar yolumuz bankaya düştüğünde Allah'tan korkmayız. Maddi durumumuz iyiyken, sağlığımız yerindeyken, her şey yolunda giderken Allah yolunda gösterdiğimiz gayreti şartlar ağırlaştığında, sağlığımız bozulduğunda göstermeyiz.

Oysa takvânın zamanı ve mekânı yok. "Her nerede olursan ol.", "Her ne zamanda bulunursan bulun." Allah'a karşı gelmekten sakın! Allah her an hazır ve nâzır.

"Nerede iseniz O da sizinle beraberdir."[44]

Camide, namazda, takke başındayken Allah'tan korktuğun gibi cami dışında, namaz haricinde, başında takke yokken de Allah'tan kork!

2. *"Bir kötülüğün ardından hemen bir iyilik yap ki o kötülüğü silsin."*

İnsan melek değil. Nefsine uyar, günah işler. Ama Rabbimizin insandan beklediği, derhâl yanlışını fark edip O'na yönelmesi. Pişmanlığını arz edip tövbe etmesi. Sadece tövbe etmekle de yetinmeyip iyilikler yapması. Her kötülük zıddı ile tamir edilir.

---

[44] Hadîd 57/4.

Bir namazı mı terk ettin? Derhâl kazâ et ve Allah'tan af dile.

Ödemediğin zekâtın mı var? Derhâl malının zekâtını öde, hatta fazladan infakta bulun.

Birinin kalbini mi kırdın? Derhâl özür dile ve helâllik iste.

Allah'ın yaptığı sınavda yanlışlar doğruları götürmüyor, tam tersine doğrular yanlışları götürüyor. Bir kötülük yapan kişi derhâl iyilik yaparsa Allah o kötülüğü siliyor. Bakın Rabbimiz ne buyuruyor:

"Günün iki tarafında ve geceye yakın zamanlarda namaz kıl! Muhakkak ki iyilikler kötülükleri giderir. Bu, öğüt alanlar için bir öğüttür."[45]

İyilikler kötülükleri nasıl giderir?

Kişinin amel defterindeki kötülükler silinir. Günahları affolur. Karakterine bulaşan kötü huylar gider, onun yerine iyi huylar yerleşir.

3. *"İnsanlara güzel ahlâklı bir şekilde muamele et."*

Sadece Allah ile aranı düzeltmekle yetinme, O'nun yarattığı en şerefli mahlûk olan insanlarla da aranı düzelt. Onlara da iyi bir şekilde davran.

İyilik etmene en layık olanlar en yakınlarındır. Annenden ve babandan başlamak üzere, iç içe halkalar şeklinde dışarıya doğru bütün insanlara iyilik et. Komşunla, akrabalarınla, arkadaşlarınla, öğrencilerinle, öğretmenlerinle, işçinle, işvereninle, idarecinle, idare ettiğinle, fakirle, zenginle iyi geçin.

Özetle söylemek gerekirse bu hadis; bir Müslümanın Rabbi ile muamelesinde "takvâ", insanlarla

[45] Hûd 11/114.

muamelesinde "güzel ahlâk" üzere olmasını, iyi ve güzel Müslüman olmanın iki esası olarak koyuyor. Bu iki noktada herhangi bir aksama olması hâlinde de hemen tövbeye ve iyiliklere sarılmaya yönlendiriyor.

Rabbimiz, cümlemizi kendisine karşı takvâlı, insanlara karşı güzel ahlâklı müminlerden eylesin.

17. Yolun Hakkını Ver!

Birkaç kişi yol kenarında oturuyorlardı. Allah Resûlü (s.a.s.) onların yanına uğrayarak kendilerine *"Yol üzerinde oturmayın!"* buyurdu. Bunun üzerine o sahâbîler "Ey Allah'ın Resûlü! Bizim toplanıp bir araya gelebileceğimiz başka uygun bir mekân yok. Ancak burada toplanıp konuşabiliyoruz." dediler. Bunun üzerine Allah Resûlü *"O hâlde yolun hakkını verin."* buyurdu. Oradakiler "Yolun hakkı nedir?" diye sordular. Allah Resûlü şöyle buyurdu: *"Gözünü (haramlara) kapatmak, (gelip geçenlere) rahatsızlık vermemek, selâm verenin selâmını almak, iyiliği emretmek ve kötülüğü yasaklamaktır."*[46]

Basit ve sıradan gibi görünen şu hadisede İslâm'ın dünya görüşünü, hayat nizamını ortaya koyan çok önemli ilkeler var. Ben bu hadisten anladığım ve önemsediğim ilkeleri kısaca ortaya koymaya çalışacağım:

1. İslâm, yeryüzünün her mekân ve zamanında yaşanabilecek bir dindir. Onun ilke ve kuralları, her yeni duruma tatbik edilmeye müsaittir. Allah'ın dini olan İslâm'ın cevap veremeyeceği hiçbir soru, çözüm üretemeyeceği hiçbir sorun yoktur. Eğer günümüzde Müslümanlar büyük sorunlar yumağı içinde kalıyorlar;

---

[46] Buhârî, "Mezâlim", 23; Müslim, "el-Libâs ve'z-Zîne", 114.

sorularına cevap, sorunlarına çözüm bulamıyorlarsa bu durum İslâm'dan değil sorulara cevap, sorunlara çözüm üretmesi gerekenlerin ehliyetsiz ve kifayetsiz yahut ilgisiz oluşundandır.

2. İslâm dini herhangi bir meselede bir yasak koyduğunda o yasak sebebiyle mağduriyet yaşayacak olanlara mutlaka alternatif yollar göstermiştir. Mesela zinayı yasaklarken evliliği teşvik etmiş, faizi yasaklarken ticareti teşvik etmiştir. Zorunlu hâllerde ise haram şeylerin haramlığı hükmünü bile ortadan kaldırmış, insanların zaruret durumlarını dikkate almıştır. Bu, İslâm'ın insan hayatına ve onun temel değerlerine ne kadar büyük bir önem verdiğinin göstergesidir.

"Allah sizin için kolaylık ister, zorluk istemez."[47]

3. Müslüman, içinde bulunduğu bütün durum ve şartlarda Allah'ın emir ve yasaklarını uygulamak durumundadır. Din belirli mekânlarda (cami, tekke vb.), belirli zamanlarda (cuma, bayram, kandil), belirli hareketlerle (namaz, oruç vb.) ortaya konulan fiillerden ibaret değildir. Din insanın hayatının her bir noktasını düzenleyen hükümler getirmiştir. Yüce Rabbimiz sokaktaki oturuşumuzdan yürüyüş şeklimize, alışverişimizden evlilik hayatımıza, doğumdan ölüme hayatımızın her noktası ile ilgili hükümler koymuştur. Dini sadece belirli ibadetlerden ibaret görüp bunları yerine getirdiğinde kendini "dini bütün bir Müslüman" olarak görmek ama sokak hayatını, ticaretini, evlilik hayatını İslâm'ın ölçülerine göre düzenlememek İslâm'ın istediği mümin modeli ile uyuşmaz.

[47] Bakara 2/185.

"Yoksa siz kitabın bir kısmına inanıp bir kısmını inkâr mı ediyorsunuz?"[48]

4. Peygamberimiz yolun hakkını beş maddede özetlemiştir:

a) Harama bakmamak

Yol kenarlarında duran, oturan kimselerin yahut yol kenarında evi bulunanların, yoldan gelip geçen insanların mahrem noktalarını araştırması, bunlara bakması haramdır. Çünkü bu, insanların gizli hâllerini araştırma, görülmesi istenmeyen noktalarını görmeye çalışma anlamına gelir.

b) İnsanlara rahatsızlık vermemek

Peygamberimizin bu sözü her türlü rahatsızlık vermeyi kapsamaktadır. Bunun kapsamına yolu tıkamak, gelip geçenlerin rahat geçmesine engel olmak, yola çöp, pislik gibi şeyler atmak, yolda gürültü patırtı yapmak, gelip geçenlere laf atmak girer. Bir Müslüman yolda bu tip davranışların tümünden uzak durmalıdır.

c) Selâma karşılık vermek

Bunun kapsamına yol sorana yol tarif etmek, yardım isteyene yardım etmek, yükünü yükleyemeyene yardım etmek, arabası çalışmayanın arabasını itekleyivermek de girer.

d) İyiliği emretmek ve kötülüğü yasaklamak

Yolda bir kimse dinin yasakladığı bir şey yaptığında ona müdahalede bulunup bu kötülüğünü önlemeye çalışmak, bu mümkün değilse ilgili kimselere haber vermek, iyiliği emretmek de yolun hakkındandır.

---

[48] Bakara 2/85.

5. Şehirdeki basit, gündelik bir yolun bile hakkını vermemiz istenirken doğumdan ölüme yürüdüğümüz şu hayat yolunun hakkına ne demeli? Basit bir yolda bile İslâm'ın ilkelerinden taviz vermeden uygulamamız istenirken ömür boyunca yürüyeceğimiz yolda sırât-ı müstakîm üzere yürümemiz gerekmez mi? Hem biz namazın her bir rekâtında Fâtiha sûresinde Rabbimizden sırât-ı müstakîm (dosdoğru yol) üzere olmayı istemiyor muyuz? Öyleyse o yolun da hakkını vermeli.

Rabbimiz gelip geçici yolun hakkını vermeyi de şu hayat yolunun hakkını vererek sırât-ı müstakîm üzere yaşamayı da cümlemize nasip eylesin.

18. Kaş Yapayım Derken Göz Çıkartma!

Eğer neye nasıl tepki vereceğinizi bilmezseniz kaş yapayım derken göz çıkartabilirsiniz.

Hiçbirimiz melek değiliz. Kusurlarımız, hatalarımız, bilir bilmez günahlarımız, ayıplarımız oluyor. Karşımızdaki insanın din ve akıl nazarında kötü bir fiilini, davranışını gördüğümüzde bu kötülüğe karşı nasıl tepki vereceğimizi bilmek son derece önemlidir.

Önce şunu tespit edelim: Bir Müslüman, bir kötülük gördüğünde buna kayıtsız kalamaz. "Banane canım!" diyemez. Yokmuş gibi yapamaz, kafasını kuma gömemez. Peki ne yapar?

Allah Resûlü (s.a.s.), kötülükle karşılaşan Müslümana bir yol haritası çiziyor ve buyuruyor ki:

"Sizden biri bir kötülük gördüğünde bunu eliyle düzeltsin. Eğer buna gücü yetmiyorsa diliyle düzeltsin. Buna

da gücü yetmiyorsa o kötülüğü kalbiyle reddetsin (buğzetsin). İmanın en zayıf noktası işte budur."[49]

Dikkat ederseniz bu hadis bize kötülük karşısında ne yapacağımızı söylüyor ama nasıl yapacağımızı söylemiyor. Hadi "kalp ile kötülüğü kötü görmek, ona buğzetmek" ne demek biliyoruz ama kötülüğü "elle düzeltmek" nasıl olur? "Dille düzeltmek" nasıl olur? Hadiste buna dair ayrıntılı bir açıklama yok.

İşte "hikmet" burada devreye giriyor. Hikmet, bir şeyi yerli yerince yapmak demek. Yersiz, lüzumsuz, alakasız iş yapmamak demektir. Allah Resûlü'nün (s.a.s.) bizzat Kur'an'da tanımlanan görevlerinden birisi de ümmete hikmeti öğretmektir. Bu sebepledir ki birçok İslâm âlimi, Kur'an'da "kitap ve hikmet" şeklinde yer alan ikilideki hikmetin "Allah Resûlü'nün sünneti" olduğunu söylemiştir. Öyleyse "kötülüğü önleme" görevini nasıl yapacağımızı kitaba ve Allah Resûlü'nün sünnetine bakarak öğreneceğiz.

Şimdi şu olaya bir bakalım:

Enes b. Mâlik (r.a.) anlatıyor: Bir gün mescitte Allah Resûlü ile birlikte oturuyorduk. Derken bir bedevî çıkıp geldi ve mescidin bir köşesinde bevletmeye başladı. Onu görenler derhâl müdahale etmek için davrandıkları anda Allah Resûlü müdahale etti ve *"Bırakın işini bitirsin."* dedi. Sonra adamı yanına çağırdı ve kendisine şöyle dedi:

"Bu mescitler tuvalet yapmaya, kirletmeye elverişli yerler değildir. Burâlar Allah'ı zikretmek, namaz kılmak ve Kur'an okumak içindir."

---

[49] Müslim, "Îmân", 78; İbn Mâce, "Fiten", 20.

Sonra birine bir kova su getirmesini emretti ve adamın bevlettiği yere bir kova su döktü.[50]

Bir rivayette, adama müdahale etmek için kalkanlara Allah Resûlü *"Siz kolaylaştırıcılar olarak gönderildiniz, zorlaştırıcı olarak gönderilmediniz."* buyurdu.[51]

Bu olayda Allah Resûlü'nün, bir kötülüğü düzeltmedeki hikmetli tavrına biraz daha yakından bakalım.

Mescide bevletmenin nasıl bir kötülük olduğunu söylemeye gerek yok. Mescitler mecazi anlamda Allah'ın evidir, Kâbe'nin şubesidir. Hem de adamın bevlettiği mescit, Mescid-i Harâm'dan sonra yeryüzünde ibadetin en faziletli olduğu ikinci mescit. Yani Mescid-i Nebevî…

Mescide bevletme işini kim yapıyor? Bir bedevî. Bedevîler çöllerde yaşayan, kanun kural tanımayan, kaba saba kimseler. Kırmızı çizgileri rahat bir şekilde aşabiliyorlar. Allah Resûlü bunu biliyor. Muhatabının içinde bulunduğu kural tanımazlık hâlinden haberdar. Bu sebeple bevletmekte olan adama müdahale edilmesini doğru bulmayıp işini bitirmesini bekliyor. Ashâb-ı kirâm, kötülüğü gördüklerinde adamı yaka paça tutup dışarı atacak, belki bir güzel döveceklerdi. Hatta belki içlerinde hızını alamayanlar çıkıp adamı dine saygısızlık ettiği, mâbedi kirlettiği için öldürmeye bile kalkabilirdi. Ama demek ki Allah Resûlü'nün "kötülüğe el ile müdahale etmek" derken kastettiği bu değil. Öyle olsaydı ashabına *"Bırakın adam işini bitirsin."* demezdi.

Allah Resûlü adamı yanına çağırıyor. Onu azarlamıyor, kınamıyor, tekfir etmiyor, hakaret etmiyor. Şahsiyetini

[50] Müslim, "Tahâret", 100.

[51] Buhârî, "Vudû'", 57; Ebû Dâvûd, "Tahâret", 133.

tahkir edici hiçbir ifade kullanmıyor. Tatlı dil ve güler yüzle önce yaptığı fiilin mescitler için uygun olmadığını belirtiyor. Sonra mescitlerin ne için yapıldığını, nasıl yüce mekânlar olduğunu anlatıyor. İşte kötülüğü "dil ile önlemek" tam da bu! Allah Resûlü adama herkesin içinde hakaret etse, ağzına geleni saysa ne olacaktı? Belki de azılı bir İslâm düşmanı kazanacaktı. Ama o böyle yapmadı. Demek ki kötülüğü dil ile önlemek demek "sövmek, bağırmak, çağırmak" ile olmuyor. Karşınızdaki muhataba güzel bir şekilde anlatacaksınız. Onu ikna etmeye çalışacaksınız.

Allah Resûlü daha sonra bir kova su istiyor ve adamın bevlettiği yere bu suyu boşaltıyor. Böylece orayı temizliyor. Demek ki kötülüğe el ile müdahale etmek işte böyle oluyor!

Şimdi bir de dönüp kendi hâl ve tavırlarımıza bakalım. Bizim hayatımızda da bu bedevî gibi olan şahıslar var. Aynen bedevînin İslâm hakkındaki bilgisizlik ve cehaleti gibi İslâm'dan bihaber. Böylelerinin İslâm'a aykırı, hatta düşmanca bir tavrını gördüğümüzde ne yapıyoruz? El ile müdahale denilince dövmeyi, vurmayı mı anlıyoruz? Dil ile müdahale denilince karşı tarafa "Zaten sen kâfirin tekisin!", "Sen zındıksın!", "Sen şöylesin.", "Sen böylesin." diyerek hakaret edip işin içinden sıyrılmayı mı anlıyoruz? Bir kişiyi İslâm'a kazandırmak için gayret göstermek yerine kolaycılığı tercih edip bir kişiyi İslâm'dan tamamen nefret ettirmenin yollarına mı bakıyoruz?

Sahi Allah Resûlü'nün kendisine göre hizalandığı, kendisine rehber edindiği Kur'an ona nasıl bir yol haritası çizmişti?

"Sen kötülüğü en güzel bir şeklide defet. O zaman bir de bakarsın ki aranızda düşmanlık bulunan kişi sıcak/samimi bir dost oluvermiş!"[52]

Peki Allah Resûlü (s.a.s.) bu yol haritasına uydu mu? Elbette! Zaten o, etrafındaki insanların dağılmasını bu şekilde önlememiş miydi?

"Allah'tan bir rahmet ile onlara yumuşak davrandın! Şayet sen kaba, katı yürekli olsaydın, hiç şüphesiz etrafından dağılıp giderlerdi."[53]

Rabbimiz, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) ahlâkıyla ahlâklanarak kötülükleri hikmetle önlemeyi cümlemize nasip eylesin.

19. Hele Bir Başla, Devamı Gelir

"Beş vakit namazı bir türlü tam olarak kılamıyorum.", "İslâm'ın emrettiği tesettürü tam olarak yapamıyorum.", "Birtakım günahları bırakmayı bir türlü beceremiyorum.", "Ne güzel hâfızlığa başlamış ve bir hayli ilerlemiştim ama hâfızlığımı bitiremedim.", "Fazla kilolarımdan kurtulmak için yürüyüşe başlamıştım ama sürdüremedim, bıraktım.", "Hocam çok denedim ama olmuyor, ne yapmam gerekir?"

Bu tip sorulara defalarca muhatap oldum, oluyorum. Dahası kendi hayatımda da böyle meseleler söz konusu oluyor. Eğer sizin de bu konuda sorularınız varsa bu yazıyı okumanız faydalı olabilir.

İster dünyevi işlerimizde isterse âhirete yönelik işlerimizde başarısız olmamızın pek çok farklı sebepleri

[52] Fussılet 41/34.

[53] Âl-i İmrân 3/159.

bulunmaktadır. Ancak bunların en başında gelen sebep "istikrarsızlık"tır.

İstikrar, bir konuda kararlılık göstermek, sabır ve sebat etmek, istikamet üzere yürümeye gayret etmek demektir. Türkçede istikrarsızlık anlamında "dikiş tutturamamak", "ayran gönüllü olmak" gibi ifadeler kullanılır.

İstikrarlı olmak için yapılması gereken şey "tedrîce riayet etmek"tir. Yani bir şeyi bir anda yapmaya çalışmaksızın azar azar, yavaş yavaş, peyderpey yapmaktır.

Şimdi düşünün: Önünüzde koca bir somun ekmek duruyor. Bu ekmeği bu hâliyle boğazınızdan geçirebilir misiniz? Elbette ki hayır! Öyleyse yapmanız gereken önce dilimlere ayırmak, sonra da lokma lokma yutmaktır.

Bir kardan adam nasıl yapılır? Önce bir kartopu yaparsınız, sonra bu kartopunu karların üzerinde döndüre döndüre parça parça büyütürsünüz ve en sonunda koca bir kardan adam olur.

Kendimi de dâhil ederek söylüyorum: Bizim en büyük sıkıntımız bir konuda hemen sonuç almaya çalışmaktır. Bunun için tedrîce riayet etmiyoruz, basamakları teker teker çıkmak yerine bir anda merdivenlerin tepesine sıçramak istiyoruz.

İster İslâm'ın emirlerini yerine getirmek olsun isterse yasaklardan uzaklaşmak olsun hep tedrîc ile istikrar ile sağlanır. Şimdi hep beraber düşünelim, kendimize soralım:

Beş vakit namaz kılmayan bir kimseye "Yarından itibaren beş vakit namaz kılacaksın." dediğinizde onun fıtratı bu ani değişikliğe derhâl uyum sağlayabilir mi?

İçkiye veya sigaraya müptela olmuş birine bir anda "Şu andan itibaren içkiyi/sigarayı derhâl bırakacaksın." dediğimizde bu kişi bu radikal değişikliğe anında ayak uydurabilir mi?

Cami şadırvanındaki musluklara hiç dikkat ettiniz mi? Bir mermerin üzerine bir anda tonlarca su boşaltsanız mermere hiçbir etki etmez. Ama cami şadırvanındaki muslukların alt tarafındaki mermer bölüm, musluktan damla damla akan su ile zaman içinde aşınır. Demek ki çokluk değil istikrar önemliymiş. Atalarımız boş yere "Damlaya damlaya göl olur." dememişler.

Öyleyse ne yapmalı?

Allah Resûlü'nün (s.a.s.) sünnetindeki "tedrîcîlik" ilkesine bağlı kalmalı. O, Muâz b. Cebel'i Yemen'e gönderirken şöyle demişti:

"Muhakkak ki sen Ehl-i kitap olan bir topluma gidiyorsun. Onları, Allah'tan başka ilâh olmadığına ve benim Allah'ın Resûlü olduğuma şehâdet etmeye davet et. Şayet buna itaat ederlerse, Allah'ın kendilerine bir gündüz ve gecede beş vakit namazı farz kıldığını bildir. Bunu kabul edip itaat ederlerse, zenginlerinden alınıp fakirlerine verilmek üzere kendilerine zekâtın farz kılındığını haber ver. Buna da itaat ettikleri takdirde, onların mallarının en kıymetlilerini almaktan sakın. Mazlumun bedduasını almaktan çekin. Çünkü onun bedduası ile Allah arasında bir perde yoktur."[54]

Görüyor musunuz? Yükümlülükler bir anda liste hâlinde verilmiyor. Peyderpey, alıştırarak.

[54] Buhârî, "Zekât", 41.

Bir adam hiç namaz kılmıyorsa ona haftada bir cuma namazı kılmasını tavsiye edin. Haftada bir cuma kılmaya başladıktan sonra hiç değilse günde bir vakit namaz kılmasını söyleyin. Bir vakte alışınca bunu ikiye çıkarın. Allah'ın izin ve takdiriyle bu kişi zaman içinde namaza alışacaktır.

Bir kimse hiç Kur'an okumuyorsa ona hiç değilse günde yarım sayfa Kur'an okumasını söyleyin. Yarım sayfa okumaya alıştıktan sonra sayfayı bire çıkarın. Böyle böyle Kur'an ile arasındaki buzlar eriyecek, fıtratı ile barışacaktır.

Bir kimse günde bir paket sigara içiyor ve sigarayı bırakmak istiyorsa birkaç hafta boyunca günde bir tane azaltmayı denesin. Bir zaman sonra iki tane azaltsın, böyle böyle en son sigarayı bırakıncaya kadar azaltmaya devam etsin.

Bir kimsede cimrilik huyu var, eli cebine bir türlü gitmiyor, sadaka ve zekât vermiyorsa önce ufak tefek sadaka vermeye başlasın, arkadaşına çay ısmarlasın. Sonra sadaka ve hediyeyi hem zaman hem de miktar olarak yavaş yavaş artırsın, böylelikle cimrilikten kurtulsun.

Bir kimse yürüyüş yapmaya alışmak istiyorsa bir anda kilometrelerce yürüyerek kendini yormak yerine önce günde yüz adım yürümeye alışsın. Birkaç hafta böyle gittikten sonra iki yüz adıma alışsın, böyle böyle adım sayısını çoğaltsın.

Bir kimsenin kitap okuma alışkanlığı yoksa günde bir sayfa kitap okumaya başlasın. Bu, en fazla beş dakikasını alacaktır. Birkaç hafta böyle gittikten sonra iki sayfaya çıkarsın. Zaman içinde kitap okuma onda bir alışkanlık hâline gelecektir.

Bir kimse tesettüre bürünmek istiyorsa vücudunun kapalı bölümlerinin miktarını gittikçe daha da artırsın.

Biz, bu tedrîc kuralına uymadığımız için her şeyi bir anda yapmaya çalışıyoruz ama fıtratımız buna müsaade etmiyor.

Bir yıl boyunca namaz kılmayıp ramazan ayında her gece teravih kılmaya çalışıyoruz. Sonra ne oluyor? İlk haftadan sonra camiler boşalmaya başlıyor.

Uzun süre Kur'an'ı eline almayan kişi ramazanda mukabele sebebiyle Kur'an'ı eline alıp her gün bir cüz okuyor, sonra ramazan bitince yine Kur'an'a veda ediyor.

Hiç yürüyüş yapmayan bir kişi birkaç gün kilometrelerce yürüyüp yoruluyor, ondan sonra yürüyüşü bırakıp eskisinden de çok kilo alıyor.

İçkiyi bir anda bırakan kişi, bir anda tekrar başlıyor.

Tedrîc demişken bir yanlış anlamayı gidermek adına bu meselede iki hususu birbirinden ayırmak gerekir: İşin hüküm boyutunda tedrîc olmaz. Yani birisi bize "İçki haram mıdır?" derse tereddütsüz "Tabii ki haramdır." deriz. "Namaz farz mıdır?", "Tesettür farz mıdır?" derse tereddütsüz bunların farz olduğunu söyleriz. Ama iş uygulamaya gelince karşımızdaki kişinin bunları bir anda yapmasını beklemek fazla iyimserlik olur. Ona süre tanımak gerekebilir. Herkes bunlara bir anda intibak edemeyebilir.

İşin sırrı Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şu sözünde gizli:

"Allah'ın en sevdiği amel, az da olsa devamlı olandır."[55]

[55] Buhârî, "Rikâk", 18; Müslim, "Salâtü'l-Müsâfirîn", 218.

Rabbimiz bizleri hayırlı işlerde sabır ve sebat eden, istikrarlı olan, istikamet üzere yürüyen kullarından eylesin.

20. Zaferden Değil, Seferden Sorumlusun!

Bir konuda başarı ya da başarısızlığı "sonuca göre" değerlendirme yanlışına sıklıkla düşüyoruz. Eğer sonuç planladığımız gibiyse, istediğimiz neticeleri aldıysak yaptığımız faaliyeti başarılı sayıyoruz. Eğer sonuç istediğimiz gibi olmazsa bu defa bir yerlerde hata yaptığımızı, başarısız -ve hatta beceriksiz olduğumuzu- düşünüyoruz. Bunu kendimizle ilgili düşündüğümüz gibi çoluk çocuğumuz, öğrencilerimiz, tanıdıklarımızla ilgili olarak da düşünüyoruz. Mesela bir öğrenci sınava çalıştığı hâlde düşük not almışsa mutlaka bir şeyleri hatalı yapmıştır, beceriksizlik etmiştir, demek ki dersini iyi dinlememiştir diye düşünüyoruz.

Oysa bu kural her zaman geçerli değil!

Bazen gerçekten çalışıp çabaladığınız, elinizden geleni yaptığınız, bütün tedbirleri aldığınız hâlde sonuç planladığınız gibi gitmeyebilir. Yaptığınız işten bir netice alamamış olabilirsiniz.

Şimdi bu genel kuralı dinle ilgili sıklıkla düştüğümüz bir yanlışa uyarlayalım. Diyelim ki bir kimseye dine ilişkin bazı şeyler anlatıyoruz, o kişinin okuması için bir kitap veriyoruz. Ama bizim söylediklerimiz ve karşı tarafa verdiğimiz kitap hiçbir olumlu netice alınmasına yaramıyor. Karşı taraf inkârında veya karşı tutumunda devam ediyor. Bu durumda biz hemen hatayı kendi anlatmamıza yahut verdiğimiz kitaba yazıyoruz. "Demek ki ben doğru anlatamadım.", "Eğer doğru dürüst anlatabilseydim karşı taraf mutlaka etkilenir, söylediklerimi

kabul ederdi." "Demek ki verdiğim kitap işe yaramıyor, işe yarasaydı karşı taraf kitaptakileri kabullenirdi."

Gerçekten böyle mi? Hayır!

O zaman bütün peygamberleri kendilerine inanmayan kimseler hakkında -hâşâ- başarısız kabul etmemiz gerekir. O zaman Allah'ın kelâmı olan Kur'an'ı, onu okuyup da inanmayan, hatta inkârı daha da artan kimseler açısından -hâşâ- başarısız kabul etmemiz gerekir!

Hz. Nûh'un (a.s.) oğlu ve karısı, Hz. İbrâhim'in babası, Hz. Lût'un karısı, Hz. Muhammed Mustafâ'nın (s.a.s.) hem kendisine düşman olan amcası (Ebû Leheb) hem de kendisinin koruyucu amcası (Ebû Tâlib) inanmamıştı. Peki -hâşâ- bu peygamberleri başarısız sayabilir miyiz?

Kalpler Allah'ın elindedir. Kimin hidayete layık olup olmadığını Allah bilir. Allah, hidayete elverişli olanlara hidayeti nasip eyler ve bunun için bazılarını vesile kılar. Allah hiç kimseye hidayet ya da dalâleti rastgele vermez.

Son olarak söylediğimizi somut bir örnekle noktalayalım:

Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyuruyor:

"Kıyamet koparken bile olsa birinizin elinde fidan varsa, dikebiliyorsa onu diksin."[56]

Diktiğiniz fidanın ağaç olması için yıllar gerekiyor. Oysa biraz sonra kıyamet kopacak ve sizin elinizde fidan var. Allah Resûlü (s.a.s.) diyor ki "Onu dikebiliyorsan dik!" Böyle bir durumda eğer sonuca odaklı düşünüyorsanız bu dikimi bir başarısızlık olarak nitelersiniz.

[56] Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, III, 191.

Çünkü istediğiniz netice hasıl olmayacak. Ama siz "Kıyamet kopuncaya kadar bile olsa bu fidanın toprakla buluşma ve yaşama hakkı vardır." diye düşünüyorsanız o zaman fidanın ağaca dönüşüp dönüşmemesine odaklanmazsınız.

Siz, kendi üzerinize düşeni yapıp yapmadığınızdan sorumlusunuz. Sizin göreviniz fidanı dikmektir, onu ağaç hâline getirmek değil!

Sizin göreviniz çocuğunuzla, öğrencinizle, cemaatinizle ilgilenmektir. Onları iyi Müslüman hâline getirmek sizin göreviniz değil.

Bilinen bir ifadedir: "Siz seferden sorumlusunuz, zaferden değil!"

Bu söylediklerimden "sonuçları tamamen boşlamak", "neticeleri hiç dikkate almamak" çıkmıyor elbette. Sadece başarıyı sonuca endekslemenin doğru olmadığını ifade ediyorum.

Rabbimiz bizleri elimizden geleni yapan, başarıyı sonuca odaklamayan kullarından eylesin.

21. Açı Doyur, İnsanlara Selâm Ver!

Bir gün Allah Resûlü'ne (s.a.s.) bir sahâbî "İslâm'ın (insanlar arası ilişkilere dair) hangi özelliği en hayırlı özelliktir?" şeklinde bir soru sorar. Allah Resûlü (s.a.s.) kısa ve net bir cevap verir: *"Yemek yedirmen ve tanıdığın tanımadığın kimselere selâm vermen!"*[57]

Allah Resûlü (s.a.s.) İslâm'ın insanlar arası ilişkilerde en hayırlı olan iki özelliğini "yemek yedirmek" ve "tanıyıp

[57] Buhârî, "İmân", 5; Müslim, "İmân", 63.

tanımadığına „selâm vermek" olarak niteliyor. Bunlar ne anlama geliyor?

Bugün dünyada milyonlarca insanın açlık ve susuzluk yüzünden ölüm tehlikesi ile karşı karşıya olduğunu, dahası başta Afrika kıtası olmak üzere dünyanın pek çok yerinde binlerce insanın her gün açlıktan öldüğünü, belki de siz bu yazıyı tamamlayıncaya kadar açlıktan ölecek yüzlerce kişinin olduğunu biliyor musunuz? İsterseniz internet üzerinde bir araştırma yapın ve korkunç rakamları görün! Bizim sırf bir vakit abdestte kullandığımız suyu, yeme içme de dâhil iki üç hafta boyunca kullanmaya muhtaç olan milyonlarca kişinin olduğunu biliyor musunuz? Çöpten ekmek toplayan, pazar yeri dağıldığında atılan sebze ve meyveleri toplayan milyonlarca kişinin olduğunu biliyor musunuz? Oruç tuttuğunuzda acıktığınız zaman vaktin nasıl da durduğunu bilirsiniz. Oysa açlığınız topu topu iftar vaktine kadar sürecek. İftar gelince envaiçeşit yiyecek sofranızı donatacak. Bunu bildiğiniz hâlde birkaç saatlik açlık ve susuzluk size zor geliyor. Ya akşam olduğunda kurulu bir sofrası olmayacak olanlar? Ya ne zaman doyacağını, hatta doyup doymayacağını hiçbir zaman bilemeyecek olanlar?

Karnı aç olan adamın ihtiyacını gidermedikçe siz insanlığa hangi erdemden, faziletten, üstün değerden bahsedeceksiniz? Karnı aç olan adam, yanmakta olan ev gibidir. Önce yangını söndürmeli değil mi? Öyleyse bir insanın, diğer bir insana yapabileceği en büyük iyilik aç ise onun karnını doyurmak, susuz ise su vermek, çıplak ise giydirmek, yersiz yurtsuz ise ona bir barınak temin etmektir. Komşusu açken tok yatan bizden değildi hani?

Kur'an'da sadece aç olanları doyurmak değil, bunun için diğer insanları teşvik etmek de emredilir. Müşrik ve münafıklardan bahsedilirken onların açları doyurmadığı gibi, açları doyurmaya teşvik de etmediğinden sıkça söz edilmez mi?

Hadiste ikinci olarak "tanıdığına tanımadığına selâm vermek" ifadesi geçiyor. Biz zannediyoruz ki selâm vermek, biriyle karşılaşınca söyleniveren iki üç kelimeden ibaret basit bir söz... Ne kısır bir bakış! Selâm bir paroladır. Selâm, karşımızdakilere "Selâmet/esenlik/güvenlik sizin üzerinize olsun. Benden size asla bir zarar gelmez. Benden korkmanıza, çekinmenize, ürkmenize gerek yok." demektir. Bugün en şikâyetçi olduğumuz meselelerin başında "güven" problemi gelmiyor mu? Birbirine güvenen, her şeyiyle güvenen iki Müslüman bulmak neredeyse imkânsız gibi. Gönül rahatlığıyla malınızı emanet edeceğiniz, sizi arkanızdan çekiştirmeyecek olan, yüzünüze gülüp ardınızdan kuyunuzu kazmayacak olan bir Müslüman kardeşiniz olsun istemez misiniz? Her gün televizyon ekranında gördüğümüz bizleri dehşete düşüren vahşetler sizleri de ürkütmüyor mu? Çocuğunuzu sokağa rahatça salabiliyor musunuz, komşuya gönül huzuruyla gönderebiliyor musunuz? Bir güven toplumu olması gereken İslâm toplumu niçin güvensiz hâle geldi? Niçin karı koca, işçi patron, öğretmen öğrenci, konu komşu birbirine güvenmiyor? Hani Müslümanlar *"elinden ve dilinden diğer Müslümanların selâmette olduğu kimse"* idi? Hadis, bu güvenliğin sadece tanıdıklarımıza yönelik değil, tanımadığımız insanlara yönelik olmasını da istiyor. Yani Müslüman bir kimse karşısındakini tanısın

ya da tanımasın ona zarar vermez, veremez! Veriyorsa Müslümanlığında problem var demektir.

Kureyş sûresini gözünüzün önüne getirin. O sûrede Allah, vahyin ilk muhatabı olan, Mekke'deki Kureyş kabilesine yönelik bir çağrıda bulunarak verdiği nimetlere nankörlük etmeyip Allah'a kulluk etmelerini emrediyor. Ne buyuruyor? *"Kışın ve yazın (ticaret kervanlarıyla) yolculuklara çıkmak Kureyş kabilesine alıştırıldığı için Kureyş kabilesi bu beytin (Kâbe'nin) Rabbine kulluk etsin. O Rab ki (bu ticari yolculuklar sayesinde) onların açlıklarını giderdi ve onları (düşman saldırılarından kaynaklanan) korkuya karşı güvende kıldı."*[58]

İşte burada da aynı şeyi görüyoruz. Burada da Rabbimiz, insanlara yönelik iki önemli nimetini hatırlatıyor: Açlığın giderilmesi ve güvenlik.

Bugün İslâm toplumları dünya üzerindeki en büyük servete, yer altı-yer üstü kaynaklarına sahip olmasına rağmen, hâlen açlık ve yoksulluk probleminin en çok görüldüğü yerler Müslümanlara ait! İç savaşların, kargaşaların, fitnelerin, zulümlerin kol gezdiği coğrafyalar hep bizim coğrafyalarımız.

İşte şimdi, Allah Resûlü'nün niçin "İslâm'ın en hayırlı hasletleri" olarak bu iki şeyi zikrettiğini daha iyi anlıyoruz.

Rabbimiz İslâm'ı Kur'an'da, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) sünnetinde yer aldığı gibi anlamayı ve yaşamayı, bu sayede bireysel ve toplumsal tüm dert ve sıkıntılardan kurtulmayı, dünyayı cennete çevirmeyi bizlere nasip eylesin.

[58] Kureyş 106/1–4.

22. İşlerini Önemine Göre Sırala

Hayat yolunda ayaklarımızı en çok kaydıran hususlardan birisi de neye, ne kadar önem vereceğimizi bilmiyor olmamızdır. Biz en çok şu iki konuda yanılıyoruz:

a) Asıl önemsenmesi gereken şeyleri hafife almak, önemsememek

Müslümanlar olarak her birimizin hayatında önemsemesi gereken şeylerin başında "Allah'ın rızası" gelmektedir. En çok önemsediğimiz şeylere dair bir "top 10" listesi yapılsa acaba Allah'ın rızası listeye girebilir mi? Girerse kaçıncı sırada yer alır?

Bunu test etmenin kolay bir yolu var:

Eğer bir işe girişirken "Allah bu işe ne der?" sorusundan önce "Ailem/arkadaşlarım/çevrem ne der?" sorusu aklımıza geliyorsa; Allah'ın rızasını kaybetmeyi umursamadığımız hâlde çevremiz tarafından izole edilmek/mimlenmek/dışlanmaktan korkuyorsak; insanların gözüne girmek/aferin almak/beğenilmek için gösterdiğimiz çabayı Allah'ın rızasını kazanmak uğrunda gösteremiyorsak o zaman durum sıkıntılı demektir.

Bunları söylerken zinhar kendimi "Allah'ın rızasını garanti etmiş de başkalarına da bunu salık veren bir ermiş" konumunda görmüyorum. Asla! Ben, bir yazı yazıyorsam, bir şeyi eleştiriyorsam kendimi ayna gibi kullanıyorum. Önce kendimden yola çıkıyorum. Eğer birileri bu yazıyı okuduğunda "Tam da içimden geçenleri anlatmış." diyorsa bu, benim kerâmet sahibi olmamdan değil, kendimdeki zaafları iyi gözlemlemiş olmamdan ve benzer zaafların yazıyı okuyan o şahısta da bulunmasından kaynaklanıyordur.

b) Basit şeyleri gözünde büyüterek sanki hayatın en önemli konusuymuş gibi davranmak

Bazen de günübirlik hususları, hayatımızda bir sabun köpüğü gibi gelip geçici olan meseleleri, hayatımızın sanki en önemli maddesiymiş gibi gözümüzde büyütüyoruz. Kimi zaman sorunlarımızı kimi zaman başarılarımızı kimi zaman sevinçlerimizi kimi zaman hüzünlerimizi kimi zaman kavgalarımızı çok önemsiyoruz. Oysa birçoğumuz biliyoruz ki bize şu an ölüm gelse, şu an dert edindiğimiz yüzlerce meselenin hiçbir anlamı olmayacak. Biz, gelip geçici şeyleri dert edinmekten, asıl dert edinilmesi gereken şeye zaman bulamıyoruz.

Rabbimiz, en önemsediğimiz şeylerin başına kendi rızasını yazmayı cümlemize nasip eylesin. Bizleri gelip geçici dünyanın telaşlarında ömrünü heba edenlerden eylemesin.

23. Sabret!

Kapıdan dışarıya çıktığınız andan itibaren zikri, fikri farklı nice insanla muhatap oluyoruz. Sizin normal bir lafınıza takılıp alevlenip atarlanan, yaptığınız bir espriye bozulup sizinle ilişkiyi kesen, biraz üsteleseniz sizinle kavgaya tutuşacak olan niceleri var. İnsanlar pimi çekilmiş bomba gibi... Hazır kıta bekliyor.

Peki ne yapalım? Böyle insanlar var diye, toplumun genelinin psikolojisi sorunlu diye sokağa çıkmayalım mı? İnsanların içine karışmayalım mı? Ömrümüzü evde mi geçirelim? İnsan dışarı çıkmadan yapamaz.

Çocuğunuzu okula götürmeyecek misiniz? Markete, pazara gitmeyecek misiniz? Aile büyüklerinizi,

akrabanızı ziyaret etmek için sokağa, caddeye, trafiğe çıkmayacak mısınız?

Eve hapsolmak mümkün değilse o hâlde sokağa çıktığımızda nasıl davranacağımızı da bilmemiz gerekiyor. İşte Allah Resûlü (s.a.s.) bu konuda da bize rehberlik ederek şöyle buyuruyor:

"İnsanların arasına karışıp onların verdiği rahatsızlığa sabreden mümin, insanların arasına karışmayıp onların verdiği rahatsızlığa sabretmeyen müminden daha büyük ecir alır."[59]

Bu hadisten ne anlamalıyız?

Müslüman tabii ki öncelikle kendi evini, kendi yakınlarını korumalı, kollamalı, onlarla ilgilenmelidir. Elle ilgilenmeden önce evle ilgilenmelidir.

Dışarıya çıktığında insanların kendisine rahatsızlık vereceğini düşünerek toplumdan soyutlanmak doğru değildir. İslâm, topluluk hâlinde yaşanacak bir dindir. Günde beş vakit namaz için camiye gitmek, cuma ve bayramlarda cemaatle buluşmak, hastaları ziyaret, akrabalarla ilgilenmek, cenazelere katılmak vb. hep toplumsal faaliyetlerdir ve bunlar Müslümanların birbiri üzerindeki haklarındandır.

Toplumda kötüler var diye toplumdan soyutlanmak, toplumu tamamen onlara bırakmak demektir. Müslüman hayra motor, şerre fren olma özelliğini toplum içinde de göstermeli, toplum içinde bulunmalı, İslâm'ın güzelliğini topluma yansıtmalı, toplumdan gelebilecek sıkıntılara sabretmelidir.

---

[59] İbn Mâce, "Fiten", 23.

Bütün bunlara rağmen eğer kişinin topluma karışması kendisinin zarar görmesine veya kendisi sebebiyle diğer insanların zarar görmesine yol açıyorsa, bu özel durumlar sebebiyle kimilerinin toplumdan uzak durmasında yarar olabilir.

Rabbimiz insanlarla ilişkilerimizde İslâm'ın ölçülerine riayet eden, topluma rahatsızlık vermeyen ve onların verecekleri rahatsızlığa hakkıyla sabredenlerden eylesin.

24. İlk Hamleyi Sen Yap!

Şöyle bir yanlışı sıklıkla yapıyoruz: "İlk hamleyi karşıdan beklemek." Tanımadığımız biriyle karşılaştığımızda önce onun selâm vermesini bekliyoruz. Konu komşu ile ilişkimizde ilk iyiliği, ikramı onlardan bekliyoruz. Birine iyilik yapmak için önce onun bize iyilik yapmasını bekliyoruz. Birisi ile küsmüşsek barışmak için ilk onun hamle yapmasını bekliyoruz. Oysa bu davranış doğru değildir. Bir iyiliği ilk olarak başlatmak en güzel davranıştır. Allah Resûlü (s.a.s.) küskünlerin barışması meselesinde şöyle buyuruyor:

"Bir Müslümanın kardeşini üç günden fazla (küs kalarak) birbirini görünce yüz çevirecek şekilde terk etmesi helâl olmaz. Bunların en hayırlısı ilk olarak selâm verendir."[60]

İkinci bir yanlışımız da şu: "Karşı taraftan ne kadar iyilik görüyorsan o kadar iyilikle karşılık vermek." Komşu bize bir tabak tatlı gönderdiyse biz de geriye bir tabak tatlı veya başka bir şey gönderiyoruz. Oysa doğru olan davranış bir iyiliğe daha iyisi ile karşılık vermek. Misli

[60] Buhârî, "el-Birr ve's-Sıla", 62; Müslim, "el-Birr ve's-Sıla", 25.

ile karşılık vermek en son başvurulacak bir yol. Mesela selâm verme konusunda Rabbimiz şöyle buyuruyor:

"Bir selâm ile selâmlandığınız zaman siz de ondan daha güzeli ile selâmlayın yahut aynı ile karşılık verin. Şüphesiz Allah, her şeyin hesabını arayandır."[61]

İnsanlar arası ilişkilerde Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şu altın öğüdünü asla göz ardı etmemek gerekir:

"Allah katında arkadaşların en hayırlısı arkadaşına daha hayırlı olandır. Allah katında komşuların en hayırlısı komşusuna daha hayırlı olandır."[62]

Asr-ı saâdet dediğimiz dönem "maddi gelir", "zenginlik", "refah" bakımından değil "insanlar arası ilişkiler" konusunda örnek bir dönemdi. Allah Resûlü (s.a.s.) hayatta iken ashâb-ı kirâm birbirine iyi davranmanın en güzel örneklerini vermişlerdi. Onlar, Kur'an'ın deyimiyle *"kendileri aç olsa bile kardeşlerini kendilerine tercih eden"*[63] kimselerdi.

Öyleyse o hayırlı nesillerin sünnetine tabi olmalı, hayır ve iyilik konusunda ilk ve daha üstün hamleyi karşı taraftan beklemeden daima ilk olarak yapmaya çalışmalıyız.

Rabbimiz "en hayırlı" insanlar grubuna bizleri de dâhil eylesin.

25. Kendin İçin İstediğini Mümin Kardeşin İçin de İste!

Hemen her gün karşılaştığınız/yaşadığınız şu üç örneği gözünüzün önüne getirin:

---

61 Nisâ 4/86.

62 Tirmizî, "el-Birr ve's-Sıla", 28.

63 Haşr 59/9.

Arkadaşınızın elbisesine toz, toprak bulaşsa, üzerine böcek konsa hemen elinizle müdahale eder o tozu/böceği -belki de arkadaşınıza hissettirmeden- temizlemeye çalışırsınız.

Arkadaşınız ayağa kalktığında elbisesi katlanmış, paçası buruşmuş olsa ona elbisesini düzeltmesini söylersiniz.

Arkadaşınız kalkıp gideceğinde çantasını unutsa derhâl "Çantanı unuttun." diyerek uyarırsınız.

İyi bir arkadaş iseniz, arkadaşınızın üzerindeki toz, toprak, unuttuğu çanta sizi rahatsız etmeli... "Banane!", "Neme lazım!" dememelisiniz.

Sizi arkadaşınıza karşı böyle davranmaya sevk eden şey arkadaşınızı incitmek, kırmak isteği değil tam tersine onun insanlar nezdinde düzgün görünmesini sağlamaktır. Arkadaşınız da sizin bu müdahalenize kızmaz, tersine teşekkür eder, minnettar olur. Bilir ki siz onun iyiliğini istiyorsunuz.

İşte mümin kardeşliği, bu üç örneği dinî-ahlâkî konularda da uygulamakla tamamlanır.

Arkadaşınızın davranışlarında, hâl ve hareketlerinde bir olumsuzluk, uygunsuzluk görüyorsunuz. Bu davranış tarzının hem Rabbi katında hem de insanlar nezdinde ona olumsuz etki yapacağını düşünüyorsunuz. Onun dünyada da âhirette de iyi olmasını istiyorsunuz. Yapmanız gereken şey arkadaşınızı arkasından çekiştirmek, toplum nezdinde karalamak ve kötülemek değil arkadaşınıza dostça yaklaşmak. Tıpkı arkadaşınızın üzerindeki toza yaklaştığınız gibi. Öyle bir üslup ve eda ile yaklaşacaksınız ki arkadaşınız sizin samimiyetinize, kendisinin iyiliğini düşündüğünüze ikna olacak. Yanlışını ona

gösterdiğiniz, onu bu yanlıştan kurtarmaya çalıştığınız için size teşekkür edecek.

Arkadaşınızın unuttuğu bir şey mi var? Onu kırmadan, dökmeden hatırlatacaksınız. Öyle ki o size minnettar olacak. Asla "Arkadaşım benim kötülüğümü istiyor." diye düşünmeyecek.

Ve siz... Bütün bunları yaparken "teşekkür beklemek", "arkadaşınızdan artı puan almak" vb. amaçlarla değil, sırf ona olan samimiyetinizden, kardeşlik bağınızdan dolayı bunu yapacaksınız.

İnsanoğluna verilen nefis "ben merkezli" düşünür. Terbiye edilmediği sürece cimridir, bencildir, kibirlidir. Rabbimiz bu gerçeği bize Kur'an'daki şu âyette belirtmiştir:

"İnsan nefsinde cimrilik ve bencillik hazır edilmiştir."[64]

Yani bir imtihan olmak üzere hepimizin nefsinde cimrilik ve bencillik duygusu var edilmiş. Her şeyi kendimize göre değerlendirme, kendimizi öne çıkarma, kendi iyiliğimiz ve çıkarımızı gözetme duygusu hepimizde var. İmtihanımız bu duygu ile başa çıkıp çıkmama üzerine kurulu. Kim ki bu duygularını alt edebilirse işte onlar kurtulacak. Bu gerçek de Kur'an'da şöyle bildirilir:

"Kim ki nefsinin cimrilik ve bencilliğinden korunursa işte onlar kurtuluşa erenlerdir."[65]

İnsanları nefislerindeki bu duyguyu yenip yenememeleri açısından üç gruba ayırabiliriz:

---

64 Nisâ 4/128.

65 Tegâbün 64/16.

1. Nefsinin cimrilik ve bencilliğini yenememiş, hep kendi iyiliğini isteyen, başkalarının iyiliğini istemeyen, dahası zaman zaman başkalarının kötülüğünü isteyen kimseler. Bunlar "insan" olma şerefine tam olarak nail olamamış, ham nefislerdir. Tarih boyunca insanlar arasındaki bütün anlaşmazlıkların temelinde bu karakterdeki insan yapısı bulunur. Allah Resûlü (s.a.s.) bir hadisinde buna dikkat çekerek şöyle buyurmuştur:

"Cimrilik ve bencillikten sakının! Çünkü sizden öncekileri bu cimrilik/bencillik helâk etmiştir.. Sahip oldukları bu duygu onları birbirinin kanını dökmeye ve birbirine karşı haram olan şeyleri helâl saymaya sevk etmiştir."[66]

2. Nefsinin cimrilik ve bencilliğini yenmiş, kendisi için istediğini diğer müminler için de isteyen olgun nefisler. Allah Resûlü bu noktayı imanın (kemâlinin) ölçüsü sayarak şöyle buyurmuştur:

"Hiçbiriniz kendisi için istediğini mümin kardeşi için de istemedikçe (hakiki/kâmil) mümin olamaz."[67]

İş o noktaya varmıştır ki Allah Resûlü sadece buna teşvik etmekle kalmamış, kendisine biat edenlerden bu konuda söz almıştır. Cerîr b. Abdullah (r.a.) şöyle demiştir:

"Ben namaz kılmak, zekât vermek ve her Müslümanın hayrını istemek konusunda Allah Resûlü'ne (s.a.s.) biat ettim."[68]

3. Nefsinin cimrilik ve bencilliğini yenmekle kalmamış, mümin kardeşini kendi nefsine tercih edecek dereceye

---

66 Müslim, "el-Birr ve's-Sıla ve'l-Âdâb", 56.

67 Buhârî, "Îmân", 6; Müslim, "Îmân", 71.

68 Buhârî, "Îmân", 40; Müslim, "Îmân", 97.

ulaşmış bahtiyar müminler. Bir kimsenin, kardeşini kendisine tercih etmesine îsâr adı verilir. Bu konuda Haşr sûresinde ensarın durumu şu şekilde anlatılmaktadır:

"Onlar (ensar) kendileri muhtaç durumda bile olsalar muhacirleri kendilerine tercih ederler."[69]

Bencilliğin, "ben merkez"li dünya görüşünün tavan yaptığı bir zaman diliminde Rabbimizin ve Elçisinin bu uyarılarına ne kadar da muhtacız!

Rabbimiz bizleri nefislerimizin bencillik ve cimriliğinden muhafaza buyursun. Bizleri yalnızca kendi çıkarını düşünen, bencil, çıkarcı, mümin kardeşlerine haset eden kimselerden değil onların hayrını isteyen kimselerden eylesin.

26. Allah Adına Karar Verme!

Diyelim ki manzarası güzel bir yerde pikniğe gittiniz. Namaz vakti geldi ve namaza durdunuz. Tam namaz kılarken gözleri görmeyen bir kimsenin uçuruma doğru gittiğini gördünüz. Ne yapmanız gerekir? Derhâl namazı bozmanız ve o kişiyi uçuruma düşmekten kurtarmaya çalışmanız gerekir. Eğer burada namazı bozmazsanız ve o gözleri görmeyen kimse uçurumdan düşerek ölürse vebalini üstlenmiş olursunuz.

Demek ki dinimizde öncelikler sıralaması var. Namaz elbette önemlidir, Allah'a karşı en birinci vazifemizdir. Ancak canı kurtarmak bundan daha önemlidir. Hatta bırakın insan canını, hayvan canını kurtarmak bile böyledir. Diyelim ki namaza durdunuz ve bir hayvan kuyuya

---

[69] Haşr 59/9.

düştü. Derhâl namazı bırakıp o hayvanı kurtarmanız gerekir.

Şimdi buradan bir başka konuya geçelim.

Günümüzde pek çok insan inanç bakımından gözleri kör bir şekilde uçuruma doğru gidiyor. Bu uçurum cehennemin gayyâ kuyusu. Kiminin eşi, kiminin oğlu, kiminin kızı, kiminin akrabası, arkadaşı, komşusu, tanıdığı.

Gözleri görmeyen bir kimseyi ve hatta bir hayvanı tehlikeden kurtarmak için namaz gibi en önemli bir ibadeti bozmamızı isteyen dinimiz, gözleri gerçekleri görmeyip cehennem çukuruna yuvarlanmak üzere olan kimseleri uyarmak için namazdan çok daha az önemi bulunan gündelik, sıradan işlerimizi terk etmemizi istemez mi?

Oğlunuz, kızınız, eşiniz, dostunuz uçuruma doğru giderken namazı bozuyorsunuz da Allah esirgesin diyelim ki oğlunuz, kızınız, eşiniz, dostunuz kalp gözü kör bir şekilde cehenneme doğru yürüyor olsa hâlâ basit, sıradan, gelip geçici dünyalık işlerden kafanızı kaldırmaz mısınız? Hâlâ hiçbir şey olmamış gibi eğlencenize, gününüzü gün etmeye, hoşça/boşça vakit geçirmeye devam eder misiniz?

Rabbimiz tehlikeye düşmekten bizleri muhafaza buyursun. Tehlikeye düşenleri uyarmaya bizleri vesile kılsın.

27. Zamana ve Zemine Uygun Hareket Et!

Allah Resûlü (s.a.s.) ashabı ile birlikte Tebük Savaşı'na giderken asırlar öncesinde Hz. Sâlih'in (a.s.) kavmi Semûd'un yaşadığı Hicr bölgesine geldiler. Buranın halkı Allah'ın bir mucize olarak kayadan çıkardığı deveyi

kesmişler ve sonunda helâk edilmişlerdi. Tam bu topraklara gelindiğinde Allah Resûlü ashabına şu duyuruyu yaptı: *"Azaba uğratılmış şu halkın yaşadığı yere girecekseniz ancak ağlayarak girin. Şayet ağlamayacaksanız girmeyin ki onlara isabet eden (azap) size de isabet etmesin."* Sonra devesinin üzerinde giderken başına ridâsını örtüp hızlıca uzaklaştı.[70]

Zamanların ve mekânların insanların duyguları, düşünceleri üzerinde etkisi vardır. Bir cenaze evindeki atmosfer ile düğün salonundaki atmosfer aynı değildir. Eğer bir kimse cenaze evinde gülüp oynamaya, düğün salonunda yas ve matem tutmaya kalkarsa onun aklından şüphe edilir, toplum tarafından kendisine tepki gösterilir.

Şuurlu bir mümin için de aynı durum söz konusudur. O, yaşadığı zamanın ve mekânın farkında olan, duygu ve düşünce dünyasını içinde bulunduğu atmosfere uygun hâle getirebilen bir kimsedir. Kâbe'yi veya Allah Resûlü'nün kabrini ziyaret eden müminin hâl, hareket ve tutumu onun dinindeki konumunu, ahlâkını, edebini ele verir. Eğer bir mümin Allah'a karşı tevazu ve tazarrunun had safhada olması gereken bu mekânlarda selfie çekiyor, telefondan gülerek, eğlenerek canlı yayın yapıyorsa orada bir sorun var demektir.

Rabbimiz bize yeryüzünde gezip dolaşmamızı, Allah'ın dinini yalanlayanların sonunun nasıl olduğunu görmemizi istemiştir. Ancak bir mümin için bu gezme ve dolaşma sıradan, gündelik bir "turistik faaliyet" değildir. Bu, imanının artması, ibret alma, kendi hayatına çekidüzen vermek için yapılan bir bilinçlenme faaliyetidir.

---

70 Buhârî, "Enbiyâ'", 19; Müslim, "ez-Zühd ve'r-Rekâ'ik", 38.

Mümin de içinde bulunduğu mekâna uygun bir duygu ve davranış ortaya koyabilmeli, aksi takdirde buralara hiç gitmemelidir.

Allah Resûlü, helâk olan toplumların diyarlarına gidildiğinde müminin duygu dünyasının Allah'ın güç ve kudreti üzerinde düşünmesi, aynı helâkin kendisi hakkında da söz konusu olabileceğini düşünerek hüzünle dolması gerektiğini belirtmiştir. Buna göre bir şehitliğe veya kabristana giden kimse için de gerek ölüm olayının dehşeti gerekse kabir suali, cennet ve cehennemin hatırlanması gibi sebeplerle aynı durum söz konusudur.

Mekân için söz konusu ettiğimiz bu durum zaman için de söz konusudur. Mümin, içinde bulunduğu zamanın hakkını vermeye gayret etmelidir. Eğer bir bayram gününde iseniz hüzünlü tavır takınmanız uygun olmaz. Bayram, sevinç ve mutlulukları ortaya koyma ve paylaşma günleridir. Eğer cuma günü, arefe günü, ramazan ayı gibi mübârek gün ve gecelerde iseniz o zaman yapmanız gereken şey dua etmek, yalvarmak, Kur'an okumak ve ruh dünyanızı bu türden duygularla doldurmaktır.

Bir insanın dinî açıdan ruhunun diri olduğunun göstergesi o kişinin bulunduğu zaman ve zemine göre duygularını ve davranışlarını yönlendirmesinde görülür. Eğer bulunduğu zaman ve zemine göre davranamıyorsa ondaki iman henüz kemâle ermemiştir.

Rabbimiz bizlere içinde bulunduğumuz zaman ve zeminin gerektirdiği duygu ve davranışlar gösterebilmeyi nasip eylesin.

28. Yürüdüğün Yola Dikkat Et!

Buzlu yolda yürürken kayıp düşmemek için gösterdiğin çabayı, çamurlu yolda yürürken üzerine çamur sıçramasın diye gösterdiğin çabayı düşün. Sonra bir de normal yolda yürürkenki durumunu hesap et.

Şimdi gel, hayat boyu yürüdüğün yola bir bak. Bu hayatta yürüdüğümüz yollar da yukarıda belirttiğim üç yoldan farklı değildir. Kimi yollar ayağımızın kaymasına kimileri üzerimize pislik bulaşmasına yol açar. Kimileri ise selâmet yoludur ne üzerimize pislik bulaşır ne de bir tarafımızı yara bere içinde bırakır.

Dinin haram kıldığı şeylere bulaşmak çamurlu yolda yürümek gibidir. Temiz kalmanın imkânı yoktur. "Ben çamurların içine batsam da üzerim tertemiz kalır." diye bir iddian varsa çamurlu yollarda kendini bir dene istersen!

Dinimizce haramlığı kesin olmasa da şüpheli olan şeylere bulaşmak buzlu yolda yürümek gibidir. Ne zaman düşüp kayacağınızı bilemezsiniz. "Ben buzda yürürüm ama kendime dikkat ederim, düşmem." diyorsan, çok büyük laf ediyorsun demektir.

Dinin helâl kıldığı şeyleri yapmak, tertemiz, kupkuru, açık bir yolda yürümek gibidir. Bu yolda düşmek, tökezlemek ancak dikkatsizlikten, yola bakmamaktan olur, yolun kendisinden olmaz.

Allah Resûlü (s.a.s.) ömrünün son zamanlarında ne buyurmuştu hatırla:

"Ben sizi, bembeyaz bir yolda bıraktım. Öyle ki bu yolun gecesi de gündüz gibidir (hep aydınlıktır). Benden sonra bu yoldan ancak helâki hak edenler sapar."[71]

Rabbimiz yolumuzu da yürüyüşümüzü de doğru eylesin.

29. Onunla (s.a.s.) Bir Hayalin Olsun!

Hayal kurmak, Allah'ın bizim için var ettiği muazzam bir özellik. İyi için de kullanılabilir kötü için de kullanılabilir.

Şimdi biz bu özelliğimizi iyi yönde kullanmaya çalışarak hayal âleminde bir gezintiye çıkalım. Hayal âleminde zaman çekilir, perdeler kalkar. Biz de bunları kaldıralım.

Say ki Allah Resûlü'nü (s.a.s.) görme bahtiyarlığına erdin. Oldu ya onun mübârek sözlerine muhatap oldun, meclisine katıldın, sohbetini işittin. Yetmedi... O kutlu elçi bir gün parmağıyla seni gösterdi ve yanına çağırdı. Sen, heyecandan titrerken mübârek sözleriyle seni teskin edip şöyle buyurdu:

"İnsanlığın içinde bulunduğu durumu görüyorsun. İnsanlık benim getirdiğim dinden ne kadar uzak, benim ortaya koyduğum yaşantıya ne kadar da yabancı. Benim onlardan istediğim ahlâkî ölçülerden ne kadar bigâne... Bütün bunları sen de görüyorsun değil mi?"

Sen, bütün kalbinle tasdik ederek diyorsun ki: "Evet ey Allah'ın Resûlü! Maalesef durum aynen buyurduğunuz gibi."

Say ki o nebîler serveri sana şöyle diyor: Belki sana şu sözüm ulaşmıştır:

[71] İbn Mâce, "Îmân", 6; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, XXVIII, 367 (No. 17142).

"İçinizden kim bir kötülük görürse eliyle düzeltsin. Bunu yapamazsa diliyle düzeltsin. Bunu da yapamıyorsa kalbiyle buğzetsin. Bu, imanın en zayıf noktasıdır."[72]

Sen diyorsun ki: "Anam babam sana feda olsun ey Allah'ın Elçisi. Bu sözünüzü biliyorum."

Allah Resûlü (s.a.s.) bu durumdan memnun ve mesrur olup sana buyuruyor:

"Öyleyse şimdi ben seni şu andan itibaren içinde bulunduğun ortam neresi ise (iş ortamı, okul ortamı, aile ortamı) orada bu sözümün gereğini yapmak üzere görevlendiriyorum. Senden beni en güzel şekilde temsil etmeni istiyorum. Önce sen her türlü ibadetini aksatmadan benim gösterdiğim şekilde yap. İnsanlara İslâm'ı öyle bir sergile ki sana bakarak benim sünnetimi sende görüp İslâm'a hayran olsunlar."

Sen diyorsun ki "Gücüm yettiğince yapacağım ey Allah'ın Elçisi!"

"Günahların sağanak gibi boşaldığını, kötülüklerin etrafı kasıp kavurduğunu görüyorsun. Sen sakın bunlara bulaşma. Bana inanan herkesi kardeşin bil, hatası varsa düzelt, bilmiyorsa öğret tamam mı?"

"Başım gözüm üstüne ey Allah'ın Elçisi."

Sonra diyor ki: "Yalnız bu işi ucu açık bırakmayalım. İşin ciddiyetine halel gelmesin. Etrafında iyilikleri, güzellikleri yaymak, insanlara İslâm'ı sevdirmek için neler yaptığını, kaç kişiye benim getirdiğim kitabın mesajını ve benim yaşam tarzımı ulaştırdığını her günün sonunda bana gelip haber vereceksin anlaştık mı?" buyuruyor.

---

[72] Müslim "Îmân", 78.

Sen, bir yandan vazifenin ağırlığı, diğer yandan asla aksatılamayacak derecede önemli oluşu dolayısıyla "Elbette, ey Allah'ın Elçisi günbegün bunu yapacağım." diyorsun.

"Haydi!" diyor sırtını sıvazlayarak "Göreyim öyleyse seni. Yarın akşam görüşmek üzere." diyor.

Sen, bu kutlu fermanı alarak âlemlerin Rabbinin kutlu elçisinin huzurundan ayrılıyorsun. Artık sırtında ağır bir yük, önünde zorlu bir süreç, hedefte kutlu bir dava var.

Dostum! Hayale son ver, uykudan uyan! Sen, tam da bu durumdasın!

30. Kimseyi Günahkâr Diye Silme!

Sahâbe arasında Abdullah adında bir adam vardı. Bu adam zaman zaman bazı şaka ve espriler yaparak Allah Resûlü'nü (s.a.s.) güldürürdü. Şu var ki bu adamın kötü bir huyu vardı: İçki içer, sarhoş olurdu. Bir defasında şarap içtiği için Allah Resûlü ona ceza uygulattı. Başka bir zaman yine sarhoş olarak Peygamberimizin huzuruna getirildi; kendisine sopa vurma cezası verildi. Orada bulunan şahıslardan biri "Allah'ım ona lânet et! Ne de çok sarhoş olup Peygamberin yanına getiriliyor!" dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü şöyle buyurdu: *"Ona lânet etmeyin. Vallahi ben biliyorum ki o, Allah'ı da Resûlünü de seviyor!"*[73]

Bu olayın bir benzeri de Nuayman isimli şahsın başına gelmişti. O da çok içki içmesi sebebiyle Allah Resûlü tarafından birkaç defa sopa vurulma cezasına çarptırılmıştı. Bu cezalardan birinde sahâbeden biri "Allah sana

[73] Buhârî, "Hudûd", 5; Ebû Dâvûd, "Hudûd", 37.

lânet etsin, Allah seni rezil etsin." diye beddua edince Allah Resûlü *"Böyle söyleme yin, kardeşinize karşı şeytana yardımcı olmayın."* buyurmuştu.[74]

İslâm, her türlü aşırılıktan, ifrat ve tefritten uzak, mutedil bir dindir. Allah Resûlü'nün hayatındaki her işte bir ölçü vardı. İşte bu olayda da bunu görüyoruz…

Allah Resûlü (s.a.s.) suç işleyen kimseye Allah'ın hükmü gereğince ceza ne ise onu uygulatıyor, taviz vermiyor. Zira "Şu benim tanıdığım, bu beni güldüren kişi." diyerek bir kere taviz verilirse artık orada hukuktan, düzenden, istikrardan, adaletten söz edilemez. Nitekim Allah Resûlü, Mahzûm kabilesinden üst düzey bir aileye mensup Fâtıma adında bir kadın hırsızlık yaptığında ceza uygulanmaması için araya girenlere *"Değil o Fâtıma, Muhammed'in kızı Fâtıma da hırsızlık yapsa onun da elini keserim."*[75] diyerek hukukun gereğini yapma konusunda tavizsiz olduğunu belirtmişti. İşin bir yönü böyle…

Ama işin bir başka yönü daha var. Peygamberler dışında hiç kimse masum ve günahsız değil. Günah işledi diye, kötülük yaptı diye bir kimseye lânet etmek, dışlamak, tecrit etmek bir mümine asla yakışmaz. Müminin, kardeşi aleyhine beddua etmesi şeytana yardımcı olması anlamına gelir. Zira şeytan, zaten o kişiyi günah işleterek kendisine yaklaştırmıştır. Bir de biz o kişiye lânet okuyup dışlayarak kendimizden uzaklaştırır, toplumdan tecrit edersek o kişi tamamen şeytanın kucağına teslim edilmiş olacaktır.

---

74 Buhârî, "Hudûd", 4; Ebû Dâvûd, "Hudûd", 36.

75 İbn Mâce, "Hudûd", 6.

Hadisten anlıyoruz ki bir kimsenin büyük günah işliyor olması onun Allah ve Resûlünü sevmediğini, dini önemsemediğini göstermez. Nice kimseler nefsine yenik düşerek günah işlemiş, işliyor olabilir. Bizim bu kimseler için yapmamız gereken şey onların ıslah olması, tövbe etmesi, sâlih kimselerden olması için dua etmek, onlara iyiliği emretmek, kötülüklerine engel olmaya çalışmaktır. Devlet de gerektiğinde ceza uygular ama bizim o kişiyi bütünüyle silmemiz mümkün değildir.

Eften püften sebeplerle Müslümanların birbirine sırt çevirdiği günümüzde Allah Resûlü'nün bu uyarısına ne kadar muhtacız!

Tabii ki bu durum işi arsızlık boyutuna vardırmayan, işlediği günahı teşhir edip bununla övünmeyen, kötülüğün yaygınlaşması için çalışmayan kimseler hakkındadır. Aksi takdirde artık bir kötülük makinesi hâline gelmiş kişilere yönelik yapılabilecek en iyi şey bunlardan olabildiğince uzak durmaktır.

Müslüman, hastaya değil mikroba kızar. Mücadelesini de hastaya karşı değil mikroba karşı yürütür. Bilir ki o mikroplar öldüğü zaman hasta sapasağlam bir kimseye dönüşecektir.

Rabbimiz cümle kötülüklerimizi örtsün, günahlarımızı bağışlasın, birliğimizi perçinlesin. Bizleri razı olacağı sâlih kullar zümresine dâhil eylesin.

KISSADAN HİSSELER

1. Büyük İmtihan

Bizler çeşitli zorluklarla karşılaştığımızda kendi içinde bulunduğumuz durumu "dünyanın en zor imtihanı" olarak görmeye meylederiz. Hasta olduğumuzda sanki en ağır hastalığı biz yaşıyormuşuz gibi gelir. Mali açıdan bir kayıp, zarar, iflas yaşadığımızda kendimizi dünyanın en mağduru gibi düşünürüz. Bir yakınımız vefat ettiğinde yeryüzü tarihinin en büyük sıkıntısının bizim üzerimizde olduğunu düşünürüz. Oysa bu durum son derece yanıltıcıdır!

Bu durum yanıltıcıdır; çünkü biz başkalarının ne yaşadığını hiçbir zaman tam olarak bilemeyiz. İkincisi kendi içinde bulunduğumuz iyilikleri bir anda görmezden gelerek sanki hayatımızın başından itibaren sıkıntıdaymışız gibi düşünürüz. Bu ise doğru değildir.

Size dünya tarihinin en acayip imtihanlarından birini anlatacağım. Aslında bunu anlatan ben olmayacağım. Rivayetlere göre Allah Resûlü (s.a.s.) bunu anlatmıştır. O, ashabına zaman zaman geçmişte yaşanmış ibretlik olaylardan söz ederdi. Bunu yapmasının amacı ashabın yaşadığı zorluk ve sıkıntılı durumlarda onlara teselli vermek, hayatın imtihan olduğu gerçeğini anlatmaktı.

Rivayete göre Allah Resûlü şöyle buyurmuştur:

"(Mescid-i Harâm'dan Mescid-i Aksâ'ya doğru) gece yürüyüşüne (ve oradan da miraca) götürüldüğümde burnuma güzel bir koku geldi. Cebrâil'e "Bu nedir ey Cibrîl?" dedim. Cibrîl "Bu, Firavun'un kızının saçını tarayan kadın ve çocuklarından gelen kokudur." dedi. Ben "Onların durumu nedir?" diye sordum. Cibrîl şöyle anlattı:

O bir gün Firavun'un kızının saçını tararken elinden tarağı düşürdü. (Tarağı yeniden eline alırken) "Bismillâh." dedi. Firavun'un kızı "(Allah derken) babamı mı kastediyorsun?" dedi. Kadın "Hayır, benim, senin ve babanın Rabbi olan Allah'ı kastediyorum." dedi. Firavun'un kızı "Bunu babama söyleyeceğim." dedi. Kadın "Söyle." dedi. Firavun durumdan haberdar olunca derhâl kadını çağırtıp ona "Senin benden başka Rabbin mi var?" dedi. Kadın "Benim ve senin Rabbin Allah'tır." dedi. Firavun'un emri üzerine büyük bir kazanda bakır eritildi. Ardından kadının çocukları bir bir bu kazanın içine atılmaya başlandı. (Her biri kazana atıldığı anda etleri eriyor, geriye kemikleri kalıyordu.) Kadın Firavun'a "Senden bir isteğim var." dedi. Firavun "Nedir?" diye sordu. Kadın "Benim ve çocuklarımın kemiklerini bir beze sarıp aynı yere defnedin." dedi. Firavun "Evet,

senin bizde bu hakkın var." dedi. Nihayet sıra kadının emzirmekte olduğu en küçük çocuğuna geldi. Kadın bir an bu çocuğu sebebiyle duraksadı. Bir anda çocuk dile gelerek "Anne! Yağın içine atla; gerçekten dünya azabı âhiret azabına göre daha hafiftir." dedi."[76]

Bu hadisin sıhhatiyle ilgili farklı bazı değerlendirmeler var. Şayet bu rivayet doğru ise bu hadisten çıkarabileceğimiz çok önemli sonuçlar var:

1. İnsanlar yalnızca "İman ettik." demekle Allah'ın imtihanında başarılı sayılmazlar. Bu sözlerinin doğru ya da yalan oluşu yaşayacakları durumlarda gösterecekleri tepkilere bağlıdır. Nitekim Rabbimiz şöyle buyurmuştur:

"İnsanlar, imtihandan geçirilmeden, sadece "İman ettik." demeleriyle bırakılıvereceklerini mi sandılar? Andolsun ki, biz onlardan öncekileri de imtihandan geçirmişizdir. Elbette Allah, doğruları ortaya çıkaracak, yalancıları da mutlaka ortaya koyacaktır."[77]

"Yoksa Allah içinizden cihad edenleri belli etmeden, sabredenleri ortaya çıkarmadan cennete gireceğinizi mi sandınız?"[78]

2. Kendisi ya da yakınlarının öldürülmesi, sakat bırakılması gibi sözlerle tehdit edilerek dini inkâr etmesi istenen kimse normal şartlar altında kalbinde inancını gizli tutmak kaydıyla diliyle inkâr ederek canını kurtarabilir. Nitekim sahâbeden Ammâr b. Yâsir bu şekilde yapmış ve Allah Resûlü de bunu onaylamıştır. Bununla

---

[76] Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, III, 253 (No. 2822); Hâkim, *el-Müstedrek*, II, 538 (No. 3835); İbn Hibbân, *Sahîh*, VII, 164 (No. 2904); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, XI, 340 (No. 12279).

[77] Ankebût 29/2-3.

[78] Âl-i İmrân 3/142.

birlikte sabreder ve şehit olmayı tercih ederse onun ecri daha büyüktür. Nitekim İslâm'ın ilk şehitleri olan Yâsir ve Sümeyye, Ebû Cehil'in baskı ve tehditlerine boyun eğmeyerek küfür sözlerini söylememişler ve Ebû Cehil tarafından şehit edilmişlerdir.

3. Mümin, olayları değerlendirirken bakışını yalnızca bu dünya ile sınırlı tutmaz. Zira meseleye sırf bu dünya açısından bakıldığında bu dünyada adaletin tam olarak gerçekleşmediği görülmektedir. Nice zalimler yaptıkları zulümle birlikte dünyadan göçüp giderken nice mazlumların da bu dünyada hakkı alınmamaktadır. İşte bu durum, âhiretin varlığını zorunlu kılmaktadır. Bu dünyada haksız yere öldürülen, şehit edilen nice kimse cennette nimetler içinde olacaktır. Buna karşılık haksızlık yapan, iman edenlere baskı ve işkence yapanlar bu yaptıklarının cezasını sonsuza kadar çekeceklerdir.

4. Bir mümin, Allah yolunda dinini yaşamaya gayret etmesi sebebiyle insanlar tarafından bir sıkıntıya maruz bırakıldığında Rabbine sığınmalı, bu durum onun dinden dönmesine, dünyayı âhirete tercih etmesine sebep olmamalıdır. Rabbimiz, samimi imana sahip olmayan bazı kimselerden şu şekilde söz eder:

"İnsanlardan kimi vardır ki: "Allah'a inandık." der; fakat Allah uğrunda eziyete uğratıldığı zaman, insanların işkencesini Allah'ın azabı gibi tutar. Hâlbuki Rabbinden bir nusret gelecek olsa, mutlaka "Doğrusu biz de sizinle beraberdik." derler. İyi de Allah, herkesin kalbindekileri en iyi bilen değil midir? Allah, elbette (O'na gönülden) iman edenleri de bilir, ikiyüzlüleri de bilir (ortaya çıkaracaktır)."[79]

[79] Ankebût 29/10-11.

"İnsanlardan kimi Allah'a yalnız bir yönden kulluk eder. Şöyle ki: Kendisine bir iyilik dokunursa buna pek memnun olur, bir de musibete uğrarsa çehresi değişir (dinden yüz çevirir). O, dünyasını da âhiretini de kaybetmiştir. İşte bu, apaçık ziyanın ta kendisidir."[80]

5. Bir mümin, ne zaman bir imtihan ve sıkıntı ile karşılaşsa geçmişte ve günümüzde kendisinden çok daha ağır şartlarda imtihanlara tabi tutulan kimseleri göz önünde bulundurmalı, peygamberlerin ve sâlih insanların imtihanlarını düşünmelidir. Nitekim Allah Resûlü ve ashâb-ı kirâm büyük sıkıntılar içindeyken Rabbimiz onları teskin edecek kıssaları anlatarak şöyle diyordu:

"Peygamberlerin haberlerinden senin kalbini (tatmin ve) teskin edeceğimiz her haberi sana anlatıyoruz. Bunda sana gerçeğin bilgisi, müminlere de bir öğüt ve bir uyarı gelmiştir."[81]

6. Allah, kendi dinini yaşama konusunda gayret gösteren, samimi insanlara her daim yollarını gösterir, onları yardımsız bırakmaz. Yukarıdaki olayda kadın, süt emen çocuğunun kızgın yağa atılacağını görünce bir an tereddüt geçirdiği anda bir mucize eseri olarak çocuğun dile gelerek kadına sabır ve sebat etmesini söylemesi bunu gösterir. Bu konuda Rabbimiz şöyle buyurur:

"Bizim uğrumuzda gayret gösterenleri elbette kendi yollarımıza eriştireceğiz. Hiç şüphe yok ki Allah iyi davrananlarla beraberdir."[82]

---

80 Hac 22/10-11.

81 Hûd 11/120.

82 Ankebût 29/69.

"Ey iman edenler! Eğer Allah'tan korkarsanız O, size iyi ile kötüyü ayırt edecek bir anlayış verir."[83]

Rabbimiz bizleri çetin imtihanlarından muhafaza eylesin. Bu dünyadaki imtihanımızda başarılı olmayı, ayaklarımızın iman ve İslâm üzere sabit olmasını nasip eylesin.

2. "Cennette Komşun Olmak İsterim."

Sahâbeden Rebîa anlatıyor:

Ben, (bir yolculuk esnasında) geceleri (ola ki Allah Resûlü'nün bir şeye ihtiyacı olur diye) Allah Resûlü'nün (s.a.s.) yakınlarında geceliyordum. Bir defasında ona abdest alması için su ve ihtiyaç duyduğu başka şeyleri getirdim. Bunun üzerine *"(Bana olan bu hizmetine karşılık) benden (bir şey) iste!"* buyurdu. Ben de "Cennette sana yakın olmak istiyorum." dedim. Resûlullah (s.a.s.) *"Başka bir şey isteseydin."* dedi. Ben "Ben bunu istiyorum." dedim. Bunun üzerine bana *"Öyleyse çok secde etmek suretiyle kendi nefsin(i arzusuna kavuşturmak konusunda) bana yardım et."* buyurdu.[84]

Hadisten almamız gereken pek çok mesaj bulunmakla birlikte ben kendimce en önemli gördüklerime kısaca temas edeceğim.

1. Allah Resûlü (s.a.s.) öyle üstün bir ahlâka sahipti ki kendisine bir iyiliği dokunan herkese karşı kendisi de iyilikle mukabele ederdi. O cömert, vefalı, kadirşinas idi. Burada da kendisine abdest suyu getiren bir sahâbîsine bu iyiliği karşılığında kendisinden bir

[83] Enfâl 8/29.

[84] Müslim, "Salât", 226; Ebû Dâvûd, "Salât", 310.

şey istemesini söyleyerek iyilikleri görmezden gelme, vefasızlık, kadir bilmezlik gibi bir durumdan ne kadar uzak bulunduğunu göstermiştir. Bu ahlâk günümüzde en çok muhtaç olduğumuz hususların başında geliyor. Çoğu zaman bize iyiliği dokunan kimselerin bu iyiliklerini ya görmezden geliyor ya da yeterince vefalı davranmıyoruz. İyiliğe iyilikle karşılık vermek, insanların iyilik yapma isteklerini daha da artırır. İyilik yapanın vefasızlık ve nankörlük görmesi ise ondaki iyilik yapma hevesini kaçırır.

2. Allah Resûlü (s.a.s.) sahâbîsinin dünyevi bir şey isteyeceğini zannetmişti. Ama Rebîa öyle bir şey istedi ki… Hem cennetlik olmayı hem de cennette Peygamberimize komşu olmayı. Öyle bir makamda bulunmayı istiyor ki… Allah Resûlü kendisinin bir kul olduğunun bilincinde. Hidayet ve dalâlet onun elinde değil. Kimin cennetlik kimin cehennemlik olacağını o belirlemiyor. Rabbimiz ona *"Sen sevdiğine hidayet edemezsin, Allah dilediğine hidayet eder."*[85] buyuruyor. İşte bu sebeple zor bir istekle karşılaşan Allah Resûlü *"Başka bir şey iste."* diyor. Böyle diyerek "Sen benden, benim elimde olmayan bir şey istiyorsun. Ben Allah'ın Elçisiyim ama kimin cennetlik kimin cehennemlik olacağına ben karar vermiyorum. Sen benden, benim elimde olan bir şey iste!" demeye getiriyor. O ki kendi öz kızı Fâtıma'ya *"Kızım Fâtıma! İste sana malımı vereyim ama şunu bil ki ben senden Allah'a karşı herhangi bir şeyi savamam."*[86] demişti. Öz kızına bunu diyen bir Peygamber, millete cennet dağıtabilir mi?

---

[85] Kasas 28/56.

[86] Buhârî, "Vesâyâ", 14.

Öyle ise siz siz olun "Ben falanca kişinin duasını aldım artık sırtım yere gelmez, her işim rast gider, cennetlik olurum." diye kendinizi asla garantide görmeyin! Bakın ki Peygamberimiz bile kendi duasını alan kişiye "Tamam sen bu işi olmuş bil." demiyor! Nasıl desin ki? Rabbi ona şöyle buyurmadı mı?

"De ki: Ben size, Allah'ın hazineleri benim yanımdadır, demiyorum. Ben gaybı da bilmem. Size, ben bir meleğim de demiyorum. Ben, sadece bana vahyolunana uyarım. De ki: Kör ile gören hiç bir olur mu? Hiç düşünmez misiniz?"[87]

3. Tam da burada Rebîa'nın cenneti isteme konusundaki ısrarcı talebine bir bakalım. Bir müminin hayatındaki en büyük emeli ve isteği cennete girmek olmalı. Hem de "Cennete gireyim de isterse en alt tabakada olayım önemli değil." şeklinde bir mantığa asla kapılmamalı. Mümin daima üstün himmetli olmalı. Bu sebepledir ki Allah Resûlü (s.a.s.) *"Allah'tan cenneti istediğinizde Firdevs cennetini talep edin. Zira o, cennet tabakalarının en üstünüdür."* buyurmuştur.[88]

Sadece cennet konusunda da değil! Mümin hayatındaki her işte hep himmetini yüksek tutmalı. Kendisine düşük hedefler, cılız gayeler koymamalı. Evet gerçekçi olmak iyidir, hayal görmemek lazım ama şurası da bir gerçek ki siz himmetinizi ne kadar yüksek tutarsanız gayretiniz de ona göre oluyor. Mesela bir saat yürümeyi hedeflediğinizde bir saate yaklaşmadıkça yorgunluk hissetmiyorsunuz ama hedefinizi yarım saat

[87] En'âm 6/50.

[88] Buhârî, "Cihâd ve's-Siyer", 4.

diye belirlerseniz o zaman yirminci dakikadan sonra yoruluyorsunuz.

4. Ve en önemli cümle: *"Nefsin(i cennete nail kılma) konusunda çok secde ederek bana yardımcı ol!"* Allah Resûlü cennette kendisiyle komşu olmak isteyen kişiye "Tamam sen cennette komşum olacaksın, bu iş garanti." diye bir çek vermiyor! Ona üstü kapalı bir biçimde âdeta şöyle diyor: "Ben, senin cennete girmen konusunda Rabbime dua edeceğim ama iş benim duam ile bitmiyor! Kavlî dua yanında fiil de lazım. Ben ne kadar dua edersem edeyim, sen cennete girme konusunda kendi üzerine düşeni yapmazsan, gayret etmezsen istediğin sonuca varamazsın. Senin nefsinin arzusunu sağlamak üzere iki şeyin bir araya gelmesi gerekiyor: Ben dua edeceğim, ama sen de çokça namaz kılmak, secde etmek suretiyle benim bu duamın gerçekleşmesi için elinden gelen gayreti göstereceksin."

Buradan anlıyoruz ki bir işte hedeflenen sonucun alınması için hem kavlî dua hem de fiilî dua gerekli. Kavlî duayı ederek Rabbimize iltica edecek, O'nun dergâhına yöneleceğiz, O'ndan taleplerimizi isteyeceğiz. Ama sonra sıra bize gelecek, dua ettiğimiz konuda elimizden gelen gayreti ardımıza koymayacağız.

Peygamberimiz burada şahsa "çokça secde etmek" diyerek şunu demek istiyor: "Sen öyle bir şey istiyorsun ki… Bu senin istediğin sıradan bir şey değil. Çünkü sen sadece cennete girmek istemiyorsun, aynı zamanda cennette bana komşu olmak istiyorsun. Bu ise cennetin en üst tabakasında yer almak demektir. Bu iş sadece farz ibadetleri yerine getirerek elde edilemez. Bunun

için bolca nafile ibadetlerle de uğraşman, özellikle de çokça namaz kılman, bolca secde etmen gerekir!"

Hani bir başka sözünde Peygamberimiz Yüce Allah'tan naklen şu ifadeleri söylüyordu: *"Kulum bana en çok kendisine farz kıldığım ibadetleri yaparak yaklaşır. (Farzları eda ettikten sonra) bir de nafileleri yaparsa bana yaklaşmaya devam eder öyle ki sonunda ben onun işiten kulağı, gören gözü, tutan eli, yürüyen ayağı olurum. Benden bir şey isterse istediğini veririm. Bana bir şeyden sığınırsa sığındığı şeye karşı onu korurum."*[89]

İşte Peygamberimiz Rebîa'ya tam da bunu söylüyor… Yani sen mademki "üst düzey" kullar arasına girmek istiyorsun o hâlde sıradan işler yaparak bu olmaz, üst düzey işler yapman gerekir. Bunun için de başta nafile ibadetlerini bolca yapmalısın. Ama bu ibadetleri bir alışkanlık, belirli bir sayıyı tamamlama mantığıyla değil içine sindirerek, ruhuna ererek yapmalısın. Böyle yaparsan işte o zaman istediğin şeye nail olabilirsin.

Rabbimiz bu hadiste geçen mesajları almayı nasip eylesin. Bizleri de Rebîa'nın talep ettiği gibi cennette Resûlullah'a (s.a.s.) komşu eylesin. Eylesin ki cemâlullahı birlikte müşahade edelim!

3. An Olur Bütün Yorgunluğuna Değer!

Bazen bir konuda elinizden geleni yapar, bütün çabanızı harcar ama bir türlü istediğiniz neticeyi alamazsınız. Tam bütün umutlarınız kırılmak üzereyken gerçekleşen ve o an önemsiz gibi duran tek bir şey belki de bütün çabanıza değer, bütün yorgunluğunuzu alır.

[89] Buhârî, "Rikâk", 38.

Peygamberimizin (s.a.s.) hayatındaki şu olay bana hep bu gerçeği hatırlatır:

Allah Resûlü'nün (s.a.s.) amcası Ebû Tâlib vefat edince Kureyşlilerin baskı ve tehditleri iyiden iyiye arttı. Bunun üzerine İslâm'ı başka beldelerde yayma umuduyla Zeyd ile birlikte Tâif'e gitti. Tâifliler onun davetini kabul etmediği gibi ayak takımını ve köleleri Zeyd'in ve onun üzerine saldılar, taşlattılar. Öyle büyük bir sıkıntı içindeydi ki sonunda Mekke'nin önde gelen müşriklerinden Rebîa'nın iki oğlu Utbe ve Şeybe'nin hurma bahçesine sığınmak zorunda kaldılar. Utbe ve Şeybe, olan biteni uzaktan izlemiş ve bir an Peygamberimize acımışlardı. Köleleri olan Addâs'a bir tabak üzüm verip "Bunu şuradaki adama götür." dediler. Addâs üzüm tabağını Peygamberimize getirdi. Peygamberimiz üzümü yemeden önce *"Bismillâh."* dedi. Addâs şaşırarak "Bizim burada insanlar bu ifadeyi bilmezler." dedi. Peygamberimiz ona *"Sen nerelisin?"* diye sordu. Addâs "Ninovalıyım." dedi. Peygamberimiz *"Hz. Yûnus'un şehrindensin yani?"* dedi. Bunun üzerine Addâs "Sen Yûnus'u nereden biliyorsun?" dedi. Peygamberimiz *"O benim kardeşim olan bir peygamberdir. Ben de peygamberim."* dedi. Bunun üzerine Addâs, Allah Resûlü'nün başını, elini ve ayaklarını öpmeye başladı. Utbe ve Şeybe gördükleri manzara karşısında şaşakaldılar. Addâs gelince de kendisine kızıp "Sen ne yapıyorsun? Sakın bu adama uyarak dinini değiştirme." dediler.[90]

Görüyor musunuz? Bir besmelenin işi nereye kadar götürdüğünü... Şuna adım gibi eminim ki Allah Resûlü (s.a.s.), Addâs'ın bu hareketi karşısında

[90] İbn Hişâm, *Siyer*, I, 421.

kendi iç dünyasında "Çektiğim bütün acılara değdi." demiştir.

Büyük hayal kırıklıklarını göze almayanlar büyük başarılara talip olamazlar. Hz. Nûh (a.s.) 950 yıl peygamberlik yaptığı hâlde kendisine birkaç kişi inanmış, buna karşılık kendi eşi ve oğlu dâhil toplumun büyük bir kesimi ona inanmamıştı. Ama olsundu, ona inananlar 950 yıllık yorgunluğa değerdi.

Bazen bir öğretmen sınıfta ders anlatır, hiç kimse dinlemez ya da anlamaz. Ama bir öğrenci teneffüste yanına gelir ve "Öğretmenim derste şunu anlatmıştınız, buna dair şöyle bir sorum var." der. Öğretmen bunu duyunca "İşte bu soru bütün yorgunluğuma değdi." der.

Bazen bir kitabı okursunuz hiçbir şey anlamazsınız. Ama kitapta okuduğunuz bir cümle size öyle bir ufuk açar, bakış açınızı öyle bir değiştirir ki "Bu kitabı okumama değdi." dersiniz.

Allah Resûlü (s.a.s.) Hayber'in Fethi öncesinde sancağı Hz. Ali'ye verirken ne buyurdu?

"Allah'ın senin aracılığınla tek bir kişiyi doğru yola getirmesi senin için kızıl tüylü develere sahip olmaktan daha hayırlıdır."[91]

Demek ki önemli olan Hayber'i fethetmek değil, bir gönle girmek. Onun imanla buluşmasına vesile olmak.

Bazen bir yere on tane ağaç dikersiniz dokuzu tutmaz ama tutan bir ağaç nesiller boyu insanların faydalanacağı koca bir çınara dönüşür.

[91] Buhârî, "Fezâ'ilü's-Sahâbe", 9; Müslim, "Fezâ'ilü's-Sahâbe", 34.

Başarınızı belirleyecek olan şey sizi alkışlayan el sayısı değil, yaptığınız şeyin Allah'ın rızasına uygun olup olmamasıdır. O razı ise rakamların hiçbir önemi yoktur.

Rabbimiz kendi yolunda azimle gayret göstermeyi cümlemize nasip eylesin.

4. Onlar Böyleydi

Ebü'd-Derdâ (r.a.) anlatıyor:

Bir gün Hz. Peygamber'in (s.a.s.) yanında oturuyordum. Birden Ebû Bekir çıkageldi. Peygamberimiz onun geldiğini görünce *"Arkadaşınızda bir hâl var."* dedi. Hz. Ebû Bekir selâm verdi ve şöyle dedi: "Ey Allah'ın Elçisi, Hattâb'ın oğlu (Ömer) ile aramızda bir tartışma oldu. Ben kendimi tutamayıp ona kötü laflar söyledim. Sonra söylediklerimden pişman olup kendisinden beni bağışlamasını istedim ama bağışlamadı. Ben de hemen senin yanına geldim." Allah Resûlü (s.a.s.) üç defa: *"Allah seni bağışlasın ey Ebû Bekir."* dedi. O esnada Hz. Ömer de pişman olup Ebû Bekir'in evine gitmişti. Evdekilere Ebû Bekir'in evde olup olmadığını sordu. Evdekiler Ebû Bekir'in bulunmadığını söyleyince Hz. Ömer derhâl Peygamberimizin yanına geldi. Peygamberimize selâm verdi. Peygamberimizin yüzünde öfke alâmetleri belirdi. Bunun üzerine Hz. Ebû Bekir, (Resûlullah'ın (s.a.s.) Hz. Ömer'e kızacağını tahmin ederek) derhâl dizleri üzerine çöküp şöyle dedi: "Ey Allah'ın Resûlü, ben ona daha büyük haksızlık yaptım (eğer azarlanacak birisi varsa o Ömer değil, benim). Hz. Peygamber, Ömer'e hitaben şöyle buyurdu: *"Allah beni size peygamber olarak gönderdiğinde sizler benim için "Yalan söyledi." dediniz, Ebû Bekir benim hakkımda "Doğru söylüyor."*

dedi. Canıyla ve malıyla bana destek oldu. Artık benim arkadaşıma ilişmeyin de onu bana bırakın. Benim arkadaşıma ilişmeyin, onu bana bırakın!" Bundan sonra hiç kimse Ebû Bekir'i incitmedi.[92]

Şu olay üzerine bir kitap yazılabilir! Ben kendimce en önemli gördüklerime yer vereceğim.

1. İnsan her zaman, her yerde insandır. Hz. Ebû Bekir de olsa Hz. Ömer de olsa insan insandır. İnsanlar nasıl ki acıkıyor, susuyor, uyuyor ise aynı şekilde insan kızıyor, öfkeleniyor, bağırıp çağırıyor, kavga ediyor. Allah Resûlü'nden sonra sahâbenin en önde gelen iki kişisi birbiriyle atışıp kavga edebiliyor. Çünkü onlar da bizler de insanız, melek değiliz.

Bu gerçek karşısında hepimiz bir miktar durmalıyız. İnsandan "günahsız", "kusursuz", "hatasız", "duygusuz" olmasını bekleyemeyiz. İnsandan "melek" olmasını bekleyemeyiz. Hepimiz insanız. Onun için *"Âdemoğullarının hepsi günah işler. Günah işleyenlerin en hayırlısı tövbe edenlerdir."*[93] buyurulmuş.

Günah işleyen, hata eden, ağzından kötü sözler çıkan birini gördüğünüzde hemen onun üzerini çizmeyin. Siz de bunu yapmışsınızdır! Çünkü ne siz meleksiniz ne de o!

Şu hayatta her bir insanın üzerini işlediği kusur sebebiyle çizecek olursanız üzeri çizilmedik (kendiniz dâhil) hiç kimse kalmaz. Öyleyse insanı insan olarak kabul etmek gerekir.

---

92 Buhârî, "Fezâ'ilü's-Sahâbe", 5.

93 İbn Mâce, "Zühd", 30.

2. İnsan için en büyük fazilet hatasını anlaması, günah işlemişse Allah'tan af, kullardan özür dilemesidir. Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer'e kötü laflar söylediğini fark ettiği anda kendisinden özür diliyor, affetmesini istiyor. Kötü bir iş yaptığını itiraf ediyor. Yaş olarak Hz. Ömer'den sekiz yaş büyük olmasına rağmen kendisinin haksız olduğunu düşündüğü anda af dilemekten kaçınmıyor. Biliyor ki af dilemek, özür dilemek onun değerini azaltmaz, onu küçültmez. Bir de "kul hakkı" diye bir şey var. Haksızlık yaptığınızı anladığınızda hakkını yediğiniz kimse ile ödeşmek gerekir; çünkü bu dünyada ödenmeyen bütün haklar âhirette hesaba konu olacaktır.

Bizler de isteyerek veya istemeyerek çevremizdeki insanları kırmış, küstürmüş, darıltmış olabiliriz. Bu durumda yapılması gereken şey bunu bir gurur meselesi yapmadan özür dilemek, arayı düzeltmeye çalışmaktır.

3. Özür dileyen bir kimsenin özrünü kabul etmek gerekir. Allah'ın bize nasıl davranmasını istiyorsak bizim de insanlara öyle davranmamız uygun olur. Bizler günah işlediğimizde Allah'ın bizi bağışlamasını istemiyor muyuz? Öyleyse bizler de insanların kusurlarını bağışlamalıyız. Kur'an, bize üstün müminlerin en önemli özelliklerinden biri olarak şunu söylüyor:

"(Onlar ki) öfkelendiklerinde öfkelerini yutarlar ve insanları affederler. Allah da iyi davrananları sever."[94]

4. Hz. Ebû Bekir'in ne kadar üstün karakterli, alicenap olduğunu bu olay vesilesiyle bir kere daha görüyoruz. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) Hz. Ömer'e kızacağını anladığı

---

[94] Âl-i İmrân 3/134.

anda o kızmasın, Ömer'in başına kötü bir şey gelmesin diye diz üstü çöküyor. Hz. Peygamber'e âdeta yalvarıyor: "Asıl suç bende, sakın Ömer'e kızma, ben ona daha büyük haksızlık yaptım." diyor.

İşte onları büyük kılan buydu! Onlar beşeriyet icabı nefsine uyarak bir fiil yapsa bile birbirinin başına bir kötülük gelsin istemiyordu.

5. Buradan Hz. Ömer'in de üstün karakteri anlaşılıyor. O da Hz. Ebû Bekir'i affetmeyerek hata ettiğini anlıyor. Sonra onun ardından evine, ayağına gidiyor. O da Hz. Ebû Bekir'den özür dilemek istiyor.

6. Nihayet bu olayda Hz. Peygamber'in vefasını görüyoruz. O, hayatının en zor zamanında kendisinin yanında yer alan, destekleyen, canını ve malını Peygamberin davası için ortaya koyan can dostunu, arkadaşını hiç kimseye ezdirmek istemiyor. Bunu yapan *"Şeytan yolda görse yolunu değiştirir."*[95] dediği Ömer de olsa Allah Resûlü buna razı olmuyor. Aynı vefayı daha önce Hz. Hatice için de göstermemiş miydi? Hani Hz. Âişe, bir an kıskançlıkla "Hatice'de ne özellik var ki? İhtiyar bir kadındı." dediğinde *"Herkes beni yalanlarken o beni tasdik etti, varını yoğunu benim için seferber etti."*[96] dememiş miydi?

Öyleyse insan vefalı olmalı. Kendisini zor zamanda destekleyenleri, yanında yer alanları unutmamalı.

Rabbimiz Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'den (r.a.) razı olsun. Onların yaşadıklarından ibret almayı bizlere nasip eylesin.

---

[95] Buhârî, "Bed'ü'l-Halk", 11.

[96] Buhârî, "Fezâ'ilü Ashâbi'n-Nebî", 5.

5. Bir Kardeş Tavsiyesi

Allah Resûlü (s.a.s.) müminlerin genel anlamda kardeşliği ile yetinmeyip sahâbenin birbiriyle daha yakından ilgilenmesi, koruyup kollaması amacıyla onlar arasında ayrıca özel bir "kardeşlik (muâhât)" anlaşması yaptırmıştı. Selmân-ı Fârisî ile Ebü'd-Derdâ birbirine kardeş kılınanlardandı. Hz. Ömer zamanında Ebü'd-Derdâ, Dımaşk (Şam) kadılığına getirildi. O sıralarda kardeşliği olan Selmân-ı Fârisî Medine'deydi. Ebü'd-Derdâ, kardeşliğinin de kendi yanında bulunmasını istiyordu. Onu, kendi yanına gelme konusunda teşvik etmek üzere bir mektup yazarak kendisini "Ben arz-ı mukaddesteyim, sen de bu mukaddes topraklara gel." dedi. Selmân, Ebü'd-Derdâ'nın mektubunu alınca ona yazdığı mektupta şu cevabı verdi:

"Kişinin bulunduğu toprak kişiyi mukaddes kılmaz. Kişiyi ancak kendi ameli mukaddes kılar. Duydum ki insanları tedavi etmek üzere doktor olarak tayin edilmişsin. Eğer gerçekten onların hastalıklarını giderebiliyorsan ne âlâ! Yok böyle değil de doktorluktan anlamadığın hâlde onları tedavi etmeye kalkışıyorsan aman ha dikkat et de bir kimseyi yanlışlıkla öldürüp de cehennemliklerden olma!"

Ebü'd-Derdâ, kardeşliği Selmân'ın bu uyarısından çok etkilenmişti. Bundan böyle ne zaman bir davaya bakacak olsa, tarafların kendi huzurundan ayrılmasından sonra tekrar onları çağırır, bir daha onlardan davayı dinler, iyice düşünüp taşındıktan sonra karar verirdi. Kendi içinden de "Vallahi ben (kardeşim Selmân'ın dediği gibi) doktorluk taslıyorum galiba!" derdi.[97]

---

[97] İmam Mâlik, "Vasiyyet", 7.

Bu olay bende çok farklı duygular çağrıştırdı. Birkaçını zikredeyim:

Her şeyden önce Selmân'ın "Kişinin bulunduğu yer onu temizlemez, ona üstünlük katmaz. Kişinin yapıp ettikleri ona üstünlük sağlar." demesine bir bakın! İşte ferâset ve basîret bu. İşte hikmet tam da bu! Günümüzde insanlar üstünlüğü şuralı ya da buralı olmalarına, şu kişinin ya da bu kişinin öğrencisi olmalarına, şurada ya da burada okuyor olmalarına bağlamıyorlar mı? Bunların hiçbirisi üstünlük sebebi değildir. Siz yapıp ettiğiniz amellerden haber verin! Ameliniz kötü ise isterse Kâbe-i Muazzama'da, Ravza-i Mutahhara'da ömrünüzü geçirin, hiçbir faydası yok. Ameliniz güzelse nerede olduğunuzun hiç önemi yok.

İkincisi, bir kimsenin din kardeşinin hayrını isteyerek onun için iyi nasihatte bulunması ne kadar da önemli. Selmân, kardeşliği Ebü'd-Derdâ'nın hayrını istiyor. Önce onu hâkim olarak atanması sebebiyle tebrik ediyor ama uyarıyor. Hem de ne üslupla, nasıl bir teşbihle! Hâkimlik görevini doktorluğa benzetiyor. Bir kimse yeterli altyapıyı ve ehliyeti elde ettikten sonra doktorluk yapıp insanların iyileşmesine vesile oluyorsa ne kadar da güzel bir iş yapıyor, ne büyük sevap alıyor. Ama yeterli donanıma sahip olmadan bunu yapıyor ve insanların başına bu sebeple bir kötülük gelmesine vesile oluyorsa ne büyük bir günah alıyor! İşte hâkimlik de böyle! Sadece hâkimlik mi? Müftülük, imamlık, öğretmenlik böyle değil mi?

Peki ya Ebü'd-Derdâ'nın buna tepkisi nasıl? Din kardeşinin yaptığı tavsiye onun üzerinde öyle etkili oluyor ki artık baktığı tüm davalarda işi sağlama almak için

tarafları yeniden mahkemeye çağırıyor, olayı bir daha dinliyor, bir daha düşünüyor. Sonra da iç dünyasında "Acaba ben bu işi hakkıyla yapamıyor muyum? Gerçekten de tıptan anlamadığı hâlde doktorluk taslayan bir kimse gibi hâkimlikten anlamadığım hâlde hâkimlik mi yapıyorum?" diye düşünüp duruyor, kaygı çekiyor!

Gerçekten bizlere hakkı ve hayrı tavsiye edecek din kardeşlerine ne kadar muhtacız! Gerçekten hayırlı tavsiyeleri tutacak, kendine çekidüzen verecek kimselere ne kadar muhtacız! Din üzerinde konuşurken kılı kırk yaracak, titreyecek âlimlere ne kadar muhtacız!

Rabbimiz Müslümanlar arasındaki kardeşliği Selmân ile Ebü'd-Derdâ arasındaki kardeşlik gibi samimi kılsın. Dine ilişkin bilmediğimiz konularda konuşmaktan, yorum yapmaktan bizleri muhafaza eylesin. Bize yapılan hayırlı tavsiyeleri tutmayı bizlere nasip eylesin.

6. "Bir Daha Hiç Kimseye İyilik Yapmayacağım!"

Hz. Âişe (r.a.) anlatıyor:

Allah Resûlü'nün (s.a.s.) odasında bulunduğu bir günde kapının önünde iki adamın bağrışmaları duyuluyordu. Sesler iyice yükselmişti. Aralarında alacak-verecek meselesi yüzünden tartışma yaşanıyordu. Borçlu olan alacaklı olandan ya alacağından biraz indirim yapmasını ya da kendisine biraz süre tanımasını istiyordu. Alacaklı olan şahıs "Vallahi yapmam!" diye yemin etti. Bunun üzerine Allah Resûlü derhâl odasından dışarı çıkarak *"İyilik yapmayacağına dair Allah adına yemin eden kim?"* diye sordu. Yemin eden adam "Benim ey Allah'ın Resûlü!" dedi ve ekledi: "İkisinden (süre tanımak veya

alacakta indirim yapmak) hangisini istiyorsa yaptım." dedi.[98]

Bu olaydan alınacak o kadar ders ve ibretler var ki… Ben, kendimce çıkardığım derslerin bir kısmına temas edeceğim.

1. Dünya imtihanımızın en önemli konularından birisi de "mal ile imtihan"ımızdır. Nitekim Rabbimiz Kur'an'da defaatle mallarımızla imtihan edileceğimizi belirtmiştir. Allah Resûlü (s.a.s.) de "mal ile imtihan"ın bu ümmet açısından özel bir imtihan sebebi olduğunu vurgulayarak şöyle buyurmuştur:

"Her ümmetin bir imtihan vesilesi vardır. Benim ümmetimin imtihan vesilesi ise maldır."[99]

Bu imtihanın bir parçası olarak Rabbimiz, bütün boyutlarını ancak kendisinin bileceği birtakım hikmetlere bağlı olarak servet ve rızkı insanlara eşit bir şekilde dağıtmamıştır. Bunun gerekçelerinden yalnızca birini bize şu şekilde bildirmiştir:

"Rabbinin rahmetini onlar mı paylaştırıyorlar? Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında biz paylaştırdık. Birbirlerine iş gördürmeleri için kimini ötekine derecelerle üstün kıldık. Rabbinin rahmeti onların biriktirdikleri şeylerden daha hayırlıdır."[100]

2. İnsanlar birbirlerine alışveriş, kira, iş yapma, borç alıp verme gibi çeşitli vesilelerle borçlanabilirler. Borçlanan kimse şayet ödeme gücüne sahipse borcunu

---

98 Buhârî, "Sulh", 10; Müslim, "Müsâkât", 19.

99 Tirmizî, "Zühd", 26.

100 Zuhruf 43/32.

geciktirmesi doğru olmaz. Nitekim Allah Resûlü şöyle buyurmuştur:

"Ödeme gücüne sahip olan kimsenin borcunu ödemeyi geciktirmesi zulümdür."[101]

Bununla birlikte şayet borçlu, ödeme imkânına sahip değilse, eli darsa, bu durumda alacaklı olan şahsın ona süre tanıması gerekir. Hatta alacaklı şahsın imkânı varsa, alacağını hiç almaması veya indirim yapması güzel ve yerinde bir davranış olur. Bu konuda Rabbimiz şöyle buyurur:

"Eğer (borçlu) darlık içinde ise, eli genişleyinceye kadar ona mühlet vermek (gerekir). Eğer (gerçekleri) anlarsanız bunu sadakaya (veya zekâta) saymak sizin için daha hayırlıdır."[102]

Yukarıdaki olayda da borçlu durumda olan şahıs, alacaklıya tam da bu âyette belirtilen iki şeyi teklif ediyordu. Kendisine biraz süre tanımasını veya borcundan bir miktar indirim yapmasını istiyordu. Ama alacaklı olan şahıs buna yanaşmadığı gibi bunu yapmayacağına dair yemin etmişti.

Alacaklı, alacağının bir kısmında veya tümünde indirim yaptığında görünüşte bir hak kaybına uğramış olsa bile aslında dünyada ve âhirette kazançlı çıkmıştır. Nitekim Rabbimiz şöyle buyurur:

"De ki: Rabbim, kullarından dilediğine bol rızık verir ve (dilediğinden de) kısar. Siz hayra ne harcarsanız,

---

[101] Buhârî, "İstikrâz", 12; Müslim, "Müsâkât", 33.

[102] Bakara 2/280.

Allah onun yerine başkasını verir. O, rızık verenlerin en hayırlısıdır."[103]

Üstelik Hz. Peygamber de şöyle buyurmuştur:

"Kim, eli dar olan borçluya süre tanır veya borcunda indirim yaparsa Allah onu (cennetlik kulları için hazırladığı) gölgesinde gölgelendirir."[104]

3. Allah Resûlü'nün, bulunduğu odadan derhâl çıkarak olaya müdahale etmesini gerektiren durum, bir Müslümanın göz göre göre âyette belirtilen davranışa uymayacağına, iyilik etmeyeceğine dair yemin etmesiydi. Nitekim bir kötülük görünce ona elle, bu mümkün olmazsa dille müdahale etmemiz gerektiğini belirten Allah Resûlü, bu kuralı kendi hayatında daima uygulamıştı. Burada da öyle yaptı ve derhâl olaya müdahale etti.

Buradan Müslümanlar olarak iyiliklerin terk edilmesi veya kötülüklerin yapılmasına tepkisiz kalmamamız gerektiği, bir şekilde bunlara müdâhil olmamız gerektiğini anlıyoruz. Zaten -Asr sûresinde de belirtildiği üzere- insanın hüsrandan kurtulması için yapması gereken dört şeyin üçüncüsü hakkı tavsiye değil miydi? Birbirimize hakkı tavsiye etmediğimizde hem bu tavsiyeyi yapmayanlar hem de kabul etmeyenler hüsrana düşmez miydi?

4. Yemin etmek, bir Müslümanın çok zorunlu olmadıkça başvurmaması gereken bir yoldur. Mecbur kaldığında da bu yemini iyilikten kaçınma gibi bir şeye alet etmek

[103] Sebe' 34/39.

[104] Müslim, "Zühd", 74.

doğru olmaz. Nitekim bu konuda Rabbimiz şöyle buyurur:

"Yeminlerinizden dolayı Allah'ı (O'nun adını) iyilik etmenize, O'ndan sakınmanıza ve insanların arasını düzeltmenize engel kılmayın. Allah işitir ve bilir."[105]

Bir çoğumuz, öfkemize yenik düşerek "Vallahi bir daha ona gitmem.", "Onunla konuşmam.", "Selâm vermem.", "İyilik etmem." şeklinde yeminler ederek iyilik yapmanın önüne Allah'ın adını bir set olarak çekmeye çalışıyoruz. Oysa Yüce Allah'ın adı, iyilikleri engellemek değil iyilik yollarını açmak için zikredilir.

5. Ashâb-ı kirâm da bizim gibi etten kemikten insanlardı. Onlar da kendi aralarında tartışıyor, küsüyor, kavga ediyorlardı ama... Onları bizden ayıran en önemli faktör şuydu: Sözü dinlenir durumda olan bir kimse tarafından kendilerine yanlış yaptıkları bildirilince derhâl yanlışlarından dönüyorlardı. Bu olayda Allah Resûlü'nün müdahalesi üzerine alacaklı olan şahsın bir anda kendine gelip daha Allah Resûlü ondan herhangi bir talepte bulunmadan önce "Tamam, borçlunun istediği neyse o olsun." diyerek önceki yemininden vazgeçti.

Hepimiz nefis taşıyoruz. Kızıyor, parlıyor, öfkeleniyoruz. Birbirimizle didişiyoruz. Bir noktaya kadar bunlar doğal şeyler. Ancak birileri bizlere sakin olmamızı, haddi aşmamamızı, iyilikten ayrılmamamızı tavsiye ettiğinde hâlâ eski davranışlarımızı sürdürüyor ve hakkı kabulden geri duruyorsak işte orada sorun var demektir. Bizlerin de yukarıdaki sahâbî gibi gerekli uyarı yapıldığında

[105] Bakara 2/224.

derhâl hakkı kabule dönmemiz, kendi hırs, kin ve nefsani beklentilerimizi bir kenara bırakmamız gerekir.

6. Allah Resûlü (s.a.s.) yalnızca Kur'an'ı tebliğ etmekle yetinen bir "postacı" değildi. Toplumun içinde, insanların sorunlarıyla yüz yüzeydi. Toplum içinde aniden patlak veren krizler söz konusu olduğunda derhâl bunlara müdahale ederek çözüm yolları geliştiriyordu. Hele toplumsal barışı zedeleyecek, toplumda fitneye, kargaşaya, mücadeleye sebep olacak bir şey görüyorsa buna asla kayıtsız kalmıyordu. Ahlâkı Kur'an olan Allah Resûlü, bunu yaparken şu âyeti uyguluyordu:

"Müminler ancak kardeştirler. Öyleyse kardeşlerinizin arasını düzeltin ve Allah'tan korkun ki esirgenesiniz."[106]

Ve işte Allah Resûlü'nün nurlu rehberliğinde ilk İslâm toplumu böyle inşa ediliyordu!

Rabbimiz bizleri de onların yolunda daim eylesin.

7. Dost, Acı Söyler

"Dost, acı söyler." atasözümüzü çoğu zaman yanlış anlıyor ve uyguluyoruz. Zannediyoruz ki bununla kastedilen şey gerçekleri dostlarımızın kafasına vura vura söylemektir. Bu yaptığımızı da "Benim içim dışım bir.", "Ben gerçekleri dobra dobra söylerim.", "Benim kimseye eyvallahım olmaz." gibi ifadelerle savunmaya, meşrûlaştırmaya çalışıyoruz. Hayır dostum! Yanılıyorsun!

"Dost, acı söyler." demek şu anlama gelir: Dostlarımız, bizim hayatımızda bir şeyler yanlış gittiğinde, bazı hâl, hareket ve tavırlarımızda hatalar bulunduğunda bunu gizlemezler, yokmuş gibi yapmazlar. Nasıl ki

[106] Hucurât 49/10.

üstümüze, başımıza bir kir ve çamur bulaşsa dostumuz "Paçaların çamur olmuş." diyerek bizi uyarıyorsa ve biz de gerekeni yapıp paçalarımızı temizliyorsak aynı şekilde hâl ve gidişatımızda da bir bozukluk olduğunda dostlarımız bunu bize bildirir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken nokta şu: "Dostlarımız bunu bize yumuşak bir üslupla, kırmadan, dökmeden bildirirler/bildirmelidirler."

Eğer dostunuz size pantolonunuzun paçasındaki çamurdan söz ederek "Sen ne biçim yürüyorsun arkadaş? Daha yürümeyi bile bilmiyorsun, pantolonunun arkası hep çamur olmuş." derse bize iyilik etmiş olmaz. Bizim pantolonumuzu temizleyeceğimiz varsa bile bu sözden sonra hemen savunmaya geçer ve karşılık veririz: "N'e varmış yürüyüşümde? Ben böyle yürüyorum arkadaş, beğenmiyorsan sen bilirsin! Hem sen kendi pantolonuna bak!"

Her konuda örneğimiz ve önderimiz olan Allah Resûlü (s.a.s.), Rabbimizin belirttiğine göre müminlere karşı çok düşkündü. Onların en küçük bir sıkıntıya uğraması ona ağır gelirdi. O, müminlere karşı şefkatli ve merhametliydi.[107] Allah Resûlü, ashabının bir yanlış yaptığını gördüğünde buna asla sessiz kalmazdı. Çünkü kötülüklere sessiz kalmak müminin şiârı olamazdı. Ancak o, arkadaşlarını ifşa etmez, onları toplum içinde küçük düşürmez, insanlar arasında isim vererek kimseyi kınamazdı. Bir soruna işaret edeceği zaman *"Bazılarına ne oluyor ki şöyle şöyle yapıyorlar?"* derdi.[108]

---

[107] Tevbe 9/128.

[108] Ebû Dâvûd, "Edeb", 6.

"Dost, acı söyler." atasözünün Allah Resûlü (s.a.s.) tarafından fiilen nasıl uygulandığına dair şu örnek, söylemek istediğimi çok güzel izah ediyor.

Ebû Zer (r.a.) anlatıyor: Bir gün Allah Resûlü'ne hitaben "Beni memur olarak tayin etmeyecek misin?" dedim. Allah Resûlü hafifçe omzuma dokunarak şöyle buyurdu: *"Ebû Zer! Sen zayıf bir kimsesin. Yöneticilik bir emanettir. (Bu emanetin hakkını vermeyen için) kıyamet gününde gerçekten rezillik ve pişmanlıktır. Ancak yöneticiliği hak ederek oraya gelen ve geldikten sonra da hakkını verenler hariç."*[109]

Diğer bir rivayette ise Allah Resûlü'nün Ebû Zer'e şunu söylediği belirtilmiştir:

"Ey Ebû Zer! Ben seni (yöneticilik hususunda) zayıf görüyorum. Gerçekten ben kendim için sevip istediğimi senin için de sevip isterim. Sen sen ol, sakın iki kişiye bile yöneticilik yapma ve bir yetimin malını sevk ve idare konusunda veli olma."[110]

Üslubu görüyor musunuz? Dostluğu görüyor musunuz? Allah Resûlü'nün pek çok kimseyi çeşitli görevler için memur olarak tayin ettiğini gören Ebû Zer de memurluk istiyor. Ama Allah Resûlü onun bu işi yerine getirebilecek liyakatte olmadığını görüyor. Oysa memurluk bir emanettir ve emanetin ancak layık ve ehil olana verilmesi gerekir. Emaneti ehline vermemek emanete hıyanet etmek anlamına gelir. Şimdi düşünün, bir okul servisinin şoförü olmak isteyen kimse sürücü ehliyetine sahip olmasa ona çocuklar emanet edilebilir mi? Böyle

[109] Müslim, "İmâre", 16.

[110] Müslim, "İmâre", 17; Ebû Dâvûd, "Vesâyâ", 5.

bir şey yapıldığı anda çocukların canı hiçe sayılmış olmaz mı?

Allah Resûlü fetânet sahibiydi. Basîretli ve dirâyetli idi. Ashabından kimin hangi görevleri üstlenebileceğini biliyordu. Her göreve elinden geldiği kadarıyla layık olanları getiriyordu. Ebû Zer'in bu göreve layık olmadığını bildiğinde bu bildiğini söylemekten çekinmedi. Çünkü "Dost, acı söylerdi." Ama bunu öyle yumuşak bir üslupla ve beden diliyle yaptı ki… Önce Ebû Zer'in omzuna dokundu, dostça dokundu. Hani arkadaş arkadaşın omzuna elini koyar ya, işte Allah Resûlü de öyle yaptı. Sonra samimiyetini göstermek üzere *"Ben kendim için neyi sevip istiyorsam senin için de onu istiyorum."* dedi. Allah Resûlü -hâşâ- bunu iş olsun diye söylemedi, sırf karşıdakini teskin etmek için söylemedi. Gerçekten öyle söyledi. O değil miydi *"Hiçbiriniz kendiniz için sevip istediğini mümin kardeşi için de sevip istemedikçe (kâmil anlamda) iman etmiş olamaz."* diyen?[111]

Bu hadisten çıkaracağımız öyle büyük dersler var ki… Kendi adıma çıkardığım dersleri paylaşayım:

1. Devlete ait her türlü vazife bir emanettir ve emanetler ehil olana verilir. Ehil olmayan kimseleri göreve getirmek doğru olmaz.

2. Memurluk ve yöneticilik gibi kamu vazifeleri dünyada çoğu kimsenin can attığı, heves ettiği işler olmakla birlikte -hakkıyla bu makamlara gelenler ve geldikten sonra da hakkıyla muamelede bulunanlar hariç- kıyamet gününde büyük pişmanlık sebebi olacaktır. Bu makamların hakkını vermeyenler mahşer meydanında

[111] Buhârî, "Îmân", 6; Müslim, "Îmân", 71.

rezil rüsva olacak ve dünyada iken bu konumları elde ettiklerinden dolayı pişmanlık duyacaklardır.

3. Allah Resûlü (s.a.s.), ashabını iyi tanır, her birinin kabiliyetlerini dikkate alır, bir görev yükleyeceği zaman buna göre seçim yapardı. Bizler de etrafımızdaki insanlara bir görev ve sorumluluk yükleyeceğimizde etrafımızdakilerin kapasitesini, sınırlarını, kabiliyetlerini yakından tanımaya gayret etmeli ve sorumluluğu ona göre tevdi etmeliyiz.

4. Allah Resûlü ashabını severdi ama bu sevgisi onun gerçekleri söylemesine engel olmazdı. Eğer siz hata yaptığınızda, yanlışın içine düştüğünüzde dost bildikleriniz sizi uyarmıyorsa, yanlış yolda olduğunuzu söylemiyorsa o zaman onlar gerçek dost olamazlar. Bize kötülük ve yanlışlarımızı haykıran bir düşman, yanlış yaptığımızda bizi uyarmayan, kötülüklerimizi bize bildirmeyen dostlarımızdan daha çok işimize yarar.

5. Allah Resûlü, ashabına uyarılarda bulunurken asla kırıcı olmaz, kimsenin şahsiyetini rencide etmezdi. Bizler de dostlarımıza karşı "gerçeği gizlemek" gibi bir durumun içine düşmeden hakkı ve hakikati söylemeliyiz. Çünkü kâmil bir mümin için bir yanlışa, haksızlığa, kötülüğe sessiz kalmak söz konusu olamaz. Bununla birlikte bunu güzel bir üslupla söylemeli; kırıcı, itici, ötekileştirici bir üslup kullanmamalıyız. "Dost, acı söyler." demek, "Dost, kırarak dökerek söyler." anlamında değildir. "Dost, gerçek olanı gizlemez ama kırmadan, rencide etmeden söyler." demektir.

Rabbimiz bizleri Allah Resûlü'nün (s.a.s.) sünnetine tabi olan kimselerden eylesin. Bizleri gerçek dostlardan mahrum etmesin.

8. Dine Davetin Yöntemi

İnsanları dine davet eden kimseler insanlara vaaz ve nasihat ederken öyle hikmetli bir yol izlemeli ki eğer çok katı ve şiddetli bir üslubu benimserse muhataplarını dinden uzaklaştırıp küstürebilir. Buna karşılık gereken özeni göstermez, ipin ucunu serbest bırakırsa bu defa muhatapları laçkalaşır, dinin kırmızı çizgilerini önemsememeye başlar.

Bu konuda Allah Resûlü'nün (s.a.s.) hayatından şu örnek bana tam da "rafadan yumurta yapma" kıvamını göstermesi bakımından çok anlamlı geliyor:

Bir gün bir adam Allah Resûlü'ne gelerek İslâm hakkında soru sordu. Allah Resûlü ona *"Beş vakit namaz kılacaksın."* buyurdu. Adam "Bunun dışında bana farz kılınan bir namaz var mı?" diye sordu. Allah Resûlü *"Hayır, ama istersen nafile olarak kılabilirsin."* buyurdu. Sonra Peygamberimiz adama *"Ramazan ayında oruç tutacaksın."* dedi. Adam "Bunun dışında bana farz kılınan bir oruç var mı?" diye sordu. Hz. Peygamber *"Hayır, ama istersen nafile olarak tutarsın."* buyurdu. Sonra Peygamberimiz adama zekâttan bahsetti. Adam "Bunun dışında üzerimde bir yükümlülük var mı?" diye sordu. Hz. Peygamber *"Hayır, istersen nafile olarak verebilirsin."* buyurdu. Adam daha sonra "Vallahi bundan ne fazla ne de eksik yaparım." diyerek çekip gitti. Bunun üzerine Hz. Peygamber *"Eğer sözüne sadık kalırsa kurtuluşa erer."* buyurdu.[112] (O sırada hac henüz farz kılınmamış olduğundan hadiste hacdan söz edilmemiştir.)

[112] Buhârî, "Îmân", 33; Müslim, "Îmân", 8.

Bu hadiste Allah Resûlü, kendisine İslâm hakkında soru soran kişiye öyle bir kıvam belirliyor ki... Farzları kırmızı çizgi olarak koyuyor. "Bunlar olmazsa olmazlar." diyor. Nafileleri de kişinin isteğine bırakıyor. Bir taraftan sadece farzları belirtmekle yetinmeyip nafileyi de gündeme getiriyor, diğer taraftan da farz ile nafileyi ayırıp farzı zorunlu, nafileyi isteğe bağlı hâle getiriyor. İşte kıvam bu! Eğer nafileleri hiç gündeme getirmemiş olsaydı İslâm'ın sadece farzlardan ibaret olduğu gibi bir intiba oluşacak, bu durum tefrite yol açabilecekti. Eğer farz ve nafile arasını ayırt etmese o zaman da İslâm'ın, yaşanması zor bir din olduğu gibi bir intiba belirecek, İslâm katı ve sert bir şekilde sunulmuş olacaktı.

İşte biz de böyle yapmalıyız... Bize dinden soranlara eğer bir bilgimiz varsa o işin olmazsa olmazını göstermeli ama sadece bununla yetinmeyip o işin fazilet boyutundan da söz etmeliyiz.

Fetva ile takvâ, farz ile fazilet, adalet ile ihsan... Bunlar birbirinin aynısı değil ama birbirinden ayrılması da doğru değil.

Rabbimiz bizleri ahsen-i takvîm üzere yarattığı gibi yaşantımızda da en güzel kıvam üzere İslâm'ı yaşamayı nasip eylesin.

9. Allah Resûlü'ne Kardeş Olmak

Cevabını hiçbir zaman tam olarak bilemeyeceğimiz zor bir soru var: Acaba Allah Resûlü (s.a.s.) zamanında yaşamış olsaydık onun tarafında yer alır mıydık? Yoksa -hâşâ- ona ve davasına düşman olan kimseler gurubunda mı yer alırdık?

İçinde bulunduğumuz ruh hâli ile bakıldığında bu soruya rahatlıkla "Elbette müminlerin safında yer alır, kâfirlerin karşısında olurdum." diye cevap veririz. Bugünden bu cevabı vermek ne kadar da kolay!

Bir de o zamanı düşünün... İnsanların puta taptığı, putu hem ilâh hem de kazanç kapısı gibi gördüğü bir dönemde putlara karşı çıkmak... Hem de belki annenizi, babanızı, kardeşlerinizi karşınıza alarak.

İçkinin su gibi içildiği bir dönemde içki içmekten vazgeçebilmek kolay mı? Bugün insanlar ölümcül tehlikeye sahip olduğunu kabul ve ikrar ettikleri sigarayı bile yıllarca bırakamazken öyle bir ortamda içkiyi bırakmak...

Zina ve fuhşun kol gezdiği bir ortamda iffet ve hayâsına sahip çıkmak, namus timsali olmak. Günah her taraftan çağırırken günaha gözünü yummak.

Rahatlığa, rehavete alışmış bir toplumda her gün beş vakit namaz kılmak... Sıcağın kumlarda serap meydana getirdiği bir ortamda bir ay aç kalmak...

Malını mülkünü, yerini yurdunu, eşini dostunu terk ederek hicret etmek... Cihad meydanında canını tehlikeye atmak...

Bütün bunlar karşılığında vadedilen şey ne? Cennet. Dünyevi bir beklenti yok.

"Keşke Allah Resûlü döneminde yaşasaydım." diye düşünenler genellikle bunu Allah Resûlü'nün (s.a.s.) mübârek yüzünü görmek için istiyorlar. Ama o dönemde ashâb-ı kirâmın yaşadığı zorluk ve sıkıntıyı pek akla getirmiyorlar. Getirseler bile "Ben de olsam aynısını yapardım." diye düşünüyorlar. Oysa "Halep oradaysa arşın burada." Buyurun bugün onun davası

için ne yapabiliyorsanız haydi yapın, samimiyetinizi gösterin! Allah Resûlü'nün sureti aramızda değilse de sîreti, sünneti aramızda. Eğer onun zatını görmek, bu dini daha şuurlu yaşamanın ön şartı olsaydı o zaman ona çağdaş olmayan bütün müminlere -hâşâ- haksızlık yapılmış olurdu.

Allah Resûlü'nün zamanında yaşamayanlar her ne kadar onun suretinden mahrum kalmış olsalar da şayet onun sünnetini, hayallerini, emellerini gerçekleştirmek için gayret gösterirlerse Allah Resûlü'nün "kardeşi" olabilirler! Nasıl olur diyorsanız şu rivayete bir bakın:

Bir gün, tâbiûndan olan bir şahıs, Abdullah b. Ömer'in yanında "Keşke Allah Resûlü'nü görseydim!" dedi. İbn Ömer "Görseydin ne yapardın?" diye sordu. Adam "Vallahi ona iman eder, onu gözlerinin arasından öper, kendisine itaat ederdim." dedi. Abdullah "Sana bir müjde vereyim mi?" dedi. Adam "Evet." dedi. Bunun üzerine Abdullah şöyle dedi: Ben Allah Resûlü'nün şöyle dediğini işittim: *"Benim sevgim bir kulun kalbine sirayet eder de beni severse Allah onun bedenini cehennem ateşine haram kılar."* Sonra şöyle buyurdu: *"Keşke kardeşlerimi havuzun başına gelmiş bir vaziyette görsem de onlara cennete girmeden önce içlerinde (sarhoş edici olmayan) şarap bulunan kaplardan havuzumdan ikramda bulunsam."* Bunun üzerine ashâb-ı kirâm sordular: "Ey Allah'ın Elçisi! Biz senin kardeşlerin değil miyiz?" Allah Resûlü buyurdu ki: *"Sizler benim ashabımsınız. Benim kardeşlerim beni görmeden bana iman edenlerdir. Rabbimden gözümü sizinle ve*

beni görmeden bana iman edenlerle aydın kılmasını istedim."[113]

Bu rivayet her ne kadar çok sağlam olmasa da şu kısım sahih hadislerde yer alıyor: Allah Resûlü bir gün *"Kardeşlerimizi görmeyi isterdik."* buyurunca ashâb-ı kirâm "Biz sizin kardeşiniz değil miyiz?" buyurdular. Bunun üzerine Hz. Peygamber onlara *"Siz̤ler benim ashabımsınız. Kardeşlerim ise henüz gelmedi."* buyurdu.[114]

Evet, Rabbimiz bizi belki Resûlüne ashab kılmadı ama bizim ona kardeş olma imkânımız hâlâ var! O hâlde niyazımız şu olsun:

Rabbimiz bizleri mübârek Resûlüne "kardeş" kılsın, onun mübârek elinden ikram edilen kevser havuzundan içmeyi nasip eylesin.

10. Hiçbir Şeyin Garantisi Yok!

Bizde şöyle yanlış bir kanaat var: "Bir kimse Allah katında belirli bir dereceye, makama ulaşınca hep orada kalır." Oysa Allah katındaki makamdan düşmek her an mümkün. Tıpkı havanın bir anda sıcaktan soğuğa, soğuktan sıcağa dönüşmesi gibi...

Mademki peygamber değiliz öyleyse masum değiliz. Mademki masum değiliz öyleyse hiçbir garantimiz yok. İsterseniz en büyük âlim, velî olun hiç önemli değil. Ağzınızdan çıkan bir sözle bir anda Rabbinizin öfkesini üzerinize çekebilirsiniz!

İşte size ibretlik bir olay...

---

[113] Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ'*, VII, 255.

[114] Müslim, "Tahâret", 39.

Ebû Süfyân henüz Müslüman olmamıştı. Hudeybiye Antlaşması yapıldıktan sonra yanında müşriklerin önde gelenlerinden bir heyetle birlikte Medine şehrine geldi. Onun geldiğini gören Selmân-ı Fârisî, Suheyb-i Rûmî ve Bilâl-i Habeşî kendisine laf atarak "Allah'ın kılıçları, Allah'ın düşmanının boynunda yerini bulamamış!" dediler. Hz. Ebû Bekir de oradaydı. Bir anda onların bu sözü söylediğini duyunca "Siz Kureyş'in önderi ve ulusu olan bu kişiye böyle mi söylüyorsunuz?" diye çıkıştı. Sonra da bu durumu gelip Hz. Peygamber'e anlattı. Bunun üzerine Peygamberimiz şu sözü söyledi: *"Ebû Bekir! Sen belki de bu sözünle onları kızdırmış oldun. Eğer onları kızdırdıysan bil ki Rabbini de kızdırdın!"* Hz. Ebû Bekir beyninden vurulmuşa döndü. Soluğu hemen bu üçlünün yanında alarak kendilerine şöyle dedi. "Kardeşlerim! Sizi kızdırdım mı?" Onlar "Hayır ey kardeşimiz, bizi kızdırmadın (kaygılanmana gerek yok). Allah seni bağışlasın." dediler.[115]

Görüyor musunuz?

Peygamberimizden sonra sahâbenin en üstünü olarak kabul ettiğimiz Hz. Ebû Bekir değil mi? Hangi âlim, velî ondan daha üstün olabilir? Peygamberimizin onu öven onlarca sözü yok mu? Buna rağmen tek bir hareketi sebebiyle Peygamberimiz ona diyor ki: *"Bu hareketinle Rabbini kızdırmış olabilirsin."*

Bu olaydan çıkarılacak öyle büyük dersler var ki...

Sahâbenin içinde fakir ve âciz kimselerden olan üç kişi... Üçü de Arap değil! Biri Rum, biri Habeşistanlı, biri İranlı.

Diğer tarafta Arapların en üstün kabilesi olan Kureyş kabilesinin en soylu kişisi Ebû Süfyân!

[115] Müslim, "Fezâ'ilü's-Sahâbe", 170.

Ama Peygamberimiz Hz. Ebû Bekir'e manen diyor ki "Şayet kâfir bir kimsenin onur ve asaleti bulunduğunu vehmederek asıl onurlu olan müminleri kızdırdıysan doğru bir iş yapmış olmazsın."

Evet, asalet ne ırkta ne servette ne de soydadır. Asalet yalnızca imandadır.

Peki Hz. Ebû Bekir'deki tevazuyu görüyor musunuz? Derhâl onların yanına gidip özür diliyor, helâllik istiyor. "Ben sizin kalbinizi kırdım mı? Sizi kızdırdım mı?" diye soruyor. Yufka yürekli, duyarlı mümin Hz. Ebû Bekir. O Hz. Ebû Bekir ki cennetle müjdelenen on sahâbîden biri. Kim bilir belki bu olay yaşandığında henüz müjdelenmemişti. Yahut müjdelense bile bu müjdeye güvenerek cennetteki derecesinin düşmesini istemiyordu! İşin aslını ancak Rabbimiz bilir.

Ya diğerleri? Onlar alicenap davranarak Allah Resûlü'nün mağara arkadaşına, sevgili dostuna, kayınpederine "Hayır." diyorlar, "Sen bizi kızdırmadın. Kendini üzme. Allah seni bağışlasın." diyorlar.

İşte iman bu! İman kardeşliği bu!

Rabbimiz bizleri de hakiki anlamda iman kardeşi kılsın. Bizleri ashâb-ı kirâmın yolundan ayırmasın.

11. Davaya Adanmış Bir Genç

Şunu hiç unutmayın: "Hak bir davaya inanmış ve o davaya adanmış bir kimse bir şehrin, bir ülkenin, dünyanın kaderini değiştirebilir."

Bence buna dair en canlı örnek sahâbeden Mus'ab b. Umeyr'dir. Mus'ab, Mekke'nin aristokrat kesiminden yakışıklı, soylu, zengin bir gençti. Allah Resûlü'ne iman

etti. Ailesi ile arası açıldı. O, içinde bulunduğu bütün maddi imkânları elinin tersi ile reddetti.

Mekke'de İslâm davası büyük bir baskı altındaydı. Allah Resûlü bu davayı yaymak üzere yeni bir üs arayışındaydı. Tâif'e gitti olmadı. Peygamber olarak görevlendirilişinin on ikinci yılında hac için Mekke'ye gelen kabilelerin çadırlarını dolaşırken sonradan Medine-i Münevvere (nurlu şehir) diye isimlendirilecek olan Yesrib şehrinden gelen 12 kişinin bulunduğu çadıra girdi. O çadırdakiler kendisinin çağrısını kabul edip İslâm'a girdiler. Ertesi yıl 76 kişi olarak geldiler ve Allah Resûlü'nden İslâm'ı kendilerine öğretmesi için bir kişiyi göndermesini istediler. Allah Resûlü tereddütsüz olarak Mus'ab'ı bu iş için uygun gördü.

Ve Mus'ab, Medine'ye gittiğinde ev ev dolaştı. Herkese İslâm'ı anlattı. Hem de öyle bir üslubla anlattı ki kabul etmeyenler bile ona karşı çıkmadı, düşman olmadı, sözünü dinledi.

Davaya adanmış bir adam, koca bir şehirde İslâm'ın konuşulmadığı tek bir ev bırakmamıştı. Ve o şehir, bir yıl sonra Allah Resûlü'nü karşılarken "tale'a'l-bedru" nidâlarıyla inliyordu.

Bu başarının altında adanmış bir yürek yatıyordu.

Günümüzde insanlara dini anlatma konumunda olan kimselerin Mus'ab b. Umeyr'den alacakları çok büyük dersler var.

Sizler de bulunduğunuz ortamda kendinizi Mus'ab gibi düşünün. Bulunduğunuz cami, okul, iş yeri, mahalle... İslâm'i öyle bir yaşayın ve öyle bir anlatın ki insanlar

İslâm'a girmese bile size saygı duysun, İslâm'a merak salsın.

Evet... Eğer kimsenin tanıyıp bilmediği, tarihte silik bir durumda bulunan Yesrib, gün gelip de nurlu şehre yani Medine-i Münevvere'ye dönüşmüşse bunda Allah'ın takdiri yanında Allah Resûlü'nün fetânetiyle öğretmen olarak seçtiği Mus'ab b. Umeyr'in niyet, ihlâs ve gayreti vardır.

Ve o Mus'ab, Uhud Savaşı'nda şehit düştüğünde üzerindeki elbisesi paramparça olmuştu. Sahâbe, kalan kumaş parçasıyla alt tarafını örtse üstü açıkta kalıyor, üst tarafını örtse alt tarafı açıkta kalıyordu. Sonunda alt tarafını kumaşla örttüler, üst tarafını da otla örterek defnettiler.

Bugün oturduğumuz, yattığımız yerden bunca rahatlık içindeyken dini yaşarken karşılaştığımız zorluklardan dem vuruyoruz. Sonra da kolay yoldan cenneti ümit ediyoruz. Ben, takatimin bittiğini düşündüğüm her durumda Mus'ab'ı aklıma getirerek onun gayretinden gayret devşirmeye çalışıyorum.

Rabbimiz Mus'ab b. Umeyr'den razı olsun. Bizleri de onun gibi dini insanlara ulaştıran sadık kimselerden eylesin.

12. Cennetlik Bir Adamın Öyküsü

Enes (r.a.) anlatıyor:

Bir gün Resûlullah (s.a.s.) ile birlikte otururken o *"Biraz sonra size cennetliklerden olan bir adam çıkıp gelecek."* dedi. Sonra baktık ensardan bir adam abdest almış, sakalından sular damlayarak, sol eline ayakkabılarını

bağlamış bir şekilde geliyor. Ertesi gün Hz. Peygamber (s.a.s.) yine aynı şeyi söyledi, bir de baktık yine aynı adam çıkıp gelmiş. Üçüncü günde de Allah Resûlü aynı şeyi söyledi, sonra bir baktık yine aynı adam, yine aynı ilk hâliyle yanımıza geldi! Allah Resûlü kalkınca Abdullah b. Amr b. Âs o adamın ardına düştü ve kendisine "Babamla biraz tartıştım. Eve girmeyeceğime dair üç kere yemin ettim. Eğer izin verirsen bu üç geceyi senin yanında geçirebilir miyim?" dedi. Adam "Evet, olur." dedi. Abdullah üç gece boyunca adamın her hareketini inceden inceye süzüyordu. İlginç bir şekilde adamın geceleyin ibadete kalkmadığını görüyordu. Şu var ki adam, geceleyin uyanıp da sağından soluna dönerken Allah'ı zikrediyor, tekbir getiriyordu. Sonra sabah namazı vakti olunca da namaza kalkıyordu.

Abdullah şöyle demiştir: "Bu üç gün boyunca adamda olağanüstü hiçbir şey göremedim. Şu var ki adam hayırlı sözden başka bir şey konuşmuyordu. Nihayet üç gün doldu ve ben adamın amelini gözümde küçümsemeye başladım. Sonunda dayanamayıp adama şöyle dedim: Ey Allah'ın kulu! Babamla aramda hiçbir tartışma geçmemişti. Ancak ben Allah Resûlü'nün üç kere *"Birazdan yanınıza cennetliklerden bir adam gelecek."* dediğini duydum. Üç defasında da bu sözden sonra sen çıkıp geldin. Ben senin yanına yerleşip ne yapıp ettiğini görmek ve sana uymak istedim. Ama senin çok fazla bir amel yaptığını görmedim. Seni Allah Resûlü'nün söylediği dereceye ulaştıran şey nedir?" diye sordum.

Adam şöyle cevap verdi: "Senin gördüğünden başka özel bir amelim yok."

Abdullah arkasını dönüp giderken adam onu çağırdı ve şöyle dedi: "Evet, senin gördüğünden başka bir amelim yok. Şu var ki ben gönlümde Müslümanlara karşı asla bir kötülük bulundurmam. Allah bir kimseye bir hayır verdiğinde asla buna karşı kıskançlık duymam." dedi. Bunun üzerine Abdullah "İşte şimdi oldu! Seni o üstün dereceye ulaştıran şey tam da bu. İşte bizim yapamadığımız şey bu!" dedi.[116]

Bu hadisi okuduğumda beynimde fırtınalar esti. Bize "İyi adam kimdir?", "Cennetlik bir kimsenin özellikleri nelerdir?" diye sorulsa bunun için oturup bir kitap yazarız, üzerine saatlerce konuşuruz, elli tane özellik sayarız! Oysa yukarıdaki adını bile bilmediğimiz ama Resûlullah'ın (s.a.s.) "cennetlik" olarak nitelediği zata bakar mısınız? Ne kadar sade, basit, sıradan. Ama cennetlik!

Hangi özellikleri var?

Birincisi farz olan ibadetini aksatmıyor. Demek ki işin başı bu. Nafile ibadetiniz olabilir veya olmayabilir ama cennete gitmek gibi bir planınız ve yol haritanız varsa farzları yapmadan olmaz.

İkincisi şu: Adam geceleri sağından soluna dönerken bile ağzından zikir ifadesi eksik olmuyor. "Sübhanellâh", "elhamdülillah", "Allahüekber" ifadeleri dilinde. Belli ki gönlünde sürekli Allah'ın zikri olduğu için uykulu olduğu zamanda bile birazcık aklı başına gelir gelmez hemen Allah'ı zikrediyor.

Üçüncüsü şu: Darda kalana yardım ediyor. Abdullah bu adama "Gidecek yerim yok, senin evinde üç gün

---

[116] Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, III, 166.

kalabilir miyim?" diye sorduğunda hiç tereddüt etmeden "Tabii ki olur." diyor ve evine alıyor.

Dördüncü özellik de son derece önemli. Adamın ağzından hayırdan başka bir şey çıkmıyor. Yalan, iftira, küfür, dedikodu, kötü söz yok. Konuştuğunda hayır konuşuyor. Tıpkı Allah Resûlü'nün dediği gibi yapıyor: *"Allah'a ve âhiret gününe inanan ya hayır konuşsun ya da sussun."*[117] İşte aynen böyle yapıyor.

Beşincisi ve bu şahsın cennetlik olarak nitelenmesinde asıl pay sahibi olan özellik ise bambaşka bir özellik: Hiçbir Müslümana karşı kalbinde kötülük beslememek, hiç kimseyi kıskanmamak! Abdullah bu sözü duyunca "İşte bizde olmayan özellik bu! Seni cennetlik kılan da bu!" demekten kendini alamıyor. Çünkü diğerlerini yapmak ne de olsa kolay. Farz ibadetleri yapmak, zikirle meşgul olmak, muhtaç durumda olana yardım etmek bir şekilde diğer insanların da rahatça yapabileceği bir şey. Gel gör ki her Müslümanı kardeş bilmek, hiç kimseye karşı gönlünde kötülük tutmamak, hiç kimseyi sahip olduğu nimet sebebiyle kıskanmamak kolay kolay başarılabilecek bir şey değil!

Arkadaşımız, komşumuz, akrabamız, akranımız bir nimet elde ettiğinde, mesela bir ev ya da araba aldığında, bir başarı elde ettiğinde, bir makama geldiğinde, insanlar tarafından övüldüğünde sizin gönlünüzde ve kalbinizde ne olup bitiyor bir bakın! Acaba "Helâl olsun, Allah daha çok versin." diyerek bundan dolayı seviniyor musunuz yoksa kalbinizden için için kıskançlık duyguları mı geçiyor?

[117] Müslim, "Îmân", 74-75.

Karşınızda bir Müslüman gördüğünüzde onun hakkında suizanda bulunuyor musunuz, bulunmuyor musunuz?

Evet işte bir Müslümanı olgun/kâmil kılan özellik tam da bu. Ve bu özellik yukarıda belirtilen şahısta aynıyla mevcut!

Son olarak bu hadisle ilgili akıllara takılabilecek bir soruya kısaca cevap verelim:

Gerek bu hadiste gerekse başka hadislerde Allah Resûlü tarafından cennetle müjdelenen bazı sahâbîler bulunmaktadır. İmtihan devam ederken bir insanın cennetle müjdelenmesi nasıl olabilir? O kişi bu müjdeyi aldıktan sonra "Nasıl olsa cenneti garantiledim." diye düşünerek amelden vazgeçmez mi? İşi ağırdan almaz mı?

İlk olarak şunu bir netleştirelim: Allah Resûlü, Allah'ın Elçisi olarak kendisine vahiy yoluyla bildirilen şeyleri bilebilir. Kimin cennetlik olup olmayacağı meselesi içtihat yoluyla bilinebilecek bir husus olmayıp olsa olsa Peygamberimize vahiy yoluyla bildirilmiştir.

İkinci olarak şu hususu vurgulayalım: Allah'ın imtihan devam ederken bir kimsenin cennetlik veya cehennemlik olacağını belirtmesinde akla aykırı bir durum yoktur. Allah, nasıl ki daha imtihan devam ederken Ebû Leheb'in cehennemlik olacağını bildirmişse, nasıl ki Hz. Nûh'a *"Senin kavminden bundan böyle hiç kimse iman etmeyecek."*[118] diyerek onların kâfir olarak öleceğini ve cehennemlik olacaklarını bildirmişse aynı şekilde bazı kimselerin de cennetlik olduğunu bildirebilir.

[118] Hûd 11/36.

Üçüncü nokta: Allah'ın bu durumu vahiyle Resûlüne bildirmesi bu şahısların bundan sonraki hayatlarında da bu yolda yaşamaya devam edeceklerini bilmesi sebebiyledir. Yani cennetlik oldukları müjdesini almak onları şımartmayacak, yoldan çıkarmayacak olduğunu bildiğinden bu müjde verilmiştir.

Dördüncü husus: Bu müjdenin verilmesinin sebebi, insanların bu şahısların durumunu araştırarak onlarda örnek alınacak noktaları bizzat görmelerini sağlar.

Beşinci ve son nokta: Kur'an, defalarca "Şunları yapanlar cennetliktir, şunları yapanlar cehennemliktir." şeklinde birtakım fiiller ve özellikler zikreder. Bu durumda insanların aklına "Acaba bu özellikleri taşıdığı için şu an cenneti hak eden kimse var mı?" diye soru takılabilir. Cennet müjdesinin bir hayal olmadığını, bir karşılığının bulunduğunu göstermek üzere bu müjde teorik olarak verilmekle kalmayıp bizzat şahıslara yönlendirilmiştir. Yine de her şeyin en doğrusunu Rabbimiz bilir.

Rabbimiz bizleri de cennetlik kullarından eylesin, cehennemden âzat eylesin.

13. Cennetlik Bir Kadının Hikâyesi

Allah Resûlü'nün (s.a.s.) amcasının oğlu Abdullah b. Abbas, ilim halkasının önde gelen talebelerinden (ve sonraları tâbiûn neslinin en büyük âlimlerinden biri olacak olan) Atâ İbn Ebû Rebâh ile oturuyordu. Bundan sonrasını Atâ'dan dinleyelim:

Abdullah b. Abbas (r.a.) bana "Sana cennetlik bir kadın göstereyim mi? dedi.

Ben "Evet, göster." dedim.

İbn Abbas şöyle dedi: "Şu siyah kadın var ya! İşte bu kadın (bir gün) Hz. Peygamber'e (s.a.s.) gelerek "Beni sara nöbetleri tutuyor ve üstüm başım açılıyor. İyileşmem için Allah'a dua ediniz." dedi.

Hz. Peygamber (s.a.s.) *"Eğer sabredeyim dersen, sana cennet vardır. Ama yine de sen istersen, sana şifa vermesi için Allah'a dua ederim."* buyurdu.

Bunun üzerine kadın "Ben (hastalığıma) sabrederim. Ancak sara tuttuğu zaman üstümün başımın açılmaması için dua buyurunuz." dedi.

Hz. Peygamber (s.a.s.) de ona dua etti.[119]

Bu hadisin beni sevk ettiği düşüncelere gelelim…

Bir an düşünün; ömür boyu müptela olduğunuz bir hastalığınız var. Sürekli, hiç umulmadık anlarda nüksediyor. Sizi toplum içinde sıkıntıya sokuyor. Bu hastalık sebebiyle biyolojiniz ve psikolojiniz bozulmuş. Kendinizi hep eksik hissediyorsunuz.

Sonra bir gün Allah Resûlü (s.a.s.) ile karşılaşıyorsunuz. Fırsat bu fırsattır diyerek "Hastalığımın geçmesi için dua eder misiniz?" diyorsunuz. O da size bir seçenek sunuyor: "İstersen dua edeyim hastalığın geçsin. Ama eğer buna sabredersen karşılığında cennet senin olacak!"

Belki biz olsak, peşin olan dünyayı vadeli olan cennete tercih ederdik. "Hastalığım geçsin de gerisi önemli değil." derdik. Ama bu hanım sahâbî öyle yapmıyor. "Cenneti hak edemedikten sonra dünyada sağlığın olsa ne fayda!" Dünya dediğin ne ki? Burası müminin zindanı değil mi?

---

[119] Buhârî, "Merdâ", 6; Müslim, "Birr", 54.

Düşünüyorum; Allah Resûlü ümmetine karşı çok merhametli, çok şefkatli. Onların sıkıntıya uğraması kendisini çok üzüyor. Hâl böyle iken sürekli sara nöbeti geçiren bu kadına niçin dua etmiyor?

Sonra kendi kendime şöyle bir cevap buluyorum: Haydi bu kadın için Allah Resûlü dua etti ve o kadın iyileşti. Peki ya kıyamete kadar gelecek benzer durumdaki kimseler? Onların hastalıkları, sıkıntıları, acıları ne olacak? Onlar yanlarında kendilerine dua etmesi için Allah Resûlü'nü nereden bulacaklar?

İşte hem o kadın hem de benzer durumdaki tüm biçareler için Allah Resûlü ne buyuruyor? "Sabredersen bunun karşılığında cennet var!"

Bu söz de beni düşünceye sevk ediyor... Zira bu söz sadece "moral düzeltmek", "sırtını sıvazlamak" için söylenmiş bir söz değil. Hakikatin ta kendisi. Diyor ki "Sürekli bir derde müptela olan kişi isyan etmezse, sabrederse bunun karşılığında cennet var!" Şaka değil, rüya değil, halüsinasyon değil!

Diyeceksiniz ki: "Cennet bu kadar basit mi?" O zaman size şu cevap verilir: "Peki bir rahatsızlığı bir ömür boyu çekmek o kadar basit mi?"

Hadiste beni düşünceye sevk eden üçüncü nokta ise bu kadının imanı gibi sapasağlam olan ahlâk, hayâ ve iffeti... "Ben belaya sabrederim ey Allah'ın Resûlü! Ama sara nöbeti gelip de yere düştüğümde vücudumdan açılmaması gereken yerler açılabiliyor. Bunun olmaması için dua et!" O hâlde iken avret yeri görülse bile hiçbir sorumluluk yok; çünkü kasıt ve irade yok. Buna rağmen vücudundan bir yer görünsün istemiyor... Kasıtsız da olsa, gayriihtiyari de olsa!

Bir şu hanım sahâbînin hayâ ve iffet anlayışına bakın bir de vücudunu göstermek için özel çaba gösterenleri düşünün… Günümüzde insanların kasıtlı ve iradi olarak iffetsizliğe, hayâsızlığa gittiğini görünce bu hanım sahâbînin iman ve iffetinin büyüklüğüne hayran olmamanız mümkün mü?

Rabbimiz iman, sabır ve iffet abidesi bu hanım sahâbî ve onun gibilerin yolundan gitmeyi cümlemize nasip eylesin.

14. Cennet ve Cehennem

"Allah cennet ve cehennemi yaratınca Cebrâil'i (a.s.) cennete göndererek kendisine şöyle dedi: "Gidip cennete ve cennetlik olanlar için hazırladıklarıma bir bak." Cebrâil gidip döndü ve şöyle dedi: "İzzetine yemin ederim ki cenneti duyan herkes mutlaka oraya girer." Allah emretti de cennet, insanların hoşuna gitmeyecek şeylerle örtüldü. Sonra Cebrâil'e "Git cennete ve cennetlikler için hazırladıklarıma bir daha bak." dedi. Cebrâil gitti, bir de baktı ki cennet insanların hoşuna gitmeyecek şeylerle örtülmüş. Bunun üzerine Cebrâil "İzzetine yemin ederim ki cennete tek bir kişinin bile girmeyeceğinden korktum." dedi. Allah bu defa Cebrâil'e "Git de cehenneme ve oraya girecekler için hazırladıklarıma bir bak." dedi. Cebrâil gitti, bir de baktı ki ateşin bir bölümü diğerinin üzerine doğru yükleniyor. Geri dönünce "İzzetine yemin olsun ki oraya hiç kimse girmez." dedi. Bunun üzerine Allah emir verdi ve cehennem, şehvetlerle/insanların nefsine hoş gelecek şeylerle örtüldü. Sonra tekrar Cebrâil'e "Git de ona bir daha bak." dedi. Cebrâil gidip de cehennemin insanların nefsine hoş gelecek

şeylerle örtüldüğünü görünce şöyle dedi: 'İzzetine yemin olsun ki hiç kimse kurtulmaksızın herkesin oraya gireceğinden korktum.'"[120]

Kur'an'da yer almayıp Allah Resûlü tarafından Allah'a isnad edilerek verilen bu tür haberlere "hadîs-i kudsî" adı verilir. Yukarıdaki hadîs-i kudsî, dünya ve âhiret hayatımız açısından son derece önemli konulara temas ediyor.

1. Müslümanların ana akımını oluşturan Ehl-i sünnet'e göre cennet ve cehennem an itibarıyla mevcuttur, yaratılmıştır. Nitekim bu hususu başka pek çok hadis de ortaya koymaktadır. Bu tip hadisleri sahih kabul etmeyen Mûtezile gibi bazı fırkalar cennet ve cehennemin şu an itibarıyla mevcut olmadığını, kıyametin kopuşundan sonra yaratılacağını ileri sürerler. Hz. Âdem'in konulduğu cennetin de bildiğimiz cennet değil, dünyada bir bahçe olduğunu iddia ederler.

2. Her ne kadar bizim için gaybi hususlardan olsa da cennet ve cehennemin yaratılmış olduğunu bilmek, bize âhiretin bir hayal, efsane olmadığını, şu an itibarıyla mevcut olduğunu hissettirmesi bakımından önemlidir. Yani siz şu anda bu satırları okurken bilemediğimiz bir boyutta gürül gürül cehennem ateşi kaynıyor! Yine bilmediğimiz bir boyutta cennet, bütün nimetleriyle kendisine girecekleri bekliyor! Hikâye değil, masal değil, efsane değil! Gerçeğin ta kendisi!

3. Cennet insan aklının tasavvur edemeyeceği güzelliktedir. Onu vasfetmeye kelimeler yetmez. Kur'an'da bize cennete dair anlatılanlar, bizim anlayış seviyemiz

[120] Tirmizî, "Ebvâbu Sıfâti'l-Cenne", 21; Nesâî, "el-Eymân ve'n-Nüzûr", 2.

dikkate alınarak bizim seviyemize indirilmiş tasvirlerden ibarettir. Nitekim bir başka hadîs-i kudsîde Yüce Rabbimiz şöyle buyurur:

"Sâlih kullarım için hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın işitmediği ve hiçbir beşerin aklına hayaline gelmedik nimetler hazırladım."[121]

Aynı durum âyette de şu şekilde ifade edilir:

"Yaptıklarına karşılık olarak, onlar için ne mutluluklar saklandığını hiç kimse bilemez."[122]

4. Cehennem, insanın aklının tasavvur edemeyeceği korkunçluktadır. Onu vasfetmeye kelimeler yetmez. Bu konuda Kur'an'da bize anlatılanlar, bizim seviyemize indirilmiş anlatımlardır.

5. İnsanların dünya hayatındaki temel sınavları nefislerinin arzularını ve şehvetlerini bir kenara bırakarak Cenâb-ı Hakk'ın emir ve yasaklarına uygun bir yaşam sürüp süremeyecekleri konusundadır. Dünya imtihanımızın bir parçası olarak bazı şeyler bize çekici ve ayartıcı kılınmıştır. Bu konuda Rabbimiz şöyle buyurur:

"Nefsani arzulara, (özellikle) kadınlara, oğullara, yığın yığın biriktirilmiş altın ve gümüşe, salma atlara, sağmal hayvanlara ve ekinlere karşı düşkünlük insanlara çekici kılındı. Bunlar, dünya hayatının geçici menfaatleridir. Hâlbuki varılacak güzel yer, Allah'ın katındadır. (Resûlüm) De ki: Size bunlardan daha iyisini bildireyim mi? Takvâ sahipleri için Rableri yanında, içinden ırmaklar akan, ebediyen kalacakları cennetler, tertemiz eşler

---

121 Buhârî, "Halk", 8; Müslim, "Cennet", 2.

122 Secde 32/17.

ve (hepsinin üstünde) Allah'ın hoşnutluğu vardır. Allah kullarını çok iyi görür."[123]

Aslında bu iki âyet, tam da yazının başındaki hadîs-i kudsî ile aynı şeyi söylüyor.

Cennet ucuz değil, bu sebeple insanların cennete gitmeyi hak edebilmeleri için nefsani arzularını yenmeleri, şehvetlerinin boyunduruğundan kurtulmaları gerekiyor. İnsanların büyük bir kısmı bu çetin imtihanı geçemiyor. Hatta insanlar içinden öyleleri var ki şu hayattaki tek gayeleri nefsinin isteklerini tatmin etmek, canı ne çekerse, paşa gönlü ne isterse öyle yaşamak. Bu gibi kimseler hakkında Kur'an şöyle diyor:

"Hevâsını (nefsani arzularını) kendisine ilâh edinen kimseyi gördün mü? Sen (Resûlüm) ona koruyucu olabilir misin?"[124]

6. Cebrâil'in (a.s.) cennetin insanların hoşuna gitmeyen zorluk, sıkıntılar ile örtüldüğünü görmesi üzerine "Oraya tek bir kişinin bile gitmeyeceğinden korktum." ifadesi cennete gitmek için nefsimizle büyük bir savaş vermemiz gerektiğini ortaya koymaktadır. Yine cehennemin şehvetler ile örtüldüğünü görmesi üzerine "Tek bir kişinin bile oradan kurtulmayacağından korktum." ifadesi cehenneme giden yolun çok cazip şeylerden oluştuğunu, insanların çok rahatlıkla bunların ardına düşebileceğini göstermesi bakımından son derece manidardır.

Evet... Bizler yaratılıp bu dünyaya gönderildiğimiz andan itibaren çetin bir imtihanın içinde kendimizi

[123] Âl-i İmrân 3/14-15.

[124] Furkân 25/43.

bulduk. Artık imtihan olmama, vazgeçme gibi bir hakkımız yok. Önümüzde iki seçenek var: Ya zorlu olan yolu seçerek nefsimizin arzularıyla mücadele ederek cennetin örtüsünü kaldırıp oraya gireceğiz veya kolay olanı seçip nefsimizin şehvetlerine uyarak cehennemin örtüsünü kaldırarak oraya gireceğiz. Tıpkı Rabbimizin buyurduğu gibi:

"Artık kim azmışsa ve dünya hayatını âhirete tercih etmişse, şüphesiz cehennem (onun için) tek barınaktır. Rabbinin makamından korkan ve nefsini kötü arzulardan uzaklaştırmış kimseye gelince; şüphesiz cennet (onun) yegâne barınağıdır."[125]

Rabbimiz nefsimizin gayri meşrû arzularına karşı gelmeyi, zorluklara katlanarak ve nefsimizle mücadele ederek O'nun razı olacağı kullar arasına girmeyi cümlemize nasip eylesin.

15. Öğretmenlik İşte Böyle Olur!

Sahâbeden Muâviye b. Hakem anlatıyor:

Bir gün Resûlullah (s.a.s.) ile birlikte namaz kılıyordum. Cemaattekilerden birisi hapşırınca ona "Yerhamükellah (Allah sana merhamet etsin)." dedim. Orada bulunanlar bana ters ters baktılar. Ben de "Niye bana ters ters bakıyorsunuz?" diye sordum. Bu defa elleriyle dizlerine vurmaya başladılar. Anladım ki beni susturmaya çalışıyorlar, ben de sustum. Derken anam babam ona feda olsun Allah Resûlü (s.a.s.) namazı bitirdi. Ben hayatımda ne ondan önce ne de ondan sonra kendisinden daha güzel bir öğretmen görmedim. Namazda konuştuğum

[125] Nâziât 79/37-41.

için ne beni azarladı ne vurdu ne bir kötü söz söyledi. Bana sadece şöyle dedi:

"Şu namaz var ya… Namaza başladıktan sonra artık insanların konuşmalarına benzer şekilde konuşmak uygun olmaz. Namaz sadece Allah'ı tesbih etmek, tekbir ve Kur'an okumaktır."

Ben şöyle dedim: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben Câhiliye Dönemi'nden yeni kurtulup İslâm ile yeni şereflendim. Bizim kabilemizden bazıları var; kâhinlere, falcılara gidiyorlar." Resûlullah (s.a.s.) *"Sen sakın gitme."* buyurdu.

Ben "İçimizden bazıları kimi şeyleri uğursuz sayıyor." dedim. Resûlullah (s.a.s.) *"Bu, onların tamamen kendi kafalarında kurdukları bir şey. Sakın ola bir şeyleri uğursuz sayarak onu yapmaktan geri durmasınlar."* buyurdu.[126]

Baştan sona hikmetlerle dolu bir hadisle daha karşı karşıyayız…

Bu hadisten kendi adıma çıkardığım mesajları sizinle de paylaşayım:

1. Allah Resûlü (s.a.s.) ahlâkî bütün güzellikleri kendisinde toplamıştı. İnsanlara karşı son derece şefkat ve merhamet doluydu. Şu hayatta herkesin ondan alacağı öyle özellikler var ki… İyi bir aile reisi, iyi bir eş, şefkatli bir baba, dirâyetli bir devlet başkanı, başarılı bir komutan, adaletli bir hâkim… Onun hayatında "Keşke şurası şöyle olmasaydı da böyle olsaydı." diyebileceğimiz bir yön yok. Nasıl ki Rabbimiz şu kâinatı mükemmel yarattıysa, nasıl ki indirdiği kitabı mükemmel kıldıysa, son elçi olarak seçtiği Resûlünü de öylece ahlâken mükemmel kıldı. O demedi mi *"Şüphesiz ki sen yüce bir ahlâk*

[126] Müslim, "Mesâcid", 33.

üzeresin."[127] diye? O değil miydi *"Biz seni âlemlere rahmet olarak gönderdik."*[128] buyuran?

İşte Allah Resûlü'nün bu tavrı ve tarzı insanları kendisine bağlıyordu. İnsanlar ondaki davranışların yapmacık ve sahte olmadığını, kendisinin ne kadar sabırlı, hoşgörülü, tahammüllü, mülayim, halîm, selîm olduğunu yüzlerce örnek üzerinde yaşayarak, tecrübe ederek görüyorlardı. İşte onun bu tavırları insanları "Anam babam sana feda olsun." diyecek kadar kendilerinden geçiriyordu.

2. Başta öğretmenler olarak günümüzde insanlara bir şey öğreten kimselerin bu hadis üzerinde özenle durmaları gerekir. Hele de insanlara dinden bahsedenler… Biz, kimi zaman iyi niyetle de olsa kaş yapalım derken göz çıkarabiliyoruz. İnsanların yanlışlarına karşı ani, ölçüsüz tepki vererek onları küstürebiliyor, kendimizden ve belki de dinden uzaklaştırabiliyoruz. Şu hayatta kim hatasız ki? Bir insan bir şeyi bilmiyor olabilir, yanlış yapıyor olabilir. Ona karşı takınılması gereken tavır yumuşak bir şekilde yaklaşmak, bilmediğini güzelce öğretmektir. Daha ufakken gittiği Kur'an kursunda yediği dayak sebebiyle Kur'an'dan soğuyan kimselere ilişkin nice hikâyeler dinledim. Bunun hiç vebali yok mu? Peygamberimiz *"Kolaylaştırın, zorlaştırmayın. Müjdeleyin, nefret ettirmeyin."*[129] buyurmadı mı? Öyle ise insanlara bir şey öğretmenin derdinde isek, amacımız bağcıyı dövmek değil üzüm yemek olmalı. Allah Resûlü (s.a.s.), Hz. Ali'ye hitaben *"Allah'ın senin aracılığınla bir kişiyi doğru yola getirmesi senin (Araplar arasında en*

---

127 Kalem 68/4.

128 Enbiyâ 21/107.

129 Müslim, "Cihâd", 6.

kıymetli mal olarak kabul edilen) kızıl tüylü develere sahip olmandan daha hayırlıdır." buyurdu.[130] Şimdi bir de bunun tersini düşünelim: Bizim yüzümüzden bir kişinin dinden nefret etmesinin vebali nedir acaba? Öyleyse sabırlı, tahammüllü olmalı. Rıfk, mülayemet, hilm gibi üstün sıfatların tümü bunu ifade ediyor.

3. Bu hadiste namazın dinde ne kadar önemli bir konumda olduğunu, namaz kılan müminin tamamen kendisini Rabbine vermesi, dünyevi şeylerden arınması gerektiğini bir kez daha görüyoruz. Günümüzde namazlarımızı ne kadar aceleyle kıldığımızı düşününce... Maçın devre arasına, dizinin reklam arasına, okulda iki dersin arasına sıkıştırıldığını gördükçe... Daha fazlasını söylememe gerek yok. Namaz, kalbimizin duvarına iman tablosunu tutturan çividir. O çivi gevşek olursa tablo düşer. İmana sahip çıkmak, namaza sahip çıkmaya bağlıdır.

4. Bu hadisten insanların sıklıkla hataya düştüğü iki meselenin daha ele alınıp halledildiğini görüyoruz. Bunların ilki falcılık, kâhinliktir. Kur'an defaatle gaybı yalnızca Allah'ın bildiğini söylemiştir. Hiç kimse Allah tarafından haber verilmedikçe gelecekten haber veremez. Allah'ın haber verdiği kimseler ise kendi elçileridir. Bu elçiler de Allah'ın haber vermediği konuları bilemezler, sadece O'nun haber verdiklerini, O'nun haber verdiği kadar bilirler. Nitekim Rabbimiz şöyle buyurur:

"Gaybı (yalnızca) O bilir. Sırlarına kimseyi muttali kılmaz. Ancak, (bildirmeyi) dilediği peygamber bunun dışındadır."[131]

---

130 Buhârî, "Fezâ'ilü's-Sahâbe", 9.

131 Cin 72/25-26.

Hâl böyle iken bir kimsenin, peygamber dışında bir şahsın geleceğe dair verdiği haberi tasdik etmesi imani açıdan sakıncalıdır. Bu durum sadece imanı değil ameli de etkiler. Nitekim Peygamberimiz şöyle buyurmuştur: *"Bir kimse falcıya gider ve ona bir şey sorarsa kırk gün boyunca kıldığı namaz kabul edilmez."*[132]

Günümüzde falın onlarca çeşidi söz konusu… Tam Câhiliye Dönemi gibi. Tarot, el falı, kahve falı neler neler. Bir de halk arasında "Fala inanma ama falsız da kalma." sözü yok mu? Bir Müslüman ne fala inanır ne de fal bakar/baktırır. Fala bakan kimsenin söylediği bazı şeylerin gerçek olması onun gaybı bildiğini göstermez. Hemen her insanda var olan benzer durumlardan hareketle söylenen bu sözleri insanlar kabule meyilli bir şekilde giderler. Mesela falcı "Senin bir sıkıntın var." dediğinde insanlar "Bak işte benim bir sıkıntım olduğunu bildi." diye düşünür. Hâlbuki yeryüzünde sıkıntısı olmayan bir insan var mı ki? Bazı şahıslar Peygamberimize "Bazen falcıların söyledikleri doğru çıkıyor." demişlerdi. Bunun üzerine Peygamberimiz şöyle buyurdu: *"Falcılar (doğru olan söze) yüz yalan karıştırır."*[133] Bu konuda daha söylenecek çok söz var ama şimdilik bu meseleyi bırakarak diğerine de kısaca temas edelim.

5. Peygamberimizin Câhiliye Dönemi'ne ilişkin reddettiği uygulamalardan birisi de "uğursuzluk" inancıdır. İnsanlar şu veya bu sebeple bazı şeyleri uğurlu bazılarını uğursuz sayar. Uğursuz olduğuna inandıkları bir şeyle karşılaştıklarında o şeyi yapmaktan korkup

---

[132] Müslim, "Selâm", 125.

[133] Müslim, "Selâm", 123.

vazgeçerler. İşte bu, tam anlamıyla bir Câhiliye düşüncesidir. Müslümanın hayatına yön veren şey, böyle cahilce düşünceler olamaz. Müslüman, bir iş yapacağında insanlara danışır, istihârede bulunarak Rabbinden hayırlısını talep eder. Bir şeyleri uğurlu sayarak onu yapmaya girişmek veya uğursuz sayarak geri durmak Müslümanın kitabında yazmaz. Peygamberimiz *"Uğursuzluk yoktur ama ben işleri hayra yormayı tercih ederim."*[134] diyerek, işittiği bir sözü hayra yormayı olumlu bir davranış kabul etmiştir. Bir eşyayı uğurlu sayarak başına gelen hayrı ondan bilmek onu putlaştırmaktır. Bu nere, Peygamberimizin yaptığı gibi duyduğu bir sözü hayra yormak nere?

Rabbimiz İslâm'ı hakkıyla öğrenip yaşamayı, her türlü Câhilî düşünce ve davranıştan uzak durmayı, insanlara da İslâm'ı sevdirerek anlatmayı bizlere nasip eylesin.

16. "O Gelmezse Ben de Gelmem!"

Peygamberimizin Fârisî bir komşusu vardı. Bu komşusu güzel haşlama çorbası yapardı. Bir defasında Resûlullah için haşlama çorbası yapıp kendisini davet etti. Peygamberimizin yanında o sırada Hz. Âişe vardı. Peygamberimiz adama *"Bu da gelsin mi?"* deyince adam "Hayır." dedi. Peygamberimiz *"O zaman ben de gelmiyorum."* dedi. Adam tekrar Peygamberimizi davet etti. Peygamberimiz de Hz. Âişe'yi göstererek *"Bu da gelsin mi?"* dedi, adam "Hayır." deyince Peygamberimiz *"O zaman ben de gelmiyorum."* dedi. Adam üçüncü defa davet edince Peygamberimiz yine Hz. Âişe'yi göstererek *"Bu da gelsin mi?"* dedi. Adam bu defa "Evet."

[134] Buhârî, "Tıb", 44.

dedi. Bunun üzerine Peygamberimiz ve Hz. Âişe adamın evine gittiler.[135]

Son derece önemli mesajlar taşıyan bu hadisten biz kendi hissemize düşenleri almaya gayret edelim:

1. Peygamberler insanların içinden seçilmiş örnek şahsiyetlerdir ancak onlar "insanüstü varlık" değillerdir. Peygamberler de acıkır, susar. Zaman olur evinde bir şey olmaz, ailecek açlık çekebilirler.

Müşrikler, peygamberlerin insanlar içinden seçilmesine ve insani tavırlar sergilemesine itiraz ederek şöyle diyorlardı:

"Onlar şöyle dediler: Bu ne biçim peygamber; (bizler gibi) yemek yiyor, çarşılarda dolaşıyor! Ona bir melek indirilmeli, kendisiyle birlikte o da uyarıcı olmalıydı!"[136]

Allah da onların bu itirazlarına şöyle cevap verdi:

"(Resûlüm) Senden önce gönderdiğimiz bütün peygamberler de hiç şüphesiz yemek yerler, çarşılarda dolaşırlardı. (Ey insanlar) Sizin bir kısmınızı diğer bir kısmınıza imtihan (vesilesi) kıldık; (bakalım) sabredecek misiniz? Rabbin her şeyi hakkıyla görmektedir."[137]

2. Müşriklerin "yemek yemeyen bir peygamber" veya "yemek ihtiyacını çarşı pazardan değil de gökten kendisine indirilecek sofra ile karşılayacak peygamber" taleplerine benzer bir tutum, tarihte Müslümanlar arasında da tezahür etmiştir.

Kimileri peygamberi daha da yüceltmek adına onu, insani özelliklerden soyutlayan bir şekle bürümeye

---

135 Müslim, "Eşribe", 159.

136 Furkân 25/7.

137 Furkân 25/20.

çalışmışlardır. Her aşırılık başka bir aşırılığı mutlaka doğurur. Bu "aşırı yüceltmeci" tavra mukabil günümüzde kimi çevrelerde peygamberi "sıradanlaştırıcı" bir yaklaşımın bulunduğunu görüyoruz. Her meselede olduğu gibi bu konuda da doğru olan itidaldir. O da Hz. Peygamber'in Allah ve insanlar nezdindeki konumunu hakkıyla takdir etmek ama onu olduğundan farklı şekilde yüceltmeye çalışmamaktır. Peygamberimizi sıradanlaştırmak ona karşı haksızlıktır. Onu -örnek alınamayacak şekilde- aşırı yüceltmek ise ümmete karşı haksızlıktır.

Peygamberimiz (s.a.s.) insanlığın yüz akı, insanlar arasında Allah'ın en çok sevdiği kulu ve elçisidir. Ne var ki bu durum onu (s.a.s.) insanüstü olarak düşünmemizi gerektirmez. Onu aşırı yüceltmenin en başta gelen kötülüğü, örnek alınmasını engellemektir. Nitekim yukarıdaki örnekte eşinin de kendisiyle birlikte olmasını istemesi, o davet edilmedikçe gitmemesi, davet edildiklerinde birbiriyle yarışırcasına gitmeleri onun ne kadar insani bir tavra sahip olduğunu gözler önüne sermektedir. Hz. Peygamber'in yaşantısında buna benzer yüzlerce örnek bulunmaktadır.

Peygamberi sevmek onu ulaşılmaz kılmakla değil örnek alınacak yönlerini öne çıkarmakla olur. Unutmayalım ki Peygamberimizi övmekten daha önemlisi onun övüneceği ümmet olmaktır.

3. Daveti yapan şahıs, muhtemelen hazırladığı yemeğin yalnızca Allah Resûlü'ne yeteceğini, onun yanında başkasına yetmeyeceğini düşünerek Hz. Âişe'nin yemeğe katılmasına izin vermemişti. Oysa Allah Resûlü kendisi gibi aç olan eşinin de gitmesini istiyor, eşine davet

yapılmadıkça kendisi de yemeğe katılamayacağını söylüyor. Bu, onun vefasının yanında empati yaptığını da göstermesi bakımından önemlidir. Onun eşi açken kendisinin tok olmasını istemeyip "Ya birlikte aç kalırız, ya birlikte doyarız." şeklindeki tavrı, evliliğin "tasada ve kıvançta birlik olmak" şeklindeki tabiatının somut bir göstergesidir.

4. Allah Resûlü'nün davetçiye sormadan Hz. Âişe'yi yanında götürmemesi, davet edilen kişinin yanında birini götürmek istediğinde bunu sorması gerektiğini göstermektedir.

5. Bu olayın devamı anlatılmamış. Yani Hz. Peygamber ve Hz. Âişe gidince orada ev sahibi ile neler yaşadılar bunu bilmiyoruz. Ancak bu kadarlık kısmından şunu anlıyoruz ki davetlere karı koca şeklinde katılmak câizdir.

Rabbimiz bizleri de Allah Resûlü'nün yaşam tarzını rehber edinenlerden eylesin.

MÜHİM SORULAR

1. Stres, Kaygı, Panikatak Gibi Durumlardan Nasıl Kurtulurum?

Bu tip sorulara sıklıkla muhatap oluyorum. Ben bir psikolog değilim. Ama bu konulara din penceresinden bakmaya çalışıyorum. Yaptığım okumalardan kendi nefsim için çıkardığım 12 altın kuraldan söz edeceğim. Belki sizin de işinize yarar.

a) Bugüne odaklan

Geçmişin hüzünleri veya gelecekteki muhtemel zorluk ve sıkıntıları düşünerek dayanma gücünü boşa sarf etme. Çoğu insan gelecek zamanın kaygılarını taşıyarak vaktini geçirir de o zamanlara ulaşamaz. Gelecek için yol haritası çizmek, plan yapmak başka, gelecekte

karşılaşabileceğin muhtemel zorluk ve sıkıntıların stresini bugünden çekmek başkadır.

b) Boş kalma; kendini güzel, hayırlı işlerle meşgul et

Tabiat boşluktan nefret eder. Sen nefsini hak ile meşgul etmezsen nefsin seni bâtıl ile meşgul eder. Çoğu insan boş kuruntulara, temennilere, hayal ve nostaljilere sırf kendilerini iyi şeylerle meşgul etmedikleri için kapılır.

c) Kazâya ve kadere razı ol

Allah Resûlü'ne (s.a.s.) kulak ver:

"Bil ki başına gelecek olanın gelmemesi olmazdı. Başına gelmeyecek olanın da gelmesi olmazdı."[138] *"Bütün insanlık, sana bir fayda vermek için bir araya gelse ancak Allah'ın yazdığı kadar fayda verebilirler. Bütün insanlık, sana bir zarar vermek için bir araya gelse ancak Allah'ın yazdığı kadar zarar verebilirler."*[139]

d) Hayat sandığın kadar uzun değil, fırsatı ganimet bil!

Hayat dediğin şey göz açıp kapayıncaya kadar gidiyor. Ne dem baki ne gam baki! Sevinçler de hüzünler de bugün var yarın yok. Öyleyse sen gelip geçici sevinçlerin değil ebedî sevincin peşinde koş. Günübirlik hüzün ve korkularla vakit kaybetme, asıl dert etmen gereken korkulara odaklan!

---

[138] İbn Mâce, "Sünnet", 10.

[139] Tirmizî, "Sıfâtü'l-Kıyâme", 59.

e) Olumsuz duygu, düşünce ve vesveseleri defet!

Senin en büyük ve sinsi düşmanın şeytan seni zaafa uğratmak, yaşama sevincini kaçırmak için sürekli olumsuz duygu ve düşünceler pompalar, vesveseler verir. Ona kulak verirsen sürekli bir kaygı, panik, telaş, huzursuzluk duyarsın. Düşmanını tanı, onun sesine kulak verme, ondan her daim Allah'a sığın.

f) Şer zannettiğin hayır, hayır zannettiğin şer olabilir; acele karar verme!

Gaybı bilmediğimiz için şu ana odaklanarak acele karar veriyorsun. En ufak bir olumsuzluğu "şer", hoşuna giden her şeyi "hayır" diye etiketliyorsun. Rabbine kulak ver: *"Bir şey sizin hoşunuza gitmediği hâlde hakkınızda hayırlı olabilir. Bir şey sizin hoşunuza gittiği hâlde hakkınızda şer olabilir. Allah bilir, siz bilmezsiniz."*[140]

g) Sahip olamadıklarının mahrumiyetini çekme, sahip oldukların için şükret

Dünyevi hususlarda senden daha iyi durumda olanlara bakma. Böyle yaparsan sürekli kendinde olmayanların listesini çıkarır bunların yoksunluğunu duyar, mutsuz olursun. Sende olanların listesini çıkar. Senin şu an içinde bulunduğun durumda olmayan milyarlarca insan var. Neye sahipsen ona şükret. Allah şükredilen nimeti artırır, nankörlük edene ise ceza verir.[141]

140 Bakara 2/216.

141 Bk. İbrâhîm 14/7.

h) İnsanlardan beklenti içinde olma, hâlini Allah'a arz et

İnsanlardan beklentini ne kadar azaltırsan o kadar mutlu olursun. Beklentin çoğaldıkça hayal kırıklıkların artar. Bütün kalpler Allah'ın elindedir. Sen insanlardan minnet, teşekkür, ilgi, alâka bekledikçe kendini onlara beğendirmek, ilgi görmek için gayret edersin. Herkesi memnun etmek asla mümkün değildir. Yaptığın bir iyilik için insanlardan minnet ve teşekkür bekleme, onu Allah rızası için yap. Hâlini Allah'a arz et, O, insanlar gibi vurdumduymaz, vefasız değildir. O, eş-Şekûr'dur, yaptığın amelleri, iyilikleri görür, mükâfatını kat kat verir.

ı) İnsanların senin hakkında ne diyeceğine değil, Allah'ın ne diyeceğine bak

İnsanların dilinden peygamberler dâhil hiç kimse kurtulamamıştır. Her iyiliği eleştiren, düştüğün her kötü durumdan mutlu olan birileri vardır. Onların senin hakkındaki fikir, kanaat ve düşüncelerine odaklanırsan duyacağın sözler sürekli mutsuzluk kaynağı olur. Allah'ın senin hakkındaki kanaatine odaklan. Birçok insan, hayatını başka insanların söz, beklenti ve değerlendirmelerine göre yaşar. Birini memnun etse, diğeri ile arası bozulur.

i) Kötülüğü en güzel şekilde önle

Atalarımızın dediği gibi "Kötülüğe kötülük her kişinin kârıdır. Kötülüğe iyilik er kişinin kârıdır." Bak ki Rabbin ne buyuruyor: *"İyilikle kötülük bir olmaz; sen (kötülüğü)*

en güzel bir şekilde önle. O zaman seninle arasında düşmanlık bulunan kimse, sanki candan bir dost olur."[142]

Kötülük yapana kötülük yaptığında onun seviyesine düşmüş olursun. Ona iyilikle davrandığında kendi seviyeni korumuş, belki onu da kendi yanına çekmiş olursun.

k) Hüznünü insanlara değil Allah'a arz et

İnsan hayatındaki olumsuzluklardan insanlara şikâyet ettikçe, dert yandıkça bunları daha da artırmış, onlara haddinden fazla önem vermiş olur. Bir de şikâyet ve yakınma düşmanı sevindirir, dostu üzer. Kaldı ki çoğu zaman şikâyet ettiğimiz, yakındığımız konularda insanların yapabileceği herhangi bir şey yoktur. Oysa hüznünü, kırıklığını, hayatındaki olumsuzlukları Rabbine arz etse hem rahatlar hem de işlerini, her durumu değiştirme gücüne sahip olan, sonsuz güç ve kudret sahibi olana arz etmiş olur. Hâni Hz. Ya'kûb, oğlu Yûsuf'u kaybetmekten duyduğu hüzünle ilgili ne diyordu: "*Ben, gam ve kederimi yalnızca Allah'a arz ediyorum."*[143]

l) Suratını asma, tebessüm et

Kimi zaman ruhunuzdaki duygu ve düşünceler bedeninize yansır bazen de beden hareketleriniz ruhunuzu şekillendirir. Yüzünüzü astığınızda, dudağınızı büzdüğünüzde, kaşlarınızı çattığınızda bu durum bir zaman sonra ruhunuzu karartır. Allah Resûlü (s.a.s.) hayatında yaşadığı tüm zorluklara rağmen asla katı kalpli, asık suratlı değildi, daima güler yüzlüydü. Rabbimiz onunla

[142] Fussılet 41/34.

[143] Yûsuf 12/86.

ilgili şöyle buyurdu: *"O vakit Allah'tan bir rahmet ile onlara yumuşak davrandın! Şayet sen kaba, katı yürekli olsaydın, hiç şüphesiz, etrafından dağılıp giderlerdi."*[144]

Rabbimiz her türlü stres, gam, keder ve kaygıdan bizleri uzak eylesin.

2. Psikolojik Sorunlarımı Nasıl Aşabilirim?

"Psikolojik sorunlarım var, nasıl aşabilirim?", "Birtakım sıkıntılar içindeyim, ne yapacağımı bilmiyorum.", "Maddi bazı problemlerim var, altından nasıl kalkacağım?"

Bu türden şikâyet ve yakınmaları bazen kendi iç dünyamızda bazen de dışımızdaki insanlardan sıklıkla duyuyoruz değil mi?

Bize her konuda bir çıkış yolu sunan, yol gösteren, bizim sıkıntıya uğramamamız için gayret eden Allah Resûlü (s.a.s.) tam da bu tür durumlara ilişkin bize öyle üç şey söylemiş ki… Bunları iyi anlasak, inansak ve hayatımızın temel ilkeleri kılsak yukarıdaki şikâyet ve yakınmalar -sıfırlanmasa bile- minimum düzeye iner.

Allah Resûlü, bir gün amcasının oğlu Abdullah b. Abbas'a bazı nasihatlerde bulundu. Bu nasihatlerinin sonunu şu üç cümleyle bağladı:

"Bil ki;

1. *Allah'ın yardımı sabırla beraberdir.*
2. *Rahata kavuşma sıkıntıyla beraberdir.*
3. *Zorlukla beraber mutlaka bir kolaylık vardır."*[145]

---

144 Âl-i İmrân 3/159.

145 Hâkim en-Nîsâbûrî, *el-Müstedrek*, III, 624 (No. 6304).

Bizim için sunulan şu güzel reçeteye madde madde bir bakalım:

a) "Allah'ın yardımı sabırla beraberdir."

Kur'an bunu şöyle belirtiyor:

"Ey iman edenler! Sabırla ve namazla Allah'tan yardım dileyin. Muhakkak ki Allah sabredenlerle beraberdir."[146]

Sabretmek demek bir zorlukla, sıkıntıyla, darlıkla karşılaştığında Allah'a ve O'nun takdirine isyan etmemek, bütün bunların bir imtihan olduğunu bilmek, kendini kapıp koyvermemek, yılmamak, yıkılmamak, dimdik ayakta durmaktır. Sabrı bulunmayan insanlar bir sıkıntıyla karşılaştığında yıkılırlar, bezerler, yaşama sevinçlerini kaybederler. Kimileri kendini içki ve uyuşturucuya vurur kimi aklını kaybeder kimi intihar eder. Sabredenler ise tünelin sonunda bir ışık belireceği ümidini korurlar, karanlık gecenin sonunda güneşin doğacağına güvenirler.

Hz. Yûsuf sabırla Mısır'a sultan olmadı mı? Hz. Ya'kûb, evlat hasretine sabretmedi mi? Hz. Eyyûb sabırla hastalıktan kurtulmadı mı? Hz. Nûh, 950 yıllık tebliğ ve daveti boyunca yalanlanırken, alay ve hakarete uğrarken sabretmedi mi? Sonunda ne oldu?

"Allah sabredenlerle beraberdir." ifadesinden daha güzel, kalbi rahatlatan, insanın moralini yükselten, motivasyonunu artıran, güç veren bir ifade olabilir mi? "Dayan ey kulum, arkanda ben varım, ben seninle birlikteyim." diyen kudret-i sonsuzun bu ifadesi ne kadar da güzel!

[146] Bakara 2/153.

b) "Rahata kavuşma sıkıntıyla beraberdir."

Rahata kavuşmayı kim istemez ki? Ancak bunun için sıkıntıyı, zorluğu göze almak gerekir. Eğer hiçbir sıkıntıyı göğüslemeden "Armut piş, ağzıma düş." mantığıyla rahata kavuşmayı arzuluyorsanız boşa kürek çekiyorsunuz demektir!

Tarihte büyük işler başarmış insanlara bakın, hangisi sıkıntı çekmemiş?

Şu an gayet rahat bir durumda gördüğünüz insanların geçmişlerini araştırın, mutlaka büyük sıkıntı çektikleri olmuştur.

Bir öğrenci takdir veya teşekkür almak istiyorsa derslerine çalışmak için sıkıntıya katlanmalıdır. Herkesin uyuduğu zamanda o ders çalışacak, herkesin gezip eğlendiği bir anda o kitabıyla baş başa kalacak ki ileride rahata kavuşsun!

Karınca kışın rahat edebilmek için yaz boyu rızkını yuvasına taşımakla uğraşmıyor mu?

Kim ki ileride huzur ve rahat istiyorsa şimdiki zamanında sıkıntıya katlanmayı göze almalıdır. Kim ki canını tatlı sayıp sıkıntıdan uzak duruyorsa asıl o kişi büyük bir sıkıntıya katlanacaktır.

Rabbimiz Kur'an'da takvâya yapışan, kendisinin koyduğu sınırlara riayet eden kimseler için sıkıntıların sona ereceğini, ummadıkları şekilde rahatlığın meydana getirileceğini bildirerek şöyle buyuruyor:

"Kim Allah'tan korkarsa, Allah ona bir çıkış yolu ihsan eder ve ona beklemediği yerden rızık verir. Kim Allah'a

güvenirse O, ona yeter. Şüphesiz Allah, emrini yerine getirendir. Allah her şey için bir ölçü koymuştur."[147]

c) "Her zorlukla beraber bir kolaylık vardır."

Rabbimiz imtihan gereği her şeyi çiftler hâlinde yaratmıştır. İyi-kötü, sıcak-soğuk, yaz-kış, büyük-küçük, gece-gündüz vb. İşte zorluk ve kolaylık da imtihan gereği yaratılmış zıt çiftlerdendir. Bir zorluk söz konusu olmuşsa bunun karşılığında mutlaka bir kolaylık da gelecektir. Bir yokuş varsa bu yokuşun inişi de olacaktır. Başka türlüsü mümkün değildir. Bu sebeple Rabbimiz -hem de üzerine basa basa, tekrar tekrar- şöyle buyurur:

"Elbette zorluğun yanında bir kolaylık vardır. Gerçekten zorlukla beraber bir kolaylık vardır."[148]

Öyleyse zorlukla karşılaştığında sakın sanki bundan sonra ölünceye kadar hep o zorlukla kalacakmışsın gibi düşünme! Ateşi Hz. İbrâhim'e serinlik ve esenlik kılan Allah dilerse zorluk içinde kolaylık yaratmasını da bilir!

Allah Resûlü ne de güzel öğütler veriyor. Bizim din ve dünyamız için, ruh sağlığımız için ne kadar hayırlı tavsiyelerde bulunuyor.

Bir kimse Kur'an ve Sünnet'in aydınlattığı nurlu yol üzere yürürse, o kimsenin ruhi bunalıma, psikolojik sorunlara düşmesi söz konusu olmaz.

Rabbimiz bizleri her türlü zorluk, sıkıntı durumlarında Allah Resûlü'nün bu sözünü hatırlayarak gereğini yapan ve felâha, salâha ve rahata kavuşanlardan eylesin.

---

[147] Talâk 65/2-3.

[148] İnşirâh 94/5-6.

3. Neye, Nasıl Odaklanmalıyız?

Siz hiç büyüteç ile kâğıt yakmayı denediniz mi? Özellikle de çocukluk çağlarınızda mutlaka böyle şeyler yapmışsınızdır. Güneşli bir günde bir elinize büyüteç, bir elinize de özellikle de koyu renkli bir kâğıt alıp büyüteci kâğıda belirli bir mesafede tutup güneş ışığını bir nokta gibi yoğunlaştırdığınızda bir zaman sonra kâğıttan dumanların çıkmasını seyretmişsinizdir. Allah bilir o anda kendinizi büyük bir iş başarmış gibi mutlu hissetmişsinizdir de...

Şimdi bu işe ibret nazarıyla baktığımızda buradan kendi hayatımız adına çok farklı sonuçlar çıkarabiliriz. Kendi adıma çıkardığım sonuçlardan dört sonucu birer benzetme ile ortaya koymaya çalışayım:

1. Hemen her gün şu veya bu vesile ile çeşitli dualar ediyoruz. Ancak çoğu zaman dualarımızı gaflet içinde, bir alışkanlık eseri olarak yapıyoruz. Kalbimiz dua ettiğimiz noktaya odaklanmıyor. Kimin huzurunda olduğumuzu, ne için dua ettiğimizi bilmiyoruz. İşte eğer kalbimizi bir noktada toplayıp konsantre olarak bütün samimiyetimizle dua edersek Rabbimiz bu duaya icabet eder. Kalbimizdeki samimiyet bir büyüteç gibi Allah'ın icabetini toplar, bir araya getirir ve bu icabetin kıvılcımları hayatımıza yansır. Dua ederken kalbimizin bir büyüteç gibi bir noktaya odaklanması gerektiğini şu hadis ne güzel anlatıyor:

"Yaptığınız duaya Allah'ın icabet edeceğine kesin inanarak Allah'a dua edin. Şunu bilin ki Allah; gafil, başka

şeyle meşgul bir kalple dua eden kimsenin duasına icabet etmez."[149]

2. Rabbimiz bizleri bir imtihana tabi tutuyor. Bu imtihanın sonunda ebedî saadet veya ebedî bedbahtlık söz konusu. Biz ise bu dünyanın geçici hayatına kapılıp âhiretimizi ihmal ediyoruz. Öyle olunca da bir türlü imtihanımız konusunda iyi şeyler yapmıyoruz. Oysa bütün kaygılarımızı dünyaya dağıtmak yerine ebedî imtihanımız üzerine odaklasak, her işimizi âhiret odaklı yapmaya çalışsak o zaman hem dünyamız hem de âhiretimiz kurtulur. Bu konuda Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyuruyor:

"Kimin bütün derdi âhiret olursa Allah onun kalbine bir zenginlik duygusu verir ve onun bütün dağınıklıklarını toplar, dünya da boyun eğmiş hâlde ona gelir. Kimin bütün derdi dünya olursa Allah onun fakirliğini gözlerinin önüne koyar (sürekli kendisini fakir, muhtaç gibi görür), onun işlerini dağıtır, dünyadan da ancak kendisi için takdir edilmiş olan ona gelir."[150]

3. Müminler birbirinin kardeşidir. Ancak bu kardeşliğin etkin olması için kalplerin bir noktada buluşması, birbiriyle ülfet etmesi gerekir. Müminlerin akılları, kalpleri, duygu ve düşünceleri bir noktada toplanmadığında, her biri Rabbimizin yolundan ayrı birtakım akımlar, ideolojiler benimsediğinde, her biri "Allah'ın kelimesini yüceltme" davası için değil de şahsi ikbal ve istikballeri için gayret gösterirse müminler arası kardeşlik etkili olmaz. Müminler arası kardeşlik güneşe, Kur'an büyütece benzer. Kur'an bu kardeşliği bir noktada derleyip

[149] Tirmizî, "Ebvâbü'd-Da'avât", 66.

[150] Tirmizî, "Ebvâbu Sıfâti'l-Kıyâme", 30; İbn Mâce, "Ebvâbü'z-Zühd", 2.

toparlarsa bir etkisi olur. Rabbimiz bu konuda şöyle buyurur:

"Hep birlikte Allah'ın ipine (İslâm'a) sımsıkı yapışın; parçalanmayın. Allah'ın size olan nimetini hatırlayın: Hani siz birbirinize düşman kişiler idiniz de O, gönüllerinizi birleştirmişti ve O'nun nimeti sayesinde kardeş kimseler olmuştunuz. Yine siz bir ateş çukurunun tam kenarında iken oradan da sizi O kurtarmıştı. İşte Allah size âyetlerini böyle açıklar ki doğru yolu bulasınız."[151]

4. İlim güneş gibidir. Ancak çoğu insan, aklını ve fikrini ilim öğrenme noktasında odaklamayıp başka başka şeylere ilgi ve alaka gösterince ilim öğrenemez. Kitap okur ama aklında kalmaz. Sohbet ve vaaz dinler ama bir kulağından giren öbür kulağından çıkar. Bu durumdan kurtulmak için aklımızı meşgul edecek her türlü alakasız şeye kendimizi kapatmalı. Dünya ve âhiretimize bir faydası olmayan şeylere ilgi göstererek ilgimizi dağıtmamalı, konsantrasyonumuzu bozmamalıyız. Eğer aklımızı, okuduklarımız ve dinlediklerimiz üzerinde odaklayabilirsek bunların faydasını görebiliriz.

Rabbimiz, kalbimizi ve aklımızı bir büyüteç gibi kullanarak kendisinin kâinata serptiği ilâhî rahmet, nur ve hikmetler üzerine odaklamayı, buradan elde ettiğimiz iman, yakîn ve nur ile hayatımızda olumlu değişiklikler yapmayı cümlemize nasip eylesin.

4. Bereketi Nerede Kaybettik?

Pazardan eve hiç çürük domates, ezik şeftali ile döndüğünüz oldu mu? Benim çok oldu. Hayır, hayır bu benim

[151] Âl-i İmrân 3/103.

sağlam ile çürüğü ayırt edemeyecek kadar beceriksiz olmamdan değil! Tezgâhtarın elini ışık hızında kullanarak poşeti doldurması ve benim de diğer ellerim dolu olduğundan poşettekileri tek tek kontrol edememem sebebiyle eve gelince evrim geçiriyor. Tezgâhta sert ve sulu şeftaliler eve gelince reçellik olmuş oluyor. Sırf çöpe atılmasın diye üç beş şeftaliyi mutfak lavabosunun kenarında yediğim oluyor!

Araba alım-satımlarında ne tür hilelerin döndüğünü hepimiz biliyor, duyuyor, yaşıyoruz. "Hiç kazası yok!" denilen arabaların pert olup sahte raporla sağlam gösterildiği, "İçinde hiç sigara içilmemiş." denilen arabanın aslında bir tiryakiye ait olduğunu öğrenebiliyoruz.

Orijinal diye satılan ürünlerin sahte olduğunu, yiyecek-içeceklerin son kullanım tarihlerinin değiştirildiğini, sahte ilaçlar üretildiğini her gün basından görüp duyuyoruz.

Bütün bunlar bizim hâlâ dosdoğru olmak denilen şeyden nasibimizi alamadığımızı gösteriyor. Ondan sonra habire şikâyet edip duruyoruz: "Hayatımızda bereket kalmadı.", "Eskiden böyle miydi? İnsanlar az kazanırdı ama kazandığının bereketi vardı, şimdi bereket uçtu gitti!"

Evet... Bereket kazancın az veya çok olmasında değil doğruluk ve dürüstlükte. Siz dünyaları kazansanız bile eğer doğru dürüst iş yapmıyorsanız kazandığınızın bereketini göremezsiniz. Elin oğlu ise asgari ücret elde ettiği hâlde kazancına haram, sözüne yalan bulaştırmadığı için bereketli ve mutlu bir hayat yaşar.

Bakın Allah Resûlü (s.a.s.) ne buyuruyor:

"Alıcı ve satıcı dürüst olup doğruyu söylerlerse yaptıkları alışveriş bereketli olur. Eğer gerçekleri gizler ve yalan söylerlerse yaptıkları alışverişin bereketi kaldırılır."[152]

Hiç kimse bereketi başka yerde aramasın. Bereket bizim içimizden başlar. Biz doğru dürüst olursak yer ve gök de bereketlerini Allah'ın emir ve izniyle akıtır. Bakın Rabbimiz geçmişte peygamber gönderip de sonradan helâk ettiği kavimler hakkında ne buyuruyor?

"O (peygamberlerin gönderildiği) ülkelerin halkı iman etseler ve (günahtan) sakınsalardı, elbette onların üstüne gökten ve yerden nice bereket kapıları açardık, fakat yalanladılar, biz de ettikleri yüzünden onları yakalayıverdik."[153]

Demek ki bereket kapılarının açılması bizim samimi olarak iman etmemize ve yalan dolan, aldatma vb. her türlü kötülükten uzak durmamıza bağlı. Biz bunlardan uzak durunca yer ve gök bereket olup üzerimize yağacak, biz birbirimizle yaptığımız muamelelerde doğruluktan ayrılmadıkça her işimiz bereket olacak.

Rabbimiz bizleri doğruluktan ayırmasın, bütün iş ve hareketlerimizi bereketli kılsın.

5. Mutluluğun Formülü Ne?

Hayattan beklediğin her bir şey, eğer seni bütünüyle kendisine bağlıyorsa, arzu ve tutku hâline dönüşmüşse bir tür "put" olmuştur. İbrâhim'in (a.s.) kıssasını biliyorsun. Öyleyse al baltanı eline, arzu ve tutkuya dönüşmüş, seni sen olmaktan çıkaran bütün beklentilerini kır. Bil ki

---

[152] Müslim, "Büyû'", 47.

[153] A'râf 7/96.

beklentin ne kadar çoksa mutsuzluk sebebin de o kadar çoktur. Çünkü şu imtihan dünyasında bütün beklediklerinin olması imkânsızdır. Bütün beklentilerin gerçeğe dönüştüğü tek yer cennettir. Öyleyse mutluluğun en kestirme yolu beklentileri azaltmaktır. Beklentilerini sıfırlayan kişi mutluluğun zirvesine ulaşan kişidir.

Mutluluğun üç altın anahtarı vardır:

a) Kanaat: Elindekiyle yetinmek.

b) Rıza: Elindekinden hoşnut olmak.

c) Zühd: Başkasının elindekine göz dikmemek.

Bir şey daha var!

Biz hayattan ve insanlardan beklentilerimizi sıfırladıkça bizi Allah da kullar da çok seviyor. İşte bunun ispatı:

Bir gün bir adam Allah Resûlü'ne (s.a.s.) gelerek "Ey Allah'ın Elçisi! Bana öyle bir amel söyle ki onu yaptığımda beni Allah da sevsin, insanlar da sevsin." dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.) şunu söyledi:

"Dünyaya karşı zâhid ol Allah seni sevsin. İnsanların ellerindekine karşı zâhid ol insanlar seni sevsin."[154]

Öyleyse hem mutlu olmanın hem de Rabbimiz ve insanlar tarafından sevilmenin formülü tam da buradan geçiyor. Biz ise dünyaya hırsla bağlandığımızda, insanların ellerindekine göz diktiğimizde daha çok mutlu olacağımızı sanıyoruz. Böyle yaparak hem mutluluğu yitirip mutsuz oluyoruz hem de Rabbimiz ve insanlar nezdinde sevilmeyen kişi konumuna düşüyoruz.

[154] Tirmizî, "Zühd", 1.

Mevlâ bizleri kendisinin sevdiği ve insanlara da sevdirdiği kimselerden eylesin.

6. "Akıllı" Diye Kime Denir?

Günlük hayatta en sık kullandığımız sözcüklerin başında gelen "akıl" sözcüğünün gerçek anlamını biliyor musunuz? Arapça olan bu kelimenin asıl anlamı "yular"dır. Kendi başına buyruk hareket edip çöllerin derinliğine kaçıp gitmesiyle ünlü olan deve, eğer bir yularla bağlanıp zaptedilmezse ona sahip çıkmak mümkün olmaz. Devenin ne kadar uçar kaçar bir hayvan olduğunu, Peygamberimizin şu hadisindeki benzetmeden de biliyoruz: *"Kur'an'ı sürekli tekrarlayın. Canımı elinde tutan Allah'a yemin ederim ki o, devenin yularından kaçıp kurtulmasından daha fazla insanın hafızasından kaçar."*[155]

Öyleyse şu soruyu soralım:

İnsanı hayvanlardan ayıran, onu en üstün varlık kılan yönü akıllı bir varlık olmasıdır. Nitekim filozoflar bile insanı tanımlarken "düşünen canlı" diye tanımlamışlar. Peki niçin insanın bu özelliğine, devenin yuları için kullanılan "akl" sözcüğü verilmiş?

Çünkü aklın asli özelliği insanı gayri meşrû olan arzu ve isteklerine engel olması, nefsine uymaktan alıkoymasıdır. Akıl insanın iç dünyasındaki fren gibidir. Arabanın freni olmadığını veya tutmadığını bir düşünsenize! Böyle bir arabanın sürücüsü ya kendisinin ya da başkasının canına ve malına zarar vermez mi?

İşte akıl doğru düzgün kullanılırsa insanı dizginler, gayri meşrû arzularına set çeker, insanın dosdoğru yolda

---

[155] Buhârî, "Fezâ'ilü'l-Kur'ân", 23; Müslim, "Salâtü'l-Müsâfirîn", 229.

yürümesini sağlar. Bir kimse eğer meşrû olmayan arzu ve isteklerine boyun eğiyor, helâl-haram demeden nefsine uygun bir şekilde yaşıyor ise o kimse zeki olabilir ama akıllı asla!

Bu gerçeği öğrendikten sonra şu hususu net olarak söyleyebiliriz:

Kendisini yaratan Rabbini tanıyıp O'na boyun eğmeyen, O'nun istek ve arzularını kendi nefsinin istek ve arzularına tercih etmeyen, nefsinin gayri meşrû isteklerinin peşinde giden bir kimse hangi zekâ düzeyine, rasyonel düşünme gücüne, kültürel birikime, bilgi ve beceri seviyesine sahip olursa olsun Allah'ın mizanına göre "akıl sahibi" değildir.

İşte şimdi Allah Resûlü'nün (s.a.s.) niçin şöyle buyurduğunu daha iyi anlıyoruz:

"Akıllı kimse kendisini hesaba çeken ve ölümden sonrası için çalışandır. Âciz kimse ise nefsinin arzularına uyan ve Allah'tan temennilerde bulunan kimsedir."[156]

Bu hadisten akıllı kimsenin üç özelliğinin bulunduğu anlaşılmaktadır:

a) Kendine üstün/yüksek bir ideal ve hedef belirlemesi.

b) Hedefe giden yolda azmini bileyip güçlüklere sabretmesi.

c) Hedefe ulaşmak için elinden gelen çabayı ortaya koyması.

[156] Tirmizî, "Ebvâbu Sıfâti'l-Kıyâme", 25"; İbn Mâce, "Zühd", 31.

Bu maddelere kısaca bakalım:

1. Gayeniz/hedefiniz/idealiniz yüksek değilse daha iyiye ulaşabilecekken daha düşüğe razı olmuş olursunuz. Bu ise akıl sahibi bir kimsenin asla razı olmayacağı/olmaması gereken bir şeydir.

Himmetini yüksek tutmak insanın içinde bulunduğu ortamda, iştigal ettiği konuda, mesleğinde, okulunda, işinde en üst nokta ne ise oraya ulaşmayı hedeflemesidir. Niceleri, aslında şu an bulunduğundan çok daha iyi bir konuma gelebilecek durumda olduğu hâlde sırf himmetlerini yüksek tutup kendilerine üstün hedefler belirlemedikleri için kabiliyetlerini boşa tüketip heba olmuşlardır.

Tam da bu sebeple Allah Resûlü (s.a.s.) ashabına şöyle buyurmuştur:

"Allah'tan cenneti isteyeceğinizde Firdevs cennetini isteyin; çünkü o, cennetin en üstünüdür."[157]

2. Gaye ve idealiniz ne kadar yüksek olursa olsun eğer sizi o himmete ulaştıracak azminiz, sabrınız, kararlılığınız yoksa yarı yolda kalırsınız. Karşılaştığınız ilk zorlukta pes edersiniz. Ama azminiz, himmetinizin yüceliğine denk bir yükseklikteyse zorluklar sizi yıldırmaz, daha da güçlendirir.

Tam da bu sebeple Allah, Uhud yenilgisi sonrasında bir bocalama yaşayan ashâb-ı kirâma, onların azimlerini tazelemek için şöyle buyurmuştu:

"Gevşemeyin, üzülmeyin. Eğer gerçekten iman etmişseniz üstün olanlar sizlersiniz."[158]

---

157 Buhârî, "Cihâd", 4; Tirmizî, "Sıfâtü'l-Cenne", 4.

158 Âl-i İmrân 3/139.

3. Himmetiniz ve azminiz ne kadar üstün olursa olsun, eğer o hedefe ulaşmak, o ideali gerçekleştirmek için kapasitenizi son sınıra kadar zorlamıyorsanız, elinizden gelenin en iyisini yapmıyorsanız o zaman idealinize gerçekten "sadık" olamazsınız ve varmak istediğiniz yere varamazsınız.

İşte bu sebeple Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu:

"Kim, (yolda konakladığı takdirde başına bir kötülük gelmekten) korkarsa geceden yola düşer. Kim ki geceden yola düşerse hedefe ulaşır. Dikkat edin, Allah'ın (satışa sunduğu) mal (cennet) pahalıdır! Dikkat edin, Allah'ın (satışa sunduğu) mal (cennet) pahalıdır."[159]

Rabbim himmetimizi âlî, azmimizi kavi, sa'yimizi kâfi eylesin. Rabbimiz bizleri gerçek anlamda akıl sahiplerinden eylesin.

7. Ruh Sağlığımız Neye Bağlı?

Bedenin sağlıklı kalması, sağlıklı bir şekilde birtakım hareketleri yapmasına bağlıdır. Bu hareketleri yapmayan beden hantallaşır, kaslar işlevsizleşir. Buna karşılık bedene kaldıramayacağı şekilde ağır hareketleri yüklemek de insanı yıpratır, güçten düşürür, hatta telafisi güç birtakım sıkıntılara bile yol açabilir.

Sağlığın kıymetini bilen insanların zinde ve dinç kalmak için birtakım sportif faaliyetlerde bulunduklarına mutlaka şahit olmuşsunuzdur. Kimi yürüyüş yapar, kimi vücut geliştirme, kimisi de kilolarından kurtulmak için aerobik yapar. Kimileri, bu faaliyetleri bir hoca

[159] Tirmizî, "Sıfâtü'l-Kıyâme", 18.

nezaretinde yapmanın önemli olduğunu düşündüğünden kursa yazılır.

Bedenin sağlıklı olması, ona uygun olan hareketlerin sürekli ve düzenli yapılmasına bağlıdır. Hiç yapmamak ya da ağır hareketler yapmak kötü olduğu gibi bir veya birkaç defa yapmanın da herhangi bir faydası olmaz.

Ruhumuzun sağlıklı, zinde ve dinç kalması da ibadetleri sürekli, düzenli, uygun miktarda yapmaya bağlıdır. Hiç ibadet yapmamak veya aksatmak ruhumuzu hantallaştırır. Ruhumuz dinçliğini, zindeliğini, yaşama sevincini kaybeder. Buna karşılık ruhumuzu ve bedenimizi yıpratacak derecede kendimizi yormak da bir zaman sonra ruhun ibadetlerden nefret etmesi gibi bir sonuca yol açabilir, yorulan ruh bıkabilir. İbadetler konusunda uygun doz ve miktarın ne olduğunu ancak Allah Resûlü'nün (s.a.s.) sünnetine bakarak belirleyebiliriz. O, şöyle buyurmuştur:

"Ey insanlar! Ameller içinden gücünüzün yettiklerini yapın. Allah'a yemin olsun ki siz (amel etmekten) bıkıp usanırsınız da Allah (size bunun sevabını vermekten) bıkıp usanmaz. Allah'ın en sevdiği amel az da olsa devamlı olanıdır."[160]

Rabbimiz hem beden hem de ruh olarak sağlıklı olmayı cümlemize nasip eylesin.

8. Dünya Kötüye mi Gidiyor?

Siz de dünyanın gittikçe daha kötüye gittiğini düşünüyor musunuz?

[160] Buhârî, "Libâs", 42.

Eğer böyle düşünüyorsanız yalnız değilsiniz! Birçoğumuzun aklında dünyanın günden güne daha kötüye gittiği düşüncesi yatıyor. Bırakın çok eski zamanları, orta yaş diliminde olanlar bile hayal âleminde şöyle bir kendi çocukluklarına döndüklerinde şimdiki ile kıyaslandığında daha iyi bir dünyanın var olduğunu düşünüyorlar. "Eskiden komşuluk, arkadaşlık başkaydı.", "Eskiden saygı diye bir şey vardı. Küçük büyüğü sayar, büyük de küçüğüne merhamet ederdi.", "Eskiden akrabalar, kardeşler birbirine daha düşkün olurdu.", "Eskiden insanlar daha samimi idi.", "Eskiden başkasına güven duymak vardı, şimdi insan kimseye güvenemiyor."

Acaba gerçekten dünya daha mı kötüye gidiyor yoksa biz mi geçmişi gözümüzde çok büyütüyoruz bunu tam olarak bilemeyiz. Ama bir gerçek var ki konu dinin yaşanması olduğunda ilk zamanlardaki Müslümanlara göre sonraki dönemlerde gitgide bir bilinç kaybının yaşandığı muhakkak. Elbette sonraki dönemlerde yaşadığı hâlde dinine bağlı olan, insanlara güzel ahlâkla muamele eden ve önceki dönemlerdeki pek çok kişiden daha üstün durumda olan Müslümanlar vardır ama toplumun geneli hesaba katıldığında gitgide iman, ibadet ve ahlâkî açıdan eskiye göre bir gerileme olduğu da yadsınamaz bir gerçek. Nitekim Hz. Peygamber'in (s.a.s.) sonraki zaman diliminde yaşanacak karışıklık ve kargaşalara ilişkin "fiten hadisleri" diye bilinen sözlerinde toplumsal dejenerasyonun gittikçe artan düzeyde çoğalacağı belirtiliyor.

Hicri III. asırda Horasan'da yaşamış sâlihlerden Hâmid el-Leffâf'ın (ö. 240) çağdaşı olan insanlara yaptığı sohbette söylediği şu sözler bu durumu çok güzel özetliyor:

"Her ne kadar ilk Müslümanlar daha farklı bir durumda olsa bile ben sizin şu dört şeyi yapmanıza razıyım:

1. İlk Müslüman nesiller farzları yapmalarının ötesinde bolca nafile ibadet ederlerdi. Siz farzlarınızı eksiksiz yapsanız ben buna da razıyım.
2. İlk Müslümanlar Allah için yaptıkları taatlerin kabul edilmemesinden endişe edip korkarlardı. Siz bırakın taatlerinizin kabul edilmemesinden korkmayı, günahlarınız için korksanız ben buna da razıyım.
3. İlk Müslümanlar bırakın haramlardan uzak durmayı helâller konusunda bile işi sıkı tutup zâhidâne davranırlardı. Siz haramdan uzak durma konusunda zühd gösterin ben buna da razıyım.
4. İlk Müslümanlar dost ve kardeşlerine iyi ve güzel davrandıkları gibi düşmanlarına bile şefkatle muamele ederlerdi. Siz bırakın düşmanlarınızı; dostlarınıza, kardeşlerinize iyi davranın ben buna da razıyım."[161]

Keşke hayırlarda hep ileri gidebilsek ama mademki gidemiyoruz hiç olmazsa şerlerden uzak dursak ne güzel olur.

Rabbimiz selef-i sâlihînin yolunda gitmeyi, hayırlarda mesafe katetmeyi cümlemize nasip eylesin.

9. Niçin İşlerimiz Yolunda Gitmiyor?

"İşlerim hiç istediğim gibi gitmiyor.", "İstediğim notları bir türlü alamıyorum.", "Planladığım şeyleri hiç gerçekleştiremiyorum."

---

[161] Ebü'l-Leys es-Semerkandî, *Tenbîhü'l-Gâfilîn*, 314.

Neden acaba? Bunun pek çok nedeni olabilir. İşlerimizi düzgün yapmamamız, planlı çalışmamamız vb. Ama hepsinden önemli, hiç unutmamamız gereken bir şey var.

Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu:

"Kimin amacı âhireti (yani Allah'ın rızasını) talep etmek olursa Allah onun kalbini zengin kılar, işlerini toparlar ve dünya boyun eğmiş bir hâlde ona gelir. Kimin de amacı dünyalık elde etmek olursa Allah fakirliği onun gözünün önüne koyar (her daim kendisini fakir gibi görür), işlerini dağıtır. Dünyadan da kendisi için takdir edilmiş olanın dışında bir şey elde edemez."[162]

Demek ki işlerimizi toparlamanın yolu niyetten geçiyor. Allah Resûlü bize âdeta şöyle diyor:

Sen bir niyetini hâlis kıl. Sadece Allah'ın rızasına odaklan, dünyevi kaygıları ikinci plana bir at bakalım Mevlâ neler yapacak! Senin kalbine öyle bir huzur, kanaatkârlık, zenginlik hissi verecek ki... Artık sen dünyanın peşinde koşmayacaksın, dünya sana gelecek, hem de boyun eğmiş ve zelil bir vaziyette. Ama şuna dikkat et: Sen bunu dünya sana gelsin diye değil, sırf Allah rızası için yapacaksın. Kim Allah'a hakkıyla tevekkül etmiş de Allah onun elinden tutmamış? Kim niyetini hâlis kılmış da Allah onu hayal kırıklığına uğratmış?

Sen böyle yapmaz da bütün amacını dünyaya odaklarsan dünyadan ancak senin için takdir edileni alırsın, başka bir şey alamazsın. Üstelik kendi gözünde ihtiyaçların bir türlü bitmez. Hani hep dedikleri gibi: "Derdi dünya olanın dünya kadar derdi olur." Hep kendini

[162] Tirmizî, "Ebvâbu Sıfâti'l-Kıyâme", 30; İbn Mâce, "Zühd", 2.

mahrum, fakir, muhtaç gibi görürsün. İşlerini bir türlü toparlayamazsın. Neye sahip olursan ol kendini fakir gibi görürsün. İki vadi dolusu altının olsa "Üçüncüsü niye yok?" diye hayıflanırsın.

Buradan anlıyoruz ki zenginlik ve fakirlik mala bağlı değil. Malca zengin niceleri gönülde fakirdir. Gönlü zengin niceleri malca fakirdir.

Öyleyse her daim duamız: Rabbimiz niyetlerimizi yalnızca kendi rızasına odaklamayı bizlere nasip eylesin. Dünyayı sırtımıza yük değil altımıza binek eylesin.

AİLEMİZ

1. Eşler Arası Anlaşmazlıkları Krize Dönüştürmemek

Aile içinde eşler arasında zaman zaman bazı sorunlar yaşanır. Şimdi Allah Resûlü'nün (s.a.s.) hayatındaki şu olaya bir bakalım:

Sahâbeden Nu'mân b. Beşîr (muhtemelen daha sonraları Hz. Âişe'nin (r.a.) kendisine olayı anlatmasına binaen) şunları söylemiştir:

"Bir gün Hz. Ebû Bekir, Peygamberin yanına girmek için izin istedi. Bir anda kızı Âişe'nin Peygamberle yüksek sesle (bağırır gibi) konuştuğunu duyunca içeri girer girmez Âişe'yi bir kenara çekti. "Sen nasıl olur da Allah Resûlü ile yüksek sesle konuşursun?" diye kendisine çıkışarak vurmaya kalktı. Bunun üzerine Allah Resûlü ona engel olmaya çalıştı. Bunun üzerine Hz. Ebû Bekir öfkeli bir şekilde oradan ayrıldı. Hz. Ebû Bekir ayrılınca Allah Resûlü (s.a.s.) Hz. Âişe'ye hitaben *"Seni adamdan nasıl kurtardım ama?"* dedi. Aradan birkaç gün geçti.

Hz. Ebû Bekir yeniden Allah Resûlü'nün yanına girmek için izin istedi. Girdiğinde Hz. Âişe ve Peygamberimizin arasını düzgün gördü. Bunun üzerine şöyle dedi: "Aranızdaki anlaşmazlığa beni dâhil ettiğiniz gibi barışınıza da beni dâhil edin." Hz. Peygamber de *"Tamam, tamam seni de dâhil ettik."* buyurdu.[163]

Bu hadis o kadar önemli mesajlar veriyor ki… Biz birkaçına temas edelim:

1. Her aile içinde zaman zaman eşler arasında bazı konularda anlaşmazlıklar olabilir. Bu durum Allah Resûlü'nün (s.a.s.) aile hayatında da olmuştur. O, yukarıdaki hadiste de görüldüğü üzere gerek Hz. Âişe ile gerekse diğer eşleriyle zaman zaman bazı konularda problemler yaşamıştır. Ancak bu problemleri asla büyütmemiş, işi yuvayı dağıtma noktasına vardırmamış, bir şekilde sulh ve sükûn ile halletmenin yollarını aramıştır.

Hemen her gün haberlerde, yapılan araştırmalarda boşanma vakalarının arttığına dair bazı yorumlar, bilgiler, istatistikler paylaşılıyor. Eşler incir çekirdeğini doldurmayacak sebeplerle evliliklerini bitirebiliyorlar. Bunun en büyük zararını ise başta çocukları olmak üzere kendileri görüyor.

Allah Resûlü'nün hayatında böyle olayların yaşanması, "Onun hayatında her şey sorunsuzdu." diye düşünmememiz, kendi hayatımızda bir sorunla karşılaştığımızda nasıl davranmamız gerektiği konusunda bilinçlenmemiz içindir. Bize her konuda örnek ve önder olan Allah Resûlü'nün (s.a.s.) aile içindeki tavır ve davranışlarını yakından bilmemiz, onun aile içi anlaşmazlıkları kriz

---

163 Ebû Dâvûd, "Edeb", 91.

boyutuna varmadan nasıl çözdüğünü göstermesi bakımından son derece yol gösterici olacaktır.

2. Bu hadisten Allah Resûlü'nün ne kadar üstün bir ahlâka sahip olduğunu bir kere daha görüyoruz. Eşi ile olan anlaşmazlığında eşinin babası olan Hz. Ebû Bekir yanlarına girmek istiyor, izin veriyor. Ancak Hz. Ebû Bekir, bu anlaşmazlığa fiziksel bir şekilde müdahale etmeye kalkınca derhâl buna engel oluyor. Eşinin, babası tarafından dövülmesine engel oluyor.

Demek ki eşler arasındaki anlaşmazlıklara tarafların ailesi ancak "akıl verme", "öğüt verme", "iki tarafı sakinleştirme" amacıyla dâhil olmalı. Eğer eşlerin aileleri tartışmaya müdâhil olarak kendi çocuklarına veya karşı tarafa yönelik hakaret, fiziksel şiddet uygulama gibi bir noktaya girmeye kalkışırlarsa bu durum ailede bir krize dönüşebilir.

3. Burada Hz. Ebû Bekir'in, Allah Resûlü'nü ne kadar sevdiğini de görüyoruz. O, sıradan bir insan değil, Allah'ın Elçisi. Allah, Kur'an'da Resûlullah'ın yanında sesin yükseltilmesini yasaklamış. Hz. Ebû Bekir, kızının Allah Resûlü yanında sesli konuştuğunu görünce Allah'ın bu yasağını hatırlıyor. Allah Resûlü'ne karşı bu hareketi bir tür saygısızlık olarak değerlendiriyor. Kızının bu şekilde davranmasında Allah Resûlü'nün bir haksızlık yapmış olma ihtimali olamayacağına göre suçu kızına yüklüyor.

Evet... Onlar, Allah Resûlü'ne hitaben "Anam babam sana feda olsun." derken bunu edebiyat olarak söylemiyorlardı. Allah Resûlü için kendi canlarını ve sevdiklerini feda etmeye hazırlardı...

4. Ve bence mesajların en önemlisi… Allah Resûlü'nün (s.a.s.) bu derece gergin ortamda bile anlaşmazlığı gidermek için eşine zeytin dalı uzattığını, espri yaptığını görüyoruz. Nitekim Hz. Ebû Bekir'in evden öfkeli şekilde ayrılmasının ardından derhâl Hz. Âişe'ye *"Seni adamın elinden nasıl kurtardım, ama?"* demesindeki inceliğe bir bakın! Krizi büyütmemek, hiçbir şey olmamış gibi yapmak, gönül almak… Eşinin içine düştüğü küçültücü durumdan onu çıkarıp çekmek…

Şimdi konuya ilişkin ikinci bir örnek üzerinde duralım:

Allah Resûlü'ne (s.a.s.) Medine'de on yıl boyunca hizmet eden Enes (r.a.), şahit olduğu bir olayı şöyle anlatıyor:

"Allah Resûlü (s.a.s.) zannedersem eşlerinden Âişe'nin (r.a.) yanındaydı. Yanında yemeğe davet ettiği arkadaşları vardı. Hz. Âişe gelenler için yemek hazırlıyordu. Allah Resûlü'nün eşlerinden bir başkası (Zeyneb (r.a.)) acele davranarak bir hizmetçiyle birlikte içinde yiyecek bir şeyler bulunan bir tepsi gönderdi. Bunu gören Hz. Âişe, hizmetçinin elindeki tepsiye vurdu. Tepsi ve içindeki yiyecek yere düştü, tepsi iki parçaya ayrıldı. Bunun üzerine Allah Resûlü orada bulunanlara: *"Anneniz kıskandı."* buyurarak iki parçaya ayrılan tepsiyi alıp eliyle birleştirdi, yiyeceği içine koydu. Sonra da evdekilere *"Yiyin!"* buyurdu. Evdekiler yediler. Evdekiler yiyeceği bitirinceye kadar hizmetçiyi bekletti. Daha sonra hizmetçiye sağlam olan başka bir tepsi verdi, kırık olan tepsiyi ise Âişe'nin odasında tuttu.[164]

Bu hadisten çıkaracağımız pek çok ders var. En önemli gördüklerime temas edeceğim:

---

[164] Buhârî, "Nikâh", 106; İbn Mâce, "Ahkâm", 14; Ebû Dâvûd, "Büyû'", 91; Nesâî, "İşretü'n-Nisâ", 4.

1. Allah Resûlü (s.a.s.) o kadar yumuşak huylu, mütevazı idi ki normalde kriz çıkabilecek, kavga gürültü olabilecek durumlarda bile daima alttan alır, bir krizin patlak vermesine asla müsaade etmezdi. Arkadaşlarının evde olduğu bir sırada eşlerinden biri, diğerinin gönderdiği yemek tepsisine vurarak kırıyor. Buna rağmen Allah Resûlü bunu bir soruna dönüştürmüyor. Alttan alıyor ve oradakilere âdeta Hz. Âişe'nin bu hareket ve tavrının normal olduğunu, kumalar arasında bu türden kıskançlıkların görülebileceğini söylüyor. Kırılan tepsiyi elleriyle onarıp içindeki yiyecekleri tekrar tepsiye koyarak arkadaşlarına ikram etmesi onun tevazusunu ortaya koyuyor. Hz. Âişe'ye arkadaşlarının yanında kızmadığı gibi sonrasında da tek bir kelime etmiyor!

Şimdi bir bu olayı bir de genelde insanlar arasında gördüğümüz durumu düşünelim:

Eşinizin, bir an arkadaşlarınız yanındayken hoşunuza gitmeyecek bir davranış ortaya koyduğunu düşünün. Bunu nasıl problem edersiniz? Böyle bir durumda pek çok kişi "Sen beni nasıl arkadaşlarıma küçük düşürürsün?" diyerek bağırır çağırır. Oysa Allah Resûlü bunu yapmıyor. Olayı normal karşılıyor.

Aynı şeyi çocuğunuz, komşunuz, iş arkadaşınız gibi kimseler için de düşünebilirsiniz. Onlardan sevmediğiniz, hoşlanmadığınız bir davranış gördüğünüzde bunu bir krize mi dönüştürüyorsunuz yoksa bir şekilde alttan alarak, olayın üzerine gitmeyerek, tansiyonu düşürerek çözmeye mi çalışıyorsunuz? Eğer bu ikinci tavrı gösteriyorsanız Allah Resûlü'nün (s.a.s.) sünnetine uygun davranıyorsunuz demektir.

2. Allah Resûlü (s.a.s.) eşlerinin şan ve şerefini sonuna kadar müdafaa ederdi. Arkadaşlarının huzurunda gerçekleşen böyle bir olayda onlara hitaben *"Anneniz kıskandı."* buyurmasına dikkat edin! Dilese eşinin adını zikrederek "Âişe falancayı kıskandı." diyebilirdi. O zaman eşini sıradanlaştırmış olurdu. Oysa o, eşinin en yüksek vasfı olan "müminlerin annesi olma" vasfını hemen devreye sokarak odada bulunan arkadaşlarına, Hz. Âişe hakkında olumsuz şeyler düşünmemelerini, onun müminlerin annesi olduğunu hatırlatıyor. İşte "eşe değer verme" tam da budur!

3. Fıtratta birtakım duygular vardır, bunlara engel olamazsınız. Kıskançlık bu duygulardan biridir. Kendinizde veya bir başkasında bir kıskançlık durumu söz konusu olduğunda yapmanız gereken şey elinizden geldiği kadar bunu önlemeye çalışmaktır. Kıskançlık sizde ise bundan Allah'a sığınarak nefsinizi frenleyecek, kıskançlık başkasından meydana geliyorsa insanlara zarar vermesine engel olacaksınız.

Allah Resûlü (s.a.s.) eşlerinden birinin diğerini kıskanmasını anlayışla karşılıyor. Ancak bu kıskançlık diğer eşin malına zarar verme boyutuna ulaştığında olaya müdahale ederek zarar veren eşin evindeki sağlam tepsiyi göndererek zararı gideriyor.

Kalbinizdeki duyguları kontrol etmek elinizde olmayabilir ama davranışlarınızı kontrol etmek elinizdedir. Onun için olumsuz duygularınız kabardığında elinizden geldiğince bunları bastırıp kontrol altında tutmalısınız. Eğer duygularınız sizi adalet ve hakkaniyetten ayrılmaya yönlendirirse işte o zaman bu haksızlık olur ve haksızlığın giderilmesi gerekir.

Rabbimiz duygularımızın bizi yanlışa yönlendirmemesi gerektiğini bir âyette şöyle ifade eder:

"Onlar ki öfkelenince (öfkelendikleri şahıslara haksızlık yapmayıp) onları bağışlarlar."[165]

Yani öfkelenip kızabilirsin, ancak bu kızgınlığın karşı tarafa zulmetmene yol açmamalı, affetmeni engellememeli.

Kur'an'da duyguların bizi yanlışa sevk etmemesi ile ilgili bunun gibi pek çok âyet mevcuttur. Bu sadece bir örnek.

4. Allah Resûlü (s.a.s.) adalet ve hakkaniyetten asla ayrılmazdı. Hz. Hatice'nin vefatından sonra evlilikler yapmıştı. Eşleri arasında en çok Hz. Âişe'yi seviyordu. Buna rağmen ona olan sevgisi onu asla diğer eşlerine karşı adaletsiz davranmaya, taraf tutmaya sevk etmemiştir.

5. Günümüzde aileler arasında en basit sebeplerle kavgalar, krizler meydana gelmekte, bir adım sonrasında aile yuvası dağılmaktadır. Oysa "tahammül", "tevazu", "alttan alma", "feragat", "anlayışlı olma" gibi ahlâkî erdemler işletilse belki de pek çok kriz büyümeden çözülecek, yuvalar dağılmaktan, çoluk çocuk ana-babasız büyümekten kurtulacaktır.

Peygamberimizin özellikle Hz. Âişe ile yaşadığı olaylarda aile içi iletişime dair bir kitap olacak kadar fazla malzeme var. Onunla iki defa koşu yarışı yapması… Birlikte mescitteki Habeşlilerin kılıç kalkan oyunlarını seyretmeleri… Zaman zaman aralarında çıkan anlaşmazlıkları kriz boyutuna vardırmadan çözmeleri…

[165] Şûrâ 42/37.

Sevgi ve muhabbeti her daim devam ettirmek, anlaşmazlıkları kriz boyutuna vardırmamak isteyen her karı kocanın Allah Resûlü (s.a.s.) ile Hz. Âişe (r.a.) arasındaki evlilik hayatından alması gereken ders ve ibretler var.

Rabbimiz yuvalarımızı kendisinin razı olacağı, Resûlünün örnekliğini yaptığı yuvalardan eylesin.

2. Çocuğunuza Verebileceğiniz En Güzel Hediye Nedir?

İnsanların geneli, "çocuğuna hediye vermek" deyince hemen maddi karşılığı olan şeyleri akıllarına getirirler. Güzel bir çanta, değerli bir saat, en son teknoloji bir akıllı telefon, laptop, tablet, bisiklet… Bütçesi daha geniş, imkânı daha iyi olanlar buna ev, araba vb. şeyleri de ekleyebilir…

Acaba gerçekten de çocuğumuza verebileceğimiz en değerli hediye bu mu? Cevabı, konuştuğunda doğrunun tam kendisini söyleyen Allah'ın Resûlü (s.a.s.) söylesin:

"Hiçbir baba, çocuğuna güzel edepten daha üstün bir hediye veremez!"[166]

Hayatımızın en değerli varlıkları hiç şüphesiz çocuklarımızdır. Anne babalar, çocukları için nice fedakârlıklara katlanır. Klasik tabirle "Yemeyip yedirirler, içmeyip içirirler. Kendileri uykusuz kalıp çocuklarının rahatı için çalışırlar." Çocuğunun ayağına diken batmasını, yüzüne toz konmasını istemezler. Onların yalnızca üstü başı, yeme içmesi değil eğitimi ile de ilgilenirler. En güzel

[166] Tirmizî, "el-Birr ve's-Sıla", 33.

okullarda okusunlar, en iyi meslekleri yapsınlar diye uğraşıp didinirler.

Gelgelelim gün gelir bu çocuklar büyür, iş ve meslek sahibi olur. Eli para görür ve çoğu zaman ana babalarını aramaz, sormaz olurlar. Yaşlı ana baba, bayramlarda çoluk çocuk yolu gözler ama onların her zaman mutlaka önemli işleri (!) vardır. Bazen de mal paylaşımı sebebiyle kardeşler arasında kavga çıkar, ana babalarına "Şuna daha fazla verdin, bana az verdin." şeklinde itirazlar, tartışmalar, gönül koymalar baş gösterir. Kardeş, kardeşe; evlat, ana babaya küser.

An olur "Ben, ana babama bakamam, kardeşim/abim/ablam baksın." tartışması çıkar. Yaşlı ana baba, bir oraya bir buraya döner durur. Bazen de kimse bakmaz da ana baba "huzur evi" (!) denilen huzursuzluk diyarına tıkılır.

Oysa böyle mi olmalıydı? Biz, çocuklarımızın dünyasından önce âhiretini düşünmeli değil miydik? Yüce Allah buyurmuyor mu? *"Ey İman edenler! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan bir ateşten (cehennemden) koruyun."*[167]

Evimizde yangın çıksa, çocuğumuz yanmasın diye var gücümüzle bağırır, onları kurtarmak için çırpınırız. Dünyevi ateş bizi korkuttuğu kadar sonsuz cehennem ateşi bizi korkutmuyor mu?

Şunu hiç umutmamak gerekir: Her doğan canlı rızkı ile doğar. Hiç kimse rızkını yemeden ölmez. Bizim çocuğumuz da rızkını yemeden ölmeyecek. Biz çocuğumuza dünyaları bağışlasak da onlar için takdir edilmiş olan

[167] Tahrîm 66/6.

rızık ne ise yine bu rızık onları bulacak. Bakın Rabbimiz ne buyuruyor:

"Rabbinin rahmetini onlar mı paylaştırıyorlar? Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında biz paylaştırdık."[168]

Bir baba ya da annenin çocuğuna verebileceği en değerli şey güzel edeptir. Bugün en çok yakındığımız şey "edepsiz bir nesil" değil mi? Küçüğüne merhamet etmeyen, büyüğüne saygı duymayan, Allah'a kulluğunu bilmeyen, şımarık, bencil, bütün dünyayı versen gözü doymayan, söz dinlemeyen, arsız bir nesilin önüne kâinatı serseniz ne kıymeti var?

Eğer siz çocuğunuza iman şuurunu, güzel ahlâkı, iyi edebi vermişseniz, ona rol model olarak Allah Resûlü'nü (s.a.s.) ve onun kutlu arkadaşları olan ashâb-ı kirâmı öğretebilmişseniz işte en büyük hediyeyi vermişsiniz. Öyle bir hediye vermişsiniz ki siz öldükten sonra da sizin amel defteriniz bu sayede kapanmayacak! Çünkü ölümden sonra da amel defteri açık olacak üç kişiden birisi "kendisi için dua eden sâlih bir evlat yetiştiren kişi" değil mi?

Öyleyse bir hesap yapmak lazım… Acaba ben çocuğuma dünyalık hazırladığım kadar ukbâlık hazırlıyor muyum diye…

Edep ne demek?

Allah'a karşı nasıl davranacağını bilmek... Allah Resûlü'ne (s.a.s.) karşı nasıl davranacağını bilmek... Büyüğüne, küçüğüne nasıl davranacağını bilmek...

---

[168] Zuhruf 43/32.

Dostuna, düşmanına nasıl davranacağını bilmek... Hasılı herkese karşı nasıl davranacağını bilmek demektir.

Eğer çocuğumuza güzel edep vermezsek bunun tek etkisi âhirette görülmez. Şimdi bir düşünelim: İnsanlar, toplumda başkalarının çocuklarının başına gelen kötülükleri görünce kendi çocuklarının da benzer duruma düşmesinden endişeye kapılıyorlar. Haklılar da... Ama bu endişe sadece bununla sınırlı kalırsa olmaz. Bir de her bir insan kendi çocuğunu ileride büyüdüğünde başkasına kötülük etmeyecek, başkasının canına, malına, namusuna göz dikmeyecek bir şekilde eğitmek için de gayret göstermeli. Sadece zulme maruz kalmaması için tedbir almak yetmez, zalim olmaması için de tedbir almalı. Eğitimin iki olmazsa olmazı var: "Allah korkusu" ve "kul hakkı". Çocuğun fıtratında var olan bu iki duyguyu her daim geliştirmeli.

Allah Resûlü (s.a.s.) bir gün ashabına *"Kardeşiniz zalim de olsa mazlum da olsa ona yardım edin."* buyurunca ashâb-ı kirâm şaşırdı ve dediler ki: "Ey Allah'ın Elçisi! Mazluma yardım etmeyi anladık da zalime nasıl yardım edelim?" Allah Resûlü (s.a.s.) buyurdu: *"Ona zulümden el çektirerek/zulmüne engel olarak."*[169]

Aynı şey çocuğunuz için de geçerli. Çocuğunuzun zulmüne bugün ses çıkarmazsanız, yarın o çocuktan meydana gelecek zulüm sizi de toplumu da vurur.

Rabbimiz, çocuklarımıza en güzel hediyeyi verenlerden, öldükten sonra da amel defteri açık olanlardan eylesin.

[169] Buhârî, "Mezâlim", 5; Tirmizî, "Fiten", 68.

3. Çocuklarımıza Neden Söz Geçiremiyoruz?

Sahâbeden Abdullah b. Âmir (r.a.) anlatıyor:

Allah Resûlü'nün (s.a.s.) evimizde misafir olarak bulunduğu bir gün annem beni yanına çağırarak "Gel, sana bir şey vereceğim." dedi. Allah Resûlü anneme *"Ona ne vereceksin?"* diye sordu. Annem "Bir hurma vereceğim." dedi. Allah Resûlü (s.a.s.) *"Eğer ona bir şey vermeyecek olsaydın senin üzerine bir yalan (söyleme günahı) yazılacaktı."* buyurdu.[170]

Bu hadis üzerine uzunca konuşulabilir, hadisten pek çok hikmetler, mesajlar çıkarılabilir. Ben en önemli gördüğüm birkaç husus üzerinde duracağım.

1. Ana babalar olarak çocuk eğitiminde sıklıkla düştüğümüz bir hata var. Bazen, anı kurtarmak için kendimizce "makul", "pembe" yalanlar söyleyebiliyoruz. Mesela ağlayan bir çocuğu susturmak için "Eğer susarsan sana şunu vereceğim, sana bunu yapacağım." diyoruz. Üstelik bu söylediğimizi "yalan" gibi de görmüyoruz. Ne de olsa niyetimiz, maksadımız iyi! Belki de çocuk o an bizim sözümüze kanarak susabiliyor. Biz de daha sonra bir vesile ile çocuğun dikkatini başka noktalara çekerek verdiğimiz sözü ona unutturuyoruz. Ve böylece her şeyin hallolduğunu düşünüyoruz! Oysa bu, kendimizi kandırmaktan başka bir şey değil. Bu, evi kirli olan bir kimsenin misafir geleceği zaman çöpleri halının altına süpürmesi gibi bir şey!

Çocuklarımız bizim söylediğimiz yalanları hiçbir zaman unutmaz. Onların zihninin bir köşesine bunlar kazınır. Aynı çocuk bir başka defa ağladığında bu defa onu

[170] Ebû Dâvûd, "Edeb", 87.

susturmak için "Sana şunu vereceğim, şunu yapacağım yeter ki sus." dediğinizde hemen zihninde geçen defa sözünüzde durmadığınız gelecek ve çocuğunuz sizin sözünüze inanmayacak.

Bir ana babanın, çocuğu nezdinde "yalancı", "güvenilmez" diye damgalanmasından daha büyük bir kötülük olamaz. Bundan sonra o çocuğa doğru söylemeyi, sözünde durmayı nasıl anlatabilirsiniz?

Eğitimcilerin de bu gerçek üzerinde uzun uzadıya durmaları gerekir. Bir eğitimcinin öğrencisi üzerinde olumlu etkide bulunabilmesi için öncelikle ahlâkî davranışları, tutumları ile öğrencisi üzerinde olumlu bir etki uyandırması gerekir. Söz verip de sözünde durmayan, yalan söyleyen, güvenilir olmayan bir eğitimcinin öğrencisine verebileceği hiçbir şey yoktur. Allah Resûlü'nün (s.a.s.) ashabı üzerinde etkili olmasının en temel sebeplerinden birisi onun doğru sözlü ve güvenilir olmasıdır.

2. Hiçbir çocuk anasından "yalancı", "vefasız", "hain" olarak doğmaz. İnsanlar bu huyları çevrelerinde, yakınlarında göre göre öğrenir. Hiçbir çocuk ilk seferinde yalan söylemez. Ama ana babasının yalan söylediğini göre göre o da buna alışır. Veya doğru söylediğinde başına bir zarar gelirse bundan korunmak için yalan söylemeye başlar. Böyle böyle yalana alışır.

Eğer çocuklarımızda kötü huylar görüyorsak bunun sebepleri üzerinde durmamız, "Acaba bu kötü huyların onda ortaya çıkmasına benim söz ve davranışlarım sebep olmuş olabilir mi?" diye düşünmemiz gerekir.

3. Günahlar mikroplar gibidir. Hiçbir günah küçümsemeye gelmez. Nasıl ki bazı mikroplar bulaşıcı olup sadece hasta olan kişiye değil başkalarına da sirayet

ediyor ve zarar veriyorsa bizim işleyeceğimiz kimi günahların da bize, yakınlarımıza, çevremize hem bu dünyada hem de âhirette birtakım zararları olur. Sizin çocuğunuza söylediğiniz bir yalan, çocuğunuzu da yalana alıştırarak onun da huyunu bozar. Sizin çocuğunuza yaptığınız bir haksızlık ve zulüm, onun da bunu başkasına yansıtmasına sebep olabilir. Sizin daha sonra o günahtan tövbe etmeniz hâlinde bu durum sizin düzelmenize yol açsa bile bozulmasına yol açtığınız kimseler üzerindeki etkisi devam edebilir.

4. Allah Resûlü (s.a.s.) etrafındaki insanların davranışlarını kontrol eder, bu davranışlar içinde yanlış olan veya yanlışa gitme ihtimali bulunanlara müdahale ederek doğrusunun ne olduğunu gösterirdi. Olan bitene kayıtsız kalmazdı. Şuurlu bir mümin de herhangi bir yerde yanlış giden ya da gitme ihtimali bulunan bir şey gördüğünde elinden geldiğince işin doğrusunu ortaya koymaya çalışmalı, yanlış ve kötülüklere kayıtsız kalmamalıdır.

Rabbimiz çoluk çocuğumuzu kendisinin rızasına uygun olacak şekilde eğitmeyi, günahların her türlüsünden uzak durmayı cümlemize nasip eylesin.

4. Çocukları Cinsiyetlerine Uygun Yetiştirmek

Ana babaların çocukları konusunda en çok dikkat etmeleri gereken hususlardan birisi de her bir çocuğu kendi cinsiyetine uygun bir şekilde eğitip yetiştirmeleridir.

Hanefî mezhebinin en muteber kitaplarından olan *el-İhtiyâr* adlı eserin yazarı Mevsılî şöyle diyor:

"Erkek çocuğuna altın takılması ve ipekli elbise giydirilmesi (tahrîmen) mekruhtur. Ta ki buna alışmasın. Nitekim çocuk iyiliklere alışsın diye daha küçük yaşta (yedi yaşından itibaren) kendisine namaz kılması ve (güç yetirebildiği kadar) oruç tutması emredilir, kötülüklerden uzak durmaya alışsın diye şarap vb. şeyleri içmesi yasaklanır. Altın takı takmak, ipek giydirmek de böyledir. Çocuğa altın takma veya ipek giydirme durumunda (çocuk için günah söz konusu olmaz) bunu yapan kimse günaha girer."[171]

Allah Resûlü (s.a.s.) erkekler içinden kadınlara benzemek için özel çaba gösterenlere ve kadınlar içinden de erkeklere benzemek için gayret gösterenlere lânet etmiştir.[172]

Çocukların akıl ve zihinleri küçüklükte gördüğü ve yaşadığı şeyleri unutmaz. Onun için küçüklükte çocuğa yapılacak yanlış bir muamele, ömür boyu onun zihninde silinmesi zor izler bırakabilir. "O daha çocuk.", "Bu yaşta ne anlayacak ki?" gibi düşünmek doğru değildir.

Erkek çocuğun saçını başını, kılık kıyafetini kız gibi yapmak, kız çocukları gibi saçına toka takıp altın takılarla bezemek, ipek elbiseler giydirmek doğru değildir. Aynı şekilde kız çocuğunun da saçını başını, kılık kıyafetini erkek gibi yapmak doğru değildir.

Yine çocukların ibadet hayatına daha küçük yaştan alıştırılması, ileride bunları düzgün bir şekilde yapabilmesi için son derece önemlidir.

[171] Mevsılî, *el-İhtiyâr*, IV, 159.

[172] Buhârî, "Libâs", 59; Ebû Dâvûd, "Libâs", 31.

Çocuğunun eline içki şişesini, kadehi tutuşturan ana babalar, çocuğunu kendi cinsiyetine uygun yetiştirmeyen ana babalar sorumluluklarını ihmal etmekte, Allah'ın emanetini koruma konusunda üzerine düşeni yapmamaktadır.

Allah Resûlü (s.a.s.) *"Hepiniz çobansınız ve hepiniz güttüğünüzden sorumlusunuz."*[173] buyurarak çobana, sürüsünü koruyup korumadığından bir gün sorulacağını belirtmekte ve sorumluluklarımızı idrak etmeye bizleri çağırmaktadır.

Yakınlarına karşı sorumluluklarını yerine getirmeyenlerin kıyamette yaşayacağı sahneyi ise Kur'an şu şekilde bizlere hatırlatıyor:

"İşte o gün kişi kardeşinden, annesinden, babasından, eşinden ve çocuklarından kaçar."[174]

Rabbimiz, aile fertlerimize yönelik sorumluluklarımızın farkına varmayı ve bu sorumluluklarımızı hakkıyla kuşanmayı cümlemize nasip eylesin.

5. Çocuklarımızın İmanı

Hz. Nûh'un (a.s.) oğlunun kâfir olarak ölmesi karşısında her birimizin derin derin düşünmesi gerek...

Bir peygamberin başına gelen, sıradan bir insan olarak -Allah korusun- bizim başımıza gelemez mi? Çocuklarımızın inkâra, küfre, ahlâksızlık bataklığına batması ihtimali kaçımızı rahatsız edip uykularımızı kaçırıyor?

---

[173] Buhârî, "Nikâh", 81; Müslim, "İmâre", 20.

[174] Abese 80/34-36.

Günümüzde çocukları ve gençleri İslâm'ın inanç, ahlâk ve ibadetlerinden uzaklaştıracak o kadar çok etken el ele vermiş çalışıyor ki...

Bir yandan sosyal medyada İslâm'a karşı insanların kafasına şüphe tohumları eken, İslâm'ın kutsallarıyla alay eden, dinî altyapısı olmayanları kolayca avlayabilecek olan siteler... Hem öyle siteler ki İslâm'ın her şeyine saldırıyor: Madem İslâm Allah'ın dini, İslâm'da niye şu var, niye bu var, niye şu yok?

Diğer yanda görsel medyanın büyük bir bölümünde ahlâka aykırı bir sürü filmler, diziler, programlar. Gayri meşrû birliktelikleri özendiren görüntüler, söylemler...

Akıllı cep telefonları, tabletler, dizüstü bilgisayarlar... Bunlar, kulağının içine bağırarak bir şey söyleseniz de sizi duymayacak, duysa da telefondan başını kaldırıp oralı olmayacak nesiller yetiştiriyor...

İslâm'ın sesini kısmak üzere birleşmiş şer güçler, gençlerimize altından kalkamayacakları bir yığın soru, sorun, kuşku boca ediyor. Bütün bu sorular karşısında kafasında şimşekler çakan çocuklar ve gençler bu "niçin"lere, "neden"lere cevap aramak için en yakınlarından işe başlıyorlar. Ama en yakınında olanlar olarak bizler o kadar meşgulüz ki! Çocuklarımızın soru ve sorunları ile ya ilgilenmiyor ya da ilgilensek de cevabını bilmediğimiz bu sorular karşısında topu taca atarak "Bunlar saçma sorular, bu soruları kafandan sil." gibi geçiştirmeler yapıyoruz veya da sordukları için kızıyoruz. Peki biz böyle yapınca onların akıllarındaki sorular ortadan kalkıyor mu? Bazen de çocuklarımızın kucağına birtakım kitaplar yığarak "Al bunları oku, aradığın soruların cevabı burada var." diyerek kolaycılığa kaçıyoruz.

Hani bir söz var ya: "Bilgililer ilgisiz, ilgililer de bilgisiz." diye... Durumumuz çoğu zaman işte böyle.

Peki ne yapmamız lazım?

Bizde Hz. Nûh (a.s.) gibi yanan bir yürek olması lazım... Kâfirler tarafından kandırılan yavrusunu onların elinden kurtarmak, tufana kaptırmamak için çırpınan Hz. Nûh gibi... Sonunda başarının olup olmaması önemli değil. Önemli olan o dertli yürek...

Bizde Hz. Lokman gibi babacan bir tavır olması lazım... Çocuğumuzu karşımıza oturtarak aklının ermeye başladığı andan itibaren ona imanı, ibadeti ve ahlâkı anlatalım...

Bizde İmrân'ın karısı gibi çocuğumuzu Allah yoluna adayacak, Rabbine boyun bükerek yalvaracak hisli bir yürek olması lazım...

Bizde, kızına *"Ey kızım Fâtıma! Malımdan dilediğini iste sana vereyim (buna gücüm yeter ama) Allah'a karşı sana yardımcı olamam."*[175] diyerek şefkatle uyaran, merhametle yol gösteren Allah Resûlü (s.a.s.) gibi bir yürek lazım...

Çocukları ile güzelce ilgilenenleri tenzih ederek söylemeliyim ki çoğumuz işimizi gücümüzü, başka şeylerimizi bahane ederek çocuklarımızı ihmal ediyoruz. Çocuğumuz "Ben açım." dediğinde kalkıp yemek vermeyi ihmal etmiyoruz. Ama ruhunun açlığını bize her hâliyle belli ettiğinde o açlığı gidermek için kılımızı bile kıpırdatmıyoruz. Çocuğumuz hasta olduğunda doktora götürmeyi, ilaç vermeyi, tedavi etmeyi ihmal etmiyoruz.

[175] Buhârî, "Vesâyâ", 12.

Ama ruhları hasta olduğunu her hâliyle belli ederken bu hastalığı kaale almıyoruz.

Elbette biz ne kadar ilgilensek de hidayet bizim elimizde değil. Bizim ilgimize, alakamıza rağmen -Allah korusun- elimizden kayanlar olabilir. Nitekim Hz. Nûh da oğluyla ilgilendiği hâlde oğlu elinden kaydı gitti, kâfirlerden oldu, şeytanın ordusuna nefer, cehenneme odun oldu! Ama ya ilgilenmeseydi? Bunuṇ vicdan azabını ömür boyu hissetmeyecek miydi?

Vakit, Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şu sözünü kuşanma vakti:

"Hepiniz çobansınız ve hepiniz güttüğünüzden sorumlusunuz. Devlet başkanı bir çobandır ve idaresindekilerden sorumludur. Kişi ailesinin çobanıdır ve güttüğünden sorumludur. Kadın kocasının, evinin çobanıdır ve güttüğünden sorumludur. Hizmetçi, hizmet ettiği kimsenin malı üzerinde çobandır ve ondan sorumludur. Hasılı hepiniz çobansınız ve hepiniz güttüğünüzden sorumlusunuz."[176]

Evet... Sorumlular sorumluluğunu yerine getirdikçe sorunlular azalacaktır.

Rabbimiz sorumluluğumuzu idrak edip gereğini hakkıyla yerine getirmeyi cümlemize nasip eylesin.

6. Büyüyünce Ne Olacaksın?

Yanlış soruyla başlayınca doğru cevaba ulaşmak da imkânsızlaşıyor. Bir çocuk ve gence evvela sorulması gereken soru "Sen ne için yaşıyorsun?" sorusu olmalı... Zira ne için yaşadığını bilmeyen bir gencin gelecekte ne olacağının hiçbir önemi yoktur.

[176] Buhârî, "Cum'a", 10; Müslim, "İmâre", 20.

Günümüz eğitim sisteminin en büyük eksiği gençleri sadece "meslek edinme" odaklı düşünme ve tercihte bulunmaya sevk etmesidir. Eğitim çarkının içine giren bir çocuk ya da genç için cevap bekleyen temel soru "Gelecekte ne olacaksın?" sorusudur. Bu soruya ilkokul yıllarında son derece üst perdeden cevaplar verilir: Doktor, mühendis, pilot vb. Sonra eğitim basamakları ilerledikçe bu ideallerin ayakları yere basmaya başlar. Nihayet öyle bir noktaya gelir ki bir genç "Okulu bitirince iş bulabilsem yeter. Ne olduğu önemli değil." diye düşünmeye başlar.

Ümmet ve millet olarak gençlerimizi bir ideale, bir hedefe, bir davaya kilitlemek zorundayız. Bu ideal hiçbir zaman bir mesleğe indirgenemez. Bütün meslekler, o üst idealin gerçekleşmesinin sadece araçları olabilir. Her bir gence "Benim en üst idealim, Allah'ın kelimesinin en yüce olmasıdır (i'lâ-yi kelimetullah)." düşüncesini yerleştirmek gerekir. Bir hedefe kilitlenen, bir davası olan genç okur... Bir davası olan genç araştırır... Bir davası olan genç ömrünü boşa tüketmez... Bir davası olan genci kimse yolundan alıkoyamaz...

Gençlere bu dava aşkını aşılayabilmek için önce ana babaların, öğretmenlerin bir davasının olması gerekir. Tek derdi geçim kaygısı olan, biraz parayı bulduğunda lükse, sefahate düşen kimselerin gençlere örnek olması mümkün değildir.

Allah Resûlü'nün (s.a.s.) davasının başarılı olmasının beşer planındaki en önemli sebebi gençleri bir dava etrafında bir araya getirebilmesiydi. İlk iman edenlerin yaş seviyelerine baktığımızda içlerinde yaşça Allah Resûlü'nden daha büyük neredeyse hiç kimse yok.

Genel yaş ortalaması 20-35 arası. İşte dava bu gençlerin omuzlarında yükseldi.

Gençlere hayır peşinde koşmayı, iyiliği emredip kötülüğü yasaklamayı, ıslah peşinde koşup ifsattan uzak durmayı, hayırlı hiçbir faaliyette yorulmamayı öyle bir öğretmeli ki...

Geçmişte bütün dava adamları işte hep böyle bir gençliği hayal etmişler, böyle bir gençliği meydana getirmek için gayret göstermişlerdir. Necip Fazıl'ın "bir gençlik" derken özlemini duyduğu, Mehmet Âkif'in "Âsım"la somutlaştırdığı gençlik bu gençliktir.

Gençliğe ideal kazandırmak için mutlaka yapılması gereken üç şey vardır:

a) Gençliği cami ile buluşturmak.

b) Gençliği faydalı kitaplar ile buluşturmak.

c) Gençliği aynı ideallere sahip arkadaşlarla buluşturmak.

Her bir ana baba bundan sorumludur. Branşı ne olursa olsun her bir öğretmen bundan sorumludur. Mevkisi ne olursa olsun her bir din görevlisi bundan sorumludur. Herkes sorumluluğunu yerine getirdiğinde işte o zaman ümmet ve milletimizin geleceği adına her türlü endişeden uzak, geleceğe güvenle ve huzurla bakabiliriz.

Yol varsa budur, bilmiyorum başka çıkar yol!

7. Çocuklarınıza Manevi Aşılarını Yaptırıyor musunuz?

Çocukları ve gençleri ateizm, deizm vb. zararlı fikir akımlarına ve ahlâkî yozlaşmaya karşı korumak için yapılması gereken ne biliyor musunuz?

Bu sorunun cevabını iki benzetme ile vermeye çalışayım:

1. Çocuklarımızı boğmaca, kızamık, suçiçeği, verem gibi zararlı etkileri bulunan hastalıklara karşı nasıl koruyoruz? Onlara daha çocuk yaşta aşı yaparak. Öyle ki bu aşı iyi tuttuktan sonra artık çocuğa yukarıdaki hastalıkların mikropları bulaşsa bile bu mikroplar onda ölümcül etki yapmıyor.

2. Bilgisayarınızı virüslere karşı korumak için ne yapıyorsunuz? Bilgisayarı virüslere karşı korumak için bir antivirüs programı yüklemeniz gerekir. Bu antivirüs programı bilgisayara virüs bulaşmasını, şayet bulaşmışsa işletim sistemini ele geçirmesini engeller. Size derhâl alarm verir.

İşte bizler gerek ana babalar, gerekse yeni neslin eğitim işine kafayı takan eğitimciler olarak çocuklarımıza temyiz yaşı olan yedi yaşından itibaren din ve ahlâka ilişkin "doğru", "tutarlı", "iyi", "güzel" bir din ve ahlâk eğitimi verebilirsek bu eğitim çocuk için bir açıdan aşı, bir açıdan da antivirüs programı gibi bir etki yapar. İlerleyen yıllarda çocuk gerek okulda gerekse sosyal medya, toplum vb. yapılarda zararlı birtakım fikir ve davranışlarla karşılaştığında küçüklüğünde almış olduğu sağlam eğitim derhâl bir aşı ve antivirüs gibi devreye girip onu koruyacaktır.

Yalnız burada dikkat edilmesi gereken husus aşının doz, miktar ve etkisinin uygun olması, aşının yapıldığı yaşın uygun yaş olmasıdır. Nasıl ki bazı aşılar belirli yaşlarda yapıldığında tutuyor, sonrasında etki göstermiyorsa dinî ve ahlâkî eğitim de böyle.

Onun için dir ki Allah Resûlü (s.a.s.) *"Çocuklarınız yedi yaşına geldiğinde onlara namazı emredin. On yaşına geldiğinde yataklarını ayırın."* buyuruyor.[177]

Demek ki çocuğa namaz aşısı 7 yaşında vurulmalı. Demek ki çocuğa mahremiyet eğitimi 10 yaşından itibaren verilmeli. Bu aşıları yapmakta, bu antivirüs programlarını yüklemekte geç kaldığımızda o zamana kadar çocuğun bünyesine virüs ve mikrop girerse işimiz gittikçe daha da zorlaşıyor. Hele ergenlik çağına kadar bu aşıları yapmamış, bu programları yüklememişsek çocuk her türlü mikroba ve virüse açık bir hâlde dış dünyaya salınmış olmaktadır.

Atalarımız "Ağaç yaşken eğilir.", "Demir, tavında dövülür." diye boş yere söylememişler.

Rabbimiz ağacı yaşken eğmeyi, demiri tavında dövmeyi bizlere nasip eylesin.

[177] Ebû Dâvûd, "Salât", 26.

HAZİNE GİBİ DUALAR

1. Allah'tan Hayırlısını Talep Etmek

Olması için çok dua ettiğiniz ama gerçekleştiğinde bir zaman sonra pişman olduğunuz şeyler mutlaka olmuştur. "O kadar da dua ettim. Bilseydim hiç istemezdim." dediğiniz şeyleri bir düşünün...

Bir arabasının olması için dua eden ve sonra o araba ile kaza yapan birini düşünün...

Biriyle evlenmek için dua eden ve sonra mutsuz olup boşanan birini düşünün...

Bir iş kurmak için dua eden ve sonra iflas edip bütün mal varlığını kaybeden birini düşünün...

Bütün bunlar niçin oluyor? Çünkü bizler çoğu zaman dua ederken neyi, nasıl isteyeceğimizi bilmiyoruz.

Duaya konu olabilecek şeyler üç kısımdır:

a) Bizim için hayırlı olduğu kesin olanlar

Bir insanın akıllı, iman sahibi, ahlâklı, dürüst, takvâ sahibi, yararlı bir ilim sahibi olması her hâlükârda onun hayrınadır. Yine bir kimsenin Allah'ın sevdiği, razı olduğu, bağışladığı, cennetine nail eylediği kimselerden olması her hâlükârda onun hayrınadır.

Bu sebeple mümin bunları dualarında her daim ısrarla Allah'tan talep etmelidir. Peygamberimizin duaları baştan sona bunlarla dolu.

b) Bizim için şerli olduğu kesin olanlar

Bir insanın kâfir, müşrik, münafık, zalim, kötü ahlâklı, cahil, çocuklarının hayırsız, kendisinin zayıf ve âciz, düşmanın hâkimiyeti altında olması her bakımdan kötüdür. Yine bir kimsenin cehennemlik olması, Allah tarafından azaba düçar kılınması kötüdür.

Bu sebeple mümin, dualarında bunlardan her daim Allah'a sığınmalıdır. Peygamberimizin "sığınma" tarzındaki dualarında hep bunlara yer verilir.

c) Hayırlı mı şerli mi olduğunu bilemediğimiz şeyler

Bir kimsenin zengin ya da fakir olması, belirli birisiyle evlenmesi, çoluk çocuğunun olması, belirli bir işte çalışması, belirli bir görevi elde etmesi gibi şeyler insanın hayırlı mı yoksa hayırsız mı olduğunu bilemeyeceği şeylerdir. İnsan, bu konularda dua ederken "İlle de şu olsun." diyerek dua etmemelidir. Allah Resûlü (s.a.s.) bir konuda kararsız olan kimsenin "istihâre" yapmasını yani Allah'tan hayırlısını talep etmesini söylemiş ve buna ilişkin duayı sahâbeye tıpkı Kur'an'dan bir sûre öğretir

gibi öğretmiştir. Bu duadaki şu ifadeler, bize neyi nasıl istememiz gerektiği konusunda son derece güzel bir yol göstermektedir:

"Allah'ım! Sen her şeyi bildiğin için, hakkımda hayırlı olanı bana da bildirmeni, senin gücün her şeye yettiği için beni başarılı kılmanı ve hayırlı olanı nasip etmeni, senin o büyük kereminden niyaz ederim. Çünkü senin gücün her şeye yeter, benimki yetmez; sen her şeyi bilirsin, ben bilemem. Şüphesiz sen görülüp bilinmeyenleri de bilirsin.

Allah'ım! Eğer bu iş benim dinim, dünyam ve âhiretim için hayırlı ise (şimdi veya daha sonrası için hayırlı ise) onu yapmayı bana nasip eyle, kolaylık ver ve onu bana mübârek kıl! Şayet bu iş benim dinim, dünyam ve âhiretim için şer ise (şimdi veya daha sonrası için kötü ise) onu benden, beni de ondan uzaklaştır. Hayır nerede ise onu bana nasip et, sonra da gönlümü bu sonuca razı kıl!"[178]

Rabbimiz, adabınca dua eden ve duaları makbul olanlardan eylesin.

2. Sakın Dua Ederken Bunu Yapmayın!

Sakın ola dua ederken, gökyüzüne "dilek feneri" salar gibi bir duyguyla dua etmeyin. Öylesine, boşluğa salar gibi. "Ucu nereye varır bilemem." düşüncesiyle...

Dua ederken, karşınızda "Buradayım!" diyen bir Zülcelâl'in bulunduğunu bilerek, siz daha dilinizi kıpırdatmadan, elinizi kaldırmadan kalbinizden geçenleri O'nun bildiğini düşünerek dua edin.

---

[178] Buhârî, "Da'avât", 48; Ebû Dâvûd, "Salât", 365; Tirmizî, "Salât", 349.

Dua ettiğinizde, aslında O'nun zaten bildiği bir isteğinizi bir de O'nun huzurunda dile getirdiğinizin farkında olarak...

O'nun verdiği dili kıpırdatıp, O'nun verdiği eli kaldırıp, O'nun verdiği yürekle duygulanıp, O'nun öğrettiği kelâmla fısıldadığınızın farkında olarak...

Hani Hz. Âişe (r.a.), Peygamberimize sormuştu: "Ey Allah'ın Resûlü! Kadir gecesine rastlarsam nasıl dua edeyim?" diye. Allah Resûlü ona uzun uzun, kafiyeli, yapmacık, bitmek bilmeyen dualar öğretmedi! Basit bir cümle! Tek cümle!

Çünkü Cenâb-ı Hakk'ı en iyi tanıyan Allah Resûlü, O'ndan Kadir gecesinde neyin nasıl istenileceğini de en iyi bilendi.

İnsan, kirlenen varlıktı. Vücudumuza bulaşan kirler içinde bazıları bir iki yıkamada gider. Bazıları ise ancak banyo yaparak giderilebilir. Kadir gecesi, ruhların yıllık banyo yapma zamanı. Geçen yıldan bu yana işlenmiş olan günahların ruhlara bıraktığı "inatçı lekeler" için en etkili formül, yukarıdaki duada gizli.

Elverir ki bu duayı, sırf dil ve dudakla değil kalp ve yürekle de edebilelim.

Hem bu gece duanızda yalnız değilsiniz. Siz dua ettikçe "Âmin!" diye haykıran kim bilir kaç varlık var her biri nurdan. Hem kim bilir, belki de onların arasında Rûh da (Cebrâil) vardır.

"Hadi canım sen de!" dediğini duyar gibi oluyorum. Öyleyse söyle: Böyle olmayacaksa Rabbin ne diye

Kadr sûresinde *"O gece Rûh ve melekler, inerler de inerler."*[179] diyor?

"Duama Cebrâil'in âmin demesi uzak ihtimal!" deme! Rabbimiz bir kulunu sevince Cebrâil'i çağırır ve ilk olarak ona "Ben falan kulumu seviyorum, sen de sev." diyor. Sonra Cebrâil, bunu diğer meleklere söylüyor ve böylece yeryüzüne kadar melekler ordusu sırayla o kulu seviyor![180]

Bir kulu seven, onun duasına âmin demez mi?

Öyleyse duamıza icabet edileceği şuuruyla ve "Âmin." demesini istediklerimizin hazır olduğu bilinciyle bir kere daha edelim kutlu duayı:

"Allah'ım! Sen affedicisin, affetmeyi seversin, beni de affet."

3. Maddi ve Manevi Sıkıntıların Dermanı

Allah Resûlü (s.a.s.) bir gün namaz vakti dışındaki bir zaman diliminde mescide girdi. Orada ensardan Ebû Ümâme isimli şahsı tek başına otururken buldu. Kendisine *"Ebû Ümâme! Hayırdır, namaz vakti olmadığı hâlde seni mescitte otururken görüyorum. Bir durum mu var?"* diye sordu. Ebu Ümâme "Yakamı bırakmayan sıkıntılarım ve borçlarım var ey Allah'ın Resûlü!" dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.) şöyle buyurdu: *"Sabah ve akşama ulaştığında şu duayı oku:*

'Allah'ım endişe ve üzüntüden sana sığınırım. Âcizlik ve tembellikten sana sığınırım. Korkaklık ve cimrilikten

---

179 Kadr 97/4.

180 Buhârî, "Bed'ü'l-Halk", 6; Tirmizî, "Tefsîrü'l-Kur'ân", 20.

sana sığınırım. Borç yükü altında kalmaktan ve insanların baskısına maruz kalmaktan sana sığınırım.'"

Ebû Ümâme diyor ki: Ben, Allah Resûlü'nün dediği gibi yaptım. Allah benim endişelerimi giderdi, borçlarımı ödememi nasip eyledi.[181]

Hayat imtihanımızın nelere gebe olduğunu hiçbirimiz bilemeyiz. Güçlü, kuvvetli iken bir anda hasta düşebiliriz. Maddi durumumuz yerinde iken bir anda borç batağı içine girebiliriz. Mutlu ve huzurlu iken bir anda stresli, huzursuz bir hâle dönebiliriz. Bütün bunlar imtihanımızın bir parçası. Rabbimiz bize bu dünyada güllük gülistanlık bir hayat vadetmedi. Tam tersine bizi birtakım zorluk ve sıkıntılarla imtihan edeceğini açıkça belirtti. Bütün bu imtihanların gayesi Allah'ın ezelî ilmiyle bildiği ancak bizim bilmediğimiz hususların gün yüzüne çıkması içindir. Yani bu dünyada bütün yaşadıklarımız, imanında samimi olan ile olmayanı, şükreden ile etmeyeni, sabreden ile sabırsız olanı ortaya çıkarmak içindi.

İnsanlık tarihinin en çetin imtihanlarını Allah'ın elçileri olan peygamberler yaşamadı mı? Firavun saltanatıyla, Kârûn servetiyle, Bel'am ilmiyle böbürlenirken Hz. İbrâhim ateşte, Hz. Yûsuf kuyuda, Hz. Yûnus balığın karnında, Hz. Mûsâ gurbet yollarında, Hz. Eyyûb hasta yatağında değil miydi?

Cenâb-ı Hakk'ın habibi, gönüllerin tabibi olan Allah Resûlü, işte bu gibi maddi ya da manevi sıkıntı ile karşılaşan müminlere, Ebû Ümâme'nin şahsında öyle bir derman, öyle bir şifa sunuyor ki…

[181] Ebû Dâvûd, "Salât", 365.

Maddi ya da manevi sıkıntıları, endişeleri, korkuları olanlara Allah Resûlü nasıl dua etmelerini tavsiye ediyor bir bakalım. Çünkü şifa ve derman bu duanın cümlelerinde gizli.

a) "Allah'ım endişe (kaygı) ve üzüntüden (hüzünden) sana sığınırım."

İşte manevi iki sıkıntı kaynağı: Endişe (kaygı) ve üzüntü. Endişe insanın geleceğe dönük korkularını ve kaygılarını ifade eder. "Acaba gelecekte şu olacak mı?", "Şunu başarabilecek miyim?", "Ya şu işim şöyle olmazsa!", "Ya istediğim okulu kazanamazsam!", "Ya iş bulamazsam!", "Ya istediğim kişiyle evlenemezsem!" Bunların hepsi geleceğe dair korkularımızı ifade eder. Üzüntü (hüzün) ise geçmişte olan bir şeye yönelik manevi sıkıntı ve ızdırabı ifade eder. Geçmişi hatırladığımızda bizi üzen şeyler olabilir. "Keşke şunu şöyle yapmasaydım.", "Keşke şöyle olmasaydı.", "Keşke o gün yola çıkmasaydım, o kazayı yapmazdım.", "Keşke sınavıma çok çalışsaydım, okulumu bitirirdim.", "Keşke işten çıkarılmasaydım.", "Keşke şu okulu kazansaydım." gibi ifadeler bu üzüntünün dışa vurumudur.

Hayatımızın çok önemli bir kısmı geçmişte yaşadığımız üzücü şeyleri hatırlayıp hüzünlerimizi tazelemekle veya gelecekte olması muhtemel kötülüklerin kaygısını çekmekle geçiyor. Bu durum ise bizi moral ve motivasyon olarak yıpratıyor. Yaşama sevincimizi elimizden alıyor. Hiçbir şeyden mutlu olamıyoruz. Ne işle meşgul olursak olalım aklımızın bir köşesinde hep ya geçmiş hüzünler ya gelecek kaygıları oluyor.

İşte Allah Resûlü diyor ki: "Bırakın geçmişin üzüntülü olaylarını tekrar tekrar tazelemeyi. Bırakın gelecek

kaygılarını. Siz geçmişten ders alın, geleceğe de ümitle bakın. İçinde bulunduğunuz bu travma hâlinden Allah'a sığının. O sizin Rabbiniz, ilâhınız. Sonsuz güç, kudret ve merhamet sahibi. Tüm hüzünleri sona erdirmek, tüm kaygıları boşa çıkarmak O'nun güç ve kudreti dâhilinde. O'nun gücünün ermediği hiçbir şey yok. Öyleyse ne diye bu sıkıntılarla kendi başınıza mücadele etmeye kalkıyorsunuz? O'nun dergâhına sığınsanıza, O'ndan imdat dilesenize!"

b) "Âcizlik ve tembellikten sana sığınırım."

Âcizlik, bir kimsenin kendisi için bir iyilik elde etme ya da başına gelecek bir kötülüğü defetme gücünden yoksun kalmasıdır. Bir başka ifadeyle kendi güç ve kudretini aşan bir durumla karşılaşmasıdır. Mesela bir kimsenin dermansız hastalığa yakalanması, depremde evinin yıkılması, iş yerinin yanması, yakınının ölmesi, hastalık sebebiyle orucunu tutamaması, maddi imkânsızlık sebebiyle zekât, kurban ve hac gibi ibadetlerini yapamaması hep âcizlik örnekleridir. İşte mümin, böyle bir durumla karşılaşmaktan Allah'a sığınmalı, ancak takdîr-i ilâhî icabı böyle bir durumla karşılaşırsa da bunu hayatın sonu gibi görüp kahretmek yerine bu defa bir önceki maddede belirtildiği gibi başına gelenden dolayı sürekli bir üzüntü hâlinde bulunmaktan kaçınmalıdır.

Tembellik, kişinin güç ve kudreti bulunduğu hâlde yapması gereken bir şeyi yapmaktan geri durmasıdır. Mesela bir ibadeti yerine getirmeye gücü yettiği hâlde tembellik gösterip yapmamak, çalışıp kazanmaya gücü yettiği hâlde yan gelip yatmak hep tembellik örneğidir. Allah Resûlü, böyle bir durumun Allah'a sığınılması

gereken bir durum olduğunu belirterek müminleri tembelliğe karşı uyarmış olmaktadır. Mümin, hayattaki nefeslerinin sınırlı olduğunu, boşa geçirecek hiçbir anının bulunmadığını bilerek tembellikten uzak durmalıdır.

c) "Korkaklık ve cimrilikten sana sığınırım."

Korkaklık, bir kimsenin haklı olduğu bir durumda başına gelebilecek kötülüklerden endişe ederek hakkını savunamaması, zulme razı olması demektir. Samimi mümin saldırgan olmadığı gibi korkak da değildir. Kimsenin hakkını yemez, kendi hakkını da savunur. Hakkını başkasına helâl edecek olsa bile bunu korkaklığından dolayı değil tevazusundan ve alicenaplığından dolayı yapar. Hakiki anlamda Allah korkusunu gönlüne nakşetmiş olan bir mümin, Allah'tan başkasından korkmaz; çünkü şu kâinatta hakiki anlamda güç ve kudret sahibi olan yegâne varlık âlemlerin Rabbi olan Allah'tır. Öyleyse korkaklık ve pısırıklık göstererek dinden taviz vermek, hakkını yedirmek mümine yakışmaz.

Cimrilik, bir kimsenin elinde imkân bulunduğu hâlde bu imkânı gerek kendisi gerekse başkaları için hayırlı yolda harcamaktan geri durmasıdır. Cömert için mal hem kendisi hem de başkaları için bir nimet olduğu hâlde cimri için mal tam bir eziyettir. Zira cimri, malın tükeneceğini, çalınacağını, elinden çıkacağını düşünerek bir türlü rahat hareket edemez. Şu dünya hayatında kendisine binek olsun diye yaratılmış malı kendi sırtına yük olarak yükler.

d) "Borç yükü altında kalmaktan ve insanların baskısına maruz kalmaktan sana sığınırım."

İnsan ayağını yorganına göre uzatmalı, harcamalarında tedbirli olmalı, israftan ve gösterişten uzak durmalı, ödeyemeyeceği borç yükünün altına girmekten kaçınmalıdır. Bununla birlikte bazen hayat şartları bizleri borçlanmaya mecbur bırakabilir. İşte böyle durumlarda alacaklıların ısrarlı talepleri ve baskısı altında kalmak borçluları yıpratır. Allah Resûlü, böyle bir durumdan sığınmamız için de Rabbimize dua etmemiz gerektiğini belirtmektedir.

Yukarıdaki kısacık hadiste dile getirilen sekiz husus var ya... Eğer bir mümin samimi olarak bu duayı yapmak suretiyle bu sekiz şeyden Allah'a sığınsa bir yandan da sadece dua etmekle kalmayıp fiilen de bu sekiz şeyden elinden geldiğince uzak durmaya gayret etse onun hayatında maddi ve manevi sıkıntı kalmaz. Nitekim Ebû Ümâme, Hz. Peygamber'in verdiği reçeteye devam ettiğinde şikâyet ettiği sorunların ortadan kalktığını söylüyor.

Günümüzde nice insan maddi ve manevi sıkıntıları sebebiyle hasta oluyor, aklını kaybediyor, intihar ediyor, kendini içki ve uyuşturucuya veriyor, cinayet işliyor, hapse giriyor. Oysa Rabbimizin Elçisinin sözlerini dinleyip tavsiyelerine uysak Rabbimiz bizlere zahmet içinde rahmetler yaratıyor. Hz. İbrâhim'e ateşi esenlik, Hz. Yûsuf'a zindanı medrese, Hz. Yûnus'a balığın karnını mesken eyleyen Rabbimiz bizlere de elbette zorluk içinde bir kolaylık yaratacaktır.

Rabbimiz zorlu imtihanlardan bizleri uzak eylesin. İstemediğimiz durumlar meydana geldiğinde de sabır ve

metanetle karşılayıp Elçisinin öğrettiği duaları okuyarak ve bu durumdan kurtulmak için gayret göstererek felâha ulaşmayı cümlemize nasip eylesin.

4. Namaz Sonunda Okunacak Bir Dua

Bizler namazların son rekâtında Salli-Bârik dualarından sonra hep Rabbenâ dualarını okuyoruz. Elbette bu iki dua hem birer Kur'an âyeti olmaları hem de dünya ve âhirete ilişkin pek çok hayrı barındırmaları sebebiyle çok güzel dualar. Bununla birlikte Allah Resûlü (s.a.s.) namazlarının son rekâtında selâm vermeden önce bunlar dışında başka pek çok dualar da okumuştur. O duaların birisi var ki bir mümin için her türlü hayrı barındırıyor. Şimdi bu duayı -mealen- ele alıp biraz inceleyelim. Bize hangi hazineler sunuyor buna bir bakalım:

"Allah'ım! Ben senden her türlü (hayırlı) işimde sebatkâr olmayı, dosdoğru yol üzerinde azimle devam etmeyi dilerim.

Senden nimetine şükretme, güzelce kulluk etmeyi dilerim.

Senden (her türlü kötülükten) sâlim bir kalp, doğru bir dil dilerim.

Senin hayırlı olduğunu bildiğin şeyleri senden diler, senin şerli olduğunu bildiğin şeylerden sana sığınırım.

(Bende var olup da) senin bildiğin (günahlarımdan) dolayı senden bağışlanma dilerim.

Şüphesiz ki sen her türlü gaybı çok iyi bilensin."[182]

Şimdi bu duadaki hazineleri tek tek ele alalım:

---

[182] Tirmizî, "Da'avât", 23; Nesâî, "Sehiv", 51.

a) Sebat ve azim

Allah Resûlü (s.a.s.) bu duada ilk olarak en önemli şeyi talep ederek işe başlıyor: O, din ve dünyaya ilişkin her türlü hayır işinde sebat göstermeyi, dosdoğru yol üzerinde azim ve kararlılıkla yürümeyi Rabbinden talep ediyor.

Sebat, hayırlı olan şeylerde kararlılık, gayret göstermek anlamına gelir. Sebat vazgeçmemek, direnmek demektir.

Çoğumuz iyi ve güzel işlere başlasak bile bunun sonunu getiremeyiz. Bunun sebebi sebat ve azim eksikliğidir. En ufak bir zorluğu gördüğümüzde hemen yılgınlık gösterir, pes ederiz. Oysa zorluklar sebat ile aşılır.

Allah Resûlü (s.a.s.) âdeta sebat ve azmin ete kemiğe bürünmüş hâlidir. Peygamberliğini ilan ettiği andan itibaren Mekke'nin servetiyle şımaran bütün elebaşları onun karşısına çıkmış, onu davasından döndürmek üzere her türlü yola başvurmuştu. Kimi zaman baskı ve sindirme kimi zaman dünya nimetlerini önüne serme şeklinde her türlü yolu denemişlerdi. Ama o darlıkta iken sebat ettiği gibi varlıkta da sebat etti.

Bir kısmımız varlıklı iken dindar oluyor, darlığa düştüğünde sabır ve sebatı bırakıyor. Diğer bir kısmımız ise darlıkta Rabbine sığınırken varlıkta yoldan çıkıyor. Her durumda sebat edenler ne kadar da az!

İmanın temellerinin sarsıldığı, her kafadan bir sesin çıktığı, haklı ile haksızın birbirine karıştığı şu âhir zamanda hak ve hakikatte sebatkâr olmak ne kadar önemli ve ne kadar zor! Rabbimiz, Resûlünün gücünün tükendiğini bildiği durumda kendisine moral vermek üzere *"Azim*

sahibi peygamberlerin sabrettiği gibi sen de sabret."[183] diyerek onu motive ediyor; sabır, sebat ve azmini bileyerek onu şevke getiriyordu.

Allah Resûlü, âhir zamanın zorluklarından söz ederken *"Öyle bir zaman gelecek ki, o zamanda sabır ve sebat gösteren kimse, ateşten bir koru elinde tutan kimse gibi olacak."* diyerek haber vermişti.[184]

Öyleyse her mümin için imanını koruma yolunda yapılabilecek en güzel dua Allah'tan dosdoğru yol üzerinde sabır ve azimle yürümeyi dilemekten başka ne olabilir!

Hem biz her namazda *"Bizi dosdoğru yola ilet."*[185] diye dua etmiyor muyuz?

Kur'an'da *"Bizleri hidayete erdirdikten sonra kalplerimizi kaydırma."*[186] duasını hep okumuyor muyuz? Allah Resûlü'nün (s.a.s.) *"Ey kalpleri evirip çeviren Allah'ım! Kalbimi dinin üzerinde sabit kıl."* diye dua ettiğini bilmiyor muyuz?[187]

b) Nimete şükür ve güzel kulluk

Bizleri "kendisine kulluk etmemiz" için yarattığını belirten Rabbimiz,[188] güzelce şükretmemiz hâlinde nimetlerini artıracağını, nankörlük edersek şiddetli

---

183 Ahkâf 46/35.

184 İbn Mâce, "Fiten", 21; Ebû Dâvûd, "Melâhim", 17; Tirmizî, "Tefsîrü'l-Kur'ân", 6.

185 Fâtiha 1/6.

186 Âl-i İmrân 3/8.

187 Tirmizî, "Kader", 7.

188 Bk. Zâriyât 51/56.

azaba düçar kılacağını[189] belirtmiş, iman edip şükredenlere azap etmeyeceği taahhüdünde bulunmuştur.[190]

O hâlde bize düşen şey Rabbimizin nimetlerine en güzel şekilde şükretmek ve bizi yaratma sebebi olan kulluğu yerine getirmek konusunda O'ndan her daim yardım dilemektir.

c) Selîm kalp, doğru söyleyen dil

İnsanın salâh ve felâhı her türlü kötülükten sâlim bir kalbe, dosdoğru bir dile bağlıdır. İnsanın ziyan ve hüsranı ise mühürlü, hasta bir kalbe, yalan söyleyen bir dile sahip olmasına bağlıdır.

Kalp imanın da inkârın da merkezidir. Bir kalp ancak küfür, şirk, nifak, riya gibi kötülüklerden arındığında selîm olur. Zaten kıyamet gününde ne mal ne de evlat fayda verir, yalnızca Allah'ın huzuruna selîm bir kalple gelen bunun faydasını görür.[191]

Dil ile kalp arasında bir bağlantı vardır. Bu sebeple insanın iç dünyasında ne varsa dışına da o yansır. Kalbinde kötülük bulunanın dili de doğru olmaz.

d) Hayırlı olanı istemek, şerli olandan sığınmak

Bizler gaybı bilmediğimiz için neyin hakkımızda hayırlı neyin şerli olduğunu bilemeyiz. Onun için her türlü gaybı bilen Rabbimizden isteyebileceğimiz en güzel şey, O'nun hayırlı olduğunu bildiği şeylerdir. O'nun şerli olduğunu bildiği şeylerden ise O'na sığınmak gerekir. Böylece mümin, Allah'a hakkıyla tevekkül etmiş, kendi

189 Bk. İbrâhîm 14/7.

190 Bk. Nisâ 4/147.

191 Bk. Şuarâ 26/88-89.

kusurlu ve kısır aklı ile "Bana şunu ver, beni şundan uzak tut." demek yerine işi âlemlerin Rabbine havale etmiş olur.

e) Günahlardan af dilemek

Allah Resûlü (s.a.s.) her türlü dua ve işi mutlaka tövbe ve istiğfar ile tamamlamayı severdi. Bu duayı da yine getirip tövbe ve istiğfara bağlamıştır. Ne de olsa kuluz. Ne de olsa her işimizde bir hata ve kusur olabilir. Hâl böyle iken Rabbimizden sürekli isteyeceğimiz şey bizim hatalarımızı, günahlarımızı ve kusurlarımızı affetmesidir.

Ne güzel dua değil mi?

Rabbimiz bu duada yer alan hayırlara nail olmayı cümlemize nasip eylesin.

5. Her Türlü Sıkıntılı Durum İçin Birebir!

"Dün gece başım çok ağrıdı bir türlü uyuyamadım.", "Bütün gece karın ağrısından kıvranıp durdum.", "Gözümü bir türlü uyku tutmadı."

Hepimiz mutlaka bu tip şikâyetlerde bulunmuşuzdur. Ya biyolojik bir rahatsızlığımız ya da kafamıza bir şeyleri takmamız sebebiyle gözümüzü uykunun tutmadığı, ilacın kâr etmediği, sabahın olmak bilmediği zaman dilimleri yaşamışızdır.

Böyle durumlarda ne yapmalı, ne etmeli?

Şimdi şu tabloyu gözünüzde bir canlandırın:

Enes b. Mâlik (r.a.) anlatıyor:

Bir gün Allah Resûlü (s.a.s.) ile birlikte mescitte sabah namazını kıldıktan sonra güneş doğuncaya kadar bekledim. Resûlullah (s.a.s.) mescitten çıkınca ben de

onunla birlikte çıktım. Bana *"Gel seninle Fâtıma'ya bir uğrayalım."* dedi. Fâtıma'nın (r.a.) evine gittik. Yatağında uzanmış yatıyordu. Allah Resûlü (s.a.s.) *"Fâtıma! Bu saate kadar uyuyor musun?"* buyurdu. Fâtıma uyandı ve "Dün bütün gece sıtma tuttu uyuyamadım." dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.) ona dedi ki:

"Peki sana öğrettiğim duaya ne oldu (Niçin o duayı etmedin)?"

Fâtıma "Unuttum." dedi.

Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu:

"Şöyle de: Ey dipdiri ve her şeyin varlığını devam ettiren (Rabbim)! Senin rahmetinle senden medet ve yardım diliyorum. Benim bütün işlerimi yoluna koy. Beni göz açıp kapayıncaya kadar bile nefsime ya da herhangi bir kimseye bırakma."[192]

Âlemlere rahmet olarak gönderilen ve merhamet kanadını bütün müminlerin üzerine gèrmeye çalışan Allah Resûlü (s.a.s.) kendi öz kızına, yaşadığı rahatsızlık sebebiyle ne tavsiye ediyor görüyorsunuz değil mi?

Bu duanın benzeri pek çok hadis kitabında "sıkıntı durumunda okunacak dua" diye nakledilmiş. Duanın her bir kelimesi insanın psikolojisini düzelten; ona güç, azim, yaşama sevinci veren, hüzün ve kederi dağıtan bir ilaç hükmünde.

Şöyle bir bakalım bu duada ne var:

[192] Taberânî, *el-Mu'cemü's-Sagîr*, I, 270 (No. 444).

a) Ey dipdiri ve her varlığı ayakta tutan!

Bu ifadenin orijinali "Yâ Hay yâ Kayyûm" ifadesidir. Gerçek anlamda hayat sahibi olan tek varlık Allah'tır. Allah dışında bütün varlıklar, Allah'ın onları ayakta tutmasıyla varlığını sürdürebilir.

Demek ki başımıza bir sıkıntı geldiğinde şunu bileceğiz: Bizim hayatımız pamuk ipliğine bağlı. Bizim hayatımız sınırlı, küçük, engellerle dolu. Gerçek anlamda hayat sahibi olan, hiç kimseye bağımlı olmayan, bir sorunla karşılaşmayan tek varlık Allah'tır. Bütün varlıklara hayat, şifa, deva, derman bahşeden tek varlık da O'dur. Demek ki başımıza bir sıkıntı geldiğinde varılacak tek kapı da O'nun kapısı, başka kapı değil!

b) Senin rahmetinle senden medet/yardım diliyorum!

Sen ki sonsuz merhamet sahibi ve sonsuz güç sahibisin. Bütün varlıkları elinde tutan, çekip çeviren, idare eden sen olduğuna göre, sen dilemedikçe hiçbir varlık hiçbir varlığa yardım edemez, medet sunamaz. Bütün mahlûkata yardım edebilecek tek varlık sensin.

Hani namazın her rekâtında Fâtiha sûresini okurken ne diyoruz: *"Yalnız sana kulluk ederiz ve yalnız senden yardım dileriz!"*[193] İşte aynen öyle.

Demek ki başı sıkışan kişi kendisine gerçek anlamda yardım edebilecek yegâne varlığın, merhameti ve kudreti sonsuz olan Allah olduğunu bilmeli. Hiçbir doktor bize kendiliğinden şifa sunamaz, hiçbir öğretmen bize

---

[193] Fâtiha 1/5.

kendiliğinden bilgi öğretemez, hiçbir patron bize kendiliğinden rızık veremez. Her şey O'nun elinde.

c) Benim bütün işlerimi yoluna koy!

Hayatımda hangi işim varsa onları en iyi nasıl olması gerekiyorsa o hâle getir. Canım, malım, ailem, çoluk çocuğum, işim, kazancım, okulum... Hayatımda hangi işlerim varsa hepsini düzene koy, tam olması gerektiği hâle getir. Bütün işlerimi sorunsuz bir duruma kavuştur. Çünkü benim, hayatımdaki bütün işlerimi tam olması gerektiği kıvama getirme gücüm yok. Sadece benim değil hiç kimsenin böyle bir gücü yok. Hayatımdaki bütün işler, benim dünya ve âhiretteki mutluluğum için nasıl olması gerekiyorsa onu o hâle getir. Hayatımda sıkıntılı ne varsa sıkıntıyı gider, beni üzen ne varsa üzüntüyü kaldır. Beni darlığa, bunalıma, strese, depresyona sokan ne varsa hepsini hayatımdan söküp at, bana ferahlık, rahatlık, genişlik, dinçlik ver.

d) Beni, göz açıp kapayıncaya kadar bile nefsime ya da herhangi bir kimseye bırakma!

Beni nefsime bırakma; çünkü nefis insana kötülüğü emreder. Ben bir şeyi iyi zannederim hakkımda kötü olur, güzel zannederim çirkin olur. Nefsim şeytana uyar günaha girerim. Öyleyse beni bana bırakma. Ben kendimi iyi bir konuma sokabilecek güce sahip değilim. Çünkü sonsuz ilmim yok ki bileyim. Sonsuz gücüm yok ki yapayım. Beni başka bir kula da bırakma; çünkü senin dışında bütün kullar, bütün varlıklar âciz, zayıf, biçare.

Allah Resûlü'nün (s.a.s.) kızına ve bütün müminlere öğrettiği bu duayı sabah ve akşam yapsak, her başımız sıkıştıkça, her aklımıza geldikçe, her "Of!"

diyeceğimiz zamanda yapsak işte o zaman işlerimiz düzene girecektir.

Yine o dua ile bitirelim:

"Ey dipdiri ve her şeyin varlığını devam ettiren (Rabbim)! Senin rahmetinle senden medet ve yardım diliyorum. Benim bütün işlerimi yoluna koy. Beni göz açıp kapayıncaya kadar bile nefsime ya da herhangi bir kimseye bırakma."

6. Sabaha Erince Edilecek Dua

Sabaha erdiğiniz bugünde başınıza nelerin geleceğini biliyor musunuz? Nereden bileceksiniz ki? Kaç kişi doğacak, kaç kişi ölecek? Kaç kişi hasta, kaç kişi sakat kalacak? Kaç kişi rızık peşinde koşacak, terleyecek, kaç kişi Allah'ın yasak ettiği haramlara bulaşacak, şeytanın ardından gidecek? Kaç kişinin imtihan bileti bugün kesilecek?

Hani Kur'an'da *"Hiç kimse yarın ne kazanacağını (başına neyin geleceğini) bilmez."*[194] buyuruluyor ya, işte sabahına erdiğimiz şu gün de öyle günlerden biri. Yeryüzünün her bir noktasında şu an gün doğuyor, gün batıyor. Yeni bir güne başlayan da yeni bir geceye başlayan da başına neyin geleceğini bilmiyor.

Piyango gibi milyonda bir çıkma ihtimali olan bir harama bel bağlayanları en çok kendine çeken düşünce "Ya çıkarsa!" düşüncesidir. Ölümün yüzde yüz başımıza geleceği bilinmekle birlikte vakti belli değildir ama piyangoya "Ya çıkarsa!" mantığını uygulayan insan hiç değilse sabahına ulaştığı her bir günde "Ya bugün o

[194] Lokmân 31/34.

günse?" diye düşünmeli değil mi? Ölenlerle röportaj yapma imkânımız olsaydı da sorsaydık, "Sen, öldüğün günün sabahında o gün öleceğini düşünür müydün? Buna ihtimal verir miydin?" diye... Muhtemelen birçoğu "O gün öleceğimi aklıma bile getirmemiştim." diyecektir.

İşte tam da bu sebeple Allah Resûlü, her yeni güne ve geceye başladığında şöyle dua ederdi:

"Allah'ım bugünün hayrını, fethini, yardımını, nurunu, bereketini ve hidayetini senden dilerim. Bugündeki ve bugünden sonraki her türlü şerden sana sığınırım.

Allah'ım sabaha erdiğim şu anda üzerimde hangi nimet varsa yalnızca sendendir. Senin ortağın yoktur. Övgü de şükür de sanadır.

Allah'ım bu gündüzün başını iyilik, ortasını başarı, sonunu kurtuluş kıl! Ey merhametlilerin en merhametlisi!"[195]

7. Uyanınca Dilinden Ne Dökülüyor?

Uykunuzdan uyanır uyanmaz ağzınızdan hangi sözler dökülüyor hiç dikkat ettiniz mi?

İnsanın nasıl bir kişi olduğunu, hayata bakışını, inancını ve kimliğini uykudan uyandığı anda dilinden dökülen sözler ele verir.

Allah Resûlü (s.a.s.) uykudan uyanır uyanmaz şu sözleri söylerdi:

[195] Nevevî, *el-Ezkâr*, 79.

"Bizleri (uykuda) öldürdükten sonra tekrar dirilten Allah'a hamdolsun. Sonunda O'na döndürüleceğiz."[196].

Ayrıca şöyle buyururdu:

"Sizden biri uykusundan uyanınca şu sözleri söylesin:

Bedenimi afiyette kılan, ruhumu bana geri veren ve bana kendisini zikretmem için (bugün de) izin veren Allah'a hamdolsun."[197]

Allah'a hamd ile başlanan, ölüm gerçeğinin hatırlandığı, beden sağlığının dile getirildiği, hayatta var oluş amacımızın Allah'ı anmak olduğu belirtilen bu duayı her uyandığımızda yapmalı. Zaten yapıyorsak o zaman bir alışkanlık ve gaflet altında değil anlamını bilerek ve şuurlu bir şekilde yapmalı. Sonra da bunun hayatımıza nasıl yansıdığına bakmalı.

Rabbimiz günlerimize Allah adıyla başlamayı cümlemize nasip eylesin.

8. Sübhâneke Duasının Anlamı

Her namaza başladığınızda ilk okuduğunuz "Sübhâneke" duasının anlamını biliyor musunuz?

Namaz İslâm'ın en önemli rükünlerinden, dinin direği olan ibadet. Bu ibadete başlarken Allah Resûlü'nün (s.a.s.) okuduğu ve okunmasını tavsiye ettiği başlangıç duaları var. Bu dualar, en önemli ibadetin girişi mahiyetinde olduğu için son derece önemli mesajlar içeriyor.

Namaz kılan herkesin bu duaları anlamını bilerek okuması, kıldığı namazı sadece bedensel hareketler yığını

---

196 Buhârî, "Da'avât", 7.

197 Tirmizî, "Da'avât", 20.

olmaktan kurtaracak, namazı ruhuna sindirerek kılmasına yardımcı olacaktır.

Şimdi kısaca "Sübhâneke" duasının anlamına bakalım:

a) Allah'ım! Seni övmekle birlikte her türlü noksanlıktan tenzih ederim. (Sübhânekellâhümme ve bihamdik)

Bu ifadede iki anahtar kelime var: "Sübhân" ve "hamd". Arapça kelime tahlillerine girmeden herkesin anlayacağı şekilde söyleyeyim:

Bu iki kelime Allah'ın zat ve sıfatlarının iki yönüne işaret ediyor: Sübhân kelimesi Allah'ın her türlü noksandan, kusurdan uzak bulunduğunu, "hamd" kelimesi ise her türlü övgü, şükür ve üstünlüğe layık olduğunu belirtiyor.

Rabbine "Sübhâneke" ifadesiyle hitap eden mümin şunu demeye çalışıyor:

"Allah'ım! Sen, her türlü noksandan uzaksın. Mahlûkat içinde en üstün varlık olan insanı ele alalım. İnsan ne kadar noksanlıklar ile dolu. Her şeyden önce var olmak için bir ana babaya muhtaç. İnsan sonradan yaratılıyor, doğuyor. Sen ise seni doğuran bir ana babaya muhtaç değilsin. Senin varlığın sonradan olma değil. İnsanlar yaşamak için rızka muhtaç, sen ise rızka muhtaç değilsin. İnsan bilgisizdir, sen ise sonsuz bilgi sahibisin. İnsan güçsüz ve zayıftır, sen ise sonsuz güç ve kudret sahibisin. İnsan unutur ve yanılır, sen ise asla unutmaz ve yanılmazsın. İnsan ölümlüdür, sen ise her an dipdirisin, ölümsüz ve ebedîsin. İnsan zulmeder, haksızlık yapar sen ise adilsin, asla haksızlık etmezsin. İnsan gaddarlık eder, merhametsizlik eder. Sen ise sonsuz merhamet sahibisin. Gerek diğer varlıklarda gerekse insanlarda

görülen ne kadar eksiklik ve noksanlık varsa sen bunların tümünden uzaksın, münezzehsin."

"Ve bihamdik" ifadesiyle Rabbine hitap eden mümin şunu demeye çalışıyor:

"Allah'ım! Sen her türlü övgüye layıksın. Senin zatın, sıfatların ve fiillerin her türlü üstün özelliğe sahiptir. Bizler bunları hakkıyla övmekten âciziz. Seni ancak kendin hakkıyla övebilirsin. Şu kâinatta üstünlük, güzellik adına görünen her ne varsa senin sıfat ve fiillerinin yansımasıdır. Uçsuz bucaksız galaksiler, yanıp sönen sayısız yıldızlar, dünya gezegeninde varlığını gördüğümüz milyonlarca bitki ve hayvan türü senin her türlü övgüye layık isim ve sıfatlarının yansıması ve tecellisinden başka bir şey değildir. İnsanlarda gördüğümüz üstünlükler ve övgüyü hak eden şeyler de hakikatte onlara ait değil sana aittir. Bir insanın fiziksel yapısı, aklı ve zekâsı, yaptığı işler övgüyü hak ediyorsa hakikatte o övgünün kıblesi sensin. Çünkü onu yaratan, o fiziksel yapıyı, aklı ve zekâyı veren sensin."

b) Senin adın yücedir. (Ve tebârakesmük)

Sen zatınla tek olduğun gibi adınla da teksin. Yeryüzünde senden başka hiçbir varlığa "Allah" adı verilmedi, verilemez. Senin adın, kâinatta her şeyin parolasıdır. Canlı ve cansız varlıklar senin adını zikreder. Senin adın anıldığında arş-ı âlâ, melekler ve samimi müminlerin kalpleri titrer. Senin adın düşmanın kalbine korku, dostun kalbine güven salar.

c) Senin şanın üstündür/zenginliğin sınırsızdır. (Ve teâlâ ceddük)

Sen izzet sahibisin. Sen sonsuz zenginlik sahibisin. Varlıklar içinde senin aziz kıldıkların aziz olur, senin zelil kıldıkların zelil olur. Sen mülkü dilediğine verir, dilediğinden alırsın. Dilediğini zengin kılar, dilediğini fakir kılarsın. Kendini üstün ve zengin zannedenlerin bu üstünlük ve zenginliği denizin köpüğü gibidir. Senin yoluna uymayan, sana itaat etmeyen kimseler, insanlar tarafından ne kadar üstün ve zengin görülürse görülsün onların bu üstünlük ve zenginliği senin üstünlük ve zenginliğin karşısında bir hiçtir. Firavun sana karşı diklenmeye kalktığında ona izzetin ne olduğunu Kızıldeniz'in sularında boğulurken gösterdin. Kârûn servetine güvenerek böbürlenmeye kalktığında ona zenginliğin ne olduğunu, servetini ve kendisini yerin dibine batırdığında gösterdin.

d) Senden başka ilâh yoktur. (Ve lâ ilâhe gayruk)

Hakiki ilâh sensin. Yaratan ve yaşatan. Yaratmak da sana mahsus, emretmek de. Senden başka bir yaratıcı bilmediğimiz ve senden başkasının önünde secde etmediğimiz gibi senden başka emreden de tanımıyoruz. Zorda kaldığımızda sığınağımızsın. Âcizlik ve zayıflığımızı hissettiğimizde dayanağımızsın. En büyük korkumuz senin rızanı kaybetmek, senin azabına düçar olmaktır. En büyük sevincimiz senin rızanı kazanmak, cennette senin cemâlini görmektir. Senden ve senin emrettiklerinden başkasını sevmeyiz, boyun eğmeyiz, yanında yer almayız.

Sübhâneke duasının manalarını ifade etmek için kütüphaneler dolusu kitaplar yazılabilir. Biz şimdilik bu kadarla yetinelim.

Hz. Muhammed'in (s.a.s.) Allah'ın Elçisi olduğunu gösteren en önemli özellik onun yaptığı dualardır. Sırf şu dua bile onun Allah'ın Elçisi olduğunun delili olarak yeterlidir.

Artık her namaza başladığımızda niçin bu duayı bir başlangıç olarak okuduğumuz daha iyi anlaşılıyor. Artık namaza başladığınızda "Sübhâneke" duasını sırf bir ağız alışkanlığı olarak değil, manasını düşünerek okuyalım.

Yazımızı da bu dua ile bitirelim:

"Allah'ım! Seni övmekle birlikte her türlü noksanlıktan tenzih ederim. Senin adın yücedir. Senin şanın üstündür/zenginliğin sonsuzdur. Senden başka ilâh yoktur."

9. Cennete Ağaç Dikmek

Yemyeşil bir orman düşünün... Böyle bir yerde gezintiye çıkmak, piknik yapmak hepimizin hayallerini süslemez mi? Hele evimizin güzel manzaralı bir yerde olması!

Bir de çorak, çıplak topraklar düşünün... Göz alabildiğine dümdüz ve üzerinde ağaç yok. Bu manzara hoşumuza gitmez değil mi?

Bir bahçeniz olsa o bahçeyi en güzel hâle getirmeye çalışırsınız. Bahçenizde meyve ağaçlarının, güzel çiçeklerin olmasından hoşlanırsınız.

Allah Resûlü'nün (s.a.s.) şu sözüne bir bakalım:

"Bir kimse Sübhânellahi ve bi hamdihî (Allah'ı tenzih eder ve O'nu kendisine layık bir övgü ile överim) dediğinde cennette kendisi için bir hurma ağacı dikilir."[198]

Bu sözü söylemek kaç saniyemizi alır? En fazla beş saniye! Her beş saniyede bir cennete ağaç dikme imkânımız var. Hepimiz şimdi hep beraber boşa geçirdiğimiz vakitleri düşünelim. Geçen her beş saniyede cennete bir ağaç dikme fırsatımız var.

Diyeceksiniz ki: "Bizim cennete gitme garantimiz mi var ki bu sözü söylediğimizde cennete ağaç dikmiş olalım?"

Mümin, Allah'a karşı hüsnüzan beslemelidir. Bir kimsenin "Ben kesin cennetliğim." diye düşünmesi imana aykırıdır ama bir kimsenin "Rabbimin izin ve inâyetiyle inşaallah cennete giderim." diye ümit etmesinde ne sakınca olabilir? Dahası korku ve ümit arası yaşamak değil midir mümin olmak? Aksi takdirde Kur'an'da cennete yönelik müjdeleri nasıl anlamalı?

Rabbimiz yaşadığımız her bir anı dolu dolu yaşamayı, cennete nail olup cenneti bir ormana çevirmeyi bizlere nasip eylesin.

10. Sosyal Medya Kullanırken

Sosyal medya günümüzün gerçeği. Hemen herkesin bir sosyal medya hesabı var. Bu ortamlara girip çıkıyoruz. Bu ortamlar iyilikten çok kötülük barındırıyor. İmana ve İslâm'a uygun ya da hizmet eden birkaç hesaba mukabil bunlara saldıran, zarar veren, ahlâkı bozan binlerce hesap var.

[198] Tirmizî, "Da'avât", 60.

Peygamberimiz her işine duayla başlar, duayla tamamlardı. Günümüzde en çok yaptığımız işlerin başında internete girmek geldiğine göre bunun da bir duası olması lazım diye düşündüm ve Peygamberimizin duaları arasında buna en çok yakışanı buldum: Evden çıkış duası.

Biraz baştan alalım:

Dua ibadetin özü, yaratılışın amacı, kulun Rabbiyle söyleşmesidir. Yüce Rabbimiz *"De ki: Duanız olmasa Rabbim size ne diye değer versin?"* buyurmuyor mu?[199]

Geçmişte insanın sosyal ortamlara girmesi evden fiziksel olarak çıkmasıyla olurdu. Evden çıkmak insanın sokağa, topluma karışmasının yegâne yoluydu. Evde saflığını, temizliğini korumak nispeten kolaydı. Çünkü insan evde kendi nefsi ve ailesiyle muhataptı. Günümüzde evde kalmak, sosyal hayattan fiziksel olarak uzak durmak anlamına gelse de televizyon ve internet gibi sanal ortamlar bizim kendimizle baş başa kalmamıza izin vermiyor.

Televizyon tek taraflı iletişimin, internet ise karşılıklı iletişimin en çok kullanılan vasıtası. Sanal ortama karıştığımız andan itibaren artık devreye başka faktörler de girer, biz bize ait olmaktan çıkarız.

Sosyal ortama girmek, iyilik ve kötülüğün karşılıklı iletilmesine, paylaşılmasına açık hâle gelmektir. Hadis kaynaklarının belirttiğine göre Peygamberimiz şu duayı okumadan kesinlikle evden dışarıya adımını atmazdı:

---

[199] Furkân 25/77.

"Allah'ım!

- *Sapmaktan ve saptırılmaktan*
- *(Ayağımın doğruluktan) kaymasından ve kaydırılmasından*
- *(Bir kimseye) haksızlık etmekten ve haksızlığa maruz kalmaktan*
- *Cahillik etmekten ve cahilliğe maruz kalmaktan sana sığınırım."*[200]

Sapmak insanın hidayetten, ayağının kayması istikametten, haksızlık etmesi adaletten, cahillik etmesi de mârifetten ayrılması anlamına gelir.

Bu dua, gerçek veya sanal, her türlü sosyal ortama girerken hatırda tutulması gereken bir duadır.

Sosyal medyada yapacağınız takip, beğeni ya da paylaşımla doğru yoldan sapmanız ya da saptırılmanız an meselesidir. Sapmak kişinin kendi iradesiyle yaptığı bir eylemdir. Saptırılmak ise farkında olarak ya da olmayarak bir başkası tarafından doğru yolun dışına çekilmektir. Acaba takip ettiğiniz kişi, grup, sayfalar sizi iman, İslâm ve ahlâka uygun olmayan bir alana çekmek istiyor olabilir mi? Bu durumda "sapmaktan ve saptırılmaktan" sığınmak en iyi çare değil mi?

Sosyal medya ayakların çok rahat kayabileceği bir ortam. Buzlu yolda yürürken düşmemek için nasıl gayret göstermek gerekiyorsa sosyal medyada da ayağımızın kaymaması için öyle gayret göstermek gerekir. Bunun başında da dua etmek gelir.

[200] Ebû Dâvûd, "Edeb", 102-103.

Sosyal medya insanların birbirine yalan, iftira, hakaret, küfür gibi haksızlıkları yaptığı ortamların en başında gelmektedir. Öyleyse bu ortamlarda haksızlık etmek kul hakkı yemek anlamına gelir. Yine bu ortamlarda mağdur ve mazlum durumuna düşmek de mümkündür. Öyleyse bundan da Allah'a sığınmak gerekir.

Cahillik etmek hem bilinmesi gerekenleri bilmemek hem de bildiklerine uygun davranmamakla olur. Sosyal medya bu tür davranışların en sık görüldüğü mecradır. Öyleyse harama bakmak, yalan, dedikodu takip etmek, dünya ve âhiretimizi ilgilendirmeyen şeylerle vakit kaybetmek gibi cahilce işlerden de Allah'a sığınmak gerekiyor.

Kur'an okurken bile "kovulmuş şeytanın şerrinden" sığınan bir Peygamberin ümmeti olarak "internete girerken" de bir kalkanla kendimizi korumaya almamız şart gibi görünüyor.

Antivirüs bilgisayarımızı nasıl ki virüslerden koruyorsa bu dua da bizi sanal ortamın din ve ahlâka musallat olan virüslerinden koruyacaktır.

Rabbimiz hem gerçek hem de sanal âlemde bizleri istikametten ayırmasın.

11. Çarşı Pazarda Dua

Günlük hayatımızın vazgeçilmezi alışveriş... Hemen her gün, hayatımızı idame ettirmek için bize lazım olan yiyecek, içecek, giyecek vb. şeyleri çarşı, pazar, AVM gibi yerlerden alırız.

Tıpkı başka mekânlarda olduğu gibi alışveriş yapılan çarşı, pazar ve AVM gibi yerlerde de insan davranışlarını

ikiye ayırabiliriz: Allah'ın rızasına uygun olan davranışlar ve Allah'ın razı olmadığı davranışlar.

Bir kimse dinin helâl kıldığı bir malın ticaretini yapar, yaptığı ticarette doğruluk ve dürüstlükten ayrılmaz, alışveriş vb. işlemleri gerçekleştirirken dinin koyduğu ölçülere riayet ederse ne âlâ!

Ama şu bir gerçek ki bu gibi yerlerin insanları dünyaya çeken, ayartan, günaha kaydırabilecek olan yönleri de vardır. Zira alışveriş yapan insanların içinde malını satabilmek için yalan beyanda bulunanlar olabilir. Satın almada israfa kaçan, gösteriş için alışveriş yapanlar olabilir. Alışveriş yaparken gözünü haram olan şeylere dikenler olabilir.

Öyleyse AVM, çarşı, pazar gibi yerler, davranışlarımıza çekidüzen verme konusunda daha dikkatli olmamız gereken yerlerdir.

Rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (s.a.s.) çarşıya, pazara girerken şu duayı yapardı:

"Bismillâh. Allah'ım ben bu çarşının ve bu çarşıda bulunan şeylerin hayırlılarından istiyorum. Bu çarşının ve bu çarşıda bulunanların kötülüklerinden sana sığınıyorum. Allah'ım ben bu çarşıda yalan yere yemin etmekten, zarar edeceğim bir akit yapmaktan sana sığınıyorum."[201]

Demek ki hayata Müslümanca bakmayı bilenler için çarşı, pazar ve AVM'lere girerken de dikkat edilmesi gereken noktalar var. Burada da Rabbimizden isteyeceğimiz şeyler var.

[201] Hâkim en-Nîsâbûrî, *el-Müstedrek*, I, 723 (No. 1977).

Rabbimiz çarşıda, pazarda da başka yerlerde de bizleri rızasına uygun davrananlardan eylesin, şeytana ve nefsimize uydurmasın.

12. İnsanın Başına Gelebilecek En Kötü Dört Şey

Hayatta başa gelebilecek en kötü durumları düşünün... İşte Allah Resûlü (s.a.s.) bütün bunları liste hâline getirerek ümmetine "Bunlardan Allah'a sığının." diye tavsiyede bulunmuş. Ne demiş Allah Resûlü?

"Gücünüzü zorlayacak (illallah dedirtecek) imtihandan, mutsuzluğun başa gelmesinden, hakkınızdaki takdirin kötü tecelli etmesinden ve düşmanı sevindirecek durumlardan Allah'a sığının!"[202]

Aslında hadisi rivayet eden Süfyân b. Uyeyne (r.a.), Allah Resûlü'nün sözleri arasında üç şeyin yer aldığını, bunlara bir tane de kendisinin ilave ettiğini belirtmiş ama hangisini ilave ettiğini daha sonra hatırlamamıştır. Başka hadislerde Allah Resûlü'nün bunların tümünden Allah'a sığındığı da belirtilmiştir.

Şimdi şu kara listeye bir bakalım:

a) Gücümüzü zorlayacak imtihandan Allah'a sığınmak

Hayat bir imtihandır. İnsan iyilikle de kötülükle de sınanır. Ama bazı imtihanlar insanların sabırlarını son noktaya kadar zorlar. Bu tür imtihanlara çok az kişi dayanır. Çoğu kimse bu imtihanlarda kaybeder. Kimileri canına kıyar kimileri Allah'a, kadere isyan eder.

---

[202] Buhârî, "Kader", 12.

Biri dünyasını, biri âhiretini mahveder. Rabbimiz bize Kur'an'da bu hususta nasıl dua edeceğimizi şu şekilde öğretmiştir:

"Ey Rabbimiz! Bizden öncekilere yüklediğin gibi bize de ağır bir yük yükleme. Ey Rabbimiz! Bize gücümüzün yetmediği işler de yükleme! Bizi affet! Bizi bağışla! Bize acı! Sen bizim Mevlâ'mızsın. Kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et!"[203]

b) Mutsuzluğun gelip çatmasından Allah'a sığınmak

Hadisin aslında yer alan şekavet saadetin zıddı olup mutsuzluk, huzursuzluk demektir. İnsanı ayakta tutan, hayata bağlayan şey, hayattan ve yaşadıklarından tat almasıdır. Bazen insan öyle bir noktaya gelebilir, öyle bir bunalım ve depresyon hâline düşebilir ki yaşadığı hiçbir şey onu mutlu edemez. Hayatından tat alamaz olur. İşte Allah Resûlü (s.a.s.) bu gibi durumlara düşmekten Allah'a sığınmamızı emretmektedir.

c) Hakkımızdaki takdirin kötü tecelli etmesinden Allah'a sığınmak

Aslında Allah'ın takdiri kötü değildir. Ama bizim, Allah'ın takdiri karşısında vereceğimiz olumsuz tepkiler, bu takdiri bizim hakkımızda kötü bir sonuca çevirebilir. Mesela Rabbimiz bazen bizleri imtihan için bizlere; hastalık, zarar gibi hususlar verebilmektedir. Bir çiftçi düşünün... Bütün bir yıl çalışıp çabalamış, borç harç yapmış. Ürün toplayıp borcunu ödeyecek. Tam ürün

[203] Bakara 2/286.

toplamasına yakın tarlasındaki ürünleri don vurmuş yahut sel olmuş hiçbir mahsul alamamış... Sıcak ve soğuk, yağmur ve güneş aslında kötü bir takdir değildir. Ama bu çiftçinin özel durumu açısından yağmurun yağması yahut soğuğun olması kötü bir sonuca yol açmıştır. Hele de bu çiftçi başına gelen bu durumdan yakınıp Allah'ı sorumlu tutar ve kadere isyan ederse o zaman yalnızca tarlasındaki mahsulü kaybetmekle kalmaz, âhiretini de sıkıntıya sokmuş olur. Öyleyse her daim, hakkımızdaki takdirin iyi tecelli etmesi için dua etmek gerekir.

d) Düşmanı sevindirecek durumlara düşmekten Allah'a sığınmak

Bireysel veya toplumsal düşmanlarımız başımıza sürekli musibet, felaket gelmesini temenni ederler. Bizi sıkıntıya düşüren her durum onları sevindirir. İşte Allah Resûlü (s.a.s.) başımıza düşmanı sevindirecek bir durumun gelmesinden Allah'a sığınmamızı bizlere öğretmektedir.

Şu kısacık duanın bu dünyadaki imtihanımız için ne kadar önemli olduğunu görüyor musunuz? Allah Resûlü (s.a.s.) bizim sadece âhiretteki durumumuzla ilgilenmiyor, aynı zamanda dünyadaki durumumuzla da ilgileniyor. Onun bu durumu, tam da âyette sözü edilen şu hususa ne kadar uyuyor!

"Andolsun size kendinizden öyle bir Peygamber gelmiştir ki, sizin sıkıntıya uğramanız ona çok ağır gelir. O, size çok düşkün, müminlere karşı çok şefkatlidir, merhametlidir."[204]

---

[204] Tevbe 9/128.

Mademki Allah Resûlü öyle dua etmemizi istedi, biz de o dua ile tamamlayalım:

"Allah'ım! Gücümüzü zorlayacak imtihandan, mutsuzluğun başa gelmesinden, hakkımızdaki takdirin kötü tecelli etmesinden ve düşmanı sevindirecek durumlardan sana sığınırız!"

Kurtarıcı Kurallar Kitabı

Bu işin kuralı böyle, mevsimler arası geçiş hasta edebilir insanı. Yine de haber verir önceden hava durumunu. Bak mesela sen bu kitabı eline aldığında senin hava durumun nasıldı, şu an nasıl? Değişti mi? Değişebilir. Senin de mevsimlerin var çünkü. Senin de kalbin haber önceden. Dilerim bu kitap, se geçişlerinde hastalıktan koru Oyunu kurallarına göre oyna. Hastalanma!

9 786254 282935

YERLİ ÜRETİM